

PŘEDMLUVA KOMENTÁTORA

Tato kniha vypravuje podivuhodný příběh života. Tak podivuhodný, že mu světský člověk ani nebude moci porozumět. Ba dokonce mu sotva porozumějí i tzv. laičtí mystikové (na rozdíl od mystiků křesťanských, především církve římskokatolické), pokud nebudou v praxi znát mahájánský buddhismus a budou očekávat výrazné mystické výsledky od formálního přiznání se k mystice a nějakých soustředovacích cvičení. Takoví mystikové totiž snadno upadají do omylu, že nejvyšší mystické výsledky získají jako odezvu na půlhodinové denní cvičení písmen nebo bezmyšlenkovitosti a že tímto úsilím přitáhnou k sobě boží milost, která snadno zahladí jejich celodenní zaměření myslí do světa.

Vyprávění tohoto příběhu může prospět oběma, jak světskému člověku, tak i laickému mystikovi. Pokud světský člověk předem nepokládá za lháře každého, i mravně nejušlechtilejšího člověka, když hovoří o svých neobyčejných zkušenostech a poznatcích, může četbou tohoto díla dospět k posilujícímu přesvědčení, že řešení životních problémů není tak jednoduché, aby mohl žít jen pro ukájení neomezované pudovosti. Tím si otevře novou cestu životem alespoň ve svých názorech. Při věcné snaze po ní může dojít ke spáse přes její předchozí stupně, niternou harmonii a blaženost; ta docela zjevně poznamená jeho pocitový život.

Kdo se na základě nesprávné mystické nauky domnívá, že problém celého mystického vývoje může vyřešit jednoduchým cvičením písmen nebo nějaké představy umístované doprostřed prsou nebo prostým zastavováním myšlení, může se v této knize poučit, že k mystickému vývoji je třeba, aby zpracoval svou bytost na mnohem širší základně. Tak zaujme k mystické praxi správný postoj a vstoupí snad konečně na cestu, která končí posvěcením jeho samého.

Nechť se čtenář snaží pochopit, že Džecün Milaräpa získal na cestě k svému produchovníání až příliš mnoho ze zevních zkoušek, které mu uložil jeho guru Marpa Překladatel. Pod vlivem četby různých českých knih o mystice se bohužel může domnívat, že zevní zkoušky (askeze), jaké Milaräpa a před ním Buddha podstoupili, byly přinejmenším zbytečné. Bude proto dobře, když pochopí se mnou, že touha po hmatatelných výsledcích v mystickém úsilí bude „vyslyšena“ jenom tím, jak žije: způsobem života, jaký odpovídá těmto výsledkům. Tedy nikoli snivé touhy, ale sám život je ta vehementní síla, která jednak vytváří životní názor, jednak omezuje myšlení a vytváří předpoklady chápání. Naši hledající lidé to právě pod vlivem nesprávných informací o mystice neberou v úvahu a domnívají se, že askeze a zkoušky jsou zbytečné a že není třeba ničeho více, než aby snad půl hodiny denně „cvičili písmena“.

Taková představa lahodí světskému člověku, který touží po mystických výsledcích; jeho mystické snahy však nepovedou k dobrému. Soustředování je totiž psychický tlak na bytost; tímto tlakem se uvolňuje a rozzaňuje dobrá karma, utajená v těle, a takovíto mystikové ji postupně promrhají světským myšlením a cítěním. Ti mystikové, kteří zakládají své snahy na „cvičeních“, se postupně stanou z hlediska dobré karmy žebráky, protože ji takto prohospodařili.

Milaräpa byl tvrdě zkoušen. To proto, že měl moudrého gurua, který dobře věděl jak zachovat kapitál jeho dobré karmy a posléze ho proměnit v duchovní hodnoty. A náš čtenář by měl vědět, že zásahy jeho gurua byly přesně vypočteny, aby vedly k rozvoji jeho vnitřní přirozenosti, která již musela být embryem velikého jógina, mudrce a světce. Nechť však také ví, že sama zevní askeze by k jejímu rozvoji skutečně nestačila. Askeze je totiž účelná pouze pokud prohlubuje asketovu pokoru a kouzlí před jeho očima představy o existenci nadpomyslitelného kosmického dobra, kterého může být asketa podle své víry ještě účasten. Pokud však z askeze

v bytosti vznikají pouze pocity utrpení, vědomí vlastní bídy a špatnosti, pak vede do propasti, na špatnou stopu, v pekelný svět. Tím buď řečeno, že askeze musí být uváděna do přesného poměru k duševní síle a odolnosti askety.

Při mystickém vedení je úlohou vůdce, aby u hledajícího člověka dobře rozpoznal subjektivní rozhraní mezi pocitem vlastní žákovy bídy, špatnosti a nedokonalosti a jeho vírou v existenci nadpomyšlitelného kosmického dobra, kterého žák může být podle jakéhosi slabého vnitřního přesvědčení někdy ještě účasten. To musí dokonce mystický vůdce vědět mnohem lépe než jeho žák. Neboť jenom na základě toho smí na něho vložit maximální utrpení a přivádět ho do situací, které mají být počátkem mocného rozmachu jeho snahy o uskutečnění ve smyslu nejvyššího zasvěcení do nauky. A k tomu je třeba dodat, že to platí pro každého jednotlivce zvlášť.

Neexistuje tedy jakási zázračná mystická nauka, jejíž směrnice lze v praxi snadno dodržovat a při níž není třeba napínat veškerou vůli a důvtip, aby si stoupenec mystiky mohl sebe sama podrobit. Mystický vývoj znamená niterný průchod Rudým mořem života až na druhý břeh, totiž na břeh míru a vykoupení sebe sama z nahodilostí, které může toto Rudé moře života člověku připravit. Na jedné straně je opravdu třeba pomocné ruky, podávané z oblastí nad tímto mořem, ale na druhé straně je třeba i vědět, jakým metodickým postupem lze tyto pomocné vlivy v dostatečné míře získat. Zejména to platí tehdy, když jsou karmické síly v odboji a hrozí, že tyto pomocné síly přemohou. Pak často vznikají situace, v nichž může pomoci pouze správný postoj hledajícího člověka nebo guru, mistr na slovo vzatý. Týž mistr musí za takových okolností pomoci svému žáku v tom, aby odolal karmickému příboji; nadto mu musí poskytnout poučení, jak si má sám v takové situaci pomáhat. Bývá totiž pravidlem, že ten, kdo se již jednou v karmickém příboji ocitl, ocitne se v něm jistě vícekrát nebo v něm bude trvale. Zvlášť má-li spleť karmu, již lze definovat takto: dispozice pro

nejvyšší uskutečnění na straně jedné a zatížení běžným člověčenstvím na straně druhé. To pak bývá delikátní případ, jež dobrý guru může rozřešit jako velmi příznivý, kdežto špatný guru může ze svého žáka vytvořit démona . . .

Marpa byl dobrý guru, který znal všechny otázky duchovního vývoje, a proto mohl své žáky vést v duchovním vývoji až do stavu buddhy. To mnozí naši mystikové z tohoto vyprávění nebudou moci pochopit, protože si představují, že vysoce vyvinutí jóginové jsou lidé beze všech obvyklých znaků lidství. Marpa však žil rodinným životem, byl dokonce bohatý, zuřil a pil alkohol a vyžadoval poplatky za zasvěcení. To je pro lidi, kteří jsou zvyklí na způsoby a život křesťanských světců, zcela neobvyklé, i když do jejich představ o světcích a mudrcích zasáhly rušivé názory popularizované zdejší laickou mystikou, které nejsou správné. Nepochopí tedy, že by jako vysoce zasvěcený mistr mohl Marpa jednat tak hrubě, jak jednal. Znáám totiž jejich představy o takových mistrech. Mají to být lidé zcela povznesení nad svět, mít tajemnou moc a být zcela imunní vůči všemu, co by je mohlo donutit, aby vnímali své okolí. A očekávají, že takový mistr bude svým žákům odstraňovat překážky z cesty jejich vývoje tu laskavými, tu kouzelnými slovy, jež by nebolela a nekrušila nesnesitelně . . .

Proto je třeba vysvětlit, že existují různí mistři s rozdílnou zasvěcovací schopností a silou. Za nejlepší je třeba považovat ty, kteří dovedou proměňovat zevní situace v duchovní růst. V takovém případě se žití stává pro hledajícího člověka jedinou velikou zkouškou, ale zaručuje se mu tím natrvalo a pro všechny okolnosti, že nezbloudí a nepadne. Má-li však hledající člověk „mistra“, který vůbec nezasahuje do jeho občanského života, ale rozněcuje jeho víze a pocity tak, že se mění v domněle nadsvětské zážitky, pak je vystaven nepředstavitelnému nebezpečí zbloudění a duchovního pádu. Takové zážitky mohou totiž vést k vnitřním rozporům a ty snadno vyvrcholí v úplně špatné orientaci, jakmile se hledajícímu mystické zážitky

projeví jako čiré abstraktum proti konkrétnímu vzbouření se jeho živočišné a nikterak zkrocené živočišnosti. Každý hledající člověk by proto měl vědět, že mystika je v první řadě správná životospráva a že jedině od ní má čekat zvýšení základny přirozeného uvědomování, cítění a subjektivního prožívání. Mystické zážitky, pocházející z dočasných niterných vzepětí na základě jakýchsi mystických cvičení, jsou vlastně narkotikum, jehož účinek je často pronikavější než účinek mnohých drog.

Touto charakteristikou mystických prožitků a stavů jsme se dostali k nepochopitelným věcem mantrajány a mahájány. Směřují ke sloučení lidského stavu s božským do té míry, že až přikazují vylučovat údiv nad tím, jak se mohlo skloubit drsné chlapství s něžným světečtvím pravých bhaktů. K tomu však je možno doložit: chceme-li nalézt spolehlivé mistry mystiky, hledejme je právě mezi těmito extrémisty, ale dávejme pozor! Nečekejme, že se u nich setkáme s laskavostí a s otevřenou náručí! Těžké zkoušky nastávají často již prvním setkáním . . .

Mám-li však ještě dále projevít svůj názor ve věci mystického vývoje, musím říci, že pro nás, Evropany, je obdoba mystického vývoje Milarüpy vhodnější. Evropský život nám ukládá zkoušky, jejichž smyslem je, abychom se stali racionalisty. A tomuto racionalismu sotva dovede čelit křesťanská bhakti, poukazující na nezbytnost dobrého konání. Křesťanská bhakti proto mluví slovy nepochopitelnými našemu rozumu. Tibetská mystika je naproti tomu založena na racionalismu jako sám evropský život. Její racionalismus se však neopírá o vysoké pece, obrovské železárny, bombardovací letadla, rychle jedoucí auta, vyžívání se s děvčaty a posléze snad i o litr silného piva, nýbrž o poznání karmy a pravých příčin zla, které se nyní tak mocně uplatňuje v celém našem společenském životě. Z tohoto hlediska je racionalismus tibetské mystiky snad jen duchovní povahy, přesto však dává člověku klíče k poznání a k odstranění zla poznáním jeho vzniku.

Nejsme zatím tak daleko, abychom mohli tuto mystiku prohlásit za spasitelnou pro společnost v celém rozsahu. Rozhodně ji však můžeme za takovou prohlásit pro ty jednotlivce, kteří mají vztah k duchovním naukám a přitom nemají zájem na řešení abstraktních problémů a myšlenek, ale jen skutečných krizí sociálních a společenských, jež se jich přímo dotýkají. Jelikož dále předpokládám, že takto cítících a trpících lidí je velmi mnoho, je podle toho též velmi mnoho povolanych (v biblickém smyslu). Právě tito lidé by se pak mohli stát představiteli skutečné hodnoty pravé mystiky a tím i prvními květy nového, lepšího jara života na celé zemi.

Mahájánský buddhismus, který je čtenáři předložen v životopise Milaräpy, mluví o spasitelích stejně jako křesťanství. To znamená, že jeho zasvěcení, jehož úplným obrazem je tento životopis, se děje v nervech a žilách zasvěcovaných lidí. Zůstává v nich nakonec jako velká mravní síla, která je nutí jednat v mezích spásné mravnosti a která je vede k poznání, že materialistická psychologie je v koncích při hledání spolehlivých cest k vytvoření harmonie ve společenském životě. A právě proto, že toto zasvěcení se děje v nervech a žilách zasvěcovaných lidí, dává vznikat oněm bódhisattvům, kteří mohou život na zemi ovlivnit svým velikým nesobectvím a kteří mohou dovést ke stejným výsledkům další stoupence mahájánského buddhismu. K výsledkům a ideálům, jež nám evropská mystika a křesťanské církve slibují v budoucím životě, někdy v posmrtném údělu světců.

Tak spleťtá je tedy otázka mystického zasvěcení a posvěcení. Ačkoli na jedné straně je jeho účelem produchovnit všechn individuální život do té míry, aby se těla mystických zasvěcenců stala andělskými, proměněnými a tak čistými, že nebudou již postřehnutelná našim dosavadním postřehovacím schopnostem, přece na druhé straně nesmí vzít tělu a životu ani stopu z reálných kvalit, které se odrážejí v pociťování. Neboť jenom tímto způsobem začne bytost duchovně růst a proměňovat se v celém rozsahu, přičemž

se stane prototypem ideálního a nádherou duchovnosti prozářeného lidství.

Mluví-li však o tomto problému, jsem si vědom toho, jaké dilema může vzejít v mysli světského čtenáře, když v textu narazí na bídu a chudobu Milaräpy, který žil v odloučení. Chci k tomu dodat, že zevní ubohost nemusí působit stejně na toho, kdo dovede zažívat pouze zevní svět, jako na toho, kdo dovede zažívat nejvyšší duchovní stavy a vědění. Vysoce vyvinutému duchovnímu člověku se úsilí světského člověka uniknout zevní ubohosti může jevit jako úsilí uniknout následkům vlastní špatné karmy, kterou je vlastně on sám. Proto jí neunikne ani prodáváním duševního jasu za chléb, tedy něčím takovým, jako je pro nás zaprodání duše ďáblu za zlato, ani když sbírá odpadky tzv. světských dobrot, jako jsou duševní pohodlí lenocha, různé naděje a rodinný život. Špatná karma je vyvolána špatnými skutky, a proto musí být vyúčtována osudovými těžkostmi. S nimi se musí nakonec každý člověk vypořádat jinak než prodáváním duševního jasu za chléb, případně služebnictvím a pochlebováním mocným lidem tohoto světa nebo dokonce ochotou ke skutkům, které na něm tyto lidé vyžadují a které se přiči jeho mravnímu názoru. Takové jednání totiž znamená další ústup v mravním ohledu a zároveň počátek sestupu přirozeného uvědomování pod úroveň lidství. To se v dalším sledu trestá inkarnováním v bídných podlidských sférách nebo světech.

Ocitl-li se někdo na této hranici a z nějakých důvodů získal osvobozující vhled duchovně dokonalých bytostí, pak zevní ubohost, kterou splácí těžké karmické úvazky, je mu tak radostným, snadno únosným břemenem, že řekne souhlasně s Milaräpou: „Jak se zdá, pokládáte mne všichni za velmi bídného; nikdo však není na zemi tak vesel jako já. Nikdo si také nemůže přát vznešenější a větším úspěchem korunovaný život...“ Všechno tedy záleží na hledisku a poznání.

Světští lidé mají na tuto věc názor celkem jednoznačný. Chtějí stůj co stůj vyrovnávat karmické účty tím, že se ti, kdo na nás ukládají břemena, budou umírňovat pod různými našimi tlaky. Proto bylo vytvořeno zákonodárství a rozličná opatření – jenže to všechno nemělo úspěch. Porušená karma způsobuje, že osudem pronásledovaní lidé nejsou vybaveni rozeznávací schopností, a proto si volí do svého čela zlé lidi, kteří v nich sladkými slovy vzbudili žádoucí víru. Pak se ovšem stanou jejich ještě větším bičem, než kterým byla ta vybraná společnost, která se již také zmítala v odboji zlé karmy. Pak postupně nabývá vrchu mocnější a větší zlo a porušování zákona pořádku a mravnosti, které nevykoření žádný jiný zákon než zákon karmy, do něhož lidská společnost zasadí dobro. Jen zákon karmy, nesoucí v odplatu dobro, vrátí lidem nejprve poznání povah jiných lidí a potom i předpoklad k volbě dobrých strážců zákona a pořádku.

Mahájána se však neopírá především o etické zřetele, směřující k tomu, aby se člověk choval dobře k celku; přihlíží k vzájemnému vztahu jednotlivce a celku, k jejich podmíněné jednotě. To odpovídá tomu, že řešení osobních problémů se dotýká i těchto vztahů. Přitom základní devizou zůstává pomoc jednotlivci. Pomáhá se mu v prvé řadě tím, že je veden k tomu, aby se cele naplnil dobrem a toto dobro pak vyzařoval ze sebe sama v prostředí, v němž musí vyžívat svůj život, a to na přirozené základně vlastního uvědomování. Teprve tím splatí svůj dluh lidem a lidství; po jeho zaplacení bude z lidství vykoupen, a to především z toho lidství, které je zatíženo utrpením.

Nezáleží na tom, že lidé zevně nemohou poznat, že ten který jedinec byl vykoupen z lidství plného utrpení. Pocitové stavy jsou subjektivní záležitost každého z nás a jsou založeny na nosných napětích, jaká vytváříme způsobem života, který žijeme v přirozeném duševním stavu. A ježto víme, že mocný čin znamená mocné vzdutí karmy, které samo krátí jejich dozrávání, můžeme z toho usuzovat, že intenzivní úsilí o rozvinutí dobra a osvobozujících pocitů ve

vlastní bytosti nám umožní dočkat se jeho výsledku. I kdyby toto úsilí nepřineslo víc než poznání karmického zákona v jeho osvobozující části, mohli bychom říci, že žijeme život, který nemůže být vznešenější a větším úspěchem korunovaný.

Milaräpův život není naukový systém s řadou technických pokynů. Spíš poukazuje na úsilí korunované poznáním a nadsmyslovým životem. Proto se z něho může čtenář poučit o tzv. správné cestě. Může se z něho poučit, že tvrdá askeze, které se podrobil po svém odchodu od Marpy a tím ovšem po tom, kdy již dosáhl osvěcujícího poznání, je nezbytná vždy, dokud člověk nedosáhne poznání univerzálního zákona relativity. Milaräpův návrat k civilnějšímu způsobu života po přečtení svitku, který obdržel od Marpy, může čtenáře upozornit, že i on sám na cestě za poznáním musí setrvat v askezi až do okamžiku, kdy na základě poznání zákona karmy evidentně zjistí, že směřuje způsobem života k nirváně a nikoli k sansáře. Z toho vyplývá, že všechny příjemné teorie o marnosti a bezpředmětnosti askeze jsou mylné, nejvyšší poznání musí vzejít ze života úsilí a prožívání. Jinak každý bude bloudit podle slov Buddhových v houštině názorů, v síti názorů, v bludišti názorů atd., až se začne domnívat, že „veliká prožití“ velikých světců jsou nicotná v porovnání se smyslovým životem v pohodlí, jakého si může dopřát pouze bohatý člověk.

Marpovo chování k Milaräpovi nesmí být směrnicí pro ty, kdo se cítí být znalci a mistry nauky. Kdo opravdu uskutečnil do té míry, že je mistrem z Ducha povoláním, ten musí znát účinky svého tlaku na své žáky a řídit se vždy tím, že jeho tlaky musí v zápětí přinést jeho žákům dobro a poznání. Pokud tomu tak není, jedná takový „mistr“ někdy neodpovědně, jindy zločinně. A k tomu je nezbytné ještě doložit: mistr, který dovede vypočítat sílu reakce svých žáků na své jednání, je tak vzácný, že ho lze nalézt snad s ještě většími potížemi než tak oddaného žáka, jakým byl Milaräpa.

Pro evropské čtenáře je v této knize ještě jedna pozoruhodnost,

o níž je nezbytné promluvit. Je to racionalistický postoj Marpy k životu na jedné straně a jeho mystické znalosti a schopnosti na druhé straně. Jsme totiž zvyklí vidět ty, kdo mají mystické znalosti a síly, jako lidi, kteří nemyslí a nejednají jako lidé světští. Všichni křesťanští světci byli velice vzdálení tomu jednat a mluvit jako Marpa, jenž stále zdůrazňuje své oběti na majetku za nauku a požaduje takové oběti od svých žáků. Naši světci byli naproti tomu zdánlivě pravým vtělením pokory. A sotva by byl uznán za světce ten, kdo by jednal a počínal si jako Marpa. Proto asi zůstane zvláštností tibetské mystiky, že ponechá člověku lidství – nebo lépe člověčenství – a k němu přičiní mystické zasvěcení. V čem to vězí? – Křesťanští světci získali zasvěcení, prokázané zevně mystickými silami, útekem od všedního života k Bohu; tibetská mystika poskytuje zasvěcení tím způsobem, že pro cestu svatosti a pro vstup na ni předepisuje slučování těch kvalit ve vědomí, jež někdy korespondují se smyslovým světem a jindy zase s božstvím. Tím se stává, že cvičící člověk, jenž uvažuje meditativně o objektivním světě, se stejně výrazně snaží zpřítomnit si ve vědomí to, co kvalitativně odpovídá božství. Když se posléze uschopní udržet při meditativním pohroužení bez potíží ve vědomí kvality světa božského i smyslového, pak reakcí na meditativní pohřžení bude sloučení kvalit života lidského s božským v bytosti.

Cvičící člověk, který v meditaci obsáhne vědomím jak stavbu, tak i stavební materiál a tu duchovní skutečnost, která obé vnímá, je na cestě k zasvěcení do mystiky, na níž nepřestane umět zevní skutečnosti pojímat stejně racionalisticky jako každý světský člověk. Proto nemusíme po způsobu křesťanských světců utíkat z jednoho světa, abychom mohli zakotvit v druhém, ale můžeme se rozvinout do obou světů současně. Tím se ovšem staneme znalostmi, zkušenostmi a silami bohatšími než ten, kdo kotví v jednom světě. Protože budeme setrvávat pevně i na zemi, získáme moc i nad svou magickou a mystickou přirozeností. Ta se rozvíjí do sil vždycky,

když člověk vědomím dlouho kotví ve vnitřním světě mentálních schopností, pocitů, síly vůle atd.

Tibetská mystika je stejně realistická jako sám život člověka, který setrvává na smyslových skutečnostech. Opírá se však o širší základy než prostý život, neboť směřuje k rozšíření uvědomovací síly až do oblastí mimosmyslových; poskytuje tedy člověku možnost, aby obsáhl vědomím i to, co mu při prostém způsobu života uniká, protože má menší uvědomovací základnu. A jelikož nejde o postřehy v extatickém stavu, znamená to, že tibetská mystika ponechává lidem všechn jejich racionalismus.

Seznámení s Milaräpovým životopisem má proto veliký význam. Může náš život jen obohatit a způsobit, že se rozvine na zdravé základně tak jako věda usilující též o poznání světa a jeho zákonů. Dokonce jej může obohatit ještě snadněji než věda, neboť užívá prostředků dostupných každému člověku. Tibetská mystika může náš život obohatit bez mikroskopů, teleskopů a jiných vědeckých pomůcek, protože každý z nás může použít metody „rozšiřování uvědomovací základny“. To je požehnání, které nám přináší, a děj v knize potvrzuje, že to lze uskutečnit.

Pokud jde o vztah Milaräpy k tibetským mystickým školám, je, jak se čtenář dočte dále, čtvrtým guruem v dynastii guruů školy kagjüpa, která počíná Tilopou, slavným avadhútu. Milaräpa je historická osoba; je také velkým a snad nejpoblárnějším básníkem Tibetu. Jeho životopis by se proto mohl zdát pouze metaforou, za níž se skrýval mnohem všednější život. Ať je tomu však jakkoli, musíme ponechat odpovědnost za správnost jeho životopisu Rächungovi. Ostatně francouzská spisovatelka a cestovatelka po Tibetu Alexandra David – Neelová počátkem 20. století tvrdila, že dům, který Milaräpa stavěl, stojí dodnes. Mystiku a zázraky, o nichž se mluví v této knize, ponechám úvaze samého čtenáře. Já sám k tomu mohu jen připomenout, že ten, kdo se opravdově snaží splnit všeobecné mystické úkoly, může se snadno ocitnout ve světě zázraků,

o nichž se běžnému člověku nemůže ani zdát. I já jsem mohl být překvapen tím, jak snadno jsem mohl číst v myslích lidí, předvídat počasí a ovládat je, zhušťovat vzduch v místnosti, kde jsem prováděl svá mystická cvičení, a činit ho jiskřivým, zírat do neviditelných oblastí a vidět tam nesčetné druhy bohů, takže chybělo jen velmi málo, abych uvedl na svět mystické zázraky. De facto tomu zabránilo jen to, že jsem žil pod příliš velikým tlakem rozličných bolestí a tyto subjektivní skutečnosti a zkušenosti je nemohly odstranit. Proto jsem neustále spěchal za řešením problému svých bolestí a nevědomosti. A tak jsem znovu a znovu absorboval všechny emanace vytvářející kouzelné prostředí, které se člověku, jenž si zakládá na senzacích a prožitcích, tak snadno vymykají z dosahu jeho vlastní duševní moci. Zůstal mi jen jeden zázrak, založený na duševním utišení a současném analytickém pozorování sebe sama v nejulastnějších psychologickém smyslu: zázrak prozření, v němž se mi náhle zřetězily nesčetné psychologické a přírodovědecké poznatky, jež bych vzhledem k vnějším překážkám v tomto životě nebyl mohl získat. A tento zázrak znamenal, že se k jakýmsi více či méně neobvyklým subjektivním prožitkům následkem mého bytostného a duševního zaměření do mého intelektu přímo vedralo poznání; jako zázračný lék odstranilo tíživé strasti mého života, které mne pronásledovaly před mystickým probuzením. V každém případě mohu odpovědně tvrdit, že se tímto probuzením smetly všechny hranice, které světskému člověku tak důkladně oddělují smyslový svět od světa personifikujících se napětí světa pocitového a intelektuálního. Potom i do mého života vstoupili bohové, andělé, démoni, ba i brahmové včetně brahmů oblasti bez tvarů, aniž bylo třeba uvědomování přenášet z oblasti do oblasti. Proto je mi Milaräpův život tak blízký a nevidím v něm zázraků. Víím totiž, že je to život, co vede ke spáse, a to v pravém smyslu toho slova, a mohu k tomu říci pouze to, že se zakládal na vnitřních předpokladech, které nezávisí na kontinentu. I člověk našich kontinentů může toužit po osvícení

a osvobození z pout zkrušující karmy jako Milaräpa, usilovat stejně jako on a tím dosáhnout týchž duchovních výšin jako on.

Nechť tedy vážený čtenář přijme tento životopis jako směrnici pro své mravní a duševní úsilí; směrnici, jíž se bude v menší nebo ve větší míře řídit, aby též dosáhl pronikavého zlepšení své vlastní karmy a tím i požehnání, po němž tak jako tak vždycky touží. Nechť si uvědomí, že příjemné pocity, které si opatřuje prostřednictvím zábav, jsou příliš prchavé, než aby si od nich mohl slibovat, že zahladí všechnu nejistotu, jíž je v životě tak bezprostředně vystaven. V této souvislosti ho mohu ujistit, že metodickým slučováním vyšších zřetelů a dobrých duševních stavů podepíraných ušlechtilou mravností se do jeho vědomí vetká pocit nebo stav zdůrazňující, že vlastně nepomýjí; z toho vzniká přesvědčení, že on sám nemůže zaniknout, i kdyby zanikl celý vesmír . . .

Takovéto stavy a přesvědčení jsou založeny na tom, že pojem bytí sídlí ve vědomí a nikoli v těle. Proto je možno slučovat uvědomovací zážehy tak, že se přemění v jednolitý akt nekonečného uvědomování; to zase je předpokladem uskutečnění věčnosti, jako se uskutečňuje konečnost prostřednictvím lnutí na vzruších rozčleněných uvědomovacích aktů. Milaräpa nám tím ukazuje cestu ze strasti, byť se zdá, že jeho život je pouze strastí. On totiž žil vnitřní život, který se lišil od povrchových zdánlivostí, ba dokonce tento život byl na onom vůbec nezávislý. Z toho lze soudit, že nakonec vždycky záleží jen na subjektivních stavech a nikoli na povrchu, který někdy působí nepříznivě.

Knihu jsem zařadil do edice Přímé Stezky proto, že doceluje nauku, již čtenářům předkládám v jiných knihách. Proto by ji mohl přijmout každý jako část této nauky, i když se nezdá, že obsahuje přijatelný naukový systém. Jen jedno je jisté: jsou lidé, kteří mohou žít touhu po vysvobození ve svém nitru daleko prudčeji, než se vůbec může jevit na povrchu; pro tyto lidi může životopis Milaräpy mnoho znamenat. Ostatně mystické úsilí nemá člověka přinutit k tomu,

aby nad sebou plakal. A tento životopis může osušit slzy těch, kdo pláčí nad svými útrapami, které je potkaly proto, že přijali mravní kázeň podle směrnic jógy. Uvidí, že pojem „největší utrpení“ je opravdu jen pojem, a to jsem měl na zřeteli, když jsem se rozhodl přijmout tuto knihu do naší edice.

Květoslav Minařík

O ČESKÉM PŘEKLADU

Český překlad Milaräpy vznikl v první polovině let padesátých. Pro ty, kdo tuto dobu sami neprožili, je třeba připomenout, že to byla nejhorší doba komunistické zvěle, teroru, náboženského útlaku, dnes už těžko představitelná a rychle zapomenutá. Přechovávat doma režimem zakázanou literaturu znamenalo tehdy přímé existenční ohrožení celé rodiny; natož takovou literaturu psát či rozšiřovat ji v opisech. V knihovnách byla duchovní literatura shromážděna ve zvláštních odděleních, přístupná jen na zvláštní povolení, tedy čtenářům nedostupná. Soukromý styk se zahraničím byl pro normálního občana téměř nemožný, stejně dovoz tehdy zakázané literatury. Přesto k nám i tehdy občas prosakovaly podobné spisy v cizích jazycích, zvláště když neinformovaní a jazyka neznalí úředníci na hranicích pokládali přiváženou knížku za román. Tak se k nám dostal i tehdy nesmírně vzácný a jinak nedostupný německý překlad Milaräpy.

Všichni, kdo se na českém překladu podíleli, zemřeli již v dobách komunistické vlády a z pochopitelných důvodů ve své pozůstalosti nezanechali žádné písemné svědectví o cestách, jakými se k nám tato kniha dostala. Můžeme se proto podle náznaků jen dohadovat, že ji ve svých zavazadlech přivezl pan Jan Beránek, člen jednoho pražského orchestru, který tehdy hostoval v celé Evropě, buď proto, že o ní v zahraničí slyšel, nebo na prosbu Květoslava Minaříka, jehož přívržencem tajně byl. V té době totiž Květoslav Minařík již dokončil první verzi svého Tajemství Tibetu, tj. komentářů ke knihám Sedm tibetských textů a Tibetská kniha mrtvých od stejného autora – ty byly přeloženy z anglických originálů, které se k nám dostaly podobnými cestami.

Milaräpu přeložil žák Květoslava Minaříka Jiří Viktora (1908–1988). Žil v Pardubicích a již od poloviny let třicátých byl až

do r. 1974, kdy Květoslav Minařík zemřel, s ním ve styku. Byl jedním z jeho nejvěrnějších a nejúspěšnějších žáků. Jeho životní osudy byly komunistickou érou těžce narušeny, majetek zámožné obchodnické rodiny zabaven. Vystřídal několik povolání (např. úředník České spořitelny, prodejce knih Našeho vojska) a jako většina jemu podobných režimu podezřelých občanů ničil veškerou korespondenci a písemné materiály, které by při případné domovní prohlídce mohly uškodit jemu nebo jiným. V době, kdy zemřel, nebylo ještě naděje, že by bylo možno dílo Květoslava Minaříka u nás v dohledné době vydat, proto jsme tehdy ani nezkoumali, jak vlastně překlad Milaräpy vznikl a na čí popud. Pokud je známo dosud žijícím jeho přátelům, nepřeložil žádnou jinou knihu, i když se duchovní literaturou trvale zabýval a byl vynikajícím znalcem zejména buddhistické filosofie. Proto nepřekvapuje precizní volba českých ekvivalentů buddhistické terminologie v jeho překladu.

Jistá jsou tato fakta: Milaräpu přeložil z německé knihy „Evans-Wentz: Milarepa, Tibets grosser Yogi“ (Otto Wilhelm Barth – Verlag, München 1937), jejíž exemplář se zachoval v jeho knihovně. Překlad dokončil patrně v polovině let padesátých, originál překladu se nezachoval. Byl asi zničen vlhkem, když byly v druhé polovině let padesátých spisy Květoslava Minaříka ukrývány před Státní bezpečností zakopané v konvích na mléko. V pozůstalosti Květoslava Minaříka se zachoval jeden téměř úplný exemplář překladu (bez předmluvy a poznámek komentátora), psaný na psacím stroji J. Viktory, s četnými rukopisnými korekturami rukou K. Minaříka. Jméno překladatele je tam uvedeno jen v iniciálách. To byl podklad komentářů K. Minaříka a přepisů takto doplněné knihy, které se opatrně šířily mezi žáky Květoslava Minaříka až do konce r. 1989.

Pro potřebu tohoto prvního veřejného vydání, už nikoli samizdatového, byl celý text revidován podle anglického originálu uvedeného v tiráži a na mnoha místech podle něho doplněn. Zároveň byl přizpůsoben současné pravopisné normě a díky laskavé

spolupráci dr. Josefa Kolmaše, DrSc., byly všechny tibetské výrazy transkribovány do podoby nejbližší české výslovnosti. Vedle předmluvy a komentářů Květoslava Minaříka je toto vydání rovněž obohaceno studií dr. Kolmaše o překladateli tibetských textů do angličtiny Evans-Wentzovi, milaräpovskou bibliografií, poznámkou k transkripci a transliteraci tibetských výrazů do češtiny a seznamem více než tří set tibetských výrazů, které se v textu vyskytují.

Zora Šubrtová

VÍTĚZNÉ VOZIDLO JÓGINA

Kdo dosáhl víry a moudrosti,
toho chrání a vede kupředu duševní kázeň.
Uzdou je rozum a jhem je uvědomění,
bdělým řidičem vozidla je pozornost.
Vozem je správné smýšlení,
osou je nadšení a kolem odvážná vůle.
Potahem je klid vedle vyrovnanosti,
ozdobným postrojem je být bez přání.
Ostřím zbraní je dobrota a dětská důvěřivost
spojená se svobodnou myslí.
Zbrojí je dodržování pravidel.
Tak se pohybuje kupředu vozidlo, by získalo cenu míru,
sám ho musí každý dosáhnout, sám si je postavit,
vozidlo to se nedá srovnat s jiným,
v něm jezdí mudrci, odřikající se světa
k věčně trvajícím vítězoslávě.

Buddha v Sanjuttanikáji

PŘEDMLUVA W. Y. EVANS-WENTZE

V ÚVODU a poznámkách k tomuto dílu se pokouším tak jako v Tibetské knize mrtvých, abych popsal západnímu světu některé stránky vyšší či transcendentální mahájánské nauky, které mi kdysi k tomu účelu předal překladatel, zemřelý lama Kazi Dawa-Samdup, můj tibetský guru. Za všechny chyby, které kritikové najdou v mém překladu – nemohu doufat, že bych se byl všech chyb vyvaroval – jsem zodpovědný jen já sám.

Je mým největším přáním, aby tato kniha svým skromným způsobem napomohla národům Evropy a Ameriky poznat, že východní národy jsou poháněny stejnými impulsy jako ostatní lidstvo a že lpí v podstatě na stejných náboženských ideálech, jako jsou jejich vlastní; že z antropologického hlediska je celé lidstvo jednou rodinou a že vnější rozdíly, týkající se zděděných a rasových znaků, barvy a vnějšího okolí, jsou opravdu jen docela povrchní. Příliš dlouho zde stála stará bariéra zbudovaná v temném středověku a postavená z předsudků a neporozumění vzniklého z nedostatku vědeckého poznání. Až ji posléze věda odstraní, pak nastane pro vůdce ras a národů čas, aby spolupracovali nikoli na sjednocení světa, ale na sjednocení pravdy, která je základem všech náboženství.

Žádné slovo by nemohlo tuto předmluvu ukončit lépe nežli výrok samého překladatele z tibetštiny:

„Nechť tento překlad Milaräpova životopisu alespoň trochu přispěje k tomu, aby byl i v jiných zemích tak vážen a ctěn jako ve své otčině. To je jediné přání, které mne při práci prostupovalo a zůstává mou nejnaléhavější prosbou, zatím co pokládám pero.“

Jesus College, Oxford, 21. června 1928

W. Y. E.-W.

MILARÄPA

Jsem Milaräpa proslulého jména,
syn moudrosti a vzpomínky;
ve stáří opuštěn, nahý.
Písnička splývá z mých rtů,
poněvadž příroda, kterou kolem vidím,
stává se mi velikou knihou.
Těžká hůl v mých rukou
nese mne měnivým mořem života.
Jsem pánem Světla i Ducha;
konám podivuhodné činy,
nejsem poddán bohům pozemským.

Ze Sto tisíce zpěvů – Gurbum – od Milaräpy

KARMA

Jenom buddhové a arhatové poznali mou skutečnou přirozenost v celé její jsoucnosti a zvítězili nade mnou. Všechny ostatní bytosti však žijí pod mou despotickou vládou: nechám je zmírat a dávám jim život; jsem božství, které jim uděluje požitky blaženosti, a dávám lidstvu konat zlé i dobré skutky. Bohové, císaři, králové, lidé bohatí i chudí, silní i slabí, ušlechtilí i nízcí, zvířecí tvorové, blažení i nešťastní duchové, kteří existují na tomto světě i ve světech vyšších či nižších – ty všechny pozdvihují nebo je svrhují dolů do stavu, který jim přináší. Vznešeného ponižují, nízkého povyšují podle jejich činů. Proto jsem vpravdě Bohem, který vládne tomuto vesmíru jevů.

Ze Zjevení všemohoucnosti karmy
(Překlad lamy Kazi Dawa-Samdupa)

Co dnes činíme, vytváří naši budoucnost;
jako stín tělo, tak sleduje nás karma.
Co kdo učinil, bude přinucen odpykat.

Ze Zlatého růžence historie Padmasambhavy
(Překlad lamy Kazi Dawa-Samdupa)

ÚVOD

Jako někdo, kdo se chce dostat do vzdáleného města, potřebuje oči, aby viděl na cestu, a nohy, aby překonal vzdálenost, tak je třeba každému, kdo touží po dosažení nirvány, oči moudrosti a nohou nauky.

Pradžňápáramita

I. VÝZNAM DŽECÜN KAMBUMU

Životopis jednoho z největších náboženských duchů lidstva nám líčí co nejživějším způsobem sociální poměry v Tibetu v 11. a 12. století po Kr. My obyvatelé Západu příliš lehce zapomínáme, že v době, kdy v Evropě panovaly poměry téměř ještě barbarské, byla Indie a Čína na vysoké kulturní úrovni. Tibet, který byl od 7. století pod nejpříznivějšími kulturními vlivy z Číny a Indie, byl za časů Milaräpových sice právě tak silně podroben středověkým omezením, avšak ve svém pozoruhodném náboženském a filozofickém vývoji předčil pravděpodobně svět západní. V Evropě středověk dávno zastínil slávu Athén a Alexandrie; církevní autorita vměstnala vědecké a filozofické studium v omezenou a pedantickou scholastiku; arabští filozofové z Córdoba a z Bagdádu opatrovali nauky starých mistrů pro dobu, kdy se Evropa znovuzrodí k novému dni renesance.

Na Východě však nikdy neuhasl Prométheův oheň. Až po dnešní den si uchovala Indie a Čína kulturu^{1*}, jejíž původ se ztrácí v dávné minulosti. Kultury babylonské, egyptské, řecké, římské kvetly a zmizely; v Indii a Číně však žijí dále navzdory sociálním zmatkům, které byly vyvolány stykem s praktickými ideami Západu; udrželi si svou podivuhodnou duchovnou sílu, přežijí asi materialistické civilizace západní. Nadále budou učit lidstvo velkému ideálu přemáhání světa, který se může vyvinout jedině z božství v člověku obsaženého a nikdy ze zvířecího násilí, které se využívá v surovém válčení.

Tento ideál je základem Milaräpova učení ve vztahu k problémům lidské společnosti a shoduje se s učením Buddhovým, Kristovým a všech velkých asijských učitelů, kteří přispěli svou láskou a soucitem nekonečně víc k duchovnímu vývoji lidstva, nežli to dokázala nesčetná ozbrojená vojska a jejich vojevůdci po všechna staletí.

V době, kdy se Milaräpa oddával v samotě strmých výšin tibetského Himálaje rozjímání, zaplavila islámská kultura celý Hindustán. Jemu a jeho učiteli Marpovi, který podnikl četné cesty do Indie, kde sbíral rukopisy indických a buddhistických nauk, máme co děkovat, že mnohé duchovní hodnoty Indie byly přizpůsobeny tibetskému životu a udržely se až po naše dny. V téže době zakoušela Anglie následky normanského vpádu. Pro ty, kdo studují náboženství, stejně jako pro historiky je Džecün Kambum² neboli Životopis Džecüna Milaräpy mimořádně důležitý.

II. HISTORICKÁ HODNOTA VYPRÁVĚNÍ

Celkově je tento životopis ve formě, v jaké se nám dochoval, věrným líčením slov a činů Džecünových, i když tu spolupůsobily svým

*Poznámky W. Y. Evans-Wentze jsou na konci knihy

vlivem i národní zvyky a lidové bájesloví. Jako jeden z posvátných spisů sekty kagjüpa náleží k mnoha svatým knihám Východu a je pravděpodobně historicky právě tak věrný jako části Nového Zákona, ne-li více.

Pro východní žáky, kteří se zabývají povšechnými otázkami náboženského vývoje v Tibetu a Mongolsku, má tato kniha obzvláštní cenu a chová nové poznatky pro všechny, kdo si v buddhistickém učení cení nejvíce mahájány. Pro mystiky celého světa je, jak to řekl její autor Rächung, stále živý obsah této knihy vzácným klenotem, pokladnicí, kterou nikdy lidský duch nevyčerpá, kyticí předpisů, kterým porozumí jen ten, kdo je vyzkouší v praxi.

V první části životopisu poznáme, jak Džecün ve svém mládí podléhal své nižší přirozenosti tak jako mnohý z velkých světců jiných vyznání. Poháněn svou pomstychtivou matkou kráčel jistý čas cestou tmy jako zločinec z povolání, jako černý magik. Druhá část popisuje jeho lítost a obrácení k bílé nauce, k buddhismu. Odtud počíná po těžkých zkouškách a skutcích kajícnosti, které mu byly uloženy jeho guruem Marpou, cesta Světla. Nakonec podle vyprávění dosáhl „největšího ze všech úspěchů, kterého smrtelník vůbec může dojít“.

Snad se bude některému čtenáři zdát poslední kapitola příliš rozvláčná. Souvisí to však s tím, že jenom tuto kapitolu vypráví Rächung jako očitý svědek událostí, zatím co ve všech předcházejících kapitolách opakuje pouze vyprávění svého učitele. Rächung se totiž stal Džecünovým žákem teprve tehdy, až tento byl velice starý a blížil se ke konci svého života. Pro sektu kagjüpa je tato poslední kapitola o odchodu jejich Mistra na „druhý břeh“ bezesporu ze všech nejdůležitější. Obsahuje nejenom zázračné průvodní události při jeho spálení a zprávu o tom, jak Džecün v odpověď na Rächungovu vroucí prosbu vzkřísil svou mrtvolu znovu k životu (Rächung, který byl ve chvíli Džecünovy nirvány daleko, přišel k pohřebním slavnostem pozdě), nýbrž i jádro předpisů, které

udílí každý guru (duchovní učitel) svým šišjům (žákům). Nadto obsahuje souhrn nejdůležitějších nauk severního buddhismu, jak jej opěvují dákiní (nebeské víly), a bude zajímat všechny, kdo milují zázraky.

Džecünovým žákům nepřipadaly zvláštními události, které se staly při odchodu jejich gurua a jeho spálení, ani pro ně nebyly méně věrohodné, nežli se zdálo být Ježíšovým žákům jeho proměnění a nanebevstoupení. Nakolik jsou tyto události historicky odůvodněné, to si musí pro sebe rozhodnout každý čtenář sám se zřetelem k tomu, co asi doplnila tradice a víra.

III. TIBETSKÉ ŠKOLY BUDDHISTICKÉ FILOZOFIE

V celém Tibetu až po Nepál, Bhútán, Sikkim, Kašmír a část Mongolska rozeznáváme tři nejdůležitější školy buddhistické filozofie: 1. mádhjamiku neboli „střední stezku“ (tibetsky „umapa“), která byla založena během 2. století př. Kr. v Indii Nágárdžunou; 2. mahámudru, čili „veliký symbol“ (tib. čhagčhen) a 3. ádijógu čili „velké dovršení“ (tib. dzogčhen).

K prvnímu směru patří sekta gelugpa čili „učedníci ctnostného řádu“ všeobecně nazývaní „žluté čepice“. Tato škola byla založena v Tibetu počátkem 15. stol. reformátorem Congkhapou („Narozený v zemi cibule“, 1358–1417), původem z provincie Amdo v severovýchodním Tibetu na čínských hranicích. Její původ tkví v sektě kadampě („slovy vázaní“) a dnes je uznávanou církví severního buddhismu, kterou spravuje její duchovní hlava dalajlama, tibetský „bůh“ i „král“, vládnoucí časnými i duchovními silami.

Přívrženci učení mahámudry jsou kagjüповé čili „žáci ústní tradice“ (nebo „učedníci následnického řádu“), ze kterých největším byl Milaräpa. Dějiny této sekty jsou zaznamenány ve zprávě o duchovní posloupnosti.

Přívrženci „velkého dovršení“ čili nauky ádijógy, jsou ňing-mapové („stoupenci starých tradic učení“), všeobecně nazývaní „červené čepice“. Jsou to přívrženci nereformovaného náboženství, které založil v r. 749 indický filozof Padmasambhava.³ Tibeťané ho nazývají Guru rinpoče („Vzácný guru“) nebo Pámadžungnä („Z lotosu zrozený“). Byl slavným učitelem tajných věd na velké buddhistické univerzitě Nálandě, „indickém Oxfordu“. Tibetský král Thisong Decän, který uslyšel o jeho slávě, pozval ho do Tibetu. Ten uposlechl králova pozvání a založil v r. 747 v Samjā asi 50 mil jihovýchodně od Lhasy klášter, ze kterého pak byla zavedena v Tibetu tantrická a mantrajánová forma mahájánského buddhismu.

Čtvrtá škola, sakjapa (odvozeno od saskja – „žlutohnědá zem“ podle místa, kde se nachází první klášter v západním Tibetu) byla původně významnou reformovanou sektou, dnes se však těžko rozezná od starého řádu červených čepic.

Vedle těchto tří hlavních škol a značného počtu jim podobných existují ještě další klášterní řády původního předbuddhistického tibetského náboženství, čili bönu, který svým učením o znovuzrození zúrodnil půdu pro semeno pozdějšího buddhismu.* Životopis

*Veškeré poznámky označené * jsou komentáře K. Minaříka.

Učení o znovuzrození (znovuvtělení) pochází z dob prehistorických. V buddhismu se praví, že se mnich upamatuje na své minulé existence, na tělo, jaké v těchto existencích nosil, v jakých podmínkách žil atd. To napovídá, že se učení o reinkarnaci opírá o stále se opakující životní zkušenosti těch, kdo hluboko pronikají do mysterií života. Z vlastní zkušenosti mohou prohlásit, že jsem své minulé existence našel jako články řetězu sebe-uvědomění v určitém stavu bytí a životních podmínkách. Právě na úrovni sebe-uvědomění jsem se nacházel v seřazených vznětech, které symbolizovaly bytí vystupující z hlubin dávné minulosti; ale tato minulost neměla žádné spojení s masem a krví mé současné existence. A jelikož se u mne „vzpomínka na minulé životy“ vynořovala za těchto okolností, hledal jsem „teorii reinkarnace“. Poznal jsem totiž, že z minulých existencí ve mně nezbylo nic z „evidovatelného materiálu“ nynější existence – tedy ani denní vědomí. To mne vedlo k hledání „nitě, která je provléknuta našimi existencemi“. Na základě toho jsem poznal, že to, co se vine

vypráví o bönském ritu, který prováděl Milaräpa, aby dokázal, že s ním je obeznámen. Při jiné příležitosti ukázal, že jeho magické schopnosti přesahují obyčejnou magii slavných bönských kouzelníků. Přívrženci bönského náboženství jsou v opaku ke žlutým a červeným čepicím známí jako černé čepice; každý z těchto tří řádů má čepice i šat příslušné barvy.

IV. DUCHOVNÍ LINIE KAGJÜPOVCŮ

Jedno století před dobou učitele Padmasambhavy, za vlády prvního buddhistického krále Tibetu Songcän Gampa⁴ (který zemřel asi r. 650) vznikla v Tibetu ze dvou pramenů mystická forma:

minulými životy, jsou samovolné výsledky sebeuvědomění, které spolu určitým způsobem souvisejí a tkví v hlubinách našeho podvědomí, v kvalitě, již můžeme označit za subliminální neboli primitivní vědomí. Toto vědomí je prazákladní kvalitou naší zevní existence a z něho pocházejí jednotlivé samovolné uvědomovací akty, jejichž zřetězení směřuje až k počátku vesmíru na všech stupních jeho bytí.

Tvrdím tedy odpovědně, že jsem tímto způsobem poznal reinkarnační zákon, a mohu dodat, že i já jsem tento zákon objevil samostatně, neboť jsem o něm nebyl poučen a nevěděl jsem, že je předmětem filozofické hádky. Přitom mohu tvrdit, že jej může objevit každý hledající člověk, jenž „jako dozrávající plod stromu života dosáhne opravdového zřeknutí“. Právě zřeknutím se světa na prahu karmické zralosti se analytické pozorování přeneso do samého centra vlastní bytosti a tento stav znamená uvědomění se v tomto centru. Počínající karmická zralost pak tvoří impulsy materiálu bytí a ten je vždy v nějaké souvislosti s minulostí, kdy byl částí nějaké soustavy; a tato soustava byla tu člověkem, tu zvířetem a tu zase něčím jiným, co znamená nějakou životní existenci.

Poznání reinkarnačního zákona je tedy přímo závislé na zvnitřnění. Je třeba opustit sebe sama jako živoucí a neustále něco požadující bytost, aby mohl materiál bytí působit proti vědomí svou sansárovou povahou. Tak se před hledím člověka rozvine proces života nebo dění, který sám ukazuje, jaké formy tvořil v minulosti a že je za jistých okolností bude tvořit i v budoucnosti. K. M.

1. vadžrajánového buddhismu („hromový klín“ čili „diamantová nebo neproměnná stezka“), kterou později převzala sekta kagjüpa; pronikla tam z Nepálu, Buddhova domova, jako následek sňatku tibetského krále s Bhrkutí, královskou princeznou z Nepálu (639); 2. z Číny následkem sňatku téhož krále s princeznou Wen-čcheng, dcerou z čínské císařské rodiny (641). Král, který se stal vlivem obou svých manželek buddhistou, poslal Thönmi Sambhótu do Indie, aby tam sbíral buddhistické spisy. Tak jako o čtyři století později Marpa, vrátil se i Sambhóta z Indie s bohatou knihovnou a tím způsobem zachránil světu četné indické nauky, které se později ve své vlasti ztratily. Tibet vděčí Sambhótovi i za abecedu, kterou utvořil dle vzoru tehdy v Kašmíru a v severní Indii užívané sanskrtské abecedy. Kromě toho všeho zavedl v Tibetu i první systematickou gramatiku.

Avšak teprve za dnů Padmasambhavy se buddhismus v Tibetu pevně zakořenil, bylo to za vlády krále Thisong Decäna; až do té doby mu dovedli bönpové úspěšně čelit, aby si uchovali svou vlastní náboženskou autoritu. Padmasambhavovi se však podařilo, aby zvítězila nová magie nad starou, právě tak jako se podařilo sv. Patrikovi, aby zvítězil v Irsku nad druidy.

V r. 1038 přišel do Tibetu z Indie Atiša, první reformátor tibetského buddhismu, a zavedl mezi kněžstvem celibát a vyšší mravnost. Stejně jako Padmasambhava byl i on učitelem filozofie a byl v úzkém vztahu ke klášteře Vikramašila v Magadze. Pocházel z královské rodiny v bengálském Gauru, narodil se r. 980. Jeskyně, ve které Atiša žil, zarostlá růžemi a popínavými rostlinami, která se nachází 16 mil na východ od Lhasy, je s úctou udržována až po naše dny.

Marpa, Džecünův guru, který byl nazván pro svou učenost a překlady Překladatel, byl žákem deseti znamenitých učitelů. Část jeho života je spjata se životem Atíšovým, který byl jedním z jeho učitelů. Jeho hlavní dílo však vzniklo několik let po Atíšově

reformaci. Atíša byl nejen největším z lidských učitelů gelugpovců, kteří povstali z jím založené sekty kadampy, nýbrž byl i významným učitelem sekty kagjüpy, kterou založil Marpa a se kterou Atíša vedl spor. Do její učitelské posloupnosti se však Atíša nepočítá.

Většina Marpových učitelů pocházela ze staré indické sekty kusulipa, která chce dojít osvícení prostřednictvím meditace v opaku k panditům, kteří hodlají nalézt nejvyšší pravdu pouze rozumovými prostředky⁵ v nauce o prázdnotě (šúnjata). Poněvadž Atíša neučil praktickému použití buddhismu ve smyslu jógického ideálu sekty kusulipů, je prvním v hierarchii sekty kagjüpy jeden z jejích velkých učitelů Tilópa.

Podle tradice měl Tilópa, který žil asi uprostřed 10. století, obdržet filozofii mahámudry, která je základem učení školy kagjüpa, přímo od nebeského buddhy Dordžechanga (Vadžradhara). Tilópa ji pak předal ústně v podobě ezoterní nauky – jakou se v praxi udržela až podnes – svému žáku Nárópo; od Nárópy přešla na Marpu a od něho na Milaräpu.

Svého božského gurua Dordžechanga srovnávají kagjüповé později s Ádibuddhou čili s Prabuddhou. Je pro ně zprostředkovatelem milosti Ádibuddhy a od něho neodlučitelný.

Druhým v pozemské posloupnosti je Nárópa, třetím Marpa, čtvrtým Milaräpa. Milaräpovým nástupcem nebyl Rächung, autor tohoto životopisu, nýbrž první žák Milaräpův Dagpo Lhadže z východního Tibetu, známý též jako Dže Gampopa. Tento přídomek („Pán Gampopa“) mu byl propůjčen, poněvadž platil za znovuzrozeného krále Songcän Gampa, který byl prvním buddhistickým vládařem v Tibetu a který zemřel před pěti stoletími. Dže Gampopa sám pak zemřel v r. 1152, dva roky po tom, co založil klášter Cchurphu, hlavní sídlo kagjüpa. Od té doby nebylo pořadí guruů sekty kagjüpa nikdy přerušeno.

V. POZDĚJŠÍ MILARĀPOVI NÁSLEDNÍCI

V tomto okamžiku žijí stovky asketů sekty kagjüpa v drsné osamělosti tibetského Himálaje, někteří v jeskyních na úpatí a ve stěnách Mount Everestu, kde se dosud nacházejí osamělé jeskyně Džecü-novy, které jsou obzvláštními svatyněmi a poutními místy. Příroda je tu ve stavu, v jakém se nacházela v pradávných dobách země a poustevníci kagjüpů tu žijí nerušení neklidem světa hluboko pod nimi, ve kterém už nevládnou staré, jimi dosud žité ideály lidstva, nýbrž kde určuje úspěch honba za bohatstvím, slávou a mocí.

Způsob jejich mystického nazírání, tibetsky nazývaný tawa, kterému učí různá pojednání nauky mahámudry a které je prožíváno v jeskyních v horských samotách a džunglích, odlišuje sektu kagjüpa ode všech ostatních tibetských sekt. Žádný ze stoupenců velkého jógina Gautamy, Osvíceného, je nepředčí v jejich slavně slíbené askezi, v jejich odřeknutí se světského života a v čistotě jejich buddhistického učení.

I ta nejmenší společnost těchto mystiků žijících v Himálaji má svého gurma, který podléhá guruovi, hlavě sekty. Tento zas je podřízen nebeskému pořadí guruů; ti pak podléhají dle hierarchického uspořádání nejvyššímu guruovi buddhovi Dordžechangovi.⁶ Jako se přenáší elektrický proud z jedné stanice na druhou, tak je základní oporou kagjüpů božská milost buddhů, kterou přenáší buddha Dordžechang na pořadí nebeských guruů. Od nich pak přechází na vedoucího gurma na zemi a jeho prostřednictvím se dostává každému guruovi, který je mu podřízen, a odtud konečně mystickým zasvěcením každému žákovi.

Z Milaräpových zpěvů je zřejmé, že vedoucí guru na zemi je mnohdy oslovován jako vtělení buddhy Dordžechanga samého; každý žijící vedoucí guru v této posloupnosti je vlastně nositelem mystické síly čili doslovně nosič vadžry (duchovního hromoklínu bohů, symbolizovaného žezlem), symbolu jména Dordžechang.

Toto jméno má označit učitele, který je nosí, jako vznešeného mistra ezoterních obřadů, jako velkého zasvěcence na zemi, jako zprostředkovatele duchovní síly, kterou, podoben Prométheovi, přináší lidstvu z božských oblastí duchovního hromového klínu.

VI. SROVNÁNÍ KAGJÜPŮ S KŘESŤANSKÝMI GNOSTIKY

Pro snazší vysvětlení systému vnitřního nazírání kagjüpů mohli bychom užít srovnání této sekty s křesťanskými gnostiky (vědoucími), neboť z evropských duchovních nauk je tato kagjüpům asi nejpodobnější a obě mají mnoho společného.

Zdá se, že každá z četných gnostických společností – i když nevytvorily dohromady jeden organický celek, jako tomu je u kagjüpů – měla svého vlastního nejvyššího učitele (např. Valentinus, Marcion, Basilides), podřízené učitele a jejich nástupce na zemi, i svou nejvyšší duchovní hlavu, Krista, který odevzdával Otcovu milost svým lidským učedníkům prostřednictvím světců i jiných nadlidských bytostí. Saturninus z Antiochie, velký učitel křesťanské gnose (který žil asi r. 120 po Kr.), učil, že zdržování se masité stravy a dodržování nejpřísnější askeze – jak ji vykonávají kagjüpy – vede prostřednictvím Syna, Krista Eona (který je emanací Boha Otce) k nejvyššímu cíli. Podle jiných nauk z mnoha gnostických škol byl Bůh Otec v mystickém smyslu Pračlověkem (nebo Adamem), který se dá srovnat s Ádibuddhou kagjüpů a jiných sekt severního buddhismu.

V souhlase se všeobecným buddhistickým názorem neznají křesťanští gnostikové smírnou obět v zastoupení, což naopak stannovily církevní koncily jako dogma; pro obě vyznání, kagjüpy i gnostiky, závisí vykoupení pouze na vlastní snaze a jak Buddha, tak i Kristus jsou vůdci, ne však vykupiteli. Také v zasvěcujících obřadech křesťanských gnostiků a mahájánistů jsou velké obdoby, stejně

jako v používání manter. Právě tak je sofia (moudrost) gnostiků a pradžňá (moudrost) – pradžňápáramita – ztělesněním ženského principu přírody, šakti (tib. jum). Nestvořené, Nejsoucí, Tělo Všemoudrosti, neosobní Bůh křesťanské gnose se dá srovnat s naukou mahájánské školy. Konečně nejvyšší plnost Nevýslovného světa Pistis Sophie je totožná s nadpřirozeným stavem nirvány.

Poukazující na tyto paralely, musíme nutně rozlišovat křesťansko-gnostický ideál askeze a odříkání od ideálu křesťanských poustevníků, kteří žili v egyptských samotách a jinde na Blízkém východě a nebyli gnostiky, a jejich následovníků v různých klášterních řádech dnešní křesťanské církve.

Nauka o znovuzrození byla stejně pro křesťanské gnostiky jako pro buddhisty zásadního významu právě v opaku ke křesťanům církevních koncilů. Proto bylo nejvyšším gnostickým ideálem získat tak vysoký stupeň skutečného a bezprostředního duchovního nazírání, aby konečně dovedli po mnoha zbožně prožitých pozemských životech probudit v sobě působnost osvícení Kristova ducha. Gnostický křesťan se modlil o to, aby po získání Kristova ducha obdržel sílu, jejíž pomocí by dovedl všechny lidi ke stejnému cíli.

Na druhé straně nebyl křesťanský církevní koncil s to udržet altruistický ideál svých gnostických bratří, když cařihradský koncil v r. 553 zakázal věřit v učení o znovuzrození⁷. Přijal tedy nižší ideál spásy pro sebe samého ve víře v neomylnost církevních dekretů a učení. Vliv gnostického poustevnického altruistického ideálu na lidskou společnost je tvůrčí a neomezený, zatím co ideál církevního koncilu křesťanských poustevníků je naopak negativní, netvůrčí a sobecký.

Křesťanský gnostik hledá skutečný život a zamítá jako kagjü-pové, hinduističtí jóginové a muslimští súfiové onu zvláštní formu západního myšlení, podporovanou církevními koncily, která směřuje k vyznáním víry začínajícím slovy „věřím“ a vedoucí k zatracování nevěřících, onu myšlenkovou formu, která se opírá pouze o uznávané a poznané vědomosti.

Vidíme, že přívrženci Milaräpovi jsou buddhistickými gnostiky, tak jako učedníci Valentinovi a Marcionovi byli gnostiky křesťanskými; a jsou právě tak, jako byli všichni křesťanští gnostikové, „kacířskými“ odpůrci každého dogmatu a víry, která se rozumově opírá pouze o Písmo a tradici; to nám objasní dále Milaräpova nauka.

VII. ODCHYLNÉ SEKTY

Marpa Překladatel, rodilý Tibeťan, byl učitelem doby přechodu v historii kagjüpů. Jeho předchůdci byli oba indiští filozofové, Tilópa a Nárópa, jeho nástupce Milaräpa. Vyjádřeno jinak, byl Marpa učeným zprostředkovatelem, Milaräpa však buddhisticko-gnostickým světcem, který se neopíral o spisy a podřídil učení kagjüpů důkazu vědecké zkušenosti a tak zbavil jeho vzácný obsah veškeré strusky. Congkhapova reforma se týkala především vnějších a církevních záležitostí a propůjčila buddhismu světskou moc, která vyvrcholila ve vysoce organizované církvi. Reforma Milaräpova byla oproti tomu spíš vnitřní a přispěla k čistotě víry.

Přísná jednoduchost Milaräpových pravidel je učinila neoblíbenými mezi Marpovými následovníky, kteří lpěli na rodinném životě, kterého se Marpa sám nikdy nevzdal, a pravděpodobně i na církevním lesku.* Také jiní, kteří pěstovali spíš magii černou nežli bílou,

*Nepozastavujme se nad problémem bezženství, který se vyskytl v mahájáně. Bezženství samo totiž nečiní nauku hodnotnější, i když musíme připustit, že absolutní zdrženlivost „zjasňuje zřece“. Primární je vnitřní orientace člověka. „Oblast mystických výšek“ se proto zdá pro ženatého člověka nedostupnou, neboť vztahy, které manželství samo o sobě vytváří, jsou přirozenými překážkami jeho nezávislosti. „Oblasti mystických výšek“ tedy může dosáhnout pouze ten, kdo je na světě duševně zcela nezávislý. Nezávislost je ničena hlavně bytostnými vztahy, jaké se vytvářejí manželstvím, ale dokonce je ničena i vědomím naší příbuznosti s lidskými bytostmi. Vzhledem k tomu je v nejpřísnějším smyslu otázku bezženství třeba rozšířit i na vědomí příbuznosti s lidskými bytostmi,

od Milaräpy odpadli. Tak vznikly čtyři podsekty kagjüpů: 1. Nejvýznamnější karmapa, nazvaná podle svého zakladatele Rangčhung Dordžeho, žáka Dagpo Lhadže, který byl hlavním žákem a nástupcem Milaräpovým. Od svého založení ke konci 12. stol. kvetla

a proto se otázka cudnosti nesmí spojovat s otázkou mravnosti v tom smyslu, jak je lidé spojují.

Je tedy možno říci, že „vysokého zasvěcení“ může dosáhnout pouze ten, kdo se nepoutá na svět prostřednictvím partnera opačného pohlaví. Když tohoto zasvěcení dosáhne, pak se opět musí střežit poutat se tímto způsobem na svět. Musí si být vědom, že partner opačného pohlaví může vysát esence jeho duchovní dokonalosti, když je svým cítěním, myšlením a vědomými vztahy světský. To má být vysoce zasvěcenému člověku varováním před nerozvázným krokem.

Nespojujme tedy otázku cudnosti s otázkou mravnosti. V cudnosti vizme otázku bytostné polarity, v mravnosti otázku vztahů k smyslovému světu. Když velký mistr jógy dokáže setrvat v osamocení i tehdy, kdy ho provází životem družka, pak pro něho otázka mravnosti nepadá v úvahu. Kdyby však tuto samotu ztratil, pak se musí manželství vyvarovat. Ale říkám úmyslně: velký mistr jógy. Ti, kdo teprve usilují o ztečení mystických výšek, ti musí být nezávislí; jinak nemohou počítat s jejich dosažením. A kromě toho: na otázku družného života se poutá otázka duchovní vyspělosti partnera. Řekl jsem již, že partner může vysát esence duchovní dokonalosti vždy, když je svým myšlením, cítěním a vědomými vztahy světský. Tím je zároveň řečeno, že je-li tento partner svým myšlením, cítěním a vědomými vztahy zasvěcencem „oblasti mystických výšek“, pak nemůže na mistra jógy působit zhoubně. A to asi byl případ Marpův. Jak dalece šli jeho následovníci v jeho šlépějích, to ovšem pro nedostatek dat nemůžeme posoudit.

Obvyklé mravní názory nelze aplikovat na kosmické pojetí morálky a spravedlnosti. Zlo jako činitel mravnosti odporující je skryto v našich činech proti světu, v našem cítěním a myšlení, které může být kruté, i když se člověk zevně chová jako občan úplně mírumilovný. Ostatně manželství se netýká jen pohlaví. Je to v prvé řadě otázka duševního spojování se s jinými lidmi, které se za nemravné nepovažuje, jestliže se týká vztahu mystického vůdce a žáka. Neoslepí-li člověka vztah manžela k manželce a dokáže-li své vztahy určovat na základě principů vysokého zasvěcení, pak se jeho manželství rovná vztahu, jaký může nastat mezi zasvěcenci a jejich žáky nebo mezi zasvěcenci samými. Tím je problém „žlutých“ a „červených“ čepic podřadný; primární je otázka osamocení. K. M.

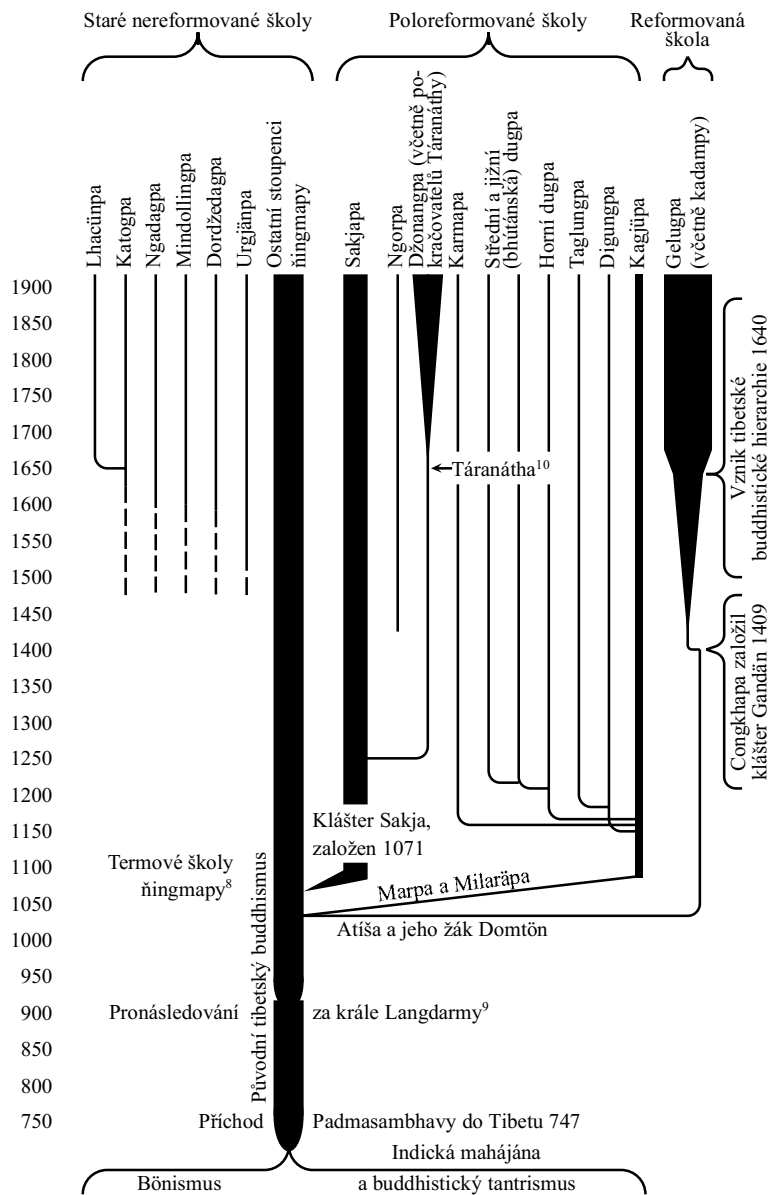
v Tibetu a Sikkimu stále. 2. Sekta dugpa (dug, „drak“, též „hrom“, tj. hlásí se ke škole Hromového draka) je na druhém místě. Dělí se na tři větve: nižší dugpa, střední a jižní dugpa (nyní uznávaná církev v Bhútánu) a horní dugpa. 3. Digungpa dle kláštera Digung a 4. Taglungpa dle kláštera Taglung jsou její dvě další odchylné formy. Tyto sekty se odlišují jen tím, že převzaly od sekty ningma jiné pravidlo k vzývání démonů a tím obnovily čistotu původního učení kagjüpa.

Evropské knihy popletly své čtenáře tím, že špatně používaly jméno dugpa, které používaly jako synonymum pro sektu „červených čepic“, nazývanou vlastně ningma. Mylný je též názor jistých netibetských kritiků Padmasambhavy, jako by všechny Červené čepice byli dugpové. Zvlášť poukazujeme i na to, že lamové Žlutých čepic uznávají proti trvajícím tradičním protivám mezi „reformovanou“ sektou Žlutých čepic a sektou „Starého řádu“ čepic červených Padmasambhavy převahu svých bratří různých sekt Červených čepic všude tam, kde se víceméně jedná o otázky magické a okultní.

VIII. RODOKMEN TIBETSKÝCH BUDDHISTICKÝCH SEKT

Následující rodokmen tibetských buddhistických sekt (podle rodokmenu, který zveřejnil L. A. Waddell ve svém *Buddhism of Tibet*, str. 55) má přispět k tomu, aby se podobné omyly odstranily. Kromě toho shrnuje ještě krátce původ všech předních sekt tibetského buddhismu a ukazuje důležité postavení, které mezi nimi zaujímají kagjüpové.

RODOKMEN TIBETSKÝCH BUDDHISTICKÝCH SEKTŮ

IX. OBHAJOBA POUSTEVNICKÉHO IDEÁLU

Obyčejnému Evropanu a Američanu, který je snad příliš oddán pohodlnosti a přepychu, se může zdát život kagjüpů a jiných poustevníků výstřelkem nesmyslné náboženské horlivosti. Tito poustevníci žijí totiž v drsném podnebí sněžného Himálaje, oděni pouze v tenké bavlněné roucho a denně snědí jenom hrst sušeného ječmene, někdy také trochu kořínků nebo bylin a mléka jaků, které jim přinese některý zbožný laik. Beze všeho světského majetku žijí zbaveni všech světských zájmů.

Nesmíme zapomínat, že poustevník sám pozoruje s hlubokým soucitem své bratry, zapletené v sítě světa. Zatím co oni se trápí pro světské tresty, zasvěcuje jim on své modlitby, aby se rozptýlila jejich nevědomost (avidja) a byli přivedeni na stezku Velkého osvobození. Podobně Buddhovi Gautamovi zírá i on pln soucitu svým vnitřním zrakem na lidstvo a vidí, že všichni jsou otroky, připoutanými ke svým vlastním představám – z nichž mnohé se opravdu nedají vůbec obhájit. Vidí své spolubratry připoutané karmou, která je výsledkem jejich dřívějších činů, ke šlapacímu mlýnu dvanácti nidán, navzájem souvisejících příčin sansárového bytí, jak se stále znovu rodí a znovu a znovu propadají stáří, nemoci a zmaru. Duchem se pak noří v budoucí dobu, kdy bude mít moc odejít do světa a vést je ke svobodě.

Pro jógina je lidský život sítí máji (klamu), v které se lidé trápí jako zvěř chycená do tenat. Hodným snahy se mu zdá být jen tehdy, když správně žít je řízen ke svému jedinému opravdovému cíli: k dosažení osvobozené nadpřirozenosti, prosté všech podmíněných stavů zdánlivého a pomíjejícího bytí, podobně jsa člunu, který nás dopravuje mořem ke vzdáleným břehům.

Jednou se mne ptal kterýsi indický jógin, se kterým jsem se setkal na své pouti do Badrínáthu v blízkosti divokých pohraničních krajů mezi Garhválem a Tibetem: „Mohou letadla a bezdrátová

telegrafie a všechny vaše moderní vynálezy přinést lidstvu pravé štěstí? Či může slepá víra a důvěra v neomylnost posvátných knih dát osvobození bez vědění, které se dá získat pouze náboženským cvičením?“

Také my bychom se měli zeptat sebe samých, zdali nemá ideál Milaräpův větší kulturní cenu nežli ideál finančníka na Wall Streetu nebo požitkáře v Paříži.

Podle jógického učení jsou všechny stavy lidské činnosti, nehladě k jejich ceně pro lidskou společnost, karmickým děním sebou samým podmíněným. Jóginovi se svět zdá být velkou školou s mnoha třídami. Jsou tu žáci ještě v mateřské škole, většina je na středním stupni a několik málo jich je na univerzitě, kam se dostanou jen ti, kdo se úspěšně cvičí ve zřikání se světa. Podle jóginova mínění jsou lidé, kteří se povznesli nad všechna přání světského života, pro lidskou společnost cennější než ti, kdo jsou ještě zapleteni v osidla světa.

V Milaräpově Gurbumu, čili „Sto tisíci zpěvech“, se vypráví: „Král z Khokhomu (Bhadgáon) a Jerangu (Pátan) v Nepálu pozval Milaräpu k sobě. Ten se však zdráhal opustit svou poustevnu. Tu se ho posel zeptal, zda se nesluší, aby jógin, který je jen obyčejný člověk, uposlechl pozvání mocného krále a přišel se mu uctivě poklonit? Milaräpa odpověděl: „I já jsem mocným králem v koloběhu života a v ničem není bohatý král mocnější a šťastnější než já.“ A když se ho posel zeptal na jeho království, odpověděl mu: „Kdybyste vy, služebníci světské moci, byli poddanými mého království, byli byste nejmocnějšími vladaři a ve všem byste dosáhli moci a bohatství.“

Lidé, kteří žijí v klamu vzniklém z nevědomosti, té z Platónovy jeskyně stínů, netouží po sebepoznání, podobají se podle mínění jóginů rybám žijícím v rybníku, které jsou spokojeny s rybníkem i se svou existencí a netouží opustit vodní svět a žít na vzduchu. Nebo se dají přirovnat k divoké zvěři v lese, která zůstává raději zvěří, ač by se mohla stát člověkem.

Nesmíme rovněž zapomenout na to, když jógina posuzujeme, že přinejmenším dokázal sám sobě metodami právě tak přesnými a vědeckými, jako jsou metody, kterých užívají přírodní vědy laboratoří západního světa, že ideály světa jsou jen ideály nezralého společenského zřízení, lidí, kteří ještě patří do nižších a středních tříd školy světa. Jestli tomu bude uvěřeno nebo jeho názor odmítnut, to se jeho přesvědčení již nedotýká. Nebo nebylo to snad před pěti staletími, kdy Evropané měli zeměkouli ještě za plošinu? Právě tak odmítnutí nebo uznání jóginova názoru na lidský život nezmění v ničem pravdu jeho skutečnosti.

Kdysi se říkalo, a většinou to nebylo přijímáno, že evropští světci byli v minulosti jako bleskosvody, které mohou a mají odvracet boží hněv. Tomuto náhledu se blíží víra, rozšířená mezi buddhisty a hinduisty, že totiž velcí řšiové jsou a zůstávají ochránci lidského pokolení. Ještě dnes se modlí cejlonský buddhista o to, aby se znovuzrodil mezi himálajskými bohy. Jeden bengálský poustevník, který pocházel z Kalkaty a vzdal se ve 25 letech svého velkého světského majetku a od té doby se oddával po sedmdesát pět let v himálajských výšinách, kde jsem se s ním setkal, jógickým cvičením, ukázal mi na zasněžené hory v blízkosti hory Kailás, kde bohové bdí a střeží duchovní růst lidstva a vedou nás. I když jsou tato stvoření pro obyčejný lidský zrak neviditelná, přece je vidci poznávají a zjevují se i těm, kdo jsou čistého srdce. Jako mlčenliví strážcové zírají s božským soucitem z himálajských vrcholů dolů na zem, dokud neskončí dlouhá noc kalijugy a nenastane den probuzení pro všechny národy.

I Milaräpa, který byl přijat do společenství osvícených, vypráví v jednom svém zpěvu o tom, jak on, veliký jógin, vysílá do světa pomocné myšlenky plné milosti a duchovní síly, podobné šípům, a jak nesou jeho požehnání všem lidským srdcím, která jsou pro jejich přijetí připravena.

Velikáni ducha jsou podobni mocným, dynamicky nabitým stanicím myšlenkové síly, odkud pak tuto duchovní sílu života rozšiřují po celé zemi a jenom ona umožňuje vývoj lidského pokolení. Jako slunce udržuje život fyzický, tak oni udržují člověka psychického a umožňují jeho osvobození ze sítě sansárového bytí. Zařazení jsou do řetězu bytí, spojení s lidstvem na zemi a s osvícenými v nadpřirozenu, zastávají úlohu daleko významnější než všichni králové a vladaři pozemští. To je názor vysoce vyvinutého jógina, obsažený v několika slovech. Také překladatel tento názor zastával; jako mladík se v Bhútánu odřekl světa a následoval svého gurma, zemřelého poustevníka Norbu, do samoty blízko Baksvádaru; nikdy by se odtud nebyl vrátil do světa, kdyby ho nebyl povolal domů jeho starý otec potřebující pomoc a nepožádal ho, aby se oženil a zajistil pokračování rodiny.

Nerozumný svět hledí na velkého jógina, který žije v himálajských vrcholech pohřížen v samádhi, jako na neužitečného člena lidské společnosti, jako na někoho, kdo zapomíná na světské povinnosti a hledá sobecky jen své vykoupení. I kdyby snad bylo možno aplikovat tuto kritiku na některé poustevníky v egyptské poušti, nehodí se na poustevníky kagjüpů ani na ty upřímné indické jóginy, s nimiž se spisovatel setkal.

Při svých výzkumech mezi světci v Himálaji a Hindustánu se spisovatel setkal s opravdovým jóginem, jehož ideálem nebyla nesobecká příprava na službu lidstvu. Jeden z nich, rodem bráhman, odložil všechny znaky své kasty a pokládal všechny lidi za své bratry. Těšil se – i když by měl projít ještě mnoha inkarnacemi – že jednou bude s to vrátit se do světa a prohlásit Pravdu za uskutečnitelnou. Pro něho musí odříkání předcházet vítězství nad životem, stejně jako to Ježíš řekl bohatému světskému mladíkovi, který se ho ptal na cestu ke spáse. A uskutečnění Pravdy musí předcházet poučování a vedení neosvíceného lidstva. Jestliže učitel sám neviděl světlo, jak je může hlásat jiným?

Nejvyšším cílem každého skutečného jógina však je, ať je to hinduista, buddhista, džinista, taoista, súfí, nebo křesťanský gnostik, aby zůstal věrný svému slibu¹¹, že se totiž po dosažení vlastního osvobození vrátí do světa jako učitel lidstva. Celý život je mu jako jeden den; i kdyby bylo k dosažení osvobození a dovršení třeba mnoha tisíc životů, musí po celou tu dobu, po staletí, vytrvat bez kolísání na cestě, kterou si dobrovolně vyvolil. V minulých životech žil světsky, ženíl se, užíval rozkoší a byl pln nenasytné ctižádosti. Avšak poučení, které mu podobné životy přinesly, dovedlo ho na vyšší stupeň lidského pokolení¹². Poznal, že světský život není na zemi tím nejvyšším stavem, a zřekl se ho. Jako někdo, kdo ze tmy vstoupí do světla, nechce se už vracet zpět do temnoty. Stezka, kterou si vyvolil, ho vede k vyššímu vývoji – k nadpřirozenosti. Jeho cílem je osvobození od ohraňené osobnosti k úplnému osvětlení, transmutace pomocí alchymie pravého vědění, jež promění přirozené žití v nadpřirozené, v to, co je nepoznatelné, nepoznané, nezrozené a nezformované – v nirvánu.

X. O ARHATOVI

Tyto myšlenky vedou k otázce, o níž odedávna diskutovali evropští myslitelé: „Existují vůbec, jak zdánlivě dokázal Milaräpa, na světě lidé nanejvýš duchovně a tělesně vyvinutí, kteří jsou svým způsobem od lidí úplně odlišnými bytostmi a dosáhli vlády nad silami, které západní věda sice tuší, ale které dosud neobjevila? To je, jak se mi zdá, nejzávažnější antropologická otázka, kterou vyvolává Milaräpův životopis.

Podle přesvědčení všech velikých indických ršíů, kteří Indii proslavili, žili lidé takto vysoce vyvinutí ve všech dobách a žijí podnes. Sám Buddha Gautama, jeden z největších mudrců, je pro buddhisty pouze jedním z mnoha buddhů duchovního pořadí, jehož původ se

ztrácí v šerém dávnověku. Hinduisté tvrdí totéž o svých hinduistických mudrcích; potomci těchto velkých ršů, jóginové všech druhů vyznání včetně některých indických křesťanů, jsou téhož názoru.

Arhat je ovšem závažný problém sám o sobě a v souvislosti s Milarápou patří i do tohoto úvodu.

Arhat je světec, který dosáhl dokonalosti zde na zemi, je jedním z osvícených. Naopak svatý poustevník, kagjüpa nebo jiný, nemusí být bezpodmínečně arhatem a ani nemusí být mistrovství blíž než obyčejný otec rodiny. Spíš by se to dalo vyjádřit takto: lehkost se dá dokázat, že v Tibetu a na územích hraničících s Himálajem, např. v Indii, žijí poustevníci; že také většina z nich je skutečnými buddhistickými askety a jóginy, kteří se opravdu snaží kráčet stezkou vedoucí k arhatství, je rovněž pravda. A pak se dá jistě předpokládat, že se mezi velkým množstvím hledajících lidí najdou někteří, i když jich je málo, snad ani ne jeden z deseti tisíc, kteří jsou na pokročilém stupni svatosti a dosáhli či alespoň téměř dosáhli cíle, jako se to tvrdí o Milaräpovi.

Sami Tibeťané předpokládají, že i dnes je možno právě tak jako dříve dojít cestou mistrovství až k cíli. Důkazem jsou jim lidé, kteří mezi nimi žijí a dosáhli cíle právě jako jejich národní světec Milaräpa v 11. stol. po Kr. Toto tvrzení se dá dokázat jen tomu, kdo je sám arhatem nebo jsoucnost těchto dokonalých uznává. I když se to dá pochopit jen vírou, je to přesto doslova pravda. Kolik z nás se samo přesvědčilo o tom, že je slunce vzdáleno od země asi 150 milionů kilometrů nebo o pravdě jiné vědecké skutečnosti? Věříme takovým tvrzením na základě psychologie společné nám všem a s užitím získané rozumové posuzovací schopnosti. Věřit tomu, že existují arhati, se zdá být nepochopitelně mnohem obtížnější. Snad jsme svou neuvědomělou silnou vírou ve vědu, tj. v hmatatelné skutečnosti, ztratili víru svých předků ve věci nadsmyslové.

Čím více autor zkoumal snahy Tibeťanů stát se arhaty, tím více byl přesvědčen, že není možné je lehko pominout, jak se o to snaží

křesťané a jižní buddhisté; ti se patrně přiklánějí k závěru, že když mezi sebou neznají současné arhaty, nemohou být ani nikde jinde, zvláště pak ne u „kacířských“ severních buddhistů a hinduistů.

Naši přátelé jóginové namítají, že by bylo důvodné přijmout tento skeptický postoj Evropanů a jižních buddhistů, jen kdyby už nebylo možné následovat Kázání na hoře nebo Vznesenou osmidílnou stezku.

S ohledem na své více než pětileté bádání v Tibetu a v Indii, může autor ovšem mluvit jen za sebe a zůstat každému jedinci, aby sám ocenil cenu jeho závěrů. Svým bádáním došel k poznatku, že mezi himálajskými poustevníky (s některými hovořil přímo tam) existují někteří, i když snad jen dva nebo tři, kteří odešli jako onen veliký arhat do bezdomoví a dosáhli cíle. Jinými slovy: cesta k mistrovství se zdá být stále otevřena.

Tito Probuzení jsou zbaveni nevědomosti, žízň po sansárovém bytí a karmické nutnosti rodit se a umírat. O Milaräpovi se v Ráčhungově úvodu píše, že když dosáhl osvícení, dostalo se mu štěstí najít svaté a moudré učitele a pít z jejich rtů životodárný elixír, jehož sám požíval v nádherném ústraní a v samotě hor. Tak dosáhl osvobození od trampot nevědomosti a sémě zkušeností a vnuknutí v něm vzešlo a vzrostlo k plné zralosti... Dosáhl blaženosti v městě velkého Osvobození, v němž každý prožívá nepopsatelnou blaženost...

Dle názoru východních mystiků dosahuje arhat dokonalosti zde na zemi teprve po mnohých životech, které zasvětil největšímu ze všech odvážných činů. Představuje nejvyšší formu lidské osvícenosti a staletého pokroku, vzácné vyvrcholení lidského pokolení, je spojovacím článkem mezi lidstvem a vyšší úrovní.

Podle východních mystiků jistě není nerozumné a určitě není nevědecké věřit, že průměrný člověk je ještě daleko vzdálen od nejvyššího stupně duchovní dokonalosti. Proto je nejen pravděpodobné, nýbrž přímo nutné, aby se v každé generaci vyskytli mezi

miliony lidských bytostí alespoň jedinci, kteří – jak by řekl Plato – udržují posvátnou stezku, vedoucí z pozemských plání k výšinám Olympu, jako tomu bylo vždycky a bude i v budoucnu. Kdyby nebylo těchto strážců posvátné stezky k vyššímu vývoji, nebyla by cesta k mistrovství schůdná a její cíl by zůstal lidem nedostupný. Útěk ze sansárového bytí by byl nemožný.

Potvrdí-li se však víra indických vidců, pak se naučíme rozumět všem největším učitelům lidstva – kteří byli arhaty a více než jimi. Oni se vymanili ze sansárového bytí, ve kterém jsme my zapleteni, a dosáhli osvobození. Tak se stali skutečně našimi bratry a vůdci, kteří nás cestou předešli, tuto stezku střeží, ukazují nám ji a prosí nás, abychom je následovali.

Milaräpovi nástupci nám vyprávějí, že ti, kdo hledají, naleznou pravdu pouze zkušenostmi v gnostickém smyslu a ne rozumnými úvahami. Tak se dá též zodpovědět otázka, existují-li dnes v Tibetu nebo jinde na světě arhatové, pouze vlastní zkušeností, kterou získáme, půjdeme-li cestou vedoucí k mistrovství, jak nám Milaräpa ukázal.

Je k tomu však nutná víra. Pokud chybí víra, zkoumání se nutně stane beznadějným a skeptik by nadále zůstal – jak to učí Milaräpova škola – otrokem času a změny. Ani fyzik nebo chemik nemůže bez důvěry v jistý úspěch svého pokusu učinit nové vědecké objevy. A tak žádný člověk nemůže doufat v nalezení nového světa, který Milaräpa nadšeně a s vítěznou radostí opěvuje, neuvěří-li předem, že existuje nový svět, který čeká na své objevení.

Naštěstí je dost věřících lidí nevidoucích v člověku, který je z biologického hlediska nejušlechtilejším zvířetem, konečnou vývojovou formu; a tak mají hinduisté i džinisté, taoisté i křesťané, muslimští sífiové a konečně i buddhisté všech škol své guruy, kteří jim ukazují cestu.

XI. TEXT A PŘEKLAD

Zesnulý lama Kazi Dawa-Samdup, jehož krátký životopis uvedl autor v úvodu k Tibetské knize mrtvých (1927), započal 22. 6. 1902 s anglickým překladem tohoto znění knihy Džecün Kambum a dokončil ho 29. ledna 1917. Poněvadž byl jedinou oporou starých rodičů, manželky a tří dětí, mohl pracovat na svém díle pouze s přestávkami.

R. 1920 započal jako představený Maharaja Bhutia Boarding School v blízkosti Gangtoku v Sikkimu, který byl dříve tibetskou provincií, připravovat uveřejnění svého překladu. Major W. L. Campbell, který dříve zastupoval anglickou vládu v Tibetu, Bhútánu a Sikkimu jako vojenský poradce a sám byl tibetským žákem, mu přitom pomáhal. I vydavatel byl tehdy v Gangtoku a pracoval s lamou na překladu Tibetské knihy mrtvých a jiných tibetských náboženských pojednání. I on se trochu staral o zdar díla Džecün Kambum. Pro předčasnou smrt lamovu v březnu r. 1922 krátce potom, kdy byl povolán na univerzitu v Kalkatě jako profesor tibetštiny, zůstala příprava Džecünova životopisu ke zveřejnění nedokončena.

Vydavatel získal originál rukopisu překladu od syna zemřelého lamy v r. 1924 při návštěvě v jeho domě v Kalimpongu nad Dardžilingem. Na podzim následujícího roku pak započal s jeho nynější úpravou.

Překladatel si vždycky přál, aby mohl na uveřejnění překladu dohlížet. Kdyby se tak bylo stalo, nebylo by jistě došlo k omylům, které snad jsou v tomto vydání obsaženy. Nechtěl-li však vydavatel odkládat uveřejnění tohoto překladu na nedohlednou dobu, nezbývalo nic jiného než předložit světu toto dílo v jeho nynější úpravě, přičemž se věrně přidržel rukopisu zemřelého překladatele. Výtahy a části z tohoto životopisu a zpěvů byly už přeloženy do různých evropských jazyků¹³.

Protože se vydavatel zajímal o věc spíš ze stanoviska antropologického než filologického, neměl ctižádost podat toto dílo ve vzorné úpravě. Nebylo by mu to bývalo možno ani tehdy, kdyby byl měl přístup ke všem nutným datům a materiálům. Tento závažný úkol čeká na budoucí žáky, kteří snad pořídí opravdu vědecky přesný tibetský text, a tím se opraví možné nepřesnosti naší anglické verze.

XII. MÍSTO DŽECÜN KAMBUMU V TIBETSKÉ LITERATUŘE

Spis Džecün Kambum došel té zvláštní pocty, že si ho v Tibetu váží nejen vzdělané a učené vrstvy národa, ale i obecný lid. Překladatel vyjádřil o něm svůj učený posudek takto:

„I když napsána před více než osmi sty lety, je její řeč tak prostá a jednoduchá, že ji může lehce a s radostí číst každý Tibeťan, který umí číst. Dále k tomu přistupuje to, že popisuje životopis člověka, na kterého Tibeťané všech sekt a vyznání hledí jako na ideálního asketu a jógina a kterého obdivují i jako básníka, jehož zpěvy zná celý národ, takže tím se dá vysvětlit, proč se tento Milaräpův životopis stal jednou z nejnámějších a nejoblíbenějších tibetských knih. Proto ji obdivují ti, kdo sami dovedou psát knihy, stejně jako ti, kdo dovedou napsané knihy jenom číst. Slova, obsažená na konci knihy, nejsou vychloubáním, nýbrž prostou pravdou:

Tento životopis je zkrášlen ozdobnou řečí
na počátku i na konci;
Kéž nadchne všechny žáky i přátele
básnického umění.

A originál skutečně dovede uchvátit.

Bylo mým přáním, abych tímto překladem obrátil zrak západní kultury na jednoho z našich velkých učitelů a v životopisu ukázal

jeho skutečný život, líčený jeho vlastními slovy a slovy jeho žáka Rächunga, který ho osobně znal.“

XIII. MILARÄPA, VELIKÁN LIDSTVA

Přesto, že existují mnohé rozdíly mezi četnými sektami tibetského buddhismu, shodují se všechny v úctě a obdivu, který mají pro Džecün Milaräpu, jenž jim je pravzorem velikého světce. Proto nepatří žádné sektě a žádnému vyznání.

Milaräpa, Sokrates Asie, měl za prázdne nicotnosti všechny rozumové světské poznatky, slávu světa a všechny jeho radosti. Nejvyšším cílem mu bylo vlastní nalezení pravdy, kterého se dalo dosáhnout pouze rozjímáním, sebezpozorováním a vážením životních hodnot na misce buddhovsky osvíceného ducha. Jeho život uskutečňuje nauky všech velkých indických jóginů včetně největšího z nich, Gautamy Buddha, a úspěšně čelí všem pozdějším vědeckým zkoumáním. Jak mnoho obdob existuje mezi Džecünovými předpisy, obsaženými v jeho životopisu, a naukou jiného velkého Mistra života, to ukazuje srovnání s Kázáním na hoře.

Jako příslušník mongolské rasy podal Milaräpa stejně jako Konfucius důkaz o tom, že se člověka duchovního netýkají hranice kmenové, národnostní ani náboženské, je tak všeobsáhle lidský jako lidstvo samo.

Kéž by tato kniha přispěla k rozšíření přirozeného zákona všeobecného sbratření. Nechť přejde na dosud nenarozené generace jako skromná upomínka na tohoto velikána a odkaz učeného překladatele tohoto díla, zemřelého lamy Kazi Dawa-Samdupa, který umožnil jeho přetlumočení Evropanům.

W. Y. Evans-Wentz

POKOJNÝ

Ten mnich, jenž utišil tělo i vášně a klidný je, rozvázný,
který i odvrhl všecken zisk světský, se nazývá pokojným.
S přemírou radosti sobě mnich libuje v učení Buddhově,
dosáhne oblasti klidu i štěstí a zničení podnětů.

Buddha v Dhammapadam (377, 380)

ÚVOD

(z tibetštiny)

OD RÄČHUNGA, MILARÄPOVA ŽÁKA

Buď pozdraven, guru!

CHCI vyprávět příhody velkého gurma, jenž žil v této sněhem zaváté tibetské vysočině. Od nejtělejšího mládí byl hluboce dotčen pomíjivou a proměnlivou povahou všech světských forem bytí, utrpením a bídou, v nichž viděl spoutány všechny bytosti. Život se mu jevil jako obrovská ohnivá pec, v níž se musí péci všechny žijící bytosti. Toto poznání naplnilo jeho srdce takovou vnitřní bolestí, že nemohl pociťovat žádnou závist nad nebeskou blažeností Brahmy nebo Indry, tím méně pak nad pozemskými radostmi a slastmi velkých lidí tohoto světa.*

*Za nebeskou blaženost Indry je z nejvyššího hlediska možno pokládat příjemné pocity již více smyslového rázu čili pocity štěstí, které nejsou vystřídány pocity neblahými. Nebeská blaženost Brahmy se projevuje příjemnými duševními stavy, jaké vznikají při bezprostředním vnímání, jež se obráží ve stavech vědomí a které proto nejsou založeny na smyslových reakcích. Když jsou potla-

Na druhé straně byl tak hluboce naplněn vidinou neposkvrněné čistoty a cudné krásy, kterou našel ve stavu dokonalé svobody a vševědoucnosti nirvány, že mu bylo lhostejné, zda ztratí vlastní život na cestě, kterou hledal. Tak silná a velká byla jeho víra, tak ostrý jeho rozum a jeho srdce tak přeplněno všesoucí láskou a oddaností.

Byl člověkem, jemuž se dostalo štěstí nalézt svaté a moudré učitele a který pil z jejich rtů životodárný elixír, jehož sám požíval v nádherném ústraní a v samotě hor. Tak dosáhl osvobození od trampot nevědomosti; sémě zkušeností a vnuknutí v něm vzešlo a vzrostlo k plné zralosti.

Odvrl všechna světská očekávání a pohodlí, všechnu světskou důstojnost a slávu a s veškerou rozhodností se oddal jedinému cíli pozvednout korouhev duchovního vývoje tak vysoko, aby se stal ukazatelem cesty pro pozdější přívržence Stezky jako znamení dostačující k jejich záchraně ze svěskosti a liknavosti a pobízející je k vysoké cestě.

S přízní bohů a duchů zvítězil nad obtížemi Stezky a získal nadpomyslnou převahu v duchovní pravdě a takovou hloubku vědění a zkušeností, že náboženská cvičení se mu stala druhou přirozeností.

Svou úctou k poslušnosti guruů a opravdovou vírou v ně přijal jejich milost a duchovní podporu. Byl uznán za jejich duchovního nástupce v šíření duchovních pravd a projevil neporovnatelné nadpřirozené síly a znamení nepochybného významu.

Silou své velké planoucí upřímné a nesobecké lásky a pro svůj soucit obdržel moc a dar naplnit nechtěným vzrušením a duší otrásající vírou i bezbožné, světské, v hříších zatvrzelé skeptické

čeny oba tyto druhy blaženosti pocházející z dobré karmy, získané ctnostným životem, vstoupí člověk (vědomím) do nadbrahmické oblasti, kde již nevystupují ani nižší ani vyšší smyslové blaženosti, ale dochází k unesení indiferentními stavy, jaké může poznat pouze spokojený a duševně cílý člověk.

posměvače a nevěrce. Každý vlas na jejich těle se ježil za extatických vidění a slzy se jim draly z očí. Přitom bylo v ně vloženo sémě budoucího osvobození a osvícení a to vzešlo v jejich srdci, jakmile jen padla o něm zmínka, bylo vysloveno jeho jméno. Tak měl sílu vytrhnout je z utrpení a hrůz této nízké světské formy bytí, osvobodit je a ochránit.

Po ovládnutí mystických a okultních oblastí vědění poznal od dákiní¹⁴ nepřetržitý zážitek čtyř blažených stavů v extatickém sjednocení¹⁵, jímž zesílil jeho duchovní růst.

Osvobodil se od dvojnásobného stínu (od klamu a karmy¹⁶) a pozvedl se do oblasti Ducha, až dosáhl cíle, v němž všechny nauky se hrouží ve sjednocení.

Dosáhl vševědoucnosti, všesoucítící blahovůle, planoucí lásky, spojené s nadpřirozenými silami a ctnostmi a stal se tak sebevykupujícím buddhou, povzneseným nad všechna sporná mínění a námitky rozličných sekt a pojetí víry jako nejvyšší drahokam, zdobící vítěznou korouhev.¹⁷

Kráčel stezkou nevyrovnatelné vadžry¹⁸ a nikdy nebyl znaven námahou. Tak dosáhl nejvyšších vrcholů duchovních zkušeností a poznání.

Jeho neobvykle slavné zásluhy, opěvované bohy, naplnily deset směrů vesmíru¹⁹ vlajícími korouhvemi slávy a ohlasem zpěvů chvály.

Jeho fyzické tělo bylo provanuto sestupující blažeností až po špičky prstů u nohou a vystupující až k temeni hlavy; a zde se obě nořily v blaženost měsíčního proudu, z něhož stékaly do tří hlavních nervů. Přitom zasahovaly závitě nervových center a šířily se posléze do nejjemnějších nervů, jež tím byly proměněny v působivý ústřední nerv.^{20*}

*Božská blaženost, dosažená osvícením (viz pozn. E. W. 20), se podobá vodnímu proudu, jenž promývá bytost zevně i uvnitř, přičemž zanechává ve vědomí příslušné pocity. Když přitom jógin odmítne prožití blaženosti a místo toho ja-

Měl schopnost vyložit plynně smysl a myšlenky dvanácti sbírek súter a čtyř svatých knih a uměl je recitovat v rytmických verších, jak bývají prozpěvovány při obřadech vadžrajány.

Všechny své myšlenky a pojmy nechal vstoupit do prazákladu a zbavil se tak klamu dvojnosti.²¹

Jsa dobře obeznámen v duchovním vědění a porozumění, četl ve vnějších jevech jako v knize.

Jako bytost bezmezné dobroty, vševědoucnosti a moci byl s to i němá zvířata dojmout svým kázáním a vést je k osvobození.

Vyrostl nad nutnou poslušnost světských pravidel, umělých konvencí a zdvořilostí a byl ctěn všemi rozumnými bytostmi (bohy i lidmi) v hluboké poslušnosti, zůstáváje přítom mírný, pln důstojnosti a pozornosti.

Byl pln horlivosti a vytrvalosti ve sledování vzácné Stezky, v čemž ho nepředčil žádný veliký jógin ani bódhisattva²² jeho doby.

koby unesen touto blažeností zahrotí pozornost na spodek svého těla, obrátí tok blaženosti vzhůru a následkem „hrotité koncentrace“ přímo do hlavních psychických nervů, kde dalším zvnitřněním pozornosti pomocí koncentrace vytvoří tzv. ústřední nerv (sušumna), který již znamená velkou kosmickou prázdnotu. Oproti poučkám hathajóginů je tedy sušumna vytvářený psychický nerv, nikoli objektivní v psychickém smyslu. Toto poznání je založeno na zkušenosti, nikoli na jasnovidných postřezích. Právě při koncentračních postupech dosahuje člověk zkušenosti, že stav vědomí, který fixujeme mentálním upětím, se postupně mění z chaosu „neurčitého prostoru“ v toky, jež vyvolávají blaženost; když v dalším postupu koncentrace zůstane pouze subjekt a objekt jako dva krajní stavy „hrotité koncentrace“, ustoupí pocífování blaženosti vjemům neohraničené Prázdnoty. A jelikož vjemy neohraničené Prázdnoty mohou být vázány stavem vědomí, jež lze označit za jáství, dospíváme snadno k symbolu, jež označujeme jako ústřední nerv. Tento symbol však můžeme považovat za obraz skutečnosti, neboť neohraničenou Prázdnotu můžeme prožívat ve stavu vědomí „já jsem“.

Sušumna tedy je „cestou vědomí“, která u obecného člověka vůbec neexistuje, protože je jeho vědomí poutáno na smyslové vjemy. Proto to, co označujeme slovem „Prázdnota“, obecný člověk vůbec nezná a může se domnívat, že se v józe operuje s pojmy ryze abstraktními.

Neboť on sám byl větší než ti, kteří žili v téže blaženosti jako on a prokazovali mu svou úctu.

Dunivým řevem lva zvěstoval pravdu o zakoušené skutečnosti klamného Já. Plnou jistotou této skutečnosti děsil a přemáhal bytosti a stvoření zlé, sobecké povahy a požíval svobody neohraničeného nebeského prostoru jako nezkrotný lev volně se prohánějící po výšinách hor.

Když dosáhl dokonalého ovládnutí stavů vědomí a schopností nitra, překonal všechna nebezpečí vnější a řídil je k vlastnímu prospěchu a užitku.

Po dosažení nadsmyslového poznání o nebeské a duchovní povaze vědomí byl s to přinést důkaz o tomto volném vznášení se v nebeském prostoru prostřednictvím chůze, odpočívání i spánku ve vzduchu.

Dovedl ze svého těla vyvolat též ohnivé plameny a prameny vod a proměnit toto tělo v libovolný předmět. Tím přesvědčil lidi nevěřící a vedl je k pravému náboženskému úsilí.*

Dokonale obsáhl čtyři stavy pohroužení; tak byl s to promítnout své duchovní tělo, aby byl jako nejvyšší jógin přítomen na všech čtyřadvaceti svatých místech, na nichž se shromažďují bozi jako oblaka v duchovním společenství.²³

Jsa bez bázně, maje vědění o nezrušitelnosti duchovní podstaty, byl s to ovládnout bohy a elementy osmi různých druhů a dát jim své rozkazy, které byly ihned prováděny plněním čtyř řádových povinností.²⁴

Byl tvůrčím mistrem, dobře obeznalým ve výkladech vědění o čiré prázdnotě Ducha,²⁵ v níž mají všechny tvary a věci příčinu a původ.**

*To znamená, že se v něm rozvinuly siddhi, totiž mystické síly.

** Čím více jógin fixuje prožitek Prázdnoty ve stavu vědomí „já jsem“, tím vyšší bytostí je v řadě těch, kdo dosáhli téhož výsledku. Do určitého stupně je totiž tento prožitek odměnou za karmické zásluhy toho kterého druhu a to je

Byl velmi zkušeným lékařem, dobře se vyznal v umění léčit zakořeněné choroby (neosvíceného) vědomí druhých bytostí lékem pateré moudrosti.²⁶

Byl dokonalým znalcem dobrých a zlých významů zvuků, které jsou základem každého vnějšího i vnitřního prvku; přitom poznal, že každý zvuk jest vnímatelným prostorem.²⁷

Byl důkladným matematikem, který dokázal převést stav svého vlastního vědomí na neproměnnou úroveň ne-Já²⁸ a současně znal nejskrytější tajemství a kouty vědomí druhých bytostí.

Byl nejvš vzdelaným učitelem duchovní nauky, kterou dokázal, že Duch stojí nade všemi výklady jakožto počátek a konec všech vnímatelných jevů duchovních i hmotných a že se jeho pa-prsky samovolně vyvíjejí svou vlastní vnitřní svobodnou silou²⁹ v trojnásobné zjevení univerzálního božského bytí.

Byl dokonalým mistrem nadpřirozených vědění a umění. Mohl procházet všemi nesčetnými ráji a nebi buddhů; a buddhové a bódhisattvové, kteří tam trůnili, s ním díky jeho všeosvobozujícím skutkům hovořili o dharmě a naslouchali mu, když poctil nebeské světy svou návštěvou a v nich prodléval.*

jasně patrné z toho, že vědomí člověka, jenž tohoto stavu dosáhl, je obětí prožitku Prázdnoty. V další fázi se však může každý člověk ve stavu Prázdnoty – která byla až dosud prožitkem – zcela uvědomit; je-li ve stavu Prázdnoty „sám sebou“, tu je zasvěcencem tohoto stupně. Po uvědomění si sebe v mezích nadčasových a nadprostorových je vlastně mistrem tohoto stupně.

*Rajské a nebeské světy se odrážejí v individuálních stavech vědomí. Tyto stavy jsou provázeny „vizuálními asociacemi“, když se jógin naučí pozorovat se jako nezaujatý pozorovatel. To znamená, že mravní a duševní kázní musel oddělit vědomí já od duševních stavů a pocitů, aby se mohly jeho pozorování jevit jako vzduť, která vznikají a zanikají, aniž ho strhnou k zaujetí takového vědomého postoje, kterým se v první fázi stávají nepozorovatelnými, v druhé vlnou, na níž se jeho vědomí zažehuje. Za takových okolností jsou stavy vědomí vždycky provázeny vizemi, které jsou personifikacemi těchto stavů a též jejich sférou. Proto musí čtenář sám rozhodnout, zda vize, související tak dokonale s jistými stavy vědomí, jsou postřehováním obrazů roznícené fantazie toho, kdo je může

Zjevoval se bytostem šesti lók³⁰ za rozličných příležitostí, bera na se příhodné tvary a podoby, a učil je duchovním pravdám, odpovídajícím jejich karmickým zásluhám, jejich chápavosti a zájmu. Odíval tyto pravdy do parabol a podobenství, jež byla v dokonalém souladu s pravdami těch, kdo zvítězili,³¹ a vedl tak bytosti těchto světů svými naukami k osvobození.

Krátce, byl bytostí, která v jediném životě získala čtyřnásobnou osobnost³² a paterou moudrost³³, až dosáhla všudypřítomného stavu velikého vadžradhary³⁴.

Jeho ustavičná milost a soucit plynuly na nesčetná množství živých bytostí, pro jejichž spásu roztočil neporovnatelné kolo pravdy, aby je vysvobodil z nevýslovné úzkosti a muk sansáry.

Došel k obydlím blaženosti ve městě velkého osvobození³⁵, v nichž každý prožívá nevypsitelnou blaženost a současně rozvíjí čtveré základy nesmrtelnosti.

Byl nejzářivější bytostí mezi všemi velikými bytostmi a jmenoval se slavný Džecün Mila Žäpa Dordže³⁶, jehož činy a jméno září jako slunce a měsíc.

Ač nemůže být popsána ani změřena vnitřní hodnota jeho nadpřirozených zásluh, jež prokazoval všem bytostem, s nimiž se setkal, přece jsem se pokusil zazpívat chvalo zpěv o jeho rozličných skutcích. Životopis se skládá ze dvou částí: z popisu jeho dráhy světské a duchovní od počátku až po dosažení nirvány.

Nejdříve několik zmínek o jeho příjmení Mila, o jeho původu, jeho předcích a o okolnostech jeho narození. Potom chci vylíčit

pozorovat. Mohu ho jen ujistit, že stavy vědomí jsou provázeny příslušnými pocity až fyzického rázu a „vizuální asociace“ jsou zase stejným děním, jaké jsme s to smyslově zjišťovat, když pozorujeme hmotný svět. Kromě toho jógin získává důkazy o realitě takto zjišťovaných světů tím, že příslušné stavy vědomí může vyvolat rozvinutím jistých pocitových kategorií, které automaticky „roztáčejí kolo“ vizí, existujících v těch kterých životních podmínkách. A vize se chovají jako živoucí bytosti a lze s nimi jednat jako s lidmi . . .

ztrátu otce v dětství, která učinila z jeho příbuzných jeho nepřátele, kteří oloupili vdovu a sirotky o celé dědictví po otci a uvrhli je do takového strádání, že probudili v Milaräpově srdci pravdu o neuhasitelné bolesti. Konečně chci vylicít jeho školení v černém umění, jež mu dalo schopnost usmrtit své nepřátele na rozkaz jeho matky.

Promluvím nyní o těchto třech věcech, i když snad někdy trochu odbočím jako při podrobnostech o jeho zrození a původu.

DÍL PRVNÍ

STEZKA TEMNOTY

KAPITOLA I

PŮVOD A NAROZENÍ

Räčhungŭv sen vedoucí k napsání tohoto životopisu; Milaräpŭv původ a narození.

JEDNOU, tak mi bylo vyprávěno, žil veliký jógin Džecün Mila Žäpa Dordže, tento klenot všech jóginů školy anuttara vadžrajána³⁷ nějaký čas v Břichaté sluji u Ňanangu³⁸, dnes nejvýš posvátném poutním místě. Zde žili i Räčhung Dordže Dagpa, Živa Ö Räpa, Ngändzong Räpa, Sebän Räpa, Khjira Räpa, Digom Räpa, Längom Räpa, Sanggjä Kjab Räpa, Šengom Räpa, Dampa Gjagphuwa a Tönpa Šákja Guna,³⁹ jeho slavní žáci prvního pořadí, všichni vyzkoušení v jógických cvicích, kteří dosáhli klidu vědomí.* Rovněž k nim patřily ženské novicky Legsebum a Šendormo a veliký počet věřících

*Klid vědomí je označení stavu, který vyvstává překročením sansáry a setrváním ve stavu bohů vládnoucích sansárovým stavům. Nejpřímější cestou ke klidu vědomí je zřeknutí se světa v jeho absolutním pojetí. To však současně znamená, že k němu nevede žádné jógické nebo mystické úsilí, v němž není hlavním činitelem právě zřikání se světa. Takové úsilí může být pouze „přípravnou prací“ k józe, nebo jinými slovy soustředování, které znamená upoutání pozornosti na něco zevního nebo vnitřního, je pokusem o odvrácení pozornosti od světa. Ve vztahu ke skutečnému zřeknutí se to má jako vzdálenost od země k měsíci na jedné straně a k nejbližší stálici na druhé straně.

laiků obou pohlaví. Bylo tam též pět nesmrtelných bohyň z vyššího řádu víl, dále rozliční vysoce nadaní jógini a jóginky, lidské i nadlidské bytosti, nadané vysokými znalostmi.* Uprostřed tohoto shromáždění roztočil Džecün kolo mahájánského buddhismu.

Jedné noci, sedě ve své jeskyni pohroužen v rozjímání, měl Rächung následující sen:

Putoval jsem zemí nazývanou se Západní země Urgjän, v níž bydlili andělé obojího pohlaví. Byla to země nepopsatelné krásy, domy a paláce byly ze zlata, stříbra a drahokamů. Kráčel jsem hlavním městem té země a viděl obyvatelstvo oděné v hedvábí, ověšené věnci klenotů, nádhernými šperky z drahých kovů a ozdobami ze slonoviny. A každý byl vznešeně krásný. Všichni se na mne dívali pochvalně a s úsměvem, ale nikdo na mne nepromluvil. Byla mezi nimi stará známá, s níž jsem se setkal v Nepálu, kde byla žákyní jednoho mého gurma, Tipupy. Rudě oděna, předsedala tomuto shromáždění a přivítala mne slovy: „Jsem velmi ráda, že jsi přišel, synovče.“ Nato mne zavedla do palácovité budovy plné pokladů, kde jsem byl bohatě pohoštěn. Potom mi řekla: „Buddha Akšóbhja právě káže nauku v této zemi Urgjän. Chceš-li ho, synovče, slyšet, opatřím ti jeho svolení.“ „To by bylo od tebe velmi pěkné,“ odpověděl jsem. Neboť jsem byl velice žádostivý ho slyšet.

Provázel jsem ji do středu města, kde jsem viděl ohromný trůn ze vzácných kovů a drahokamů. Tam seděl buddha Akšóbhja,⁴⁰ jenž v kráse a vznešenosti své nádhery daleko překonával obraz

* Kdo žije v dokonalém sebezapření a s tendencemi k nejvyššímu božství nebo absolutnu, přitahuje k sobě po dosažení poznání nebo osvobození toužící bytosti viditelné i neviditelné oblasti. Oba druhy bytostí může vidět stejně dobře jako věci smyslového světa. Bytosti neviditelného světa před jeho zrakem nemění svůj vzhled, neboť on sám upevňuje všechno právě sebezapřením. Jenom před zraky snilků se mění vzhled vizí, protože se jejich přirozenost vzdouvá od andělských světů až do světů pekelných. Tak je snílek rušen svými vizemi a většinou pronásledován špatnými duševními stavy.

mé fantazie, o němž jsem byl zvyklý meditovat. Mluvil o dharmě k nepřehlednému shromáždění, které se zdálo být obrovské jako oceán. Tento pohled mne naplnil takovým extatickým oduševněním a blažeností, že jsem se sotva mohl udržet zpříma. „Zůstaň zde, synovče“ – řekla paní, „až obdržím buddhovo svolení.“ To bylo v okamžiku uděleno a paní se vrátila, aby mne zavedla do posvěcené blízkosti. Zde jsem vzdal buddhovi svůj hold a přijal jeho požehnání. Usedl jsem a naslouchal náboženskému výkladu a na nějakou chvíli spočinul na mně světcův úsměvný zrak, plný dobroty a nekonečné lásky.

Hovořil o původu, zrození, činech a událostech ze života rozličných buddhů a bódhisattvů minulosti a vyprávění mne naplnilo hlubokou vírou. Posléze vyprávěl životní příběhy Tilópy, Nárópy a Marpy – mnohem podrobněji, než jsem je slyšel od Džecün Milaräpy, aby každého z přítomných naplnil obdivem a vírou. Svoje vyprávění skončil s ujistěním, že nám poví i historii Džecüna Milaräpy, která předčí svou podivuhodností vše, co předcházelo, a pozval nás všechny, abychom mu naslouchali.

Několik přítomných nadhodilo, že nemůže být nic podivuhodnějšího nad to, co slyšeli; nebo by to muselo být něco neslýchaného. Jiní však řekli: „Příběhy, které jsme až dosud slyšeli, vyprávěly o lidech, kteří se v několika životech vzdali špatných činů a dosáhli zásluh. Milaräpa však dosáhl zásluh a osvícení nikoli postupně, nýbrž v jednom jediném životě.“ Jiní zase: „Je-li opravdu tento příběh tak jedinečný, bylo by hříšné, kdybychom my žáci to neslyšeli a neprosili o to, aby byl vyprávěn k požehnání všech živých bytostí. Musíme se všemi prostředky pokusit jej získat.“ Kdosi se ptal: „Kde je Milaräpa nyní?“ Někdo odpověděl: „V ráji Ogmin⁴¹ nebo v nebi Ngönga⁴².“ Já, Rächung, jsem si však myslil: „Co to mluví? Milaräpa přece žije v Tibetu.* Ti lidé mi však, jak se zdá,

*Tak jako mravně zkažený člověk žije ještě před svou smrtí v pekelných nebo

chtěli dát pokyn, abych poprosil samého Milaräpu o vyprávění jeho osudu; a to také jistě udělám. Tu vzala mne paní vedle mne za ruku a šťastna ji stiskla se slovy: „Tys porozuměl, synovče?“

Pak jsem já, Rächung, procitl za ranního úsvitu. Toho rána bylo mé vědomí zcela čisté a moje cvičení upřímné a vnitřní. Vzpomněl jsem si na sen, přemýšlel jsem o něm a zdálo se mi být dobrou předzvěstí, že jsem byl ve snu v zemi Urgjän a naslouchal kázání buddhy Akšóbhji. Právem jsem uvěřil, že mohu plesat nad tím, že jsem se setkal s Džeciün Milaräpou ve skutečném životě. A to, že jsem směl naslouchat buddhovým slovům, třebaš jen ve snu, přičítal jsem Džeciünově milosti. Vyčítal jsem si nedostatek skutečné víry a duchovního postřehu, když jsem si vzpomněl na myšlenky, které mne napadly, když se řeklo, že Džeciün je v ráji Ogmin nebo v nebi Ngönga. Viděl jsem, že neuctivé pocity důvěrnosti k mému guruovi způsobily, že jsem o něm přemýšlel jen jako o lidské bytosti,

jiných špatných stavech, tak zase člověk, který se všeho zřekl a tímto způsobem se mravně očistil jako světec, žije již před svou smrtí v tom kterém nebi. Proto neexistuje pojem před smrtí a po smrti, vyjma objektivace, která je výsledkem reinkarnace. Chcete-li tedy vědět, jaké bude vaše příští vtělení, neptejte se jasnovidců, ale hledejte je ve svých vlastních duševních stavech, které právě žijete. A jako se tyto stavy neustále mění, tak se mění i vaše vyhlídky na příští zrození. Budoucí zrození se dá odhadnout z převahy těch kterých duševních stavů a pocitů; kdo v sobě nemůže nikdy nalézt světské duševní stavy a pocity, ale jen stavy a pocity božské, které musí nezbytně být provázeny božskými vizemi, ten se jistě převtělí kdesi v božských oblastech. Proto nevěřte ve sliby jasnovidců, kteří vám chtějí určit vaše budoucí vtělení, protože by to mohli učinit pouze na základě vašeho současného duševního stavu. Spíše věřte tomu, že toto vtělení máte již v sobě a že se projevuje vašimi současnými duševními stavy. Podle toho můžete soudit, že vaše vtělení bude podlidské, jestliže žijete pouze živočišnost, lidské, jestliže žijete smyslovým cítěním a uvažováním, a nadlidské, jestliže žijete v blaženostech a máte andělské nebo božské vize. Při vizích necharakteristických nebo astrálních a nepraktickém povahovém učlenění se můžete obávat, že se zrodíte mezi astrálními bytostmi, z nichž nejvýraznější jsou asurové a prétové.

žijící v Tibetu. Jaký jsem to jen byl hlupák! Musil jsem vědět, že Džecün je dokonale osvícen a vpravdě buddha, jenž se může zjevit v nekonečně mnoha podobách. A což nebylo nadto každé místo, kde Džecün žil, svaté a posvěcené, ba přímo rovné Ogmin nebo Ngönga? Považoval jsem tento sen o paní a ostatních posluchačích za božský příkaz vypsát Džecünovy životní osudy a rozhodl jsem se, že ho poprosím, aby mi sám vyprávěl všechny události svého života. V tomto duchovním rozpoložení naplnil mne hluboký a vznešený pocit důvěry k mému guruovi, jemuž jsem dal výraz vroucí modlitbou. Potom jsem nechal na čas spočinout své vědomí v klidu.

Upadl jsem znovu ve spánek a snil jsem znovu, i když ne tak živě jako poprvé. Teď bylo to pět krásných panen ze země Urgjän, oblečených v bílý, modrý, žlutý, červený a zelený šat, které přede mne předstoupily. Jedna z nich mi řekla: „Zítří budou vyprávěny životní příběhy Milaräpovy. Chceme tam jít a vyslechnout je.“ Jiná se ptala: „Kdo ho poprosí, aby je vyprávěl?“ Nato odpověděla třetí: „Džecünovi nejmilejší žáci ho o to poprosí.“ Přitom všechny vrhaly na mne stranou úsměvné pohledy. Jedna pozvedla hlas a řekla: „Bude to tak vynikající řeč, že jsme všechny šťastny, že ji uslyšíme. Neměly bychom také poprosit o to, aby nám byl příběh zvěstován?“ Druhá odpověděla: „To se sluší žákům, aby se modlili za cíl, a bude naší radostí a povinností šířit víru a chránit ji.“ Po těch slovech zmizely všechny jako duha. Když jsem procitl, stálo slunce již vysoko na nebi a já věděl, že sen byl znamením pěti nesmrtelných sester.⁴³

Když Rächung v tomto šťastném rozpoložení myslí snědl svou snídani, vyhledal svého gurma Džecüna a našel kolem něho již shromážděný zástup (jeho žáků a přívrženců). Rächung se vrhl na pozdrav k Džecünovým nohám, pravým kolenem kleče na zemi, a s dlaněmi sepjatými se tázal na jeho mínění a takto ho oslovil: „Kéž náš milostivý pán a učitel dopřeje nám přízně a vylíčí nám

události svého života pro požehnání zde shromážděných žáků a jako příklad pro budoucí žáky a přívržence. I buddhové minulosti zanechali zprávu o svých dvanácti velkých činech⁴⁴ a jiná vyprávění k požehnání těch, kteří přispívají na zemi k rozšíření a posvěcení Buddhovy nauky. Tilópa, Nárópa, Marpa a mnoho jiných velkých světců pomohlo zanecháním svých životopisů vývoji svých obšťastněných přívrženců.

A necht' i tvůj život, pane Džecüne, přispěje k vývoji mnoha bytostí. Proto prosíme našeho pána, aby nám dopřál milosti a vyprávěl nám svůj život bohatý událostmi.“

Džecün se této prosbě usmál a odpověděl: „Ráčhingu, ty znáš můj život a mé osudy. Když však mne prosíš o požehnání druhých lidí, chci ti vyhovět. Pocházím ze šlechtického rodu Džosä a z kmene Khjungpo (orel) a moje vlastní jméno je Milaräpa⁴⁵. V mládí jsem konal černé činy, ve zralém věku bílé, nyní jsem však odložil jakékoli rozlišování černého a bílého. Poněvadž jsem splnil svou velikou úlohu, nepotřebuji se v budoucnosti již namáhat. Kdybych měl události svého života zevrubně popisovat, pak by některá vyprávění vyvolávala slzy, jiná veselost. Proto dovolte starému muži, aby setrval v pokoji.“

Zase se zdvihl Ráčhung, hluboce se poklonil k zemi a prosil: „Milostivý pane, vyprávění o tom, jak jsi přijal nadpřirozené pravdy, jaká tě to stálo veliká utrpení a oběti a jak jsi o tom nepřetržitě meditoval, až jsi ovládl pravou podstatu věčné pravdy a tak dosáhl nejvyššího cíle všeho duchovního poznání, je důležité a užitečné všem, kteří jsou naplněni stejnými nadějemi a stejným usilováním. Jak jsi docílil síly, aby ses zvedl ze sítě karmy a ochránil se před zrozením budoucí karmy⁴⁶. Příslušíš-li ke kmeni Khjungpo, k rodu Džosä, jak jsi přišel ke svému příjmení Míla? Jak ses dostal ke zlým činům v mládí a co tě později vedlo k činům bílým? Do které doby spadají události, o nichž jsi řekl, že by vyvolaly smích, a jiné že jsou tak bolestné, že pohnou k slzám? To všechno vědět

bylo by nedocenitelným ziskem pro budoucí generace. Ze soucitu k mým spolužákům a ke mně buď tak dobrý, pane, a odlož své pochybnosti. Rač se milostivě snížit k tomu, abys nám vyprávěl všechny podrobnosti. Prosím své přátele a bratry ve víře, aby mne podporovali v tomto přání.“

Nato povstali všichni přítomní, mnohokrát padli na tvář a pravili: „I my připojujeme své prosby k prosbě ctilivého Ráčhunga a prosíme tě, pane, abys roztočil kolo dharmy.“

Tu řekl Džecün: „Když si to všichni tak naléhavě přejete, splním vaši prosbu, protože v mém životě není ničeho tajného.“

Pokud se týče mého kmene a rodu, víte, že na severu země Uru je velký kmen nomádů, mající stáda skotu a ovcí. Byl mezi nimi člověk ze vznešeného rodu, který se věnoval náboženským studiím a stal se lamou sekty ňingmapů, k níž náležel i jeho otec Džosä (syn šlechtice). Tento mladý muž přišel s jinými poutníky z pouti do země Uru. Byl nadán nadpřirozenými silami, byl mistrem, který uměl vyvolat ochranná božstva a měl magické schopnosti. Když se usadil v provincii Cang na místě zvaném Čungpači, byl velmi proslaven svými léčivými magickými silami a vyháněním démonů a jeho vážnost rostla.

Na tomto místě, kde strávil několik let, byl znám pod jménem Khjungpo Džosä (Vznešený syn z rodu Orlů) a byl-li někdo nemocen nebo obtěžován zlým duchem, zavolal ho. Jedna tamější rodina v něho však nevěřila a stalo se, že jednoho dne byla strašlivě sužována zlým duchem, který by se byl nikdy neodvážil přiblížit se ke Khjungpo Džosäovi, od nikoho jiného však nemohl být vyhnán. Trápená rodina povolala jiné lamy a dala provádět vymítací obřady, démon však na pokusy jej vypudit dával jen ironické odpovědi. Tropil si z rodiny bláznů a tyranizoval ji, až se vzdala všech úsilí, která se ukázala být marná.

Konečně příbuzní poradili té nevěřící rodině, aby zavolali Khjungpo Džosäa, připomínajíce přísloví: vezmi třeba psí sádlo,

jen když ránu zhojí. Hlava rodiny s tím souhlasila. Džosä byl tedy pozván, přiblížil se k démonovi a zvolal divokým hlasem: „Přicházím já, Khjungpo Džosä, abych se živil masem démonů a pil jejich krev. Počkejte, počkejte!“ A současně se řítit kupředu. Ubohý démon byl jat zoufalstvím, ještě než se Khjungpo Džosä přiblížil, a křičel: „Apha, ama! Milag! Milag!“⁴⁷ (Ó člověče, ty jsi můj otec, ó člověče, ty jsi má matka!) A když se mu Džosä přiblížil, volal: „Milo, nikdy bych nebyl přišel tam, kde jsi ty. Ušetři můj život!“ Mila ho zapřisáhl, že nebude vícekrát nikoho trápit, a nechal ho odejít. Nato přišel démon k jedné rodině, která ho ctíla, a řekl jim: „Milag, Milag! Ještě nikdy jsem nemusel tak trpět jako dnes.“ Na otázku, kdo mu utrpení způsobil, odpověděl, že Khjungpo Džosä na něho vložil tak mučivou bolest, že ho téměř zabil, a že posléze na něm vynutil přísahu. Od toho dne nazýval se Džosä Mila na počest svých podivuhodných magických sil a tak byli všichni jeho potomci zvaní příjmením Mila. Když potom všichni viděli, že démon nikoho neobtěžuje, domnívali se, že je zabit nebo ještě spíše, že odešel do jiné formy bytí.

Potom se Khjungpo Džosä oženil a narodil se mu syn, který zase měl dva syny, z nichž starší se jmenoval Mila Dotön Sengge (Mila, lev, jenž učí sútrám). Jeho nejstarším synem byl Mila Dordže Sengge (Mila, neproměnný lev). Od té doby byla rodina známa, protože měla v každé generaci jen jediného mužského potomka.

Tento Mila Dordže Sengge byl zkušený a vášnivý hráč, jenž pravidelně vyhrával značné sázky. Pak se stalo, že v onom území byl muž ještě znalejší hry a měl mnoho příbuzných a známých z otcovy strany. Tento muž přišel k Mila Dordže Senggemu, aby vyzkoušel jeho obratnost, a vyzval ho k několika hrám o nepatrné částky, přičemž záhy pronikl jeho hru. Toho dne hrál tento muž, jako by samo štěstí bylo na jeho straně, a získal mnoho sázek Mila Dordže Senggeho. Ten to nemohl snést a prosil jej o revanš na druhý den, s čímž tento byl srozuměn. Sázky byly zvýšeny a prohraný

hráč ztratil třikrát tolik, oč Dordžeho připravil, aby ho zlákal. Pak žádal o zadostiučinění a Dordže souhlasil, načež se sjednotili na výši sázky. V sázce měl být celý majetek, pozemky, dům, peníze a inventář každého z nich. Byla podepsána smlouva, aby se nikdo nemohl prosbami nebo nátlakem zbýti své povinnosti. Hráli a konec bylo lze předvídat: Milův soupeř vyhrál. Jeho mužští příbuzní vzali ihned všechno Milův majetek nemovitý a movitý do svých rukou a oba Milové, otec a syn, Dotön Sengge a Dordže Sengge, musili jim všechno zanechat. Putovali pak do provincie Gungthang na tibetsko nepálských hranicích a přišli na místo zvané Kjangaca. Zde se usadili.

Otec Dotön Sengge trávil své dny ponejvíce čtením svatých knih. Prováděl také vymítání, obřady ochraňující před krupobitím, připravoval kouzla k ochraně dětí a dělal mnoho věcí tohoto druhu. Tak se stal známým jako lama znalý obřadů. Jeho syn Dordže Sengge obchodoval ponejvíce s vlnou a trávil zimu na jihu a léto na severních pastvinách. Konal též malé cesty mezi Mangjulem a Gungthangem a tak si vydělali otec i syn mnoho peněz.

Tehdy se stalo, že se Dordže Sengge setkal s nejoblíbenější dcerkou z tamější rodiny a oba vzplanuli vzájemnou láskou. Z jejich manželství vzešel syn, pojmenovaný Mila Šerab Gjalchän (Mila, vítězné znamení moudrosti). Když mladík vzrostl, zemřel jeho děd a byl s velikou nádherou pohřben.

Mila Dordže Sengge, který se dále věnoval svému obchodu, vyzískal více majetku než kdy předtím. Za dobrou cenu ve zlatě a zboží severu a jihu zakoupil plodné pole tvaru trojúhelníku ležící v blízkosti Kjangaca. Získal je od muže, který se jmenoval Orma a po něm je pojmenoval „Orma Dusum“ (Ormův trojúhelník). Na okraji tohoto pole bylo staré stavení patřící sousedovi. I je koupil a vystavěl tam veliký dům. Když bylo Mila Šerab Gjalchänovi dvacet let, oženil se s dívkou z dobré rodiny v Ca⁴⁸, jež pocházela z královského rodu z Ňangu a jmenovala se Karmogjän (Bílá

girlanda). Bylo to okouzující děvče s jasnou hlavou, plná energie, jež dobře věděla jak jednat s přáteli i nepřáteli patřičně s láskou nebo nenávisť. Byla proto zvána Bílou girlandou z Ňangu. Mila Dordže Sengge si vystavěl druhý dům o třech poschodích s vedlejšími budovami a kuchyněmi, který stál na čtyřech sloupech a osmi pilířích. Byl to nejkrásnější dům v Kjangaca a jmenoval se „Dům čtyř sloupů a osmi pilířů“. V tomto domě žil (se svou ženou a svým otcem) ve velikém bohatství.

Mezitím uslyšeli staří příbuzní Mila Dotön Sengge, žijící v Čungpači, že se jemu a jeho synovi velmi dobře daří v Ca. Tu opustil jeden strýc Mila Dordže Senggeho Jungdung Gjalchän (Korouhev vítězství se svastikou) se svou rodinou a sestrou Khjunccha Paldän (Ochránkyně vznešenosti orlích potomků) své obydlí a vydal se do Kjangaca. Dordže, který měl své příbuzné rád, přijal je s upřímnou radostí a vzrušením. Všechny své znalosti jim dal k použití a učil je obchodu, aby i oni mohli shromáždit bohaté statky.

Tehdy byla Bílá girlanda v koutě s dítětem, zatím co Mila Šerab Gjalchän byl na obchodní cestě v severních horách Tagce. Měl s sebou množství jižního zboží a značný čas se zdržel.

Bylo to v mužském roce vody a draka⁴⁹ (r. 1052) v prvním podzimním měsíci⁵⁰ a pětadvacátého dne⁵¹, kdy jsem se narodil pod příznivou hvězdou⁵². Sotva jsem opustil matčin klín, byl odeslán posel k mému otci. Nesl psaní mé matky, v němž stálo, že podzimní práce se blíží a že dostala syna: „Přiď, jak jen rychle můžeš, abys dal svému synovi jméno a vykonal slavnost s tím spojenou.“ Posel přinášel ještě ústní vzkaz. Můj otec byl velmi potěšen a zvolal: „Je to dobré! Můj syn má již dostat jméno. V mé rodině bývá jen jeden mužský dědic, jsem rád, že toto dítě je syn. Pojmenujeme ho Thöpaga (Sluch oblažující). Protože moje obchody jsou skončeny, vrátím se s tebou domů.“ Tak přišel domů a já byl nazván Thöpaga. S velikou nádherou a nákladem byl proveden obřad dání

jména. Za mého dětství bylo o mne velmi pečováno a časem jsem dostal krásný hlas, který každého, kdo mu naslouchal, tak vzrušil, že jsem právem byl zván „Sluch oblažující“.

Když mi byly čtyři roky, darovala matka život holčičce. Ta se jmenovala Gönmokji (Šťastná ochránkyně). Její mazlivé jméno bylo Peta, takže se říkalo Peta Gönkji. Ještě dnes si vzpomínám, že jsme měli oba (Peta i já) vlasy propleteny zlatem a tyrkysy. Měli jsme velký vliv, neboť jsme byli spřízněni s nejpřednějšími rodinami v místě. S chudými lidmi, kteří podléhali našemu vlivu, bylo jednáno téměř jako s lenníky nebo poddanými. Ústy lidu se tomu prostě říkalo: „Nikdy nebylo mezi odvážnými usedlíky pilnějších a bohatších, než jsou tito. Pohleďte zvenčí na jejich dům, uvnitř na zařízení a bohatství a na šperky, jež obě pohlaví nosí. V každém směru jsou hodni úcty.“

Když jsme tak vzbudili všeobecnou závist, zemřel můj otec Mila Šerab Gjalchän a pohřeb byl vykonán s velikou nádherou.“

To je první část životních osudů, vyprávějící o Džecinově narození.

KAPITOLA II

CHUŤ STAROSTÍ

Smrt a poslední vůle Milaräpova otce; protiprávní přisvojení si majetku strýcem a tetou z otcovy strany; z toho vzniklé starosti, jež musel Milaräpa snášet se svou matkou a sestrou.

OPĚT pozvedl Rächung svůj hlas: „Důstojný učiteli, pověz nám milostivě o svých útrapách a nesnázích po smrti svého otce.“

Nato pokračoval Džecün ve vyprávění: Když mi bylo asi sedm let, roznemohl se můj otec Mila Šerab Gjacchän velmi vážně. Lékaři a lamové, kteří o něho pečovali, nedávali žádné naděje v jeho uzdravení, nýbrž očekávali jeho brzkou smrt. Také příbuzní o tom věděli a i sám nemocný se vzdal naděje a připravoval se na smrt. Strýc a teta, příbuzní a přátelé a všichni sousedé se sešli. V jejich přítomnosti oznámil otec svou poslední vůli. Starost o vdovu, sirotky a správu celého majetku vložil do rukou mého strýce a tety. Pak dal sepsat závěť, pročíst ji, podepsat a v přítomnosti všech přítomných zapečetit.

Nato se k nám obrátil se slovy: „Vím, že tuto nemoc nepřezijí. Protože dnes je můj syn ještě mlád, svěřuji jej péči svých příbuzných, především svého strýce a tety. Zanechávám tu celý svůj majetek včetně stád skotu, ovcí a poníků na horských pastvinách; polí včetně Orma Dusum a četných malých polí; krav, koz a oslů zde doma, svého domácího náčiní ze zlata, stříbra, mědi a železa, svých osobních šperků a oděvů, svých tyrkysů, stříbra a rouch; svých obilnic – majetek, kterému vděčím za to, že jsem nikomu nezaviděl. Díl toho použijte k mému pohřbu. Vše ostatní zanechávám ochraně vás všech dnes zde přítomných až do doby, kdy můj syn bude dosti stár, aby mohl na vše dohlédnout. Až můj syn doroste,

dejte mu za ženu Dzese, která mu byla v dětství zaslíbena. A až přijde do domu nevěsta, odevzdejte oběma celý majetek a nechte je samotny starat se o dům a následovat v šlépějích rodičů. Dokud však nebude můj syn zletilý, svěřuji všechno vám, svým příbuzným, a především vám dvěma, strýče a teto mých dětí. Nedopusťte, aby se jim stalo bezpráví. Buďte přesvědčeni, že nad vámi bdím z království smrti.“ S těmi slovy otec zemřel.

Po pohřbu říkali všichni příbuzní: „Nechme Bílou girlandu z Ňangu spravovat celý majetek a každý z nás jí čas od času podle nejlepší své možnosti pomůže, když by to potřebovala.“

Strýc s tetou však říkali: „Vy všichni můžete říkat, co chcete. My jsme nejbližší příbuzní a dáme sami pozor, aby vdova a sirotci ničím netrpěli. Také o majetek se postaráme.“ Přes všechny námitky mých strýců z matčiny strany a Dzeseina otce byl osobní majetek mého otce rozdělen mezi strýce a tetu: strýc si vzal všechny mužské šperky a šaty, zatím co teta dostala všechny ženské předměty. Ostatní majetek byl rovným dílem rozdělen mezi ně a my měli střídavě bydlet u jednoho z nich. Tak jsme byli připraveni o všechna svá práva a ještě k tomu nuceni, abychom v létě pracovali na strýcových polích a v zimě jako tkalci a česači vlny u tety. Jídlo, které nám dávali, bylo tak špatné, že mohlo být předhozeno jen psům. Naším šatem byly bídné hadry, přivázané k tělu kusem provazu. Byli jsme ustavičně honěni do práce a naše nohy a ruce byly plny odřenin a puchýřů. Nedostatečná a špatná strava učinila nás bídnými, vyzáblými a usouženými. Náš vlas, jenž kdysi býval ozdoben tyrkysy a zlatem, byl nyní tvrdý a spečený, plný vši.

Dobří lidé, kteří nás znali ze dnů našeho bohatství, nemohli se zdržet slz při pohledu na nás. V celém sousedství se šeptalo o sprostém jednání strýce a tety, než ti toho nedbali. Matka, sestra a já jsme propadli tak hluboké bídě, že matka řekla o tetě, že není žádnou Khjunccha Paldän (Ochránkyní vznešených orlích

potomků), nýbrž Dūmo Tagdän (Démonka tygří povahy) a od té doby byla teta zvána jen přezdívkou „Tygří démonka“. Matka poznala také pravdu přísloví „Svěř druhým svůj majetek a staneš se psem, hlídajícím vrata“. „Jen pohleď,“ říkala, „pokud žil tvůj otec Mila Šerab Gjalchän, byl každý zvyklý číst nám přání z tváře, ať jsme se usmívali, nebo mračili. Nyní se však všichni dívají na úsměvy a mračení strýce a tety, jako by se svým bohatstvím byli stali králi.“ Matka si také zvykla naslouchat tomu, co se kolem šeptalo: „Bohatý manžel – schopná vdova. Měkká vlna – jemná příkrývka. Jak je to v tomto případě pravdivé. Dříve, za manželova života, byla Bílá girlanda z Ňangu zvyklá být pokládána za vzornou hospodyni pro své schopnosti a energii. Ale teď byly její schopnosti podrobeny zkoušce a ukázala se její slabina.“ Čím více jsme museli trpět, tím ošklivěji se o nás mluvilo; a prostý lid, který nám byl dříve poddán, nedal si ujít žádnou příležitost, aby nás za našimi zády nepošpinil!

Dzeseini rodiče dali mi čas od času kousek šatu nebo pár bot. A často mi říkali: „Pokud se lidé nestali sami bohatstvím, nemá bohatství význam. Je jako rosa na stéblech trávy. Proto netruchli tolik nad ztrátou blahobytu. Tvoji rodiče a předkové vybudovali majetek vlastním uměním a pílí. Nebyli vždy bohatí, nýbrž hromadili svůj majetek teprve později. Také tobě vzejde den, kdy sám se domůžeš bohatství!“ Tak se mne pokoušeli potěšit.

Když mi bylo asi patnáct let, měla matka kousek vlastního pole, zvaného Depe-tänčhung (Ženský kobereček). I když to nebylo příliš příznivé jméno, dávalo přece pěkné obilí. Toto pole bylo obděláváno strýcem z matčiny strany a žeň ukládána. Za část byla nakupována zásoba masa, kdežto hnědý ječmen použit na pivo, čang,⁵³ a bílá spodina byla ponechána na mouku.

Roznesla se pověst, že Bílá girlanda z Ňangu se svými dětmi chce uspořádat slavnost, aby obnovila otcovské dědictví. Odevšad byly vypůjčeny koberce a rozestřeny na podlaze našeho velikého

domu. K této slavnosti byli pozváni všichni sousedi, především ti, kteří byli přítomni smrti mého otce a znali jeho poslední vůli. Nejvýše seděl strýc s tetou, z nichž každý dostal půl ovce. Mezi ostatní hosty byly rozděleny podle postavení a stupně příbuzenství kousky hrudí, nohy, žebra a vnitřnosti. Čang se podával ve vrchovatých šálcích. Slavnost začala.

Pak se matka postavila doprostřed shromáždění a řekla: „Prosím ctihodnou společnost o dovolení vysvětlit, proč jsem vás při této příležitosti pozvala. Příslloví říká: zrození syna vyžaduje obřad pojmenování; množství čangu podporuje řeč. Řeknu několik slov, která se vztahují k poslední vůli mého zesnulého manžela Mila Šerab Gjalchäna, otce mých dětí. Všichni ho znáte, vy starší a především vy, strýče a teto. Proto prosím vyslechněte závěť, která bude přečtena.“ Pak přečetl můj strýc z matčiny strany hlasitě celé společnosti otcovu poslední vůli. Když skončil, ujala se opět matka slova a řekla: „Všichni, kteří jste zde přítomni, znáte ústní závěť, kterou vyslovil můj zesnulý manžel ve vaší společnosti. Proto vás nechci unavovat opakováním. A abychom přišli k hlavnímu bodu, děkujeme já i děti srdečně za vše, zač jsme strýci a tetě povinováni, za všechnu jejich starost do dnešního dne. Protože můj syn je teď s to ujmout se sám správy svého domu, prosím, aby nám byl majetek zase odevzdán. Prosím vás rovněž, abyste podporovali sňatek s Dzese, aby byli náležitě uvedeni do svého společného domu, jak to bylo přáním mého zesnulého manžela.“

Po těchto matčinyých slovech spojili své síly strýc s tetou, kteří měli jinak ve všem rozdílné mínění, aby mne společně připravili o otcovské dědictví ve svůj prospěch. Ostatně já jsem byl jediným synem, kdežto strýc měl více dětí. Strýc s tetou se sjednotili na tom, že mne podvedou a odpověděli: „Kde je majetek, o němž mluvíte? Když Mila Šerab Gjalchän ještě žil, dal nám tyto domy, pole, dobytek, poníky, zlato a stříbro. To všechno náleželo nám a on nám to vrátil v okamžiku smrti. Bylo to jen opětné ujmoutí se majetku

pravým vlastníkem. Kde jste kdy měli jen stopu po bohatství, míru obilí, šišku másla, kus oděvu nebo živou hlavu nějaké krávy, která by vám náležela? Neviděli jsme nic takového. A teď máte drzost něco podobného tvrdit. Kdo podepsal tuto vůli? Musíte být vděční, nenecháme-li tak bídné bytosti, jako jste vy, hladovět. Vskutku platí pro vás přísloví: dříve změříš plynoucí proud žejdlíkem, než se dočkáš vděku od bídných lidí.“

Výsměšně se smějíce, prudce povstali, otráslí svými šaty a dupali podpadky. Pak volali: „A jsme-li tak daleko, pak nám patří plným právem i tento dům, v němž se nalézáme. Ven s vámi, vy nevděčné bytosti, ven s vámi!“ Nato tloukli matku, sestru i mne konci svých dlouhých rukávů do tváří.⁵⁴ Jediné, co mohla matka vyřknout, bylo: „Ó Mila Šerab Gjalccchäne, shlédni na jednání, jež musíme zakoušet, ty, který jsi řekl: ‚Budu nad vámi bdít z říše smrti!‘ Můžeš-li něco, nastal k tomu čas.“ A v návalu hysterického pláče padla do mdlob. Sestra i já jsme nemohli nic jiného dělat než rovněž plakat.

Strýc z matčiny strany se neodvážil bojovat s druhým strýcem, neboť tento měl mnoho synů. Ostatní sousedi, kteří nám byli přátelsky nakloněni, plakali s námi a říkali: „Ubohá vdova, ubohé sirotky.“ Bylo jen málo těch, kteří s námi neplakali.

Strýc s tetou však pokračovali: „Žádáte na nás bohatství, a přece se zdá, že máte dost majetku, můžete-li pozvat všechny své přátele a sousedy k tak veliké hostině. Nepotřebujete nás o nic prosit, neboť nemáme nic z vašeho bohatství, ať už říkáte cokoli. A i kdybychom něco měli, nic vám nevrátíme. Dělejte to nejhorší, co můžete, vy bídní sirotci. Cítíte-li se dosti silní, můžete s námi bojovat. Jste-li slabí, uvrhněte na nás kletbu!“

S těmi slovy vyšli ven. Ti, kteří stáli na jejich straně, vyšli s nimi. Matka dále vzlykala a náš strýc z matčiny strany a lidé Dzese s několika těmi, kteří byli na naší straně, zůstali, aby matku těšili. Pili zbývající čang a říkali jí: „Neplač, to nepomůže.“ Potom

jí učinili návrh, že se každý, kdo byl přítomen při jídle, zaváže svým podpisem dávat příspěvek, také strýc s tetou měli být poproseni, aby se slušným způsobem alespoň na tom zúčastnili, což jistě lze očekávat. Se shromážděnou částkou měl jsem pak být poslán na studie. Strýc z její strany matce řekl: „To uděláme a chlapce pošleme pryč, aby se něčemu řádnému naučil. Ty a tvá dcera můžete zatím bydlet u mne, ty budeš prozatím své pole obdělávat vlastní silou. Musíme učinit, seč jsme, abychom strýce s tetou zahanbili.“

Matka však odpověděla: „Když jsme nedostali zpět náš vlastní majetek, nechci své děti vychovávat z almužny druhých lidí. Kromě toho nezdá se mi zde být ani sebemenší možnost, že by strýc s tetou kdy vrátili i sebemenší část našeho majetku. Výchova mého syna se mi však zdá být nezbytná. Když teď strýc a teta odmítli vrátit, co nám patří, budou jistě dělat to nejhorší, aby nás uvedli v hanbu, kdybychom jim byli zase poddáni. My raději zůstaneme zde a budeme obdělávat naše pole.“

Tak jsem byl poslán na jedno místo do Ca, zvané Mithö-gäkha a zde byl svěřen ochraně jednoho velmi oblíbeného učitele lamy z červené sekty Lugjähän (Zaklínač osmi hadů).

Zdá se, že tou dobou naši příbuzní podporovali naši domácnost. Především byli přátelštější Dzeseini rodiče. Čas od času posílali nám mouku a máslo i palivo. A Dzese často přišla na místo, kde jsem studoval, aby mne potěšila. Strýc z matčiny strany podporoval matku a sestru potravou, takže nebyly nuceny prosit jiné lidi nebo jim sloužit. Dal přinést vlnu ke tkaní a předení do svého domu, aby nemusela matka jít dům od domu o to prosit. Pomáhal nám tak velkomyslně, že jsme mohli být živi a ještě ušetřit trochu peněz. Sestra se starala sama o sebe tvrdou prací, přičemž vykonávala všechny úkoly, které jí byly uloženy jinými lidmi. Přesto bylo naše jídlo špatné a museli jsme se spokojovat s hadry. To vše mi činilo těžké hoře a v té době jsem nepoznal sebemenší radosti.

Když vyprávění skončil, byli všichni přítomní naplněni hlubokým žalem a bolestí. Slzy se jim řinuly po tvářích a dlouhý čas setrvali v mlčení.

Toto je vyprávění o úseku života, v němž Džecün poznal existenci nejhlubší bolesti.

KAPITOLA III

ŠKOLENÍ V ČERNÉM UMĚNÍ

Džecünův guru a jeho ovládnutí černého umění. Džecün zničí magii pětatřicet svých nepřátel a bohatou žeň ječmene ostatních.

ZASE se obrátil Rächung k Džecünovi: „Řekl jsi, Džecüne, že jsi nejprve konal černé činy? Jaké to byly činy a jak jsi je provedl?“

Džecün odpověděl: „Černou magií a vyvoláváním krupobití uvalil jsem na sebe množství viny.“

Tu se otázal Rächung: „Jak jsi v tom mohl hledat útočiště? Co tě hnalo na tuto cestu?“

Džecün vyprávěl:

Jednou jsem provázel svého učitele k slavnosti na dolním konci Ca. Na této slavnosti byl nejdůležitější osobností a seděl nejvýše u tabule. Hostitelé jej pobízeli znova a znova k pití, což on také vydatně činil a brzy upadl ve stav značného vzrušení. V této náladě jsem byl svým učitelem napřed poslán domů se všemi dary, které obdržel⁵⁵. Protože jsem i já sám nebyl docela střízliv, jala mne neodbytná touha zpívat a pochlubit se svým krásným hlasem, na nějž jsem byl velmi pyšný.

Zpíval jsem celou cestu k Neviditelnému vrcholku, jež vedla právě kolem našeho domu. Zpíval jsem i tehdy, když jsem se blížil k domu. Matka, která pražila v domě ječmen, uslyšela můj hlas a nechtěla ani věřit svému sluchu, ač můj hlas nemohl být pro svou neobyčejnou sladkost zaměněn. Než přesto nemohla uvěřit, že bych mohl zpívat v době, kdy žijeme v podmínkách, které z nás činí nešťastné tvory. Když však vyhlédla a poznala mne, byla jako když do ní hrom udeří.

Z rukou jí vypadly kleště na oheň a pražicí lopatka, ječmen na pánvi nechala spálit a vyběhla ven, v rukou metlu a hrst popela.

Z dlouhých schodů sklouzla, krátké přiskočila. Potom mi vrhla do tváře popel, mnohokrát mne udeřila metlou a volala: „Ó Mila Šerab Gjalchäne, pohleď, jaký syn se ti narodil! To nemůže být tvá krev, co proudí v žilách tohoto poběhlíka. Pohleď jen, co se z nás stalo!“ A v bezvědomí klesla k zemi.

V té chvíli přišla moje sestra a řekla: „Bratře, cos to učinil? Pohleď na naši matku!“ A propukla v pláč. To mne přivedlo ke smyslu. Uznal jsem oprávněnost výčitek a také jsem se rozplakal. Pak jsme se oba snažili zvednout matku a volali jsme ji plni úzkosti.

Po chvíli přišla zas k sobě, pohlédla na mne pohledem plným nevole s očima přetékanými slzami a řekla: „Cítil ses synu opravdu tak veselý, že jsi mohl zpívat? Myslím, že jsem nejnešťastnější ze všech nešťastných bytostí na celém světě! To jediné, co mi zbývá, je pláč nad naší bolestí a žalem.“ A znovu jsme se všichni tři hlasitě rozplakali.

Tu jsem řekl: „Máš pravdu, matko. Ale nesmíš si to tak brát k srdci. Slibuji slavnostně, že učiním vše, co budeš chtít. Vyjádři svou vůli, matko!“

Matka odpověděla: „Ráda bych tě viděla oděného do drátěné košile na koni se třmeny na šíji našich nepřátel. Bylo by to však těžké a velmi nebezpečné. Přeji si tedy, aby ses důkladně naučil černému umění, abys byl s to usmrtil naše nepřátele, především strýce a tetu, kteří nám způsobili tolik bolesti a bídy, a abys odřezal kořen jejich bohatství až do devátého kolena. Pohleď, zda to pro mne můžeš udělat.“

Slíbil jsem, že učiním, seč budu, abych splnil její přání, bude-li postaráno o plat pro gurma⁵⁶ černého umění, jakož i o peníze na cestu a na čas mého učení.

Potom prodala matka půl svého pole „Ženský kobereček“ a dostala za ně nádherný tyrkys, zvaný „Zářící hvězda“, a v místě proslulého bílého poníka, zvaného „Nezkrotný lev“. Získala také dva náklady barvířského mořidla a dva náklady surového cukru. Za

cukr jsem si opatřil nejpotřebnější věci. Potom jsem se vydal na cestu a přišel jsem do Gungthangu. Zde jsem několik dní zůstal v hostinci „U dokonalého útulku“ a ohlížel jsem se po někom, kdo by cestoval stejným směrem. Brzy tam přišlo i pět synů dobrých rodin z Ngaridolu, kteří byli na cestě do Ů a Cangu⁵⁷, aby se tam naučili něco o náboženství a černé magii. Vyprávěl jsem jim, že zamýšlím totéž a ptal jsem se, zda je smím doprovázet. Souhlasili, a já jsem je vedl na dolní konec Gungthangu a tam jsem je co nejlépe pohostil.

Mezitím je vzala matka stranou a řekla jim: „Pánové, můj syn není příliš učenlivý a není ani příliš vytrvalý. Proto vás prosím, abyste ho přidrželi k učení a dbali na to, aby to k něčemu přivedl. Budu ráda uznalá a odvděčím se vám za laskavost, kterou mu prokážete.“

Když byly na poníka naloženy oba náklady mořidla a já měl bezpečně u sebe ukryt tyrkys, vydali jsme se na cestu. Matka nás provázela ještě velký kus cesty a dávala nám na každém odpočinku napít čhangu. A cestou i při zastávkách vždy znovu zapřísahala mé průvodce, aby na mne dávali pozor. Byl jsem její jediný syn a sotva dovedla snést rozloučení. Svírala moji ruku a prolila mnoho slz. Posléze mne vzala stranou a na rozloučení dala mi slzami zastřeným hlasem toto napomenutí: „Milý synu, pamatuj, v jakém stavu žijeme, a uskutečni své předsevzetí. Ukážeš tady svou moc, když něco zničíš. Tvé studium magie je jiné než u těchto mladíků. Pro ně je to otázka slávy, pro tebe zoufalá nezbytnost. Kdyby ses vrátil bez viditelných důkazů své síly, přísahám ti, že se usmrtím ve tvé přítomnosti.“

Po tomto napomenutí nás opustila. Sotva jsem snesl její odchod, neboť mé srdce bylo s ní hluboce spjato. Stále znovu jsem se díval za ní a přes veškerou snahu jsem se nemohl zdržet slz, které nezadržitelně stékaly po mých tvářích. Matka trpěla neméně, neboť jsem byl její jediný syn a pocítovala bolestně muka rozloučení.

Viděl jsem, jak se stále za mnou obrací, dokud jsem byl na dohled. Přepadla mne téměř nepřekonatelná touha běžet ještě jednou zpátky a spatřit ji. Opanoval jsem se však téměř nadlidským úsilím. Pozdější události mi ukázaly, že to byla předtucha toho, že matku již nemám nikdy spatřit naživu. Když jsme se sobě zcela ztratili s očí, šla matka plačíc zpátky do vesnice. Po několika dnech se roznesla pověst, že syn Bílé girlandy z Ňangu odešel, aby se naučil černé magii a pomstil se za všechna bezpráví.

Já jsem šel se svými průvodci dále cestou do Ů a Cangu, až jsme došli na místo zvané Jagde v Cangrongu. Zde jsem prodal barvivo a poníka boháči, který mi zaplatil zlatem, a to jsem ukryl na svém těle. Překročili jsme řeku Cangpo (Očistnou) a brali se cestou do provincie Ů. V místě zvaném Thön-lugrakha (Thönská ovčí ohrada) jsme se setkali s několika lamy z Ů. Ptal jsem se jich, kdo je tak slavným mistrem černého umění, že dovede vyvolat smrt a zničení majetku krupobitím; jeden z nich mi jmenoval slavného kouzelníka, lamu Jungtön Thogjala (Hněvuplný a vítězný učitel zla) z Ňangu, jenž žil ve vsi Jarlung-kjorpo a byl známý svými schopnostmi přivolat pomocí černé magie smrt a zničení. Lama sám byl jeho žákem, a tak jsme se všichni vydali na cestu k lamovi Jungtön Thogjalovi.

Když jsme přišli do Jarlung-kjorpa a našli černého magika, dali mu moji průvodci jen část svých peněz, zatím co já mu dal vše, co jsem měl – všechny své zlaťáky a tyrkys. A k tomu ještě své celá já, tělo a život s jedinou prosbou, aby mne naučil tolik černé magie, abych byl s to bez vady ukázat své schopnosti a uvést zpustošení na ty, kteří mne připravili o otcovské dědictví. Dále vyžádal jsem si stravu a oděv po dobu, kdy se budu tomuto umění učit. Lama se usmál a slíbil, že bude o mé prosbě uvažovat.

Tak jsme všichni začali studium, které však nevedlo ke skutečným výsledkům. Učili jsme se některým odvětvím černé magie s honosnými jmény, jako je ona magie, která umožňuje spojit nebe

a zemi* nebo metoda jak přemoci smrt, k tomu i několik odvětví dobročinného druhu.

Toto studium trvalo asi rok a moji průvodci pomýšleli na návrat domů. Jako dárek na odchodnou dal náš učitel každému z nás jemný vlněný oděv, jaký tkají v provincii Ů. Byl jsem však dalek toho, abych se cítil uspokojen. Neboť jsem nepokládal magické znalosti, v nichž jsme dosud byli cvičeni, za tak veliké, aby vyvolaly skutečný efekt v mé vsi. A byl jsem si rovněž vědom, že by se moje matka v mé přítomnosti usmrtila, kdybych nebyl s to udělat něco zarážejícího. Nemohl jsem tedy pomýšlet na návrat domů. Moji druhové zpozorovali mé zdráhání a ptali se, jestli nechci jít domů. Odpověděl jsem jim, že jsem se ještě všemu nenaučil, načež mi řekli: „Co jsme získali, to stačí. Nyní záleží vše na tom, jak to použijeme, a na vytrvalosti. Nejlepší je řídit se těmito naukami; náš učitel nám podle svých vlastních slov nemůže udělit nic lepšího a my víme, že je to pravda. Chceš-li však zůstat, učíš tak a uvidíš, zda se ještě něčemu budeš moci naučit.“ Potom se vrhli učitelé k nohám, nabídli mu dary ze svého vlastnictví a vydali se na cestu k domovu.

Navlékl jsem si oděv, který mi učitel daroval, a provázek jsem je jitrní cestou, aby měli doprovod. Po cestě jsem do šatu sbíral

*Spojení nebe se zemí je obrazné rčení a znamená slučování blažených pocitů s pocity, které jsou přirozené tělu. Tyto pocity se mají slučovat tak dlouho a na takovém psychologickém základu, že ve vědomí usilujícího člověka tyto pocity vystoupí jako symboly příslušných sfér, totiž nebe a země. – Přemáhání smrti se zakládá na rituálních i psychických akcích. Nejdostupnější metodou je však psychická, která se zakládá na upevňování vědomí subliminálního v denním. To znamená, že všechny bytostné funkce mají být pochopeny jako projevy subliminálního vědomí, jež má být zpřítomněno ve vědomí denním; když se to provádí dlouho, přesune se uvědomění „já jsem“ na úroveň, kde v něm vzchází jistota, že je nezničitelnější než všechno bytí ve vesmíru. Po dalších menších psychických úpravách se tato jistota vetkne do celé bytosti a to se považuje za počátek nesmrtnosti, týkající se celé bytosti.

množství hnoje, jež jsem našel na cestě. Můj učitel měl krásnou zahradu, i vykopal jsem tam díru a uložil do ní hnůj. Učitel to viděl ze střechy svého domu a řekl žákům, kteří byli v tu chvíli kolem něho shromážděni, jak jsem se později doslechl: „Nikdy nebylo mezi mými žáky nikoho, kdo by byl tak pln lásky a píce, a nikdy nebude nikomu dáno tolik jako tomuto chlapci. Neboť dnes ráno se se mnou nerozloučil, poněvadž se chtěl opět vrátit. Vzpomínám si, že mi prvně, když jsem ho spatřil, říkal o sousedech, kteří mu ublížili, a že by se chtěl naučit magickým schopnostem, které by mohl provádět ve svém domově, a přitom mi nabídl svůj život a tělo. Jak je prostomyslný! Jsou-li jeho slova pravdivá, bylo by hanbou, ba opravdovou krutostí, kdybych odmítl ho tomu naučit.“ Když mi později jeden mladý žák vyprávěl tato slova, byl jsem šťasten vyhlídkou, že teď budu smět přijmout pravdu působivé nauky.

Když jsem přišel ke svému učiteli, obrátil se na mne se slovy: „Jak to přijde, Thöpagó, že ses neodebral domů?“ Složil jsem šat, který mi daroval, a nabídl jsem mu ho jako nový dar. Pak jsem se před ním uklonil pln úcty a čelem jsem se dotkl jeho nohou: „Nejdůstojnější guru, jsem sirotek a mám matku a sestru. Naši sousedé, především strýc a teta z otcovy strany, podvedli nás o otcovské dědictví a nesnesitelně nás mučí. Protože nemáme sílu ani dosáhnout svého práva ani se pomstít, poslala mne matka, abych se naučil černému umění. A kdybych se vrátil domů, aniž bych dovedl pomstít učiněné bezpráví, zabila by se má matka před mýma očima. Proto jsem se neodvážil vrátit se domů. A nyní tě prosím: nauč mne umění, jehož bych působivě mohl použít.“ Guru se mne pak tázal na vše, co jsme utrpěli a jak jsme byli podvedeni. Vyprávěl jsem mu vše, co se událo od otcovy smrti a jak nám strýc s tetou učinili bezpráví a zlomyslně s námi jednali. Přitom bylo mé vypravování přerušováno vzlykáním a slzy proudily z mých očí.

Ani můj učitel nedovedl se již zdržet slz, když vyslechl celé vyprávění; viděl jsem, jak mu stékají po tvářích. Potom řekl: „Je-li

vše pravda, cos mi vyprávěl, pak se s tebou opravdu jednalo tvrdě a nespravedlivě. Mohl bych tě pomstít sám pomocí své magické síly, nesmí to však být bez vážné příčiny a zevrubné zkoušky. Byl jsem prošen nejrůznějšími lidmi vždy znovu a znovu, abych je naučil této nesrovnatelné moci. Darem za toto umění bylo mi nabízeno neomezené množství zlata a tyrkysů z provincie Ngari, hedvábí a cihlový čaj z Khamu a Amda, velké náklady obilí, másla a vlny z provincie Ů a Cang, tisíce poníků a stáda skotu z Čharjulu, Dagma a provincie Kongpo. Ale dosud mi nikdo nenabídl sebe sama jako ty, tělo i život. Proto přezkoumám tvůj případ.“*

Můj učitel měl žáka, který byl rychlejší než kůň a silnější než slon. Tento žák byl poslán do mého domova, aby se dověděl něco přesnějšího o mém případě. Za několik dní se vrátil, potvrdil všechna má slova jako naprosto hodnověrná a pokládal za spravedlivé, budu-li uveden v ono umění.

Nato mi řekl guru: „Zpočátku jsem zamýšlel oddálit od tebe toto mocné umění, neboť jsem se obával, že bys je použil nesmyslně a bez dostatečné příčiny. Nyní jsem však přesvědčen o tvé opravdovosti a uvedu tě v celé černé umění. Musíš však odejít jinam. Dříve jsem prováděl velmi ničivý druh černé magie, Zadong-marnag (Purpurový bazilišek), jenž dává sílu ochromovat a zabíjet. Tomuto umění jsem naučil Khulung Jöntän Gjamccha (Moře

*Z charakteristiky Džecünova učitele, černého magika, je možno usuzovat, že černí magikové nejsou vždy lidé bez srdce, postrádající dobré pohnutky. Celá černá magie je obsažena v použití sil, které udává charakter karmě černého magika; teprve tato karma rozhodne jeho osud příslušným vtělením. To znamená, že je černý magik vybaven příznivou karmou, která se projevuje lidskou existencí, ale tento svůj osud ohrožuje špatným použitím magických sil. Pohnutka škodit jiným lidem a ublížit jim vytváří karmické spousty, které bytost vždy strhávají do podlidských světů. Proto je černá magie „životní cestou síly“, která vede pekly; těmito pekly projde vynikající černý magik beze škody, kdežto ten, kdo nemá potřebné znalosti, bude v těchto světech postižen příslušnými útrapami.

ctnosti z Khulungu) z Nub Khulungu v údolí Cangpo. Byl to lékař a patřil k tantrické škole. Dovedl vyvolat krupobití a vést je špičkami svých prstů. A tomuto umění naučil on mne. Přisahali jsme si navzájem přátelství a ustanovili jsme, že každého, koho by chtěl naučit krupobití, pošle ke mně, kdežto já k němu pošlu se svým doporučením každého, kdo by se chtěl naučit vyvolat smrt. Proto se musíš vydat k němu, aby tě naučil tomu umění, jež si přeješ. Tam tě nyní pošlu.“

Potom obstaral mně a svému staršímu synovi Darma Wangchugovi (Mocný mladík) jačí náklad potravin a darů, sestávající z jemného vlněného sukna, a dal nám doporučující psaní⁵⁸ svázané v šerpě. Tak jsme se vydali na cestu a v normálním čase jsme dospěli do Nub Khulungu v údolí Cangpo. Zde každý z nás odevzdal kus jemného vlněného sukna jako dar a ukázali jsme svá psaní. Znovu jsem vyprávěl všechny události a prosil o laskavost, abych byl vyučován magii.

Khulung Jöntän Gjamccho řekl: „Můj přítel je věrný ve svém přátelství a dodržuje své sliby. Dám ti nauky, kterých si přeješ. Vystav si pevné stavení, které by se nemohlo snadno rozbořit rukama, tam dole na konci předhoří,“ a ukázal na to místo. „Tato chata musí mít tři poschodí pod zemí a jedno nad zemí a musí být sroubena z těsně spojených pevných klád. Vnější rohy musí být přikryty kameny tak širokými, jako je jačí tělo. Vystav ji tak, aby nikdo nemohl nalézt vchod nebo si vynutit cestu dovnitř.* Pak mi dal

*Tyto předpisy jsou stanoveny proto, aby nemohlo dojít ke „špatným předzvěstem“. Magický obřad vede ke zmagnetizování prostředí, které nepřitahuje, jak se můžeme domnívat, pouze „neviditelné bytosti“, ale také charakterly, jaké nosí živí tvorové. Proto se může stát, že volá-li černý magik nějakého démona, může přitáhnout člověka nebo zvíře s démonickým charakterem a tento tvor se bude vědomě nebo nevědomě snažit vniknout do jeho „ochranného kruhu“. Je-li tímto kruhem jeskyně nebo dům nebo místnost, musí být učiněna příslušná opatření, aby vniknutí nebylo možné. Když se tomu nezabrání, pak se charakter volaného tvora rozvine jako duch právě v ochranném kruhu magika

potřebná poučení o magických cvičeních.

Když jsem prováděl cvičení po sedm dní, přišel ke mně můj učitel a řekl: „Obvykle postačí sedm dní, aby bylo docíleno výsledku; také v tvém případě tomu tak bude.“ Protože jsem však chtěl provést své umění ve velmi vzdálené části země, prosil jsem ho o dalších sedm dní, což mi také povolil.

V noci čtrnáctého dne přišel znovu můj učitel a řekl: „Dnes v noci spatříš na okraji svého oltáře (nebo magického kruhu) znamení svého úspěchu a splnění svých přání.“ A opravdu, oné noci se objevila ochranná božstva a přinesla s sebou krvavé hlavy a srdce pětaticeti lidí. Složila trofeje na hromadu a oslovila mne. „Nejsou to předměty tvých přání, o něž jsi poslední dny znova a znova volal?“

Druhého jitra se znovu objevil můj učitel a řekl, že existují ještě další dva lidé, kteří musí být obětováni. Zda prý bych chtěl, aby byli usmrceni? Prosil jsem, aby byli ponecháni naživu, abych se na nich mohl popást a abych na ně mohl v budoucnu poukázat jako na příklady své moci. Tak se stalo, že moji úhlavní nepřátelé, strýc s tetou, zůstali uchráněni všeobecného zničení. Přinesl jsem děkovnou oběť karmickým a ochranným božstvům a opustil své jeskynní útočiště. Podnes lze spatřit v Khulungu místo, na němž stála tato chata.

Moje pomsta pomocí černé magie proběhla takto: nejstarší syn mého strýce z otcovy strany se měl ženit a všichni, kdo byli na strýcově straně, byli pozváni k jeho zasnubám. V domě byli shromážděni ostatní synové mého strýce, nevěsta a všichni, kteří si s námi tak ošklivě zahráli, celkem pětaticet lidí. Několik jiných hostů, kteří většinou patřili k naší straně, šeptalo si cestou k hostině: „Tito lidé jednají přesně podle přísloví: svěř někomu svůj dům

a začne působit jako elektrické napětí proti zemi; magik může být ohrožen na životě a přitom jeho zaklínání nebude mít úspěch.

a nech se vyhodit ze dveří. I když Thöpagovy pokusy s černou magií neměly účinek, je nejvyšší čas, aby je postihla karma.“

Tak spolu rozmlouvali, až přišli do blízkosti domu. Dříve, než měli čas vstoupit, vyšla děvečka, dříve naše, nyní však sloužila u strýce, aby přinesla vodu. Když šla oploceným dvorem, v němž stálo uvázáno množství poníků, nespatriła žádného z nich. Místo nich zdálo se být celé místo obydleno štíry, pavouky, hlemýždi, žá-bami a ještěrkami. A uprostřed nich byl pak obrovský štír, který zatínal svá kusadla do hlavního domovního pilíře, hlodal na něm a vyvracel ho. Strnula, když to viděla, a sotva měla čas utéci, když mnoho hříbat a klisen, jež byly uvázány u domu, se začalo zuřivě plašit. Některá hříbata se utrhla a řítíla se na klisny. V největším zmatku hříbata ržála a klisny kopaly, až jedna z nich udeřila tak mocně do pilíře, že se zlomil a rozpadl. A celý dům se zřítíl se strašlivým hřmotem.

Celkem přišlo o život pětatřicet lidí, mezi nimi nevěsta a všichni strýcovi synové. Mraky kouře a prachu zatemňovaly nebe. Pod troskami byly pohřbeny mrtvoly mužů, žen, dětí a poníků.

Ozval se srdcelomný nářek, který uslyšela má sestra. Když viděla, co se stalo, běžela k matce a křičela: „Pojď rychle, matko, a podívej se! Strýcův dům se zřítíl a množství lidí bylo zabito.“

Matka povstala, aby se podívala, co se stalo, neboť stále ještě pochybovala, zda je to skutečně možné. Když však spatřila zří-cený dům pokrytý oblaky prachu a slyšela srdcelomný křik a bědo-vání, jehož byl plný vzduch, zmocnil se jí údiv a krutá radost. Zavěsila hadry na konec tyče a vztyčila je jako korouhev. Po-tom vykřikovala silným hlasem: „Všechna sláva učitelům a bo-hům! Teď vidíte, všichni sousedé, zda Mila Šerab Gjalchän měl syna hodného sebe! Zda jsem se pomstila nebo ne! I když mu-sím jíst bídnou stravu a oblékat se do hadrů, zde vidíte, zda moje oběť byla odměněna! Pohleďte, zda zůstala bez odpovědi strýcova výzva: ‚Bojujte, jste-li silní, a proklínejte, jste-li slabí!‘

To je kletba slabých, málo početní zmohli více než síla mnohých. Pohleďte tam jen na ty lidi nahoře a ta zvířata dole! Pohleďte na zničené poklady a zásoby! Ó jak radostný pohled připravil mým očím můj syn, jak požehnal mé stáří. Jsem šťastna, že jsem se směla ještě dožít této nádherné podívané. Mohu srovnávat některý okamžik svého života s tímto dokonalým triumfem radosti?“

S takovými výkřiky přihlížela matka té hrozné podívané. A všichni sousedé slyšeli její hlas. Někteří jí dali za pravdu, jiní říkali, že zašla příliš daleko. Je dost na té pomstě, není třeba tak vykřikovat výbuchy svého nepřátelství.

O matčině radosti doslechli se lidé, kteří při onom neštěstí někoho ztratili. A ti volali: „Nejenže byla příčinou tohoto neštěstí, ale ještě vykřikuje své zlovolné vítězství. Umučme ji a rozdrťme její bídné srdce.“ Starší a rozumnější však říkali: „Jaký by mělo smysl ji zabít? Její syn to bude opakovat a zabije nás všechny. Půjdeme raději za mládětem a na místě ho zabijeme. Potom můžeme dělat se starou, co chceme.“ S tím všichni souhlasili.

Strýc z otcovy strany přišel k nim a vyslechl jejich plán: „Nemám již ani syny ani dcery, které bych mohl ztratit“ – volal – „mně je smrt vítaná!“ A běžel, aby matku hned zabil. Sousedé ho však zadrželi a domlouvali mu: „Poslyš, protože jsme byli na tvé straně, stihlo nás toto neštěstí. Ty jsi příčinou a zase chceš udělat něco podobného. Nezůstaneš-li při našem plánu, abychom našli nejprve syna a pak se teprve zbavili matky, necháme tě na holičkách. Rozhodli jsme se zabránit ti v tom.“ Tak strýci nezbylo nic jiného než podrobit se.

Zatím kuli úklady o můj život a přemýšleli, jak by poslali několik lidí, aby mne našli a zabili. Tato zvěst došla k sluchu strýce z matčiny strany, který přišel za matkou a káral ji za její nepředvídavost: „Tvoje bezohlednost uvádí do nebezpečí života tebe i tvého syna. Sousedé se proti tobě spikli. Co máš z toho, žes tak hlasitě

dávala najevo svou zlomyslnou radost? Nebylo dost na tom, že se ti dostalo takového zadostiučinění?“ Tak ji dlouho huboval.

Matka jen plakala a řekla: „Milý bratře a strýče mých dětí, cítím oprávněnost a hlubokou vážnost tvých výčitek. Vžij se však do mého postavení a pomysli, co jsem jen musela vytrpět! Rozlehlý, krásný majetek byl mi uloupen podvodem, já sama přestála tolik zlomyslného a nedůstojného zacházení! Mohl by nějaký smrtelník jednat jinak?“

Strýc odpověděl: „Jistě jsi měla dobrý důvod, ale bojím se o tebe. Zavírej dobře dveře, mohli by přijít vrahové.“ Když odešel, zavřela matka pečlivě dveře a rozvažovala, co nyní počít.

Služebná, která unikla katastrofě, uslyšela o spiknutí proti nám a nemohla se smířit s myšlenkou, že by měli být zahubeni sirotci její milé staré paní a jejího zesnulého pána. Poslala tedy mé matce tajné poselství, aby ji vyrozuměla o spiknutí a napomínala ji, aby mi poslala varování.

Moje matka, jejíž život byl alespoň po jistou dobu v bezpečí, uvažovala, co nyní dělat. Prodala zbývající polovinu svého pole „Ženský kobereček“ a dostala za ně sedm zlatých mincí. Protože však nemohla nikomu v místě svěřit peníze pro mne a ani jinde nemohla najít spolehlivého posla, rozhodla se, že ke mně půjde sama, aby mi přinesla peníze a varovala mne před hrozícím nebezpečím.

Chtěla tomu však šťastná náhoda, že k jejím dveřím přišel poutník z Ů při svém návratu z pouti k svatým místům Nepálu a prosil o almužnu. Pozvala ho, aby vstoupil, a položila mu několik obratných otázek o jeho domově a podobně a shledala, že je to vhodný posel, jemuž by se mohla svěřit pro mne zpráva. Pozvala ho, aby u ní několik dní zůstal a vyprávěla mu, že má syna v Ů nebo v Cangu, jemuž by ráda poslala poselství. Po čas, kdy se u ní zdržel, ho hostila tím nejlepším, co měla, a starala se o jeho pohodlí.

Rozžala lampu a vyslala modlitbu s prosbou k bohům, kteří byli mnou vyvoláni a uctíváni, aby jí dali znamení, zda bude její

poselství bezpečně vyřízeno nebo ne a zda bude její přání splněno. Při dobrém výsledku, tak se modlila, měla lampa ještě dlouho hořet; ale kdyby ji čekal neúspěch, měla brzy zhasnout. Stalo se pak, že lampa hořela po celý den a noc. Přesvědčena, že její poselství dobře skončí, darovala poutníkovi několik kusů vyschlé kožišiny jako podešve pro jeho kožené boty a řekla mu, aby si je obul, až se mu to bude hodit.

Poutník měl starý vlněný plášť a matka se nabídla, že vyspraví trhliny a díry. Na záda našila záplaty a do nich zastrkala těch sedm zlaťáků, aniž o tom majitel oděvu co zvěděl. Na ně našila ještě černou čtvercovou záplatu a ozdobila ji širokou bíle vyšitou hvězdou. Přitom každý ze sedmi zlaťáků pevně obšila, takže povstal vzor šesti hvězd; v každém cípu a ve středu byla podobná hvězdička, ale menší než ta velká. Potom dala poutníkovi zapečetěné psaní, které mi měl vlastnoručně odevzdat, dala mu krásný dárek a kladla mu na srdce, aby psaní určitě doručil.

Když zbožný poutník odešel, hleděla matka nahnat sousedům strach a navedla sestru Petu, aby rozhlašovala, že poutník ode mne přinesl psaní. Podvržené psaní znělo takto: „Doufám, že se mé matce a sestře dobře daří a že mohly vidět výsledky mých magických sil. Odvážil se někdo proti tobě, matko, chovat nepřátelsky nebo tě zastrašovat a špatně s tebou jednat? Jestli ano, oznam mi jen jeho jméno a rodinu a také příčinu toho chování a já ho prostě zneškodním. Je to hned hotovo, neboť pro mne je lehčí zabít člověka než odříkat modlitbu před jídlem. Neusmrtím také jednu nebo dvě nebo tři osoby, ale vyhladím celé generace až do devátého kolena. Kdyby s tebou nakládala špatně celá obec, přijď ke mně a já prostě zničím celý kraj a vyhladím jej, že po něm nezůstane stopy. Zde žiji v klidu a radosti. Nemusíš mít o mne starost. Svůj čas trávím studiem magie.“

Tento dopis byl podepsán a zapečetěn, jako kdyby byl skutečně přišel ode mne, a byl pak ukazován těm, kdo stáli na naší straně.

Posléze byl dán strýci z matčiny strany, aby jej všem ukázal. Tato lest měla žádoucí úspěch a vzrušení lidé upustili od svých zoufalých záměrů. Radili se navzájem a požadovali na strýci z otcovy strany, aby vrátil matce otcovské dědictví „Ormův trojúhelník“.

Zatím šel posel – poutník – od místa k místu, aby se o mně dověděl něco bližšího. A když uslyšel, že jsem v Nub Khulungu, odebral se tam. Když mne našel, podal mi zprávu o tom, jak se daří matce a sestře, a odevzdal mi matčino psaní. Část zněla takto: „Můj milý synu Thöpagu! Doufám, že se těšíš nejlepšímu zdraví. Jsem s tebou velmi spokojena. Ukázal jsi, že jsi hoden jména svého otce, vznešeného Mila Šerab Gjalchäna, a že jsi splnil mé přání. Tvé černomagické schopnosti byly nám zde co nejpáději zjeveny. Pětatřicet lidí bylo usmrceno v domě, který se na ně zřítíl. Tato událost však popudila proti nám lidi. Nenávidí nás a nezamýšlejí nic dobrého. Proto tě prosím, abys seslal strašlivé krupobití. Pošli je tedy a zadostiučinění tvé staré matky bude dokonalé. Zdejší lidé se zapřísáhli proti našemu životu. Chtějí poslat několik mužů, aby zabili nejdříve tebe a pak mne. Dej proto v zájmu nás obou dobrý pozor. Jsi-li bez prostředků, hledej údolí obrácené k severu, zastřené černým mrakem a ozařované Plejádami. Tam najdeš sedm našich příbuzných. Taž se po nich a oni ti dají zásob, co budeš chtít. Kdybys to údolí nemohl nalézt, myslí na to, že zbožný poutník nesoucí toto psaní žije v tom údolí. Nikoho jiného se na ně neptej!“

To byla opravdu hádanka! Nebyl jsem schopen přijít na to, co psaní znamená. Mé přání jít domů a spatřit svou matku bylo nesmírné. Byl jsem hotov s penězi a naléhavě jsem je potřeboval, nevěděl jsem však, kde ti příbuzní žijí. Proudly slz plynuly po mých tvářích. Tázal jsem se poutníka na příbuzné, kde jsou a kde bydlí on sám. Řekl, že patří do Ngari Gungthangu. Když jsem se ho dál vyptával na mé příbuzné z dopisu a na jeho putování, řekl, že byl na mnoha místech, ale o mých příbuzných nic nevěděl. Sám pocházel

z Ů. Poprosil jsem ho, aby okamžik posečkal, a šel jsem ke svému guruovi, abych mu ukázal psaní a sdělil mu ústní poslovy zprávy.

Guru pohlédl na okamžik na psaní a řekl: „Thöpagu, zdá se, že je tvá matka velice pomstychtivá. Tolik lidí zemřelo a teď ti poroučí, abys udělal krupobití! Jaké příbuzné to máš na severu?“ „Dodnes jsem o žádných nevěděl,“ odpověděl jsem, „a psaní je velmi tajemně psáno. Vyptával jsem se poutníka, ale on o nich nic neví.“

Guruova paní byla obdařena nadpřirozeným rozumem, neboť byla vtělena dákiní. Pročetla dopis a pak mi poručila přivést poutníka. Rozdělala krásný velký oheň, podala čang a poprosila poutníka, aby si svlékl plášť, který nosil. Se čtveráčkou tváří si ho oblékla a chodila světnicí sem a tam: „Lidé, kteří bez jiného šatu na ramenou, než je tento, mohou kamkoli jít, musí být opravdu šťastní.“ A tanečními kroky s pláštěm na ramenou vyšla ze světnice. Na střeše domu rozstříhla záplaty, vyňala zlaťáky, záplaty zase našila jako předtím a když se vrátila do světnice, dala poutníkovi jeho šat. Pak mu nabídla večeři a poslala ho do jiné místnosti.

Když dobře poutníka opatřila, zavolala si mne: „Thöpagu, tvůj učitel tě volá, abys k němu přišel.“ Když jsem k ní přišel, ukázala mi sedm zlaťáků a vyprávěla, že je našla v poutníkově plášti. „Thöpaga musí mít velmi prohnanou matku“, řekla, „údolím, hledícím k severu, byl poutníkův plášť. Neboť jako nemůže slunce zářit v severně položeném údolí, tak nemohly sluneční paprsky proniknout ani poutníkovým šatem. Černý mrak vztahuje se na černou záplatu. Souhvězdí pak na vyšívání a sedm příbuzných na sedm zlaťáků. Její dvojsmyslná poznámka, že se nemáš ptát nikoho jiného než poutníka, vztahuje se na to, že poutník nosil tento plášť. Poznámka měla obrátit tvou pozornost k jeho osobě, u něho jsi měl hledat.“ Můj učitel byl tím velmi uspokojen a řekl: „Vy ženy jste příslovečně bystrého rozumu a vtipní pozorovatelé; podala jsi o tom zase nový důkaz.“

Z částky, která tak přišla do mého vlastnictví, dal jsem poutníkovovi desetinu zlaťáku, z čehož měl velkou radost. Učitelově paní nabídl jsem sedm desetin a svému učiteli jsem dal tři zlaťáky s prosbou, aby mne naučil přivolávat krupobití, jak to žádá moje matka. Abych se naučil tomuto kouzlu, poslal mne zpátky k mému dřívějšímu guruovi, lamovi Jungtön Thogjalovi. Vybaven nezbytným dopisem, jenž doporučoval splnit mé přání, a se šerpou vrátil jsem se zpět do Jarlung-kjorpa.

Když jsem přišel zpět ke svému guruovi, odevzdal jsem mu psaní a šerpu od Khulung Jöntän Gjamccha a nabídl jsem mu tři zlaťáky, které mi ještě zbyly. Ptal se mne na výsledek mých dosavadních studií a já jsem mu řekl, že jsem měl úspěch a že jsem zahubil pětatřicet lidí. Vyprávěl jsem mu také o psaní, které žádalo o krupobití, a prosil ho, aby vyšel vstříc mé žádosti. „Dobře,“ řekl a naučil mne tomu kouzlu; nařídil mi, abych provedl obřady s tím spojené ve staré odlehlé komůrce (jedné poustevny).*

Po sedmi dnech jsem viděl, jak se shlukují v chatě mraky, záříhají blesky a slyšel jsem rachotit hrom. Domníval jsem se, že je teď na čase řídit svými prsty směr krup. Můj učitel souhlasil a řekl: „Teď jsi schopen vyvolat krupobití.“ Přitom se zeptal, jak vysoký je teď asi ječmen.

Vyprávěl jsem mu, kdy se obvykle seje, kdy asi vzhází mladé osení a kdy je dost veliké, aby se v něm ukryli holubi, a kdy je čas k pletí plevele. Učitel mi naslouchal a mínil, že je ještě příliš záhy. Přišel později a tázal se mne na stav ječmene. Říkal jsem mu, kdy se objevují klasy a kdy nalévají. Tu řekl, že je na čase, abych poslal krupobití. A dal mi s sebou zkušeného žáka, o němž jsem se již zmínil.

*Počasí je možno ovládat nejen zaklínáním, ale i změnami duševních stavů za předpokladu, že člověk dovede spojit „dech nervů“ s „dechem přírody“. Za takových okolností se mění počasí podle stavu nálady, ovšem jen v mezích normálního počasí. Výjimečné změny je možno vyvolat průpověďmi nebo zaklínáním.

Převlékli jsme se za poutníky a odebrali jsme se do mé vsi. Obilí bylo toho roku tak krásné, že ani nejstarší lidé nic podobného nepamatovali. Proto bylo nařízeno, že toho roku nikdo nesmí sklízet podle svého dobrého zdání a že po několika dnech všichni začnou společně a zároveň⁵⁹.

Tu jsem postavil nástroje, které byly nezbytné k provedení kouzla, na skalách nad údolím a začal jsem zpívat kouzelné průpovědi. Ale neshlukl se ani mráček. Volal jsem jména božstev, vypočítával jsem jim námi vytrpěná bezpráví a krutost sousedů, tepal jsem zemi složeným šatem a trpce jsem plakal.

Skoro současně se shlukly na nebi veliké černé mraky, a když zhoustly, začalo divoké krupobití a zničilo na poli každý jednotlivý klásek. Troje krupobití následovalo po sobě. Vyrylo do svahů kopců hluboké rokle. Vesničané, oloupení nyní o své žně, začali naříkat, plni zoufalství a bolesti.

Po krupobití přišla veliká průtrž mračen a ledový vítr, div jsme oba nezmrzli. Vyhledali jsme si jeskyni ležící na severu, rozdělali z křoví oheň a bylo nám až příliš horko, když jsme zaslechli hlasy několika místních lidí, kteří honili zvěř, aby slavili obvyklý dík za žně. Říkali si mezi sebou: „Ten Thöpaga přinesl našemu kraji tolik běd jako nikdo jiný. Hleďte, kolik lidí zabil! A teď je nejkrásnější žeň nadobro zničena. Kdyby nám teď padl do rukou, nebyla by ještě dost velká pomsta, kdybychom ho na kusy rozsekali a rozdělili se kousek po kousku o jeho maso a kapku po kapce o jeho krev.“

Za těch slov šli právě kolem naší jeskyně a jeden ze starších řekl: „Buďte tiše a nemluvte nahlas. Vidím tam naproti v jeskyni kouř a nevíme, kdo se tam skrývá.“ Jeden z mladších odpověděl: „To je jistě Thöpaga. Nemohl nás vidět. Pospíšíme dolů do vsi a svoláme muže, abychom ho obklíčili a zabili, aby nepřinesl vsi ještě více neblahých věcí!“

Po těch slovech se vrátili do vsi. Můj průvodce mi řekl: „Rychle odejdi; budu tě ztělesňovat a ztropím si z nich bláznů.“ Pak jsme se

domluvili, že se setkáme čtvrté noci na noclehu v Dingri. Protože jsem znal jeho rychlost a sílu, ani mi nenapadlo ho zdržovat. A ač jsem velice toužil spatřit matku, musel jsem se zříci shledání. Kvůli nepřátelům jsem musel co nejrychleji pryč oklikou přes Ňanamský průsmyk. Cestou mě pokousal pes, což mne zdrželo a znemožnilo mi dostat se ve stanovený den do Innu.

Zatím byl můj přítel obklíčen, pronikl však přímo linií těch, kteří ho hleděli zabít. Vždy se jim obratně vyhnul tím, že běžel, když se k němu přiblížili, a pomalu kráčel, když zůstali kus pozadu. Tak je dráždil, až na něho vrhali oštěpy a stříleli z luku. Jeho odpovědí byl obrovský kámen, kterým mrštil do jejich středu se slovy: „Dejte si pozor, lumpové! Magickými prostředky zničím toho, kdo se ukáže jako můj úhlavní nepřítel. Nemusím se radovat, že jsem vás tolik zabil? Jak je blaze mému srdci! A nadto jsem zničil celou letošní bohatou žeň tak dokonale, že nezůstalo pro nikoho z vás ani zrnka. Není to nádherné? Podniknete-li v budoucnu něco nedobrého proti mé matce a sestře, uvalím kletbu na vaše kopce a zamořím jedovatými parami vaše údolí a všechny zbylé obyvatele učiním neplodnými a prokletými až do devátého kolena. Tuto zemi proměním v bezútesnou poušť. To uvidíte!“ Zatím co mluvil, začali se pronásledovatelé bát a říkali jeden druhému: „To tys to na nás přivolal, ne, tys to byl“ atd., až se všichni vrátili.

Tak se stalo, že můj přítel přišel přede mnou do Dingri a ptal se majitele, jestli přišel z Innu poutník mně podobný. Ten odpověděl, že ne a dodal: „Když půjdeš tamhle nahoru, přijdeš na svatbu, kde budeš vítán. Vám poutníkům přece není zakázáno se napít, máte-li příležitost. Jestli nemáš svou misku, půjčím ti svoji a budeš se mít dobře. Půjdeš?“

Přítel ovšem řekl ano, vzal misku, která byla velká jako Šindžeova hlava⁶⁰, hluboká, prostorná a nehlazená. Tak přišel na slavnost, kde jsem já již seděl v zadnější řadě. Přišel ke mně a ptal se, proč jsem nebyl včas na smluveném místě, načež jsem mu vyprávěl, že

mne zrána pokousal pes, když jsem žebrol, a to že mne zdrželo na cestě. „To nevdí,“ mínil můj přítel a šli jsem společně dál.

Když jsme došli do Jarlung-kjorpa, přijal nás guru se slovy: „Měli jste úspěch a štěstí.“ Protože nikdo nemohl přijít dříve než my a říci mu to, ptali jsme se udiveně: „Kdo ti to vyprávěl? Nikdo nebyl před námi, kdo by tě mohl informovat.“ Tu nám řekl, že se mu zjevila božstva zářící jako úplněk a že on již provedl obřad díkůvdání. Zdál se být vcelku velmi spokojen.

To je způsob, jak jsem prováděl černé činy, abych pomstil utrpěná bezpráví, a jak jsem vedl proti svým nepřátelům válku až na smrt.

A to bylo první Džecünovo působení – světské působení – ničení jeho nepřátel.

DÍL DRUHÝ

STEŽKA SVĚTLA

Život na Stezce

Na každé z jeho slov jsem dávala pozor,
a svět i s jeho starostmi jsem nechala za sebou.
Odevzdala jsem se mu a šla za ním, ať učil kdekoli
a snažila jsem se uskutečnit Stezku k velikému štěstí.
Vyhnány jsou bolesti a odstraněny,
jsou skončeny, vytrženy i s kořenem,
to proto, že teď rozumím a chápu
příčinu, ze které mé bědy vyrůstaly.

Mniška Vāsittī
(Z raných buddhistických zpěvů)

ÚVOD

NYNÍ následují skutky, které dovedly Milaräpu k dokonalému stavu buddhovství. Jsou to:

1. Jeho lítost a vážné hledání dokonalého gurua (aby ho vedl na cestě k nirváně).
2. Jeho neotřesitelná poslušnost v plnění všech rozkazů jeho konečně nalezeného gurua přes všechna utrpení, muka a zoufalství, jimž byl vystaven pro odčinění svých hříchů.
3. Dosažení pravd, které ho vedly k duchovnímu vývoji a konečnému osvobození.

4. Jeho meditace pod osobním guruovým vedením, z nichž výtřskly jeho zkušenosti a vědění.
5. Dosažení posledních, do ucha svěřovaných okultních pravd, když pravdy samy šly svým vlastním vývojem a on ve snu dostal rozkaz, aby opustil svého gurua.
6. Popud ke slibu zasvětit svůj život nejvyššímu cíli po tom, kdy ho nešťastné události poučily o nesmyslnosti světských cílů.
7. Splnění rozkazů jeho gurua nepřetržitým cvičením asketického odevzdání na zcela odlehlém místě vysoko v horách, daleko od shonu lidí, bez myšlenky na světskou slávu; pln bezmezné vůle a neumdlévající vytrvalosti.
8. Dosažení nadpřirozených poznatků a zkušeností jako výsledku tohoto odříkání, čímž mu bylo umožněno šířit veliké požehnání na všechny bytosti.
9. Konečné rozplynutí jeho smrtelného těla v kosmu, aby příkladem zvěstoval své poslední nauky a tak dal každé bytosti popud k náboženskému životu.

KAPITOLA IV

HLEDÁNÍ SVATÉ DHARMY

Džecünův odchod od gurua černého umění a jak našel svého gurua pravé nauky Marpu Překladaatele.

OPĚT řekl Ráčhung: „Ó ctihodný, zmínil ses o bílých skutcích, které jsi činil a které nemohou znamenat nic jiného než oddání se svaté dharmě. Jak ses dostal k tomu, abys hledal náboženství a jak jsi je našel?“

Džecün odpověděl: Hluboce mi bylo líto zničení a neštěstí, které jsem kouzlem způsobil, když jsem zabil tolik svých nepřátel a přivolal krupobití. Tak jsem toužil po náboženství, že jsem až zapomněl jíst. Ve dne, když jsem chodil, toužil jsem po usednutí, a po chůzi, když jsem seděl. V noci jsem nemohl spát. Byl jsem tak naplněn výčitkami svědomí a lítostí, a přece jsem se nedovedl přimět k tomu, abych požádal svého učitele o dovolení k náboženskému životu. Tak jsem mu sloužil dále a neměl jsem přitom toužebnějšího přání, než jak bych našel příležitost odejít s jeho svolením a učit se svaté nauce.

Tou dobou vážně onemocněl bohatý a oddaný laický příznivec mého učitele a lama byl ihned požádán, aby bděl u jeho lůžka. Tři dny nato se vrátil se smutkem strhanou tváří. Tázal jsem se ho po příčině jeho vzhledu a on mi odpověděl: „Jak pomíjivé jsou přece jen všechny stavy bytí! Minulé noci zemřel můj vážený laický přítel a nemohu než oplakávat jeho ztrátu. Chápu teď ubohost všeho světského bytí. Od mládí jsem nedělal nic jiného, než že jsem se cvičil v kouzlech jak provozovat černou magii, přivolávat smrt a rozsévat krupobití. A i ty, můj synu, oddal ses od mládí tomuto hříchuplnému umění a uvalils na sebe velké břímě zlé karmy. To

vše bude na mně ležet jako těžké břemeno, neboť jsem zodpovědný za to, cos učinil.“*

Tázal jsem se ho, zda je pravda, že všechny bytosti usmrčené kouzelnictvím jsou nějakým způsobem zachráněny a odeslány do vyšších forem bytí. Odpověděl mi: „Vím, že všechny bytosti mají paprsek Věčna a že máme pracovat na svém vykoupení a zdokonalení.“** Znáš též obřady, jichž má být k tomu použito; ale všechno závisí na skutečném porozumění smyslu těchto obřadů a na významu slov přitom pronášených. Nemyslím si však, že by mé povrchní vědomosti dovedly překonat skutečné nebezpečí. Proto se teď zamýšlím věnovat nauce tak spolehlivé, že dovede obstát pevně a spolehlivě tváří v tvář všem hrozbám. Zůstaň zde a opatruj mé děti a žáky a já budu pracovat pro záchranu nás obou. Nebo jdi

*Z toho je vidět, že tento černý magik byl bytost karmicky zralá; proto poznal marnost všeho. Toto poznání je nezbytné pro nastoupení „stezky světla“. Je proto otázka, zda toto poznání mají mnozí prostí lidé, kteří nejenže nekonají „černé činy“, ale dokonce věří v Boha a jiné náboženské symboly v rámci církevních předpisů a předpokládají, že je to činí před Bohem dobrými. Pokud toto poznání nemají, pak mají „černé duše“, i když jsou podle tradičních mravních norem dobří. Je tedy problematické, je-li „černější magií“ život, v němž jsou všechny činy diktovány živočišnými zřeteli, nebo rituální černá magie, která tak nebo onak otevírá cesty poznání karmického zákona. Skutečný černý magik pozná dříve či později podmínky, podle nichž se řídí uplatňování karmy, a toto výstražné memento může obrátit jeho kroky k dobru. Poddávání se živočišným popudům podle obvyklých světských norem však zákon karmy odhalit nedovolí, takže obecný člověk může jít cestou nejčernějších činů bez záblesku osvobozujícího světla poznání. Kdo se nechá vést živočišným citěním, může být černá bytost, která v temnotách duchovní nevědomosti střídá své životy v nejtemnějších světech a peklech.

**Paprsek věčnosti je vůle k nejvyššímu štěstí a svobodě. Za krušících životních okolností se tento paprsek stává světlem, neboť bytost na ně zpravidla reaguje touhou po štěstí. Když člověk tuto touhu nemá, je bytostí pekelnou, protože se krušící okolnosti jakožto samo zlo stanou jeho vedoucí silou; ta mu nejprve vykouzlí víze zla a potom v něm vzbudí tendence směřující k objektivaci ve zlých světech.

ty a uč se svaté dharmě k užítku nás obou, abych byl vykoupen a mohl v příštím životě dosáhnout vtělení, které by podporovalo můj pokrok na stezce k osvobození.* Budu tě podporovat všemi životními potřebami.“

To bylo přesně to, po čem jsem toužil, a naplnilo mne to velikou radostí. Prosil jsem ihned o dovolení, abych směl přijmout náboženský život. A můj učitel mi své svolení dal: „Jsi mladý a plný životní síly a víry. Staneš se opravdu zbožným. Jdi a žij životem ryzí náboženské snahy.“

Dal mi jačí náklad jemného vlněného sukna z Jarlungu a současně onoho jaka – dojnou krávu – jako dar a jmenoval mi místo v údolí Cang, zvané Nar. Tam bydlil slavný lama ze staré mystické sekty Rongtön Lhaga. Říkalo se o něm, že dosáhl nadpřirozených schopností v nauce „Velikého dokonání“ sekty ŋingma. Učitel mi přikázal, abych šel k tomuto guruovi, naučil se u něho nauce a cvičil ji. Podle jeho přání jsem šel do Naru v údolí Cang a vyhledal jsem lamu.

Našel jsem jeho paní a několik žáků, kteří mi vyprávěli, že toto místo je sice sídlem hlavního kláštera, lama však že není právě doma, nýbrž v pobočném klášteře v Rinangu, v horní části údolí Ňang, kde bych jej nalezl. Vyprávěl jsem jim, že mne poslal lama Jungtön Thogjal a že bych odměnil toho, kdo by mne dovedl k lamovi. Paní mi tedy dala za průvodce jednoho ze žáků.

V Rinangu jsem se setkal s lamou, dal jsem mu darem jačí krávu a balík vlněného sukna a řekl mu, že jsem veliký hříšník a že jsem přišel ze západního pohoří, abych hledal nauku, která by vedla v jediném životě k osvobození ode všeho sansárového bytí; zda by mi ji mohl dát.

* Člověk, který se snaží dosáhnout duchovní dokonalosti, osvícení a osvobození, může pocitem sounáležitosti nebo sjednocení způsobit, že na výsledcích jeho snahy bude účasten ten či onen člověk nebo dokonce i více lidí. Proto mistr Milaräpy uvažuje o tom, aby se šel učit svaté dharmě ve prospěch obou buď on sám, nebo Milaräpa.

Lama odpověděl: „Moje nauka „Velikého dokonání“ je opravdu dokonáním. Je stejně vynikající ve svých kořenech jako ve svém kmeni a svých větvích⁶¹, užitečná pro toho, kdo se jí učí, pro toho, kdo ji přijal, a ve svém ovoci, což je znalost jógy. Kdo se za dne soustředí, bude vykoupen během dne; totéž se stane tomu, kdo se soustředí v noci. Nadanému člověku s nejpříznivější karmou postačí již slyšení nauky, aby našel osvobození. Nepotřebuje o tom rozjímat. Je to nauka pro nejvýše vyvinuté jedince a chce tě jí naučit.“ Tak mi na místě udělil zasvěcení a potřebná poučení.

Tu mi napadlo, že jsem potřeboval kdysi čtrnáct dní k tomu, abych se naučil kouzlu usmrcovat a sedm dní k vyvolání krupobití, kdežto zde nalézám nauku, která by mne mohla osvobodit za den nebo za noc; potřeboval jsem se jen soustředit. A nadané jedince, obdařené dobrou karmou, osvobozuje již samo naslouchání této nauce. Řekl jsem si: „Proč bych neměl patřit k těmto nadaným a přízní obdařeným jedincům?“ Tak jsem se nadul pýchou, že jsem nepovažoval ani soustředění za potřebné, ale hned jsem při cvičení usnul a nauku jsem ani nezkusil cvičit.

Po několika dnech přišel ke mně lama. Pozdravil mne slovy: „Nazval ses velkým hříšníkem z pohoří a v tom jsi měl pravdu. Já jsem však byl příliš marnotratný při vychvalování své nauky. V každém případě vidím, že tě nemohu napravit. V Lhodagu je klášter, zvaný Dowolung (Pšeničné pole). Tam toho času žije věrný žák Nárópy, velkého indického světce. Je nejskvělejším ze všech skvělých lidí, kníže překladatelů; vlastní nadpřirozené vědomosti z nových tantrických nauk, nepředstížitelných ve všech třech světech. Jmenuje se Marpa Překladatel. Mezi tebou a jím existují karmické svazky z minulého života. Musíš jít k němu.“

Při jméně Marpa Překladatel přepadl mne tak nevýslovný pocit blaženosti a celým mým tělem proběhlo chvění, že se mi až zježily vlasy a slzy se řinuly z očí – tak silná byla víra, která ve mně ožila. Tak jsem se vydal na cestu jen za tím cílem, abych tohoto gurua

nalezl. U sebe jsem měl jen něco knih a zásoby na cestu. Po celou tu dobu mne naplňovala jen jediná myšlenka: kdy naleznu svého guru, kdy spatřím jeho tvář?

Noc před mým příchodem na Pšeničné pole snil Marpa tento sen: jeho guru, veliký světec Nárópa, přišel k němu a vykonal zasvěcovací obřad. Dal mu pětihraté dordže z lapisu lazuli, jež bylo trochu umazáno; k tomu zlatý klíč, nádobu na posvěcenou vodu naplněnou elixírem; přikázal mu, aby elixírem omyl nečistotu na žezle a pozvedl je na vítěznou korouhev. Dodal, že to potěší blahoslavené lidi minulosti a bude to vítáno všemi bytostmi. Neboť tím byly by splněny naše cíle a cíle druhých lidí. Po těchto slovech se světec opět vznesl k nebi.

Ve svém snu viděl se Marpa provádět guruovy příkazy, omývat dordže svatým elixírem a pozvedat je na vítěznou korouhev. A ono vysílalo tak nádherné paprsky, že ozařovalo celý svět. Paprsky dopadaly na všechny bytosti šesti lók, rozptylovaly jejich bolesti a smutek a plnily je blažeností, která neznala ani stínu hoře, takže všechny tyto bytosti vzhlížely v největší radosti k Marpovi a jeho vítězné korouhvi. Některé se skláněly v přemíře víry a úcty, jiné pěly chválu a jiné přinášely oběti. Dále viděl ve svém snu, že blažení žehnají a posvěcují korouhev a že on sám je naladěný pyšně a povzneseně. Pak procitl s pocitem šťastné radosti.

Když vstoupila jeho paní se snídaní, řekla mu: „Pane, zdálo se mi této noci, že přišly dvě paní ze západní země Urgjän, držící v rukou lehce pošpiněnou křišťálovou skříňku na relikvie. Prosily mne, abych ti řekla, že je přáním tvého guru Nárópy, abys relikviář posvětil se všemi potřebnými obřady a postavil jej na vrchol hory. A tys odpověděl, že skříň je již velikým světcem Nárópou posvěcena, že však jeho rozkazu musí být uposlechnuto. Omyl jsi ji tedy posvátnou vodou z uren, provedls svěcení a postavil jsi ji na vrchol hory. Zde zářila nádherným světlem jako slunce a měsíc dohromady a přivolala i jiné podobné relikviáře, které spočinuly na vrcholcích

sousedních hor. Střežily je dvě ženské postavy jako ochranní andělé. Co může znamenat tento sen?“

V nitru se raduje nad shodou těch dvou snů, navenek Marpa jen odpovídal: „Nemohu znát výklad takových bezvýznamných snů. Jdi raději vše připravit, půjdu cestou dolů, abych dnes zoral pole.“ Jeho paní však řekla: „Máš tolik dělníků, kteří za tebe pracují, co řeknou, když ty, veliký lama, budeš obdělávat pole jako obyčejný dělník? Budou z toho jen samé mrzutosti. Zůstaň prosím doma a nikam nechod.“ Ale přes všechny její prosby šel Marpa na pole. „Přines mi ještě pořádnou zásobu čangu“, volal na svou ženu. Přinesla mu džbán, ten mu však nestačil: „Postačil by pro mne, ale přines i pro návštěvníky.“ Byl přinesen nový džbán, jež si postavil na zem a přikryl svým kloboukem. Potom se Marpa posadil vedle džbánu, srkal čang a odpočíval po orání.

Zatím jsem byl na cestě, která mne k němu měla dovést. Ptal jsem se každého, koho jsem potkal: „Kde bydlí veliký jógin Marpa Překladatel?“ Nikdo mi však nemohl nic určitého říci. Další tázaný mínil: „Je zde člověk, který se jmenuje Marpa a bydlí v tomto kraji, ale nemá titul veliký jógin Marpa Překladatel.“* Na můj dotaz po Bílém údolí na ně ukázal a řekl: „Tam leží.“ Když jsem se ho ptal, kdo tam žije, jmenoval mi již zmíněného Marpu. „Nemá však ještě jiné jméno?“ zeptal jsem se, načež mínil, že mu někteří říkají

*Veliké zasvěcení nemusí být spojeno s velkým věhlasem, stejně jako veliký věhlas duchovního zasvěcence nemusí být spojen s velkým zasvěcením. Je to konečně poznání podmínek účinné pomoci, které pak vede „oboustranně vykoupené“ bytosti k tomu, aby svou pověst vytvořily nebo nevytvořily. Dokonce můžeme předpokládat, že nejvyšší zasvěcení lidé, kteří vytvářejí linii guruů jako Marpa, se ve svém blízkém okolí učiní lidmi zcela neznámými. Tím pro sebe vytvářejí podmínky, aby mohli dosáhnout „velikého dokonání“; tento skutek je učiní jiným lidem užitečnými jinak. Jenom lidé malého ducha rozkřikují svoje znalosti. Tím se zakrátko stanou populární, což je však přípraví o všechny možnosti dosáhnout „velikého uskutečnění“. Přitom jsou následkem svého počínání trvale v nebezpečí, že sejdou z dobré cesty na scesti vedoucí do pekel.

lama Marpa. To uklidnilo mé pochyby a viděl jsem, že tu bydlí Marpa, jehož hledám, a ptal jsem se na jméno horského hřbetu, na němž jsem stál. „Čhölögang“ (Kopec dharmy). Příznivá předzvěst, pomyslíl jsem si, protože odtud jsem vrhl první pohled na obydlí svého gurma.

Přesto jsem se stále cestou ptal na Marpu. Položil jsem tuto otázku také pasákům krav, které jsem potkal. Starší odpověděl, že neví. Ale mladík, dobře oděný a vyparáděný, s dobře učesanými a naolejovanými vlasy, mýnil: „Myslíš asi mého pána a otce, který prodal vše v našem domě, získal tak zlato a odebral se do Indie. Odtamtud se vrátil s velikými svitky papíru. Tážeš-li se po něm, pak věz: orá dnes na poli – práce, kterou ještě nekonal.“ Pokládal jsem to za možné, že je to hledaný guru, ale silně jsem pochyboval, že by velký překladatel kráčel za pluhem.

S tou myšlenkou ubíral jsem se dále cestou, až jsem se setkal se širokoplecím obtloustlým lamou, který však přesto měl zářivé, plné oči a důstojné vzezření. Kráčel za pluhem. Když jsem ho uviděl, projel mnou pocit tak nevýslovné extatické blaženosti, že jsem pozbyl jakéhokoli vědomí o svém okolí. Když jsem opět přišel k sobě, řekl jsem: „Ó ctihodný pane, kde zde žije zbožný žák slavného světce Nárópy, Marpa Překladatel?“

Nějakou dobu mne lama pozorně prohlížel od hlavy k patě a pak se tázal: „Odkud přicházíš a co tě přivádí?“ Odpověděl jsem, že jsem veliký hříšník z pohoří Cang a že jsem slyšel o velikém vědění a slavné učenosti Marpy Překladatele. Tak jsem k němu přišel, aby mne naučil pravé nauce, abych její pomocí dosáhl osvobození.

Nato řekl lama: „Dobrá, dám ti k němu doporučení, když tento poslední zbytek za mne dooráš.“ Přitom vyňal čhang zpod svého klobouku a nabídl mi, abych se napil, což mne velmi osvěžilo. Pak mi poručil, abych pole dobře zoral, a odešel. Dopil jsem čhang a oral pole ze vší síly.

Krátce potom volal mne chlapec, kterého jsem viděl mezi pa-

sáky krav a jehož jsem se ptal, abych šel dovnitř. Z toho jsem měl velkou radost a řekl jsem mu: „Lama měl úspěch a opatřil mi doporučení, proto doorám ještě tento kousek.“ A zase jsem šel k práci a zoral poslední kus. Toto pole, které mi pomohlo k uvedení k mému guruovi, bylo později nazváno „Pole pomoci“. V létě vedla cesta po jeho okraji, v zimě prostředkem.

Následoval jsem potom chlapce a našel lamu, sedícího na dvou vysokých polštářích, na kterých byl položen koberec, takže tak povstalo trojnásobné sedadlo. Bylo na něm vidět, že málo dbá o čistotu; jeho obočí a nosní koutky nesly ještě stopy prachu. Seděl tam s převislým břichem. Pokládal jsem ho za téhož člověka, kterého jsem potkal na poli; abych se však ještě ujistil, rozhlédl jsem se, zda tam neseď ještě jiný lama.*

Potom řekl lama, sedící na poduškách: „Přirozeně jsi mne nemohl poznat. Já jsem Marpa, jemuž nyní smíš projevit svou úctu⁶². Poklekl jsem, dotkl jsem se čelem jeho nohou a položil si jeho nohy na svou hlavu. Po tomto obřadu jsem mu řekl: „Ó nejdražší guru, jsem veliký hříšník ze západní vysočiny a přišel jsem, abych ti nabídl tělo, slova a ducha. Prosím tě, abys mi poskytl potravu, šat a duchovní nauku, abych v tomto jediném životě dosáhl osvobození.“

Lama odpověděl: „Že jsi veliký hříšník, po tom mi nic není. Já ti to neporoučel, pro mne ses hříchů nedopouštěl. Co jsi však

* Popisovaný Marpův vzhled a jeho jednání, o němž je řeč v dalších kapitolách, by jistě u člověka malé víry vyvrátilo přesvědčení, že jde o velkého zasvěcence. Ale vědomosti, zbožnost, božské prožívání a síly zasvětitelů jsou niterné ctnosti, a proto je nemůže odhalit žádný obyčejný smrtelník. A odpuzující zjev je nejneškodnějším „strážcem prahu“, kterého může veliký zasvěcenec představit hledajícímu člověku. Víme přece, jaké ideály převládají ve věci velkých zasvěcenců. Mají to být bytosti nadzemské, které kolem sebe rozšiřují tisíci vlivy; sami se musí chovat podle dětinských představ o nejlepších lidech. Ale zasvětitel musí mít sílu, jelikož zasvěcení se děje v životě. Ideální představy o velkých zasvěcencích proto mohou být na hlavu poraženy skutečností.

spáchal?“ Vyprávěl jsem lamovi vše, jak se to sběhlo, a on řekl: „Dobrá, přijímám tvou nabídku, že mi odevzdáváš tělo, slovo a ducha, ale všechno ti dát nemohu, jídlo, šat a nauku. Dám ti jídlo a oděv a hledej si duchovní vyučování někde jinde; nebo ti dám svatou nauku, ale musíš si jinde hledat stravu a oděv. Vol, co chceš. Kdybych tě učil pravdě, záleželo by jedině na tvé vytrvalosti a energii, zda bys dosáhl osvobození za jediný život.“

Na to jsem odpověděl: „Přišel jsem k tobě, můj lamo, kvůli pravdě. Jídlo a šaty si budu hledat jinde.“ A hned jsem se tam začal zařizovat a složil několik knih, které jsem měl s sebou, na prkénko u oltáře. Lama mi to však ihned zakázal slovy: „Pryč s tvými starými knihami! Nakazily a ochromily by mé svaté relikvie a posvěcené knihy⁶³.“

Hned jsem si pomyslel, že mezi nimi poznal knihy o černé magii, a proto je nestrpěl vedle svých knih, obrazů a jiných věcí. Postavil jsem je tedy na několik dní do kouta a guruova paní mne opatřila jídlem a jinými nezbytnými potřebami.

Toto je část mých životních příběhů, která vypravuje, jak jsem našel svého gurma, můj první záslužný čin.

KAPITOLA V

ZKOUŠKA A POKÁNÍ

Džecün je poslušen rozkazů svého gurua Marpy a musí přitom vytrpět podivné zkoušky a mnoho bolestného. Ve svém zoufalství opustí třikrát Marpu, aby si vyhledal nového gurua, vrací se však vždycky zase zpět.

NYNÍ jsem chodil nahoru a dolů po celém údolí Lhodagu a prosil jsem o almužnu; dostal jsem 420 měř ječmene. Za 280 měř jsem koupil velkou měděnou nádobu, uvnitř i vně bez poskvrniny a trhliny, se čtyřmi držadly. Za dvacet měř jsem opatřil maso a čang. Zbývajících 120 měř jsem dal do velkého pytle, navrch měděný kotel a vše jsem nesl domů, do obydlí svého mistra.

Přišel jsem tam unavený a shodil jsem své břemeno poněkud hlučněji na podlahu, takže se dům trochu zatřásl. Zdálo se, že to mého gurua rozzuřilo, protože vyskočil a křičel: „Ha, zdá se, že jsi neobyčejně silný světeček. Chceš nás také všechny zabít, když už jen svou tělesnou silou třeseš domem? Pryč s tvým pytle.“ A vyhodil jej z domu, takže jsem ho musel nechat venku. Tehdy jsem si myslel, že je můj guru snadno vznětlivý a že budu muset v jeho přítomnosti dbát o to, abych se řádně choval. Ve své víře v něho jsem však nebyl ani v nejmenším otřesen⁶⁴. Pak jsem vyprázdnil měděný kotlík a zanesl ho zase do domu, uklonil jsem se hluboce a podal jsem ho svému guruovi. Přijal ho tím, že na něj položil ruku. A aniž ruku vzdálil, setrval delší čas se zavřenýma očima v modlitbě. Když ji skončil, zahlédl jsem na jeho tváři slzy; přitom mi řekl: „Je to příznivá předzvěst. Obětují jej svému guruovi Náró-povi.“ A současně udělal rukou posunek obětujícího kněze. Pak se chopil držadel, mocně jimi zatřásl a tloukl prutem do nádoby tak

hlučně, jak jen možno. Nakonec jej položil na kraj oltáře a naplnil jej čišťeným máslem ke svícení v oltářních lampách.

Protože jsem mocně dbal o své osvobození, prosil jsem ho vždy znovu o poučení, na což se mi dostalo odpovědi: „Mám mnoho zbožných žáků a laických přívrženců z provincií Ů a Cang, kteří se vždycky znovu pokoušejí sem přijít. Ale pokaždé je cestou sem oloupí Lingpové a kočovní pastýři z Jamdogu a Taglungu. Ty časté loupeže jim brání, aby sem přišli s nějakými zásobami nebo dary. Běž a spusť na ty loupežníky krupobití. Je to náboženská povinnost; potom tě poučím o pravdě.“

Odešel jsem tedy, seslal strašlivé krupobití na označená místa a prosil jsem po svém návratu o slíbené poučení. Lama však odpověděl: „Cože! Ty se odvažuješ za dvě nebo tři ubohé kroupy mě za odměnu žádat o nejsvětější dharmu, kterou jsem s tak velkými výlohami a sebeobětováním přinesl domů z Indie. Nuže, pane, myslíš-li to vážně s hledáním pravdy, pak jdi a znič kouzelnictvím, v němž se cítíš být mistrem, nějaké horské obyvatelé z Lhodagu. Neboť i oni často olupovali mé žáky na cestě z Ňalloro a dost často tupili i mne. Umiš-li na důkaz svých magických sil pustošit, chci tě učit mystickým pravdám, které mi sdělil můj ctihodný guru, velký pandita Nárópa – pravdám, jimiž je možné dospět k osvobození a buddhovství v jediném životě.“

Opět jsem učinil, jak mi bylo řečeno. Moje magická kletba účinkovala na horské obyvatelé Lhodagu, vznikl mezi nimi spor, v němž mnozí zahynuli. Avšak pohled na prolitou krev mne naplnil nejhlubší lítostí a bolem. Můj guru viděl, že mezi zabitými byli mnozí, kteří ho uráželi, a řekl mi: „Je to skutečně pravda, že jsi mistrem kouzelnictví,“ a pojmenoval mne Thučhen (Velký kouzelník).

Když jsem se ho zase ptal po spásných pravdách, smál se: „Ha, ha! Mám ti dát nejsvětější pravdy, které jsem s takovou námahou přinesl z Indie, za něž jsem vydal všechny své pozemské statky

proměněné za zlato, pravdy, z nichž ještě dnes proudí svatý dech nebeských poslů, kteří je zvěstovali, a to vše odměnou za tvé zlé činy? Ne, pane, to by byl tak nehorázný žert, že by se mu všichni smáli. Každý druhý by tě za takovou domýšlivost usmrtil. Jdi pane, a naprav zase neštěstí a škody na obilí pastýřů, které jsi způsobil, a probud' zase k životu zabitě muže z Lhodagu! Dokážeš-li to, blaze ti a já ti sdělím pravdy! Neumíš-li to, pak už se raději přede mnou neukazuj.“ Halasil, jako by mne chtěl rozdrtit. Já jsem byl svržen do nejhlubší hlubiny zoufalství a hořce jsem plakal. Ale lamova paní se mne zase pokoušela utěšit.

Příštího jitra byl lama tak přátelský, že přišel ke mně a řekl mi: „Obávám se, že jsem byl včera večer k tobě trochu tvrdý; neber si to tolik k srdci. Měj trpělivost, sečkej a dosáhneš nauky. Zdá se, že jsi obratný. Vystav mi proto dům pro mého syna Darma Dode (Mládí – oddíl sůter). Až ho dokončíš, pak ti nejen sdělím tyto pravdy, ale budu tě po čas tvého studia podporovat potřebnou potravou a šatstvem.“ „Ale,“ naléhal jsem, „co se stane, zemru-li mezitím nevypoupen?“ „Slibuji ti, že mezitím nezemřeš bez vypoupení,“ odpověděl lama. „Moje nauka nepostrádá jisté záruky. Protože se zdáš mít značné množství energie a vytrvalosti, můžeš být spokojen; a nikdo ti teď nebude zabraňovat, abys dosáhl či nedosáhl osvobození v jediném životě. Moje škola není taková jako jiné. V ní dosáhneš více proudů božské milosti a bezprostřednějšího duchovního zjevení než ve všech školách jiných.“* Těmito

*Záruka, že člověk nezemře dřív, než dosáhne vypoupení, spočívá v přiměřené touze po vysvobození nebo uskutečnění na jedné straně a na bytostných podmínkách na druhé straně. Prostě je nutné, aby fyzicky dobře učený člověk měl tak velikou touhu po vysvobození nebo uskutečnění, že v jeho prsou vystoupí mírně stravující tepelný pocit, živelná touha. Na ni musí přijít dobrá odezva dřív, než tělo dozraje k smrti. To znamená, že tyto vztahy mezi hledáním a příznivým výsledkem jsou zákonité. Každý člověk, u něhož převažuje touha po vysvobození nad všemi světskými zřeteli a který přitom svým uvědománím setrvává ve svém těle, na to může spoléhat.

těšivými přísliby uklidněn a potěšen ptal jsem se hned lamy na plány zamýšleného domu.

Jak jsem později poznal, podnítily lamu k tomuto požadavku tři příčiny. Protože nepatřil ke straně svých mužských příbuzných, kteří přísahali, že budou bydlet na určitém místě (pro jeho strategický význam se tam však podle obecné úmluvy nesměl zřídit pevný dům); chtěl si jej právě tam vystavět. Poloha byla nádherná, bezpečná a nikoli lehce dosažitelná, přece však blízko těch, kteří se zapřísáhli. Potom chtěl, abych usmířil své zlé činy. A poslední pohnutkou bylo zmást zmíněné strany a přivést je k tomu, aby daly svolení a nebránily mu stavět dům tam, kde chtěl.

K tomu použil následující válečnou lest: zavedl mne na horské sedlo položené k východu, ukázal mi jisté místo, popsal kulatou budovu a poručil mi ji tam vystavět. Začal jsem ihned s prací. Sotva jsem byl asi s polovicí hotov, přišel ke mně a řekl, že si věc dobře neromyslí, že musím přestat se stavbou, rozbořit ji a hlínu a kamení dát zpátky, odkud jsem je vzal.

Když jsem provedl tento rozkaz, vedl mne lama, který se tvářil jako opilý, k horskému sedlu na západě. Zde mi poručil vystavět jiný dům a popsal mi půlměsícovitý půdorys. Když jsem tento dům vystavěl do poloviční výše, přišel zase ke mně lama, zatím co jsem pracoval, a řekl, že ani tento dům není správný a že mám zase vrátit jíl a kameny, odkud jsem je vzal. A zase jsem uposlechl jeho rozkazu.

Opět mne vedl lama k horskému sedlu. Tentokrát leželo k severu a on ke mně takto hovořil: „Můj Velký kouzelníku, když jsem ti naposledy říkal, abys postavil dům, musel jsem asi být opilý, takže jsem ti dal chybný příkaz. Zřejmě to celé bylo skrz naskrz chybné. Ale teď mi tu vystavíš opravdu krásný dům.“ Prosil jsem ho, aby uvážil bezúčelná vydání pro sebe a velikou námahu pro mne, budu-li znovu a znovu budovat a bourat domy. Žádal jsem ho, aby si tentokrát dobře věc rozvážil a pak mi dal své rozkazy.

On mi však odpověděl: „Dnes jsem mnoho nepil a dobře jsem si věc rozvážil. Obydlí tantrického mystika musí být tříhranné. Proto mi vystavěj takovou budovu. Nebude se už bořit.“*

Začal jsem stavět trojhrannou budovu, a když jsem byl s třetínou hotov, přišel jednou lama ke mně a ptal se: „Kdo ti dal rozkaz stavět takový dům?“ Odpověděl jsem: „To je přece dům pro syna tvé Ctihodnosti a ty sám jsi to přikázal.“ „Nevzpomínám si, že bych kdy dal takový příkaz,“ odvětil. „Ale pokud je tomu tak, jak říkáš, pak jsem snad nebyl toho času pánem svých smyslů nebo jsem se prostě zbláznil.“ „Protože jsem něco podobného tušil,“ namítl jsem, „odvážil jsem se tvou Ctihodnost upozornit na nutnost, abys to bedlivě uvážil, a tys mne uklidnil, že jsi vše přesně rozvážil a že se tato budova nebude bourat. A tvoje Ctihodnost zdála se tenkrát být při úplně zdravém rozumu.“ Nato zvolal lama: „Kdo to může dosvědčit? Co? Nechtěls mne snad zničit kouzelnictvím a nevyutil sis proto tuto budovu, podobnou magickému trojúhelníku? Proč právě mne? Já tě přece neoloupil o tvé otcovské dědictví! A toužíš-li

*Stavba těchto domů spolu s čtvrtým, o němž se bude hovořit dál, je symbolická. Především to vysvětluje z jejich tvarů, které se shodují s vibračními charaktery živlových principů; jejich umístění do jiných světových stran, než jim přísluší, je symbolem úsilí „proti přírodě“. Protože bylo toto úsilí vyjádřeno na hmotné úrovni, mělo být předzvěstí, že Milaräpa ovládne všechny čtyři základní přírodní živly. Marpa tím, že tyto stavby uložil jako guru svému žákovi, provádí v temných hlubinách života a bytí „magický tanec“, jehož úspěšné provedení může vést jen k vysokým výsledkům. Ty Marpa viděl v upevnění školy a linie guruů kagjüpa. Neznamená to však, že by každý člověk tento magický tanec provedl i za předpokladu, že tyto základní poučky zná; musí ke svému jednání přičlenit ještě vnitřní činitele. V tom případě nechť se poučí od Jungtön Thogjala, prvního Milaräpova učitele černé magie, který říká, jak se již čtenář dočetl, že zná obřady k záchraně bytostí usmrčených kouzelnictvím, ale že vše závisí na porozumění smyslu těchto obřadů a významu slov při těchto obřadech pronášených. A nevěří, že by jeho povrchní vědomosti dovedly překonat skutečné nebezpečí, jako nemá věřit jiný člověk, že dětinsky naivními rituály dosáhne významného úspěchu.

opravdu po náboženském poučení, pak by tento tvar domu popudil proti tobě všechna místní božstva. Hleď tedy, abys jej rychle zbořil a kameny a jíl vrátil, odkud jsi je vzal. Pak ti dám nauku, po níž toužíš, nebo můžeš hned odejít.“ A lama odcházel, zdánlivě velmi rozzuřen. Byl jsem tím hluboce zarmoucen, nemohl jsem na tom však nic změnit. Hledal jsem ze vši síly pravdu a nebylo jiné volby než zbourat podle rozkazu trojúhelníkovitý dům jako ty předchozí a materiál odstranit.

V té době jsem měl velké bolavé místo na zádech mezi lopatkou a páteří, neodvážil jsem se však ukázat je svému lamovi; bál jsem se, že bych tím vzbudil jeho nelibost. A stejně málo odvahy jsem měl ukázat ránu jeho paní. Nechtěl jsem, aby si myslela, že si naříkám na tvrdou práci u nich. Nechal jsem si tedy své bolesti pro sebe a prosil ji jen, aby pohnula lamu, aby mi dal slíbená poučení.

Mateřská paní šla ke svému manželu a řekla mu: „Pane, tvé neužitečné stavby ztrpčují jen život tomu ubohému chlapci. Prosím tě, slituj se nad ním a dej mu nauku.“ Lama odpověděl: „Připrav nějaké dobré jídlo a doveď ho ke mně.“ Paní to udělala a přivedla mne. Lama mne takto oslovil: „Velký kouzelníku, neobviňuj mne jako včera z toho, co jsem neudělal, a já ti dám poučení. Pak mi sdělil čtyři formule útočiště⁶⁵ s modlitbami, vzýváními a sliby a připojil: „To jsou časné nauky. Hledáš-li však nadčasové náboženské nauky mystické pravdy, pak si je musíš tím nebo oním zasloužit.“ A vyprávěl mi krátký příběh ze života svého gurua Nárópy a skončil slovy: „Ty jsi však sotva s to vyšvihnout se k tak ideálním výšinám. Obávám se, že by to pro tebe bylo příliš těžké.“ Tato slova mne naplnila až do hloubi srdce důvěrou, takže jsem nedovedl zadržet slzy. V duchu jsem se rozhodl, že splním vše, o co mne lama požádá.

Brzy na to mne lama pozval na procházku. Přitom jsme došli na zmíněné již místo, na němž se nesmělo stavět a které střežili lamovi strýcové a bratraci. Zde se zastavil a řekl: „Na tomto místě

mi teď vystavěj obyčejný čtyřhranný dům, vysoký devět poschodí a nahoře s desátým jako ozdobou. Ten dům se nebude bourat a po jeho dokončení chci ti zjevit pravdy, po nichž hladovíš. Postarám se ti také o potřebnou potravu a oděv, až budeš v ústraní provádět sádhanu (pohroužení).“ Prosil jsem ho, abych směl zavolat jeho paní, které jsem říkal ctihodná matka, jako svědkyni. Svolil. Šel jsem tedy a zavolal ctihodnou matku, zatím co lama kreslil půdorys. V přítomnosti obou jsem pak řekl: „Až doposud jsem stavěl tři domy a pokaždé jsem je zase zboural. U prvního lama řekl, že si to dost nerozvážil; u druhého, že byl opilý, když mi to přikázal; u třetího, že byl buď bez smyslů, nebo šílený, neboť si pak nemohl vzpomenout na to, že mi přikázal ho stavět. Když jsem mu připomínal bližší okolnosti souvisící s třetím domem, poručil mi, abych přivedl svědky a zdál se být velice nespokojený. Teď mi zase dává rozkaz, abych začal stavět další dům; proto prosím ctihodnou matku, aby byla laskavě svědkem nového rozkazu.“

Odpověděla mi: „Jistěže mohu být svědkem. Ale tvůj guru je tak pánovitý, že nás stejně nebude dbát. Krom toho dělá důstojný otec něco úplně zbytečného; ty stavby nejsou vůbec potřebné. Je také dokonale nesmyslné stavět tolik domů jen proto, aby zase byly zbourány. Kromě toho nám toto místo podle práva nepatří a hlídají je všichni příbuzní tvého gurua, protože je to sedlo, na němž všichni učinili přísahu. Ale ctihodný otec nebude chtít dbát mého slabého hlasu. Obrátím na sebe jen jeho hněv.“ Tu řekl lama své ženě: „Stačí, když uděláš, co se ti nařídí. Mělas být jen svědkyní, pak jít domů a nechat mne, ať si to tady zatím udělám po svém. Nepotřebuješ nadhazovat otázky, na které se tě nikdo neptal.“

Tak jsem položil základy k nařízené čtyřhranné budově a počal stavět. Ale teď přicházeli Ngogtön Čhödor z Žungu, Cchurtön Wangnge z Dolu a Metön Cchönpo z Cangrongu, všichni to pokročilí žáci mého gurua a k ukrácení času mi přinesli veliký kus skály. Protože byl krásný, zasadil jsem ho jako úhelný kámen právě

nad hlavní zeď vedle vchodu. Když jsem dospěl asi ke druhému poschodí, navštívil Marpa staveniště. Velmi bedlivě obhlížel budovu, pak ukázal na kámen, který mi přinesli tři jeho pokročilí žáci, a řekl: „Veliký kouzelníku, odkud máš tento kámen?“ „Ctihodný otče, přinesli mi ho pro zábavu tvoji tři hlavní žáci.“ „Co to má znamenat,“ zvolal, „co tě to napadlo, brát do stavby kámen, který ti přinesli? Vyndej ho a vrať na místo, odkud ho vzali.“ Připomněl jsem mu jeho slib, že nenechá tuto stavbu bořit. Odpověděl mi: „Ale já jsem ti doporučil, abys užíval mých hlavních žáků jako svých dělníků, těch, kdo byli zasvěceni do mystických pravd dvojnásobně zrozených bytostí. Také ti neporoučím, abys zbořil celou budovu, ale jen abys vyndal kámen, který přinesli moji žáci, a odnesl ho na jeho původní místo.“

Tak jsem musel zas znovu zbořit zeď, kterou jsem postavil, od shora až dolů. Vyňal jsem kámen a vrátil jej na původní místo. Když lama viděl, že jsem s tím hotov, přišel ke mně se slovy: „Teď můžeš jít, přinést zase kámen zpátky a zasadit ho na stejné místo.“ Když jsem vynaložil sílu jako tři muži, dokázal jsem ho zvednout a položit tam, kde byl předtím. Tento kámen se později nazýval mým „obrovským kamenem“ pro veliké fyzické úsilí, které s ním bylo spojeno.*

Zatím co jsem stavěl základní zdi na zakázaném sedle, říkali

*Tyto Milaräpovy osobní oběti nechť jsou poučením lidem, kteří hledají způsob jak dosáhnout oblasti mystických výšek. Nechť vědí, že odčinění karmy, která pokrývá vědomí člověka temnotou nepoznání, se může dít i tak drastickým způsobem, jako bylo Milaräpovo stavění domů. Za skutečně vysoký mystický výsledek musí usilující člověk zaplatit krví svých sklonů, které mohou být samým jeho tělem. Je to tedy jen marnivost a plýtvání silami, které dokonce vede k rozličným osobním nebezpečím, když se někdo pokládá za mystika pro nějaká mystická cvičení a nikoli pro mravní úsilí, jaké s konečnou platností zničí jeho osobitost ve všech projevech a formách. Milaräpovy zkoušky měly za účel fixovat v jeho bytosti duchovní esence; to slibuje vysoké zasvěcení vždy, když tyto esence nejsou promrhány nevhodnými sklony.

někteří z těch, kteří mne viděli: „Zdá se, že Marpa opravdu chce vystavět dům na tomto výběžku skal. Neměli bychom raději proti tomu protestovat?“ Druzí však říkali: „Marpa se zbláznil. Našel silného mladého žáka z vysočiny, a protože ho posedla stavěcí manie, nechává toho ubožáka pořád stavět domy na každém horském sedle, výstupku a kopci v okolí podle svých nákresů a potom s nimi nesouhlasí. Když je stavení do polovice hotovo, musí je ten mladík zase zbořit a materiál dát zpátky, odkud ho vzal. Tady to určitě dopadne zase tak. A kdyby se to nestalo, máme pořád ještě dost času to zarazit. Proto počkejme a budeme přihlížet.“

Brzy však měli vidět, že tento dům nebude zbořen, ale stavěn dál. Když jsem dosáhl sedmého poschodí – na kyčli jsem měl nové bolavé místo – řekli si mezi sebou Marpovi příbuzní: „Tuto stavbu nebude bourat. Rozboření těch druhých byla jen finta, aby nás vodil za nos, abychom nenamítali nic proti stavbě tohoto domu. Proto ho teď musíme zbourat my.“ S tím záměrem se shlukli do houfu. Lama však magickou silou vyvolal velké množství ozbrojených oddílů, které byly rozloženy v domě i kolem něho. Všichni útočníci dostali strach. Jeden se díval na druhého a ptal se: „Jak mohl ten Marpa Překladatel shromáždit tolik bojovníků?“ A neodvázili se proti nim bojovat. Místo toho každý v skrytu prokazoval Marpovi úctu a pozvolna se všichni stali jeho přívrženci.

Toho času přijímal Metön Cchönpo z Cangrongu velké zasvěcení do mandaly Demčoga⁶⁶. Tu mi řekla ctihodná matka: „Teď je čas, aby ses i ty pokusil získat zasvěcení. Zkusme to.“ I já jsem myslel, že nyní přišel čas; měl jsem se za toho hodna, protože jsem zcela sám vystavěl tuto budovu, aniž kdo jiný přidal k tomu sebemenší kámen, hrst země, džběr vody nebo lopatu jílu. Pevně jsem věřil, že se mi dostane zasvěcení. Uklonil jsem se tedy hluboko a usedl jsem do kruhu těch, kteří očekávali zasvěcení.

Když mne lama zpozoroval, zeptal se: „Veliký kouzelníku, jaký máš obětní dar?“ Tu jsem odpověděl: „Tvoje Ctihodnost mi slí-

bila dát zasvěcení a poučení, až dokončím dům pro syna tvé Důstojnosti. Proto doufám, že mi je tvoje Ctihodnost teď laskavě udělí.“ Nato vykřikl lama: „Jaká smělost! Jaká drzost! Protože jsi slepil několik loket jílových zdí, měl bych tě zasvětit do svaté nauky, kterou jsem získal v Indii jen s největšími osobními obětmi a náklady? Můžeš-li zaplatit zasvěcovací poplatky – dobře, zaplať. Jestli nemůžeš, pak hned odejdi z tohoto mystického kruhu!“ Přitom mne tloukl, tahal za vlasy a vyhodil ven. Přál jsem si jen, abych byl mrtev nebo v tom okamžiku zemřel. Proplakal jsem celou noc.

Tu ke mně přišla lamova paní a řekla mi: „Lama je nepochopitelný. Podle jeho vlastních slov přinesl z Indie svatou nauku pro spásu všech živých bytostí v této zemi a učil by jí i psa, kdyby k němu přišel a prosil o jeho přispění. Neztrácej proto důvěru k němu.“ Tak se mne ta dobračka snažila utěšit.

Druhého jitra přišel ke mně lama sám a řekl: „Veliký kouzelníku, ustaň raději ve stavbě toho domu a začni stavbu nového obydlí s dvanácti pilíři, velkým sálem a kaplí jako přístavkem k hlavnímu domu. Až to dokončíš, dám ti jistě poučení.“

Opět jsem položil základní kámen. Po celou dobu pečovala o mne denně lamova paní výbornou potravou s kořením a trochou čangu. Utěšovala mne a dávala mi dobré rady.

Když se přiblížilo dokončení stavby, obdržel Cchurtön Wangge z Dolu velké zasvěcení do tajné mandaly. Tu mi řekla lamova paní: „Tentokrát, můj synu, toho určitě dosáhneme, abys dostal zasvěcení i ty.“ Dala mi hroudu másla, přikrývku a měděnou nádobu jako obětní dary a poradila mi, abych zaujal místo mezi šišji, přípuštěnými k zasvěcování. Když mne lama zpozoroval, zvolal: „Veliký kouzelníku, kde jsou tvoje zasvěcovací poplatky, že ses zařadil mezi žáky?“ Přinesl jsem hroudu másla, přikrývku a měděnou nádobu a řekl jsem, že to jsou moje obětní dary. Lama mi odpověděl, že mu to všechno už patřilo, protože to jiní žáci přinesli jako zasvě-

covací dary. Musím přinést něco, co patří jen mně, nebo se vzdálit z mystického kruhu žáků, připuštěných k zasvěcení. Přitom vstal a zdánlivě zuře vyhodil mne kopanci ven, takže jsem si přál propadnout se raději do země.

Potom mi napadlo: „Protože jsem svými kouzly zabil tolik lidí a krupobitím zničil tolik úrody, je vše to, co nyní trpím, karmický následek těchto zlých činů. Nebo snad lama něco ve mně našel, podle čeho poznal, že nesmím přijmout a realizovat nauku. Anebo si mne lama neváží a nemá mne rád? Ale ať je to, jak chce“ – myslel jsem si dále, „lidský život není ničím bez náboženství“. A začal jsem uvažovat o sebevraždě. V té chvíli mi přinesla lamova paní část potravin ze zasvěcovacích darů a hovořila ke mně srdečně a soucitně. Ztratil jsem však chuť i na posvěcené pokrmy a plakal jsem až do rána.

Tu ke mně přišel lama se slovy: „Musíš teď dokončit obě budovy, pak tě jistě poučím o nauce a pravdě.“

Dal jsem se tedy do práce a skoro jsem dokončil stavbu, když se mi utvořil nový bolák na bedrech. Ze všech tří ran vytékala krev a hnis a moje záda se brzy stala jedinou otevřenou ranou. Ukázal jsem je ctihodné matce a upomenul ji na lamův slib dát mi poučení. Prosil jsem ji, aby lamu přemluvila k laskavosti, aby mne naučil pravdě, po níž toužím. Moje ctihodná matka bedlivě prohlédla mé rány, prolila mnoho slz a slíbila promluvit s lamou.

Šla k němu a řekla mu toto: „Velký kouzelník tolik stavěl, že jeho ruce a nohy jsou rozdrásány a rozpukány. Na zádech má tři obrovské rány, z nichž vytéká krev a hnis. Dosud jsem slýchala o ponících a oslech s bolavými hřbety, o lidech však nikdy. Jaká ostuda to pro tebe bude, jestli o tom uslyší jiní lidé! Že ty, tak učený a ctěný lama, můžeš být tak krutý! Měl by ses nad tímto mladíkem slitovat. Také jsi mu slíbil nauku, po níž tolik touží, jakmile dokončí stavbu.“ Lama odpověděl: „Ovšemže jsem mu to řekl. Slíbil jsem mu poučení, když dostaví desetiposchoďový dům. Kde je

desáté patro? Už je dokončil?“ „Ale,“ naléhala moje přímluvkyně, „zbudoval přístavek mnohem větší, než je desáté patro.“ „Moc řečí a málo práce, říká přísloví,“ odvětil lama; „když postaví desáté patro, dám mu nauku – dřív ne. Jsou však jeho záda opravdu, jak říkáš, plná ran?“

„Ó, ctihodný otče, protože jsi tak pánovitý, nevidíš to. Jinak by sis musel všimnout, že má nejen rány na zádech, nýbrž že celá jeho záda jsou jediná rána.“ To řekla, jak nejpřísněji dovedla, a vyběhla ven. Lama ji však zavolal zpátky a řekl: „Tak mi sem toho mládence pošli.“

Šel jsem tedy k němu a vskrytu jsem doufal, že nyní konečně budu uveden do nauky. Ale on mi jen poručil, abych mu ukázal bolavá záda. Když jsem to udělal, pozorně si je prohlédl a řekl: „To nic není proti zkouškám a protivenstvím, jaká musel vytrpět můj pán, svatý Nárópa. Na svém vlastním těle musel snést dvanáct větších a dvanáct menších protivenství, to je dohromady čtyřia dvacet. Já sám jsem rovněž nešetřil své zdraví ani bohatství, ale beze slova jsem obé obětoval, abych směl svého učitele Nárópu následovat a jemu sloužit. Chceš-li skutečně poznat pravdu, nevypínej se se svými oběťmi, nýbrž trpělivě čekej a pracuj dál, až bude celý dům hotov.“

Pak složil lama svůj oděv jako sedlo a ukázal mi, jak se sedlá pony a osel, když má bolavý hřbet. Totéž jsem měl dělat i já. Když jsem se ptal, k čemu je dobré sedlo, jsou-li celá záda jedinou ranou, chladně mi odpověděl, že má zabránit, aby se špína nedostala do rány a nezhoršila ji; pak jsem musil dále nosit jíl a kamení.

Protože jsem v nitru věděl, že je to přání mého gurma, cítil jsem, že jeho rozkaz musím provést. Svá břemena jsem teď zvedal a nosil je před sebou. Tak práce pokračovala. Když mne lama viděl, řekl si: „Chvályhodný je ten vznešený šišja, jenž bez reptání poslouchá rozkazy svého gurma.“ A potají plakal radostí, když viděl mou upřímnou snahu a moji důvěru k němu.

Posléze však, když rány byly čím dál horší a zanítily se, bolely tolik, že jsem dál nemohl pracovat; zase jsem prosil lamovu paní, mohla-li by prosit za mne o zasvěcení do pravdy. Kdyby mi bylo odepřeno, prosil jsem o dovolení, abych si směl nějaký čas odpočinout, až bych se zase mohl ujmout práce. Prosila za mne, lama však odvětil: „Nauku a poučení nemůže dostat, dokud nebude dům hotov! Ale odpočinout si smí, nemůže-li pracovat a nelze-li tomu odpomoci. Přece ho však nech dělat tolik práce, kolik možno.“ Nato mi dovolila ctihodná matka, abych si odpočinul, dokud se mi rány nezahojí.

Když byly trochu zhojené, řekl lama, aniž se jen zmínil o poučení: „Veliký kouzelníku, uděláš lépe, když se zase ujmeš stavění a budeš v něm rychle pokračovat.“ Hodlal jsem právě uposlechnout tohoto rozkazu, když mi ctihodná matka po straně řekla: „Najdeme něco, co ho přiměje, aby ti dal nauku.“

Potom jsme se uradili na tom, že se mám se všemi svými světskými statky (svými knihami a jiným) a s pytlíkem ječné mouky na zádech vydat na cestu, a sice tudy, kde by mě lama viděl (a slyšel) ze svého (obvyklého) místa. Měl jsem předstírat, že odcházím. Ona mne bude zdržovat a říkat: „Neodcházej, prosím, neodcházej, udělám všechno, abych pro tebe vyprosila nauku.“

Když bylo toto malé divadlo sehráno před lamovými očima (a ušima), zvolal: „Dagmemo (Ta, která je prostá sobectví), jakou komedii to tu hraje?“ Jeho paní odpověděla: „Velký kouzelník říká, že z daleka přišel, aby od tebe, svého gurua, dosáhl spasitelné pravdy. Místo aby ji dostal, vyvolává jen tvou nelibost a dostává jen rány. Protože se obává, že by mohl zemřít dřív, než se naučí pravdě, chce jít dál, aby ji hledal. A já ho ujišťuji, že chci udělat všechno pro to, abych pro něho dosáhla zasvěcení do pravdy. Tak se pokouším ho zadržet.“ „Rozumím,“ volal lama, sešel dolů a tloukl mne, volaje: „Když jsi ke mně přišel, nenabídl jsi mi své já, tělo, slovo i ducha? Kam chceš teď jít? Patříš mi se vším všudy. Kdybych

chtěl, mohl bych celé tvé tělo rozsekat na tisíc kousků a nikdo by mi v tom nemohl bránit. Avšak když chceš odejít, jak smíš odnášet mouku z mého domu?“ Při těchto slovech mne srazil k zemi a zasadil mi pořádnou ránu. Pak odnesl pytlík s moukou do domu.

Mým srdcem projela tak prudká bolest, jako je bolest matky, která ztratila svého jediného syna. Současně jsem však pocítil hlubokou úctu k pánovité lamově důstojnosti a styděl jsem se, protože to bylo všechno smluveno s lamovou paní. Tak mi nezbývalo nic jiného než se obrátit; i ulehl jsem a plakal. Ctihodná matka se domnívala, že je zřejmé, že se lama nedá ani prosbami ani nátlakem nebo lstí pohnout, aby vyplnil mou touhu po zasvěcení. „Ale buď si jist,“ řekla, „že ti ji jednou dá. A do té doby tě chci něco naučit.“ A laskavě mne učila metodě nebo systému rozjímání o Dordže Phagmo⁶⁷, což uchlácholilo touhu mého srdce, když již jsem nemohl dosíci celého dobrodiní „realizace poznání“. Byl jsem ctihodné matce hluboce vděčen za to, čemu jsem se učil. A domníval jsem se, že pravdy, které přijmu od ní, ženy mého guru, vykoupí mé zlé činy. Pokoušel jsem se vyjádřit svou vděčnost malými službičkami pro její pohodlí. Tak jsem pro ni vyrobil stoličku, na níž v létě mohla dojit krávy, a jinou, když pražila na dvoře před domem ječmen.

Tou dobou jsem se začal vážněji zabývat myšlenkou vyhledat si jiného guru. Čím více jsem však o tom přemýšlel, tím pevněji jsem byl přesvědčen, že můj nynější guru je jediný, který vlastní nauku, podle níž lze dosíci osvobození v jediném životě. Věděl jsem též, že mne moje zlé skutky musí přivést do některého z pekel, pokud nenajdu vysvobození v tomto životě. Tedy jsem se rozhodl udělat to nejkrajnější, abych horlivě následoval Nárópu v jeho těžkých zkouškách, v trpělivosti a v neúnavné vytrvalosti jeho hledání spasitelné pravdy, abych si tak zajistil osvobození. S tím jsem se zase dal do stavby. Vrstvil jsem kameny a hromadil zemi, abych rozdělal jíl.

Tu přišel Ngogtön Čhödor z Žungu s cennými dary a velikým průvodem, aby přijal zasvěcení do mandaly Gjepa Dordžeho⁶⁸.

Lamova paní mi řekla: „Když důstojný otec není ještě spokojen s tvou velikou oddaností a poslušností, kterou prokazuješ vlastnoruční stavbou těchto domů, a žádá peněžitou oběť jako zasvěcovací dar, dáme mu něco, co jistě zajistí tvou účast na zasvěcení. Dej mu toto a nech se zasvětit. Kdyby se však ještě zdráhal, chci prosit s tebou.“ S těmito slovy vtiskla mi do ruky drahocenný tmavomodrý tyrkys, který byl jejím osobním majetkem.

Vzal jsem ho a nabídl lamovi jako zasvěcovací dar. Pak jsem usedl do řady těch, kteří se obřadu účastnili. Lama vzal tyrkys, pozoroval jej ze všech stran, pečlivě jej zkoumal a posléze mi řekl: „Veliký kouzelníku, jak jsi přišel k tomuto tyrkysu?“ „Ctihodná matka mi ho dala.“ Usmál se a řekl: „Zavolej mi Dagmemu!“ Když ctihodná matka přišla, řekl jí: „Dagmemo, jak přicházíme k tomuto tyrkysu?“ Několikrát se před ním hluboce poklonila a odpověděla: „Ctihodný otče, tento tyrkys není naším společným majetkem. Je to zvláštní kus z mého osobního vlastnictví, který mi dali moji rodiče k naší svatbě. Když viděli, že tvoje důstojnost je snadno popudlivá, obávali se, že bychom se mohli jednou rozejít. Pak měl posloužit tyrkys k mému zaopatření a já ho měla opatrovat v tajnosti jako svoje vlastnictví. Když jsem viděla, jak tento ubohý mladík touží po nauce, nezbylo mi nic jiného než kámen vyhledat a dát mu ho. Prosím, přijmi tento tyrkys a uděl mu zasvěcení. Kolik muk vytrpěl již ve své mysli, protože již tolikrát byl vypuzen ze svatého kruhu. Dovol, abych tě za něho prosila o slitování. A také vy, moji synové, Ngogtöne a vy ostatní, utíkám se k vám: prostě se mnou.“ Po těch slovech vrhla se několikrát lamovi k nohám.

Ngogtön a druzí žáci, kteří znali lamovu vznětlivost, uklonili se jen mlčky před ním a opakovali: „Staň se podle slov ctihodné matky.“ Lama si však zavěsil tyrkys na krk a řekl: „Dagmemo, tvoje hloupost by nás skoro připravila o tento tyrkys. Vždyť se

mohl ztratit! Nebuď přece bláhová. Když mi patříš se vším všudy, patří mi ovšem i tyrkys. Veliký kouzelníku, patří-li něco tobě samému, pak to sem přines a dám ti zasvěcení. Ten tyrkys je moje vlastnictví.

Protože jsem viděl, že ctihodná matka přinesla tento drahocenný tyrkys jako obětní dar, pomyslel jsem si, že se snad lama obměkčí a dovolí mi zúčastnit se zasvěcení. Proto jsem zůstal ještě chvíli sedět. Tím se však lama zdánlivě tak rozzuřil, že vztekle vstal a křičel: „Ty drzý kluku, proč nejdeš, když ti to říkám? Kdo ti dal právo zůstat v mé blízkosti?“ A podivuhodnou silou srazil mne k zemi tváří dolů. Pak mne zvedl a mrštil se mnou zase na záda. Chtěl právě zvednout svou hůl, aby mne bil, když Ngogtön zakročil a zadržel ho. Mezitím vyskočil jsem v největší hrůze oknem, což lamu polekalo, i když dále hrál rozzuřeného.*

Skok mi neuškodil, byl jsem však přece tak zarmoucen a pokořen, že jsem se rozhodl zemřít. Ale zase ke mně přišla ctihodná matka a přinesla mi útěchu: „Veliký kouzelníku, neber si to tak k srdci. Nemůže být věrnějšího a milejšího žáka, než jsi ty. Když po tom všem chceš jít k jinému guruovi, chci ti pomoci s nutnými dary a prostředky na tvá vydání.“ Tak se mne pokoušela utěšit a plačíc zůstala se mnou celou noc. Zapomněla dokonce na svou povinnost být přítomna a pomáhat při lamově večerní pobožnosti.

Příštího jitra mne k sobě zavolal lama. Zase jsem měl naději,

*Setká-li se mudrc – mystik s velmi schopným žákem, může to vést k jakémusi dramatu, při němž bude napínána důvěra žáka v jeho mistra až do krajnosti. A nechť si nikdo nemyslí, že se zasvěcení může podařit bez zkoušek takto vytvořených! Je naprosto jisté, že vysoký zasvěcenec je viditelným projevem Boha; proto záleží jen na hledajícím člověku, bude-li ze svého mistra umět toho Boha vydobýt. Přitom je tu jedna potíž: jak poznat pravého zasvěcence od těch mnohých falešných. Milaräpův životopis je dokladem toho, že to je velmi nesnadné. Hledající člověk nemá srovnávací měřítko, když zevnějšek jeho učitele nedává žádný poznávací znak. Hledající člověk si proto musí razit cestu vpřed vírou v dobro a pomoc a tato víra se přemění v dobré kritérium.

že teď bude mé největší přání splněno. On se mne však zeptal, zda jeho včerejší zdráhání otřáslou mou důvěrou v něho nebo probudilo nelibost vůči němu. Odpověděl jsem: „Mou vírou v sebe jsi neotřásl, neboť jsem se domníval, že to jsou mé zlé činy, které mi zamezují účast na obřadu, a tak jsem byl proniknut lítostí.“ Při těch slovech jsem propukl v pláč. On však správně poukázal: „Jaký máš důvod takto mě kárat tím, že pláčeš?“

Když jsem vyšel, cítil jsem, jak mi puká srdce; prudké trhání rvalo jeho kořeny. Myslil jsem na zlato, které jsem měl v době, kdy jsem šel cestou zla, a že je nemám teď, kdy toužím jít správnou cestou. Ach, kdybych ho měl jenom polovinu! Pak bych mohl přijmout zasvěcení a nauku. Bez zlata mi je však lama nedá nikdy. Všude jsem musel přinést dar, i kdybych se chtěl naučit nauce jinde. Bez peněz se nedá ničeho dosáhnout. Protože nemám pozemské statky, musím zemřít neosvobozen, bez spasitelné nauky. Bylo by lépe ukončit hned svůj život než žít dál bez pravdy. Co mám dělat? Co jen mám dělat? Mám se stát sluhou bohatého člověka, ukládat svůj plat a uspořít tolik, abych mohl zaplatit zasvěcovací poplatky a žít se po celou dobu pokání a meditací? Či se mám vrátit domů a uvidět zase svou matku? Snad bych tam mohl i jinak získat peníze. Způsobil jsem však svými špatnostmi a černou magií příliš velké zpuštění mezi svými sousedy. A přece jedno z toho musím udělat hned. Musím odejít, abych hledal buď peníze, nebo nauku. Ale musím odejít!

Vzal jsem své knihy a nechal na místě pytlík s moukou ze strachu před nemilostí lamy. Ani své ctihodné matce jsem nic neřekl o svém plánu. Když jsem ušel čtyři nebo pět mil, pojala mne taková touha po ní a litoval jsem svého nevděku, že jsem tuto dobrou matku beze slova opustil. Byl čas snídaně. Vyžebbral jsem si ječnou mouku, vypůjčil nádobu, nasbíral palivo a vařil jsem si jídlo. Když jsem skončil jídlo, bylo poledne. Tu mi napadlo, že mi lama svým vydržováním jistě zaplatil polovinu mzdy za vykonanou práci

a uvažoval jsem o námaze, kterou mi dala příprava jediného oběda. Přitom jsem ho srovnával s bohatými jídly, která jsem měl v lamově domě. Vše připravovala jeho paní – každodenně chutné, kouřící, horké mísy, i připadal jsem si jako opravdový nevděčník, že jsem odešel, aniž jsem dobré paní řekl sbohem. Skoro bych se byl obrátil, ale nemohl jsem se k tomu odhodlat.

Když jsem se vracel, abych vrátil vypůjčené nádoby, zadržel mne starý muž a řekl: „Podívej. Jsi ještě docela mladý chlapec, který může pracovat. Proč žebráš? Proč si nezasloužíš zaopatření předcítáním svatých knih, dovedeš-li číst? A neumíš-li číst, proč nepracuješ? Vydělal by sis na zaopatření a ještě trochu peněz. Umíš číst, nebo ne?“ Odpověděl jsem, že nejsem obyčejný žebrák a že číst umím. Tu mi stařec řekl: „Dobrá, pojď a zůstaň u mne. Čti pro mne spisy a dobře ti zaplatím.“

Tuže rád jsem přijal jeho nabídku. Musil jsem číst zkrácený překlad Pradžňápáramity o osmi tisících verších⁶⁹. Přitom jsem došel k příběhu arhata Tagtungu (Stále plačící). Tam stálo, že arhat koupil nauku i za maso svého těla, když byl bez peněz. Nic lidé nemilují tolik jako své vlastní srdce a i to chtěl prodat. I když by bezprostředně následovala smrt, i to mu bylo lhostejné. Když jsem srovnával své zkoušky s arhatovými, zdály se mi nicotné. Tu se ve mně probudila jiskra naděje: snad mi přece nakonec lama dá vytouženou nauku? A neučiní-li tak, neslíbila mi moje ctihodná matka, že mi pomůže vyhledat jiného guru? Tak jsem šel k němu zpátky.

Mezitím si lamova paní všimla, že jsem opravdu odešel. Spěchala k lamovi a řekla: „Nyní tě navždy opustil tvůj zapřísáhlý nepřítel. Jsi teď spokojen, důstojný otče?“ „Koho tím míníš,“ ptal se. „Což jsi nejednal s ubohým Velkým kouzelníkem jako se svým úhlavním nepřítelem?“ Lama svrástil čelo, nemohl však zadržet slzy. „Ó guruové kagjüpů, dákiní a ochranní duchové“ – vykřikl – „přiveďte mi zpět mého vyvoleného žáka!“ Po těch slovech zahalil hlavu do pláště a setrval dlouho v mlčení.

Když jsem se nyní vrátil, abych složil svou poklonu lamově paní, měla velkou radost a řekla: „To bylo opravdu nejlepší, cos mohl udělat; myslím, že alespoň teď ti lama svěří požehnání nauky. Neboť když jsem mu hlásila tvůj odchod, zaslzel a zvolal: ‚Vraťte mi zpět mého vyvoleného a nadaného žáka!‘ Myslím, že tě lamova milost přivedla zpátky.“

V nitru jsem si myslel, že to ctihodná matka říká jen proto, aby mne utěšila. Jak by si mohl přát můj návrat a nazývat mne svým nadaným žákem a odpírat mi přece i to nejmenší z duchovní nauky? Kdyby mne opravdu nazval nadaným, musil bych se nad tím radovat; ale jeho zdráhání dát mi jakékoli poučení o nauce nebo mne nechat jít k jinému guruovi naplňovalo mne těžkou starostí.

Ctihodná matka šla nyní k lamovi a řekla mu: „Ctihodný otče, Velký kouzelník nemohl to přenést přes srdce, aby nás opustil. Vrátil se. Smí přijít k tobě, aby ti složil poklonu?“ „To neudělal z lásky k nám, ale k sobě“ – odpověděl lama – „ale nech ho vstoupit, ať mne pozdraví.“ Když jsem přišel, řekl mi: „Velký kouzelníku, nebuď vrtkavý ve svých cílech. Chceš-li opravdu přijmout nauku, pak musíš být hotov obětovat za ni i svůj život. Jdi jen a doplň ještě tři nedokončená poschodí. Pak bude tvé přání splněno. Jsi-li však jiného mínění, pak mrhám zbytečně jen jídlem pro tebe a můžeš jít, kam chceš.“

Opustil jsem lamu, aniž jsem našel odvahu mu odporovat. Ale jeho paní jsem řekl: „Ctihodná matko, velice toužím po tom, abych ještě jednou uviděl svou matku a jsem si jist, že mi lama nedá nauku. Kdybych si byl jist, že ji dostanu po dokončení stavby, rád bych pracoval a dům dokončil. Vidím však jasně, že lama bude mít námitky a najde nové výmluvy. Jistě bych nedostal nauku, i kdybych stavení dodělal. Proto mi prosím dovol odejít domů. Přeji vám oběma zdraví a dlouhý život.“

Uklonil jsem se před ní a chtěl jsem odejít, když mi řekla: „Máš úplně pravdu. Slíbila jsem přece, že ti vyhledám guru;“

existuje jeden lamův žák, Ngogtön Čhödor, který má tytéž předpisy a nauku jako on. Udělám všechno, abys od něho dostal nauku, kterou si přeješ. Zůstaň nějaký čas ještě zde a dělej, jako bys pracoval.“ Rozradostněn vyhlídkou na splnění svého přání pracoval jsem dále několik dní s vypětím veškeré vůle.

Velký pandita Nárópa dodržoval po celý život každý desátý den v měsíci velký den úcty. Tuto zvyklost přejal od něho Marpa. O slavnosti svatého dne provedla Marpova paní svou válečnou lest: tři velké nádoby, z nichž každá pojala dvacet měř čhangu, byly dány zkvasit pro tuto příležitost. Jedna nádoba byla různými pomocníky nabídnuta lamovi. Mezi nimi jsme byli my dva, ona a já, a plnili jsme jeho šálek vždy znovu. Druhá nádoba byla určena žákům, ze třetí lízla si trochu ona sama, ale jen málo. Následoval jsem jejího příkladu a chránil jsem se opití. Všichni ostatní žáci však byli opilí, ten více, ten méně. Lama, který si řádně popřál přesilného nápoje, tvrdě usnul⁷⁰.* Zatím co spal, vzala jeho paní některé věci z jeho místnosti, mezi nimi Nárópovy věnce a jeho růženec z rubínů. Pak mi jménem gurua dala dopis, který již měla napsaný, přiložila věnce a růženec, zavinula do krásné šerpy jako lamův dar a lamovou pečetí vše zapečetila. Pak mi poručila, abych šel k zmíněnému Ngogtön Čhödorovi a odevzdal mu dopis. Obsahoval vzkaz Ngogtönovi, aby dal Velkému kouzelníkovi nauku. Tak mne poslala do hlavní tibetské provincie a já šel k Ngogtönovi v plné víře, že u něho přijmu spásnou pravdu.

Asi dva dni po mém odchodu ptal se lama po mně své paní.

*E. W. zde poznamenává (viz pozn. E. W. 70), že Marpa byl spíš učencem než světcem; tuto poznámku můžeme pokládat za jeho osobní názor. Vše, co Marpa vykonal, svědčí o tom, že byl spíš zasvěcencem než učencem. Vytváří přece u Milaräpy psychické podmínky pro vysoké zasvěcení, což pravý učenec nikdy nedokáže. K vytvoření těchto podmínek je třeba postřehu, jaký se získává pouze vysokým zasvěcením. Jinak by jednání se žákem mohlo selhat a přinést zlo zasvětiteli i jeho žákovi. A to se Marpovi nestalo.

Mínila, že jsem asi odešel, ale kde jsem, nemohla vědět. „Kam šel a kdy nás opusil?“ ptal se lama. A ona odpověděla: „Řekl mi, že přes všechnu práci, kterou pro tebe udělal, stále ještě nejsi nakloněn dát mu nauku a jen ho hubuješ a biješ. Proto že chce jít a hledat si nového gurua. Protože bys ho byl zase tloukl, kdyby ses to byl dověděl, nic jsem ti neřekla. Dělal jsem, co jsem mohla, abych ho zadržela, nic jsem však nezmohla. Odešel včera.“

Po této zprávě zčernal lamův obličej jako noc. „Kdy odešel?“ zvolal. „Včera,“ zněla odpověď. Na čas se pohroužil v mlčení. Potom řekl: „Můj žák nemohl ještě dojít daleko.“

Mezitím jsem přišel do Riwo Khjungdingu v centrální tibetské provincii. Našel jsem Ngogtöna, jenž tehdy byl hlavním lamou, v kruhu mnoha žáků při výkladu dvojnásobné analýzy⁷¹. Právě pojednával o místě: „Jsem vykladačem, jsem pravdou a jsem posluchačem. Jsem učitelem světa a uctívající bytostí. Jsem bytostí, která překročila všechny tvary světského bytí a jsem bytostí žehnajícím.“ Přiblížil jsem se a v určité vzdálenosti jsem se vrhl na tvář. Toto místo bylo později nazváno Čhagchalgang (Kopec zdravení). Ngogtön sňal svůj klobouk, opětoval můj pozdrav a zdálo se mu, že podle způsobu pozdravení poznává žáka Marpy Překladače. Protože jsem přišel právě ve chvíli, kdy vykládal tento zvláštní verš, považoval to za neobyčejně dobrou předzvěst, tak neobvyklou, že usoudil z této prosté shody, že se jednou musím stát mistrem veškeré náboženské nauky. Poslal ke mně jednoho ze svých žáků, aby se mne zeptal na mé jméno. Ten mne poznal a zeptal se, co si přeji. Odpověděl jsem, že náš guru Marpa je příliš zaměstnán, aby osobně mohl dohlížet na moje vyučování. Proto mne poslal k němu, abych dostal své lekce zde. Řekl jsem také, že přináším Nárópy věnce a rubínový růženec jako dar od lamy.

Když se žák vrátil k lamovi Ngogtönovi, vyprávěl mu to vše a že jsem Velký kouzelník, zaradoval se a zvolal: „Opravdu vzácný

okamžik, v němž dosahujeme tak velké přízně, jako je tato! Můj pokorný klášter bude požehnan a ctěn přítomností tak nádherných a svatých relikvií našeho velikého učitele Nárópy. To je událost tak vzácná jako květy udumbarý⁷². Musíme přijmout tento vzácný zážitek s potřebnou úctou.“ Nato přerušil svůj výklad na místě, jež bylo příznivou předzvěstí a požádal mnichy, aby přinesli korouhve, obřadní slunečníky a vlajky, zatím co zněly hudební nástroje k počtě relikvií, které jsem přinesl.

Když jsem přišel k jeho obydlí, vrhl jsem se na tvář a odevzdal mu dopis a relikvie. Přijal je hluboce pohnut. Slzy mu proudily z očí. Sejmul klobouk, položil si relikvie na hlavu a modlil se o přijetí milosti. Pak je položil do svatostánku na svém oltáři.

Psaní, které nyní četl, znělo: „Chci se uchýlit právě do samoty. Protože však Velký kouzelník netrpělivě usiluje o nauku, posílám ho k tobě pro zasvěcení a požehnání. Dávám ti k tomu plnou moc a posílám ti za to darem Nárópův věnec a rubínový růženec.“

Po přečtení tohoto dopisu slíbil Ngogtön, že mi dá lamou přikázané zasvěcení a požehnání. Sám již na to myslil, že pro mne pošle, ale teď jsem přišel sám a za to máme děkovat lamově milosti a požehnání. Pak ještě dodal: „Mám několik žáků z Khamu, Dagpa, Kongpa a Jarlungu, ale při svých cestách sem byli oloupeni o své malé zásoby bezbožnými lidmi z Jäpha a Jäma v Dolu, jejichž zeměmi cestovali, aby se zde věnovali svým studiím. Proto tě prosím, jdi a potrestej onen lid tím, že na jejich země pošleš krupobití. Až to uděláš, zasvětim tě a požehnám ti.“

V té chvíli jsem trpce litoval osudu, který dal do mých rukou tuto prokletou moc a činil ze mne nástroj zlomyslné msty, abych ničil životy a majetek. Přišel jsem sem hledat spásnou pravdu a znovu mne tu žádali, abych dělal škodu a špatné skutky. Kdybych se však zdráhal, byla by to neposlušnost k mému guruovi nebo alespoň k tomu, koho jsem chtěl za gurma přijmout, skoro tak strašný hřích jako odmítnout poslušnost skutečnému guruovi; navíc bych ještě

ztratil každou příležitost přijmout nauku. Tak jsem se rozhodl, že musím jít, protože jsem neměl jinou volbu.*

Opatřil jsem se vším potřebným a vydal se na cestu. Na jevišti svého počínání jsem si pronajal místnost v domě jedné paní v Jäpflu. Právě když měla vypuknout bouře, zažihaly se blesky a rachotil hrom, tloukla se moje hostitelka do prsou a vzlykala: „Ach, z čeho budu živa, když bude zničena má žen?“

To bylo pro mne příliš mnoho. Nemohl jsem se dopustit krutosti k této ubohé stařeně a vydáváje se v největší nebezpečí, žádal jsem ji, aby mi rychle nakreslila plán svého pole. „Takhle vypadá moje pole,“ vykřikla zoufale a nakreslila trojúhelníkový tvar s protaženým koncem. Ihned jsem přikryl kresbu železným tyglíkem a v duchu ji chránil před kroupami, čímž ušla zpusťování. Jen malý cíp vyčnívající z poklopu byl zpusťován vichřicí.

Když bouře ustala, vyšel jsem ven, abych se rozhlédl po zemi. Svaň nad údolím se sesuly, všechna bujná pole byla zpusťována až do základu, jen stařenino pole zůstalo svěží a zelené. Ale malý cíp odpovídající růžku na plánu, který vykukoval z pod kryjícího tyglíku, byl zničen větrem a zaplaven přívalem. I později zůstalo toto pole ušetřeno krup, které potloukly sousední pole, s výjimkou malého cípu. Tak byla stará žena s výjimkou cípu ušetřena od kroupové daně⁷³.

Na zpáteční cestě ke svému novému guruovi jsem potkal starého ovčáka s dítětem, jenž své stádo ztratil v přívalu. Po něm jsem

*Zde je zase několik dokladů o tom, jak těžko se rozezná „mistr stezky světla“ od člověka nakloněného zlu. Vizme, jak se Milaräpa vzpírá zlým skutkům a jak je na něm vyžaduje ten, kdo je mistrem na „stezce pravdy“, pro celkem malichernou příčinu. A to zde jde o ničení životů pomocí magických obřadů, což naši mystikové mohou pokládat za nejhorší provinění. Ale ať je tomu jakkoli, s nízkým teoretickým vzděláním v mystice nemůžeme určovat hranice mezi dobrem a zlem, jak jsou chápány z nejvyššího duchovního hlediska. Kdo má v mystice jen takové vzdělání, musí toužit a hledat, nikoli posuzovat.

vzkázal lidem tohoto území, aby již neolupovali a nejednali špatně s žáky a příslušníky lamy Ngogpy⁷⁴, jinak že je zase potkají taková krupobití. Tím jsem jim ukázal, kdo způsobil toto zpusťování. Potom bylo obyvatelstvo obou těchto míst tak přesvědčeno o lamově podivuhodné moci, že se z nich stali jeho nejoddanější přívrženci a věrně mu sloužili.

Cestou jsem zvedl několik mrtvých ptáků, které jsem našel pod ostružiním, a mnoho jiných ptáků a krys, které ležely mrtvé na cestě. Schoval jsem je ve své čepici a v záhybech svého pláště, až již nebylo místa. Pak jsem je položil na hromadu před lamou Ngogpou a poprosil jsem ho: „Důstojný učiteli, přišel jsem k tobě, abych našel svatou nauku, ale byl jsem donucen kupit hřích na hřích. Měj soucit s tak hrozným hříšníkem!“ A propukl jsem v trpký pláč.

Nato řekl lama: „Nezoufej. Není důvod k tak slabošské bázni. My, žáci Nárópy a Maitriho⁷⁵ máme pravdy, které obratem ruky dovedou zachránit i největšího hříšníka jako jediný dobře hozený kámen může najednou vyplašit sta ptáků. Všechny bytosti, ptáci a zvířata, která byla při této příležitosti zabita kroupami, se zrodí jako tvoji nejlepší žáci, až dosáhneš buddhovství. Až do té doby je chci svou mocí chránit, aby neupadli do pekel nebo do nižších forem bytí. Proto se uklidni. Ale jestli ještě pochybuješ, dokážu ti pravdivost svých slov.“ Chvilku setrval mlčky se zavřenými očima a potom zatleskal. Všechna mnou nasbíraná zvířata a ptáci procitli k životu a pospíchali do svých hnízd a děr. Teď jsem viděl, že lama je buddha. Jak nádherné! Jak požehnané! Byl bych býval rád, kdyby více bytostí mělo výhodu zemřít při takové příležitosti.

Pak jsem byl zasvěcen do mandaly Gjepa Dordže. Našel jsem si jeskyni obrácenou k jihu, z níž jsem viděl obydlí svého gurua. S vynaložením trochy práce jsem ji učinil obyvatelnou a uzavřel se do ní. Jen na straně zůstal malý otvor, jímž mi podávali potravu, vodu a podobně.

Můj guru mi vyložil metody meditace a já setrval v tomto cvičení, ale vzdor veškeré dobrotě mého gurma a mé vytrvalosti nedosáhl jsem žádného duchovního vývoje, protože jsem neměl Marpův souhlas.

Jednoho dne přišel ke mně můj guru a tázal se mne na tu a onu zkušenost. Nic z toho jsem však nezažil. „Jak je to možné,“ zvolal, „na tomto stupni vývoje nebylo dosud nikoho a nemá také být, kdo by nedocílil za velmi krátkou dobu pokroku v duchovním vývoji; jen když něco stojí přímo v cestě. Co to může být? Je přece nemožné, aby guru nás všech odpíral souhlas; jak bys byl jinak přinesl dopis a dary? Přesto setrvej dál v rozjímání.“

Lekl jsem se trochu při tomto setkání a chvíli jsem myslel na to přiznat svůj podvod. Chyběla mi však odvaha. Více než jindy poznal jsem nutnost naladit si příznivě svého hlavního gurma, lamy Marpu. Zatím jsem se však znovu oddal pohroužení tak dobře, jak jen jsem mohl.

V té době psal lama Marpa lamovi Ngogpovi a prosil ho o zaslání ratolestí pro dům svého syna⁷⁶, který byl nyní dokončen. Závěrem dopisu prosil Ngogpu, aby sám přišel k dokončení ozdobného hrotu a římsy, aby se zúčastnil zasvěcení domu a současně obřadu plnoletosti Marpova syna Dodebuma⁷⁷. Psaní se též zmiňovalo, že lama Marpa zaslechl o mém pobytu u lamy Ngogpy; vyslovil se o mně jako o „špatném člověku“ a zároveň žádal, abych byl přiveden zpátky.

Lama Ngogpa přišel k otvoru mé jeskyně a přečetl mi dopis. Přitom poznamenal: „Podle lamových slov o tobě se nezdá, že by ti byl dovolil přijmout pravdu!“ Odpověděl jsem: „Lama sám mi nedal své svolení; ale jeho paní mi dala psaní a dary, s nimiž jsem byl sem poslán.“ „Ach“ – zvolal – „pak jsme pracovali marně! Víš přece, že bez srdečné spolupráce gurma není možné dosáhnout duchovního růstu. Není divu, žes nedosáhl žádného výsledku. Přesto tě volá zpátky. Chceš tam jít nebo ne?“ Prosil jsem ho, abych se

směl účastnit jeho průvodu. K tomu odpověděl, že ratolesti byly odeslány posly a že mám do jejich návratu a přesného stanovení doby slavnosti setrvat ve své samotě.

Po návratu poslů přišel zase k mé jeskyni a dlouho jsme se bavili o nastávajícím zasvěcení domu našeho gurua a jeho odevzdání synovi, který měl také přijmout vyznamenání. Během řeči jsem se zeptal, zda také přišla řeč na mne, „Ano,“ odpověděl Ngogpa, „lamova paní se na tebe ptala poslů. Když jí řekli, že žiješ v odloučení, chtěla vědět, čím se ještě jinak zabýváš. Vyprávěli jí, že stále jen hledáš samotu. To, že se stále straníš, připisovala ztrátě tvé kostky, kterou jsi tam zapomněl; dala ji poslu sama do kazačky a nařídila mu, aby ji bezpečně odevzdal do tvých rukou. Ngogpa mi pak odevzdal hliněnou kostku. Přijal jsem ji uctivě z jeho ruky a myslel si, že byla posvěcena dotekem ctihodné matky, položil jsem si ji na hlavu.

Když mne lama opustil, zmocnilo se mne přání zahrát si s kostkou. Za chvíli mi však napadlo, že jsem v panině přítomnosti nikdy neprokázal nějakou slabost pro hru v kostky a ptal jsem se sám sebe, proč mi poslala věc, která přivodila zchudnutí několika mých předků? Chtěla mi tím vyjádřit své pohrdání? Tato myšlenka mě tak rozčilila, že jsem vztekle uhodil kostkou o zem tak silně, až se rozskočila; z ní vypadla rolička papíru. Zvedl jsem ji a četl následující poselství: „Můj synu, tvůj guru je teď nakloněn ti dát zasvěcení a spisy. Následuj tedy lamu Ngogpu.“ To bylo pro mne vítané poselství, takže jsem pyšně přecházel po své jeskyňce a tančil radostí.

Tu ke mně přišel lama Ngogpa a řekl: „Udatný Velký kouzelníku, připrav se na cestu“ a to jsem rychle udělal. Lama shromáždil všechny svůj majetek, aby ho přinesl jako dar Marpovi, s výjimkou darů, které mu dal Marpa. Byly to knihy, obrazy, relikvie, zlato, tyrkysy, sukna, hedvábí, podnosy, nádoby, živá zvířata a mnoho jiného. Hnal všechny své ovce a kozy; nechal doma

jen starou chromou kozu, která nemohla jít s ostatním stádem. Všechn svůj majetek chtěl přinést svému guruovi jako obětní dar. Dobrotivě uznal službu, kterou jsem mu prokázal, a daroval mi hedvábnou stuhu jako můj osobní dar pro lamu Marpu. Jeho paní přidala k tomu pytlík strouhaného sýra jako můj dárek Marpově paní Dagmemě.

Pak jsme se vydali, lama Ngogpa, jeho paní, já a mnoho průvodců na cestu k Marpovu klášteru Dowolungu. Když jsme přišli k úpatí kopce, na němž Dowolung stál, prosil mne lama, abych šel napřed a oznámil lamovi Marpovi a Dagmemě jeho příchod. Snad mu pošlou v ústrety trochu čangu. Šel jsem tedy k Marpovu domu a potkal nejprve jeho paní. Podal jsem jí pytlík se sýrem a uctivě ji pozdravil. Potom jsem jí ohlásil příchod lamy Ngogpy a prosil ji, aby mu v ústrety poslala občerstvení. Byla potěšena mým příchodem a radila mi, abych šel do domu složit svou poklonu lamovi Marpovi a ohlásil mu příchod lamy Ngogpy.

Vstoupil jsem do domu a našel lamu v hořejším poschodí, pohříženého v rozjímání. Podal jsem mu hedvábnou šerpu a uklonil jsem se před ním. Seděl s tváří obrácenou k východu a obrátil se teď k západu. Znovu jsem se před ním poklonil ze západu; tu se obrátil k jihu. Pak jsem mu řekl: „Ctihodný guru! Nechceš-li ve své nelibosti přijmout můj hold, musím přece jen oznámit příchod lamy Ngogpy s celým jeho majetkem, obrazy, knihami, zlatem, tyrkysy, dobyt看em a jinými věcmi, které ti přináší darem. Jistě zaslouží, aby byl důstojně přijat. Proto tě prosím, pošli mu čang a občerstvení v ústrety.“

Zdánlivě zuře luskl lama prsty a zvolal: „Cože! Kdopak přijal mne, když jsem se namáhavě vlekl domů z Indie s nákladem vzácných nauk na hřbetě? Když jsem nesl domů drahocenné drahokamy zásadních pravd všech čtyř stupňů buddhistické nauky, přišel mne pozdravit třeba jen chromý pták? Proč bych měl tedy já, veliký Překladatel, přijímat Ngogpu jen proto, že mi přivádí

několik ubohých zvířat? Ne, to nemůže být. Jestli to očekává, ať se raději vrátí, odkud přišel.“

Opustil jsem lamu a vyprávěl paní, co řekl: „Tvůj guru je velmi umíněný“ – řekla – „Ngogpa je přece velký muž a musí být přiměřeně přijat. Půjdemu oba v ústrety.“ Já jsem však řekl: „Lama Ngogpa to jistě od tebe nečeká. Dej mi trochu čangu, doběhnu k němu zpátky.“ „Ne, půjdu mu sama vstříc,“ odpověděla; a poručila několika žákům přinést velké množství čangu. Pak sama vyšla ven, aby přijala lamu Ngogpu.

Všichni lidé z Lhodagu se shromáždili, aby slavili plnoletost Marpova syna Darma Dodeho a byli svědky zasvěcení domu, který byl pro něho zbudován. Konala se velká slavnost a lama Marpa pozvedl hlas a počal zpívat žehnající žalm pro požehnání shromáždění a slavnosti:

„K tobě, vznešený guru, se modlím!

Na slavném pokolení mých otců
ať spočine požehnání čistoty
a jeho milost nás naplní.

Na malé stezce mých hlubokých vědomostí
ať spočine požehnání pravdy
a její milost kéž nás naplní.

Na mně, Marpovi Překladateli,
ať spočine požehnání hluboké nauky;
a její milost ať nás naplní.

Na guruovi, dévech a dákiních
ať spočine požehnání krásy a mírnosti;
a jejich milost ať nás naplní.

Na mých duchovních synech a šišjech
ať spočine požehnání silné, pravé víry;
a jeho milost ať nás naplní.

Na mých laických přívržencích blízkých i vzdálených
ať spočine požehnání zásluh a soucitu;
a jeho milost ať nás naplní.

Na všem čistém jednání a konání
ať spočine požehnání osvobození od Já a zbavení se sebe;
a jeho milost ať nás naplní.

Na každém dobrém i zlém duchu tohoto pomíjivého světa
ať spočine požehnání velkých zásluh a mocných trestů;
a jejich milost ať nás naplní.

Na každém lamovi a laikovi zde přítomném
ať spočine požehnání radosti a srdečného přání;
a jejich milost ať nás naplní.

Když Marpa skončil, zdvihl se lama Ngogpa a nabídl mu své dary. Potom oslovil Marpu těmito slovy: „Velký ctihodný guru, nepotřebuji teprve zdůrazňovat, že všechno, co mám a jsem, je tvé. Dovol mi však při této příležitosti říci, že ti všechn svůj majetek přináším jako obětní dar. Nechal jsem doma jen jednu chromou kozu; byla příliš stará a chromá, aby mohla udržet s druhými krok. Za tento dar si vyprošuji, abys ráčil mně, svému vždy oddanému šišjovi, dát nejcennější zasvěcení a nejhlubší mystické pravdy a především přinesené svitky, které obsahují ezoterní pravdy, šeptané jen do ucha.“

S tím se vrhl spokojenému Marpovi k nohám a ten ho oslovil: „Je-li tomu tak, pak slyš, že pravdy a spisy, které vlastním, patří

k nejvzácnějším a nejučinnějším. Největším dílem jsou to pravdy „Krátké neproměnné stezky“⁷⁸, které v jediném životě vedou k dosažení nirvány, aniž by na to bylo třeba čekat nekonečně dlouho. A ještě hlubší pravdy jsou na sveticích, o nichž jsi mluvil; proto musí být i guruovy požadavky zvláště přísné. A dokud nepřivedeš poslední kozu, přestože je stará a chromá, těžko získáš tyto nauky. Ostatní nauky však obdržíš všechny.“ Tento poslední požadavek srdečně rozesmál všechny přítomné, ale lama Ngogpa se vážně zeptal, zda by žádané spisy obdržel, kdyby přinesl poslední kozu? „Ano,“ odpověděl Marpa, „přivedeš-li ji sám.“

Shromáždění se rozešlo a příštího jitra se lama Ngogpa vydal na cestu, aby sám přivedl chromou kozu. Přinesl ji na zádech a nabídl ji Marpovi. Ten, velmi potěšen, řekl: „Opravdu zbožný a oddaný žák mystických nauk musí být takový jako ty. Já opravdu nepotřebuji žádnou starou chromou kozu; žádal jsem ji však, abych ti ukázal velikost a cenu náboženských nauk.“ Pak slíbil lamovi Ngogpovi zasvěcení do rozličných mystických pravd a mandal, které mu pak brzy udělil.

Jednoho dne seděl Marpa při slavnosti uspořádané na oslavu jednoho jeho žáka z dalekého kraje a pro příslušníky jeho rodiny. Měl vedle sebe dlouhou hůl a zuřivým pohledem se díval na přítomného lamu Ngogpu. Po chvíli na něho ukázal prstem a zvolal: „Ngogtön Čhödore, jak to ospravedlníš, žeš propůjčil zasvěcení tomu bídnému člověku Thöpagovi?“ a při těchto slovech se upřeně díval na hůl.

Lama Ngogpa se zhrozil: „Úctyhodný guru,“ koktal, „tvoje Ctihodnost mi poručila vlastní rukou a pod svou pečeti, abych Thöpagovi dal zasvěcení. S týmž psaním jsi mi poslal i Nárópovy věnce a rubínový růženec na znamení pravosti. Já jsem uposlechl rozkazu tvé Ctihodnosti. Nemůžeš mi proto nic vyčítat a prosím tvoji Důstojnost, aby zapudila svou nelibost ke mně.“ Zatím co mluvil, rozhlížel se úzkostlivě kolem.

Marpa se zuřivě obrátil ke mně a ptal se: „Kdes vzal ty věci?“ Bylo mi, jako by mi srdce bylo rváno z těla a byl jsem tak vyděšený, že jsem sotva mohl mluvit. Koktal jsem, třesa se, že mi je dala ctihodná matka.

Tu vyskočil Marpa ze svého sedadla a šel na svou paní, jako by ji chtěl bít holí. Ona však, očekávajíc něco podobného, vstala a ustoupila několik kroků. Teď běžela do kaple a zavřela za sebou dveře. Lama se marně pokoušel je otevřít, vrátil se zas na své místo a volal: „Ngogtön Čhödore, učinil jsi věc, která není dovolená; poroučím ti, abys hned přinesl zpět Nárópovy věnce a růžence!“ Po těchto slovech zahalil svou tvář do pláště a setrval v mlčení.

Lama Ngogpa se uklonil a ihned se vzdálil, aby přinesl žádané. Když vycházel, spatřil jsem ho z jednoho kouta, do něhož jsem se utekl ve stejné chvíli jako lamova paní. Seděl jsem tam, trpce plakal a prosil ho, aby mne vzal s sebou. On však řekl: „Kdybych tě opět bez výslovného guruova svolení vzal s sebou, zažili bychom nakonec oba dva zas podobné bolestivé divadlo. Proto tu teď zůstaň. Odpírá-li ti guru svou milost, chci udělat vše, abych ti pomohl.“

Tu jsem řekl: „Není dost na tom, že musím trpět za své zlé činy, i tebe a ctihodnou matku jsem zatáhl do svého trápení. Ztratil jsem všechnu naději, že získám v tomto životě nauku. Den ze dne hromadím větší a větší hříchy, proto bude lepší, když ukončím tento život. Mám jedinou prosbu, můžeš-li způsobit svou milostí, abych se příště zrodil mezi pokročilými lidskými bytostmi, kde bych mohl dosáhnout pravdy.“

Odvrátil jsem se, abych hned spáchal sebevraždu. Tu propukl lama Ngogpa v pláč, zadržel mne a řekl: „Udatný Velký kouzelníku, nedělej to! Podle naší mystické nauky, podle základního a nejhlubšího smyslu požehnaných předpisů Překonatele jsou všechny naše tělesné části a vlastnosti božské povahy. Ukončíme-li jejich běh dříve, než přišel přirozený jejich čas rozplynutí, pak jsme vinni,

že božské já v nás je vražděno, a musíme očekávat trest, který tomu odpovídá.* Není většího hříchu než sebevražda. I sůtry nazývají sebevraždu největší ohavností. Dobře to pochop a zanech myšlenky se zabít. Přese všechno je ještě možné, že ti náš guru milostivě odevzdá pravdu. A zdráhá-li se, určitě najdeme jiného, který ti ji dá.“

Tak mne hleděl Ngogpa utěšit. I jiní žáci byli ke mně vlídní. Někteří se běželi podívat, zda je Marpa nyní v náladě, aby ho mohli bez obav oslovit. Jiní si přisedli ke mně, aby mne utěšili. Ale buď mé srdce bylo ze železa, nebo nastal čas, kdy se mělo rozskočit, tak prudké byly moje bolesti. Protože jsem v mládí konal tak bídné skutky, musel jsem teď, na počátku svého hledání víry a nauky k osvobození, trpět tato nepopsatelná trýznivá muka.

Naslouchající tomuto vyprávění, nemohli se všichni zdržet slz soucitu; někteří padli v krajním vzrušení do mdlob.

Toto je vyprávění o druhém Milaräpově záslužném činu, jeho ukáznění a očišťování od hříchů jak tělesnými, tak duchovními zkouškami a bolestmi.

*Tento názor na povahu bytostných složek se vztahuje na lidi, kteří jsou na cestě k pravdě. Velcí mistři jóginové musí často přijmout smrt dobrovolně, a přece se to nepovažuje za provinění, zejména když nechají složky své bytosti vyústit do božských stavů. A pokud jde o světské lidi, ti své božské já vraždí od okamžiku k okamžiku svými světskými sklony, jež poslouchají. Je vůbec otázka, zda světší lidé v sobě božské já nosí. Nevyskytuje-li se v jejich vědomí ani jeden popud nebo sklon nalézt nadsvětské stavy, pak se jejich já zažehuje opravdu jen v psychických silokřivkách světskosti a v těch nemůže být obsaženo nic božského. Proto je smrt v každém případě problematickým okamžikem ve spjatostech karmického napětí a rovněž je problém, který nebo jaký postoj k vlastnímu bytí je správný. Všeobecně platí to, že pro zasvěcence je nejlepší, když je jeho vědomí zcela naplněno božskými kvalitami nebo povahou absolutna; pro lidi nižších duchovních kategorií je nejlepší nekompromisní přilnutí k Bohu nebo božským kvalitám v tom smyslu, jak božské skutečnosti rozumějí.

KAPITOLA VI ZASVĚCENÍ

Dokonání zkoušek; Džecünovo zasvěcení a Marpova předpověď o něm.

OPĚT obrátil se Rächung na Džecüna a tázal se ho, jak a za jakých okolností prokázal mu Marpa svou milost.

A Džecün pokračoval: Druzí žáci běhali, jak jsem již řekl, sem a tam. Po nějaké době se Marpa zbavil své špatné nálady a stal se docela vlídným. Řekl: „Ať zavolají Dagmemu, aby sem teď přišla.“ Když pro ni někdo šel, zeptal se: „Kde je Ngogtön Čödor a ostatní žáci?“ Kdosi řekl: „Tvoje Důstojnost poručila Ngogtönovi, aby přinesl Nárópy věnce a růženec. Tak se vydal na cestu. Protože však potkal Velkého kouzelníka, když vycházel, je teď u něho a pokouší se ho utěšit.“ A toto setkání Marpovi přesně vylíčili. Tu se jeho oči zalily slzami a řekl: „Je nutné, aby žáci mystických pravd byli takoví; a on se ukázal přesně takový, jak se to požaduje. Teď je mi mých žáků líto, tak jděte a zavolejte je sem.“

Jeden z žáků přišel k lamovi Ngogpovi a řekl mu: „Lama je teď vlídně naladěný a poslal mě, abych tě zavolal“. Tu jsem naříkal nad svým neštěstím a záviděl blažený úděl těm šťastlivcům, kteří směli užívat guruovy přízně a milosti. „Já nešťastník jsem byl vyobcován z guruovy přítomnosti, i když je vlídně naladěný. Vždyť ho dráždila i moje přítomnost a přinesla mi jenom jeho nelibost a rány.“ A trpce jsem plakal. Lama Ngogpa zůstal u mne a poslal žáka zpátky: měl guruovi vyprávět o mně a zjistit, zda bych se mu směl přiblížit. Dodal ještě: „Kdybych tady nezůstal, ten zoufalec by si něco udělal.“

Žák přišel k Marpovi a vše mu vyložil. Tu on odpověděl: „Dříve bys měl měl pravdu, ale dnes je to jinak. Dnes bude hlavním hostem

Velký kouzelník. Dagmemo, běž tam a pozvi ho.“ Přišla ke mně rozzářená úsměvem a řekla: „Věřím, Velký kouzelníku, že ti teď tvůj guru projeví přízeň, protože mi právě řekl, že máš být jeho hlavním hostem a já tě mám pozvat. Vidím v tom známku obratu ve tvůj prospěch. Na mne se již také nezlobil. Tak se raduj a pojď k němu!“*

Pochyboval jsem dosud a vstoupil jsem pln nedůvěry. Když jsem zaujal své místo, řekl lama Marpa: „Když jsme všechno přesně uvážili, nezasluhuje nikdo pokárání. Chtěl jsem zprostit Velkého kouzelníka jeho hříchů, proto jsem ho nechal vlastnoručně stavět domy. Kdyby to bylo pro mé sobecké účely, byl bych došel dál lichocením a přátelskou domluvou. Proto ani mně nepatří pokárání. Ale Dagmema, žena neobyčejné mateřské dobroty a slitování, nemohla přihlížet, jak špatně nakládám s ubohým Velkým kouzelníkem, který se zdál být tak ochotný, poslušný a trpělivý. Kdo ji může proto kárat, že mu dala onen dopis a dary, i když to byla nebezpečné? A ty, Ngogtön Čödore, nemůžeš být kárán, jak jsi sám řekl. Rád bych tě přesto poprosil, abys relikvie pro tuto příležitost přinesl zpět. Potom je dostaneš zpátky. Ty však, Velký kouzelníku, jsi jednal úplně správně, že ses všemi prostředky snažil získat náboženské pravdy. Protože jsem nevěděl nic o podvrženém psaní Ngogtönovi, který tě na jeho příkaz zasvětil do svatých pravd, byl jsem oloupen o možnost tebe, Velkého kouzelníka, naplnit zoufalstvím, jak mi to přikazovala má povinnost. Proto jsem se

* Tento obrat v Marpově chování je výsledkem jeho poznání, že absolutní zatížení zkouškami, které musí mistr mystiky uložit svým žákům tehdy, když chce změnit osudy světa, nesnese žádná bytost. Proto se velcí mistři marně snaží o vyvrácení zla, jímž trpí svět až do základů. Převaha karmy světa, která pramení ze sobectví a zlého konání, povede podle toho svět ke splnění nejhorších předzvěstí, jaké postřehli všichni velcí vidci objevující se v historických zkazkách. A nezdá se, že by si lidé chtěli dát říci a začali rozsévat dobro. Věří tomu, že sami všemu rozumějí nejlépe, a proto tančí šíleně nad svými karmickými hroby . . .

rozvzteklil. I když se můj vztek rychle utišil jako vlna na vodě, nebyl to obyčejný světský vztek. Náboženský hněv je něco jiného. Ať se objeví v jakékoli formě, má stejný cíl: probudit lítost a tím podporovat něčí duchovní vývoj. Kdyby kdokoli z vás zde nerozuměl náboženským motivům a pohoršoval se nad tím, napomínám ho, aby svou důvěrou a vírou nedal otřást. Kdybych byl mohl tohoto svého duchovního syna uvrhnout devětkrát do zoufalství, byl by býval očistěn od všech hříchů. Nebyl by se býval musel znovu zrodit, ale jeho fyzické tělo by se bylo rozpustilo. Byl by navždy úplně zmizel a dosáhl nirvány. Že se tak nestalo a že si ještě musí odpykat malou část svých vin, za to vděčí špatně pochopenému soucitu Dagmemy a jejímu nedostatečnému porozumění. Přesto však vytrpěl osm hlubokých bolestí, které ho očistily od jeho těžkých hříchů a musel snést mnoho drobných trestů, které ho zbavily drobných hříchů. Od nynějška se chci o něho starat a dát mu nauku a zasvěcení, které jsou mi tak drahé jako vlastní srdce. Sám ho chci zásobovat potravou, až bude žít v ústraní, a vlastníma rukama ho chci uzavřít na místo meditací. Proto se raduj!“*

* Je velká opovázlivost, vkládá-li světský člověk na druhé lidi bolest a utrpení. Je však ještě větší opovázlivost, když mistr jógy vloží na své žáky takové utrpení, které je drží na hranici zoufalství a naděje. Mistr jógy musí být vybaven schopnostmi spolehlivě tuto hranici v každém okamžiku zjišťovat. Jinak se i on sám pohybuje se svým žákem na hranici pekelné propasti, do níž spadne ve chvíli, kdy zoufalství u žáka převládne a jeho dobrá naděje bude vyhlazena. Proto nechť se naši mystikové po Marpovi neopičí. Raději nechť usilují o to, aby dosáhli nejvyššího osvícení.

Očistné zkoušky, které Marpa vložil na Milaräpu a o nichž tvrdí, že ho měly zbavit všech hříchů, nechť čtenář chápe tak, že pravý mistr jógy toho může u svých žáků dosáhnout. Ale nezaslužná karma se tak snadno neodstraní. Je to souhra mnohých momentů, které zničí dobrý úmysl mistra, jenž se snaží pomoci svému žákovi. Nejhorší ze zlých momentů, ochraňujících zlou karmu mystických žáků, je slabá víra v jejich mistry; právě ona jim „vysvětluje“, že psychologický tlak jejich mistrů je dokladem jejich slabostí a mravních závad. Přitom nelze toto „vysvětlení“ brát úplně ve zlém, neboť musíme brát v úvahu,

Nevěděl jsem, zda bdím či sním. Spím-li, přál jsem si, aby tento sen trval věčně a abych se neprobudil. Tak nevýslovná byla moje radost! Plakal jsem radostí a vzdával hold. Přitom lama Ngogpa, matka Dagmema a ostatní přítomní nevěděli, čemu se u mého guru mají více obdivovat; zda jeho přísnosti a pevnosti, když mne káral, či jeho dobrotě a soucitu, s nímž o mne pečoval, nebo jeho vědění a moudrosti všeho jeho konání. Poznali v něm buddhu a jejich důvěra a víra se hluboce upevnila. Dívali se na něho s láskou a slzeli. Pak povstali a hluboce se uklonili z vděčnosti za prokázané mi dobro. Všichni se rozzářili úsměvem a v této šťastné náladě přijali díl z obětního koláče.

Té noci byly na oltář položeny oběti a v přítomnosti celého shromáždění mi byly ostříhány vlasy, změněn můj šat na mnišský a byl jsem vysvěcen na kněze. Marpa vysvětloval, že mu na počátku dal jeho guru ve snu pro mne jméno Mila Dordže Gjalchän (Mila, démantová korouhev). Měl jsem teď složit slib geněňů (laických bratří) a následovat slibů těch, kteří se stali vyučujícími buddhy (nebo bódhisattvy).*

že psychologický tlak mohou vykonávat i ti, kdo se za mistry mystiky pouze vydávají. To je ovšem další článek řetězu zlé karmy, kterým jsou poutáni lidé hledající vysvobození mystickým úsilím.

V souvislosti se zlou karmou vzniká otázka dobré karmy a jejího působení. Lze na ni odpovědět toto: dává-li dobrá karma hledajícímu člověku víru v mistra mystiky, ochraňuje ho též před falešným mistrem. Ale ani to není spolehlivé. Často působí karma smíšená, proto bychom měli být velmi opatrní ve vztazích k mistrům jógy. A nedává-li nám opatrnost vyhlídku na úspěch při hledání mystického vůdce, musíme si pomáhat dobrou karmou, kterou při jeho hledání vytváříme: vírou hraničící s nevyvratitelnou jistotou, že nás Bůh nebo kosmické dobro nenechá zbloudit na cestě, již právě chceme nastoupit. Ale i v tom případě je třeba dávat pozor. Musíme věnovat více pozornosti rozvoji této víry než osobám, z nichž chceme zvolit svého učitele. A tato víra buď zoufalým voláním o pomoc a zasnění. Jen za takových okolností se dostaví pravý mistr jógy; nebude-li ho na našem kontinentu, přijde sám Bůh . . .

*Slib laických bratří skládal Milaräpa proto, že Marpa náležel k sektě červených

Když Marpa žehnal víno vnitřní oběti, spatřil každý vystupovat z lebky s vínem⁷⁹ duhovou aureolu. Obětním vínem uctil své mistry a ochranná božstva, napil se sám a mně dal zbytek, jež jsem do dna dopil. Pak řekl: „To je dobré znamení. I když vinná oběť mého vnitřního uctění je větší než obřad zasvěcení všech jiných sekt, chci ti přesto dát ještě zítra dokonalé zasvěcení naší sekty. Má ti pomoci, aby uzrálo semeno mystických pravd, zasetých do tvého srdce.“

Pak sestavil Demčogovu mandalu dvašedesáti božstev⁸⁰ a začal s jejím výkladem. Ukázal v prachu nakreslený náčrt mandaly a vysvětloval, že se to nazývá obrazný diagram.⁸¹ Potom ukázal na oblohu a řekl: „Vidíš, to je madala pravé skutečnosti.“

Viděl jsem zřetelně čtyřadvacet svatých míst, dvaatřicet poutních míst, osm velkých míst pohřebních⁸² i Demčoga⁸³ a kolem něho shluk všech božstev různých svatých míst. Bohové spojili své hlasy s hlasem mého gurma v mohutný chór a přenesli na mne zasvěcovací jméno Pal Žäpa Dordže (Slavný, rozkvetlý, neproměnný, tj. Nositel mystických symbolů).

Pak mi dal můj guru souhlas, abych pracoval podle libosti v mantrajánových tantrách. Podrobně mi také vysvětlil rozličné soustředovací metody (jógu) a všechny systémy⁸⁴ a cesty. Potom položil ruku na temeno mé hlavy a řekl: „Můj synu, věděl jsem od počátku, že jsi důstojný šišja. V noci před tvým příchodem mi zvěstoval sen, že prokážeš buddhismu cenné služby. Moje Dag-mema měla podobný sen, který souhlasil s mým. Především ukazovaly oba sny, v nichž ženská bytost ostříhala chrám, že ochrannou bohyní tvé nauky je dákiní. Tebe mi jako šišju daroval můj guru a moje ochranná bohyně. Vyšel jsem ven, zdánlivě abych oral na poli, ve skutečnosti abych se setkal s tebou. Když jsi vypil všechn čhang, který jsem ti dal, a zoral celé pole, vě-

čepic, jejíž členové se žení.

děl jsem hned, že jsi hodnotným šiškou, který přijme všechny duchovní pravdy, které mám. Měděná nádoba se čtyřmi držadly, kterou jsi mi nabídl, mi předpověděla, že budu mít čtyři slavné žáky. Její čistota ukazovala, že jsi prost všech světských žádostí a že tvé tělo dosáhne plného ovládnutí životního tepla. Žes mi nabídl prázdnou nádobu, předpovídalo, že při svých meditacích budeš muset snášet v budoucnu odříkání. Abys však ve svém stáří našel radost a aby tvoji žáci a přívrženci byli naplnění elixírem duchovních pravd, naplnil jsem tvou nádobu rozpuštěným máslem do oltářních lamp. Aby se tvé jméno proslavilo, nechal jsem rukojeti znít co nejsilněji; abych tě očistil od tvých hříchů, nechal jsem tě tak tvrdě pracovat na čtyřech domech. Ty domy symbolizují čtveré jednání: mírné, mocné, okouzlující a ztrnulé.^{85*} Vědomě jsem chtěl naplnit tvé srdce hořkou lítostí a žalem až k zoufalství, a proto jsem tě potupně vyhodil ven. Protože jsi však snášel všechny tyto zkoušky trpělivě a mírně a tvá víra ve mne nikdy nezakolísala, přijmeš jednou žáky plné víry, vůle, inteligence a dobrotivého soucitu, kteří již od počátku budou nadáni podstatnými vlastnostmi hodnotných šišků. Tělesné a světské žádosti budou jim vzdáleny; trpělivě, udatně a bez omrzení budou setrvávat v soustředění. Kéž jim požehná opravdu prožitá pravda, naplňuje je milost a pravda, aby každý z nich byl dokonalým lamou a aby hierarchie sekty kagjüpu byla tak veliká a viditelná jako přibývající měsíc. Proto se raduj.“

*Všechny tyto symboly se stávají předzvěstmi skutečnosti jen za předpokladu, že hledající člověk najde svého mistra v tu dobu, kdy je tento mistr ve stavu vysokého duchovního sjednocení. Jinak mohou ukazovat jen možnosti nebo jsou bezvýznamné. Proto nemá smysl, aby si předzvěsti všimal i světský člověk. Jeho přirozenost, směřující mnoha směry současně, nepůsobí na vytváření předzvěsti jednoznačných. Spíš může ukazovat přechodné možnosti, které nebudou mít podmínky ani čas k realizaci.

Tak mě můj guru povzbudil, ohodnotil a potěšil a začaly moje šťastné dny.

Toto je třetí záslužné jednání – přijetí toužebně hledaného zasvěcení a nauky.

KAPITOLA VII

OSOBNÍ GURUOVO VEDENÍ

Ovoce Džecünových meditací a studia. Marpova poslední cesta do Indie. Džecünův prorocký sen a Marpův výklad. Marpův osobní úkol každému z jeho hlavních čtyř žáků.

RÄCHUNG se tázal dále: „Mistře, odešels hned po přijetí pravd do samoty v pustině nebo jsi zůstal u svého guru?“

Džecün odpověděl: Můj guru mi poručil zůstat a slíbil mi stravu a vše potřebné, čehož se mi též bohatě dostalo. Uchýlil jsem se do jeskyně Lhodag Tagña, abych rozjímal, a vzal jsem s sebou dostatek zásob. Zde jsem obvykle sedával dnem a nocí ve strnulé pozici s hořící lampou na hlavě, dokud světlo nezhaslo. Tak uplynulo jedenáct měsíců. Pak přišel ke mně guru se svou paní a přinesli jídlo, abychom slavili náboženskou slavnost. Guru řekl: „Můj synu, je pozoruhodné, žes byl po jedenáct měsíců pohroužen do rozjímaní, aniž vychladla tvoje meditační poduška. Teď můžeš rozbořit zeď, která tě uzavírá, aby sis odpočal u svého starého otce a vyprávěl mi o svých zkušenostech.“

Nijak se mi nechtělo skončit rozjímaní. Protože to však poručil můj guru, musel jsem poslechnout. Stísněně a váhavě jsem začal bořit zeď. Tu ke mně přišla lamova paní a ptala se: „Synu, jdeš už?“ Odpověděl jsem: „Nerad tu zeď bořím.“ „Tím se netrap. Znáš význam hlubokých mystických předzvěstí a víš, jak snadno je lama vznětlivý. Nechci ani domyslet, kdyby z toho snad mělo být nějaké špatné znamení. Pomohu ti při bourání zdi, abys mohl rychle ven.“ S těmi slovy povalila zeď⁸⁶ a já jsem úplně nejistě vyšel.

Teď řekl můj guru: „Zatím co my dva, otec a syn, provedeme obřady, spjaté s touto meditací, připrav, Dagmemo, pro nás jídlo.“

A když jsme pojedli, ptal se mne: „K jakým zkušenostem, názorům a poznatkům jsi dospěl?“ A připojil: „Nepospíchej s vyprávěním:“

Nato jsem v hluboké a upřímné pokoře poklekl, sepjat dlaně a se zaslzenýma očima jsem bez přípravy zazpíval tuto hymnu na oslavu svého gurua, v níž jsem mu vzdal sedminásobnou úctu – jako úvod k vyprávění svých zkušeností a poznatků:

1. Pro jejich osvobození zjevoval ses
nečistým lidským očím ve formách nekonečné mnohosti.
Avšak oněm očištěným žákům, ó pane,
objevil ses v dokonalosti své bytosti, sláva tobě!
2. Nadán zvučícím hlasem naplnění⁸⁷ v Brahmově svatém
hlase,
učil jsi vlastní řečí každého svatě pravdě,
dokonalé v jejích osmdesáti čtyřech tisících formách.⁸⁸
Sláva tvému slovu, jež zaznívá, neodlučitelné od prázdnoty.
3. V záření dharmakáji
není věcí, představ to stínů.
Samo však působí ve všech pojmech vědění.
Sláva neproměnnému, věčnému Duchu!
4. V čistých duchovních sférách svatých prostorů
klesám na kolena před tebou, ó velká matko Dagmemo.
Svatá matko minulých, dnešních i budoucích buddhů,
ty neproměnná, nesobecká bytosti, posvěcený zjeve!
5. Pokorný hold a sláva, ó guru,
tvým duchovním synům a dcerám,
kteří se horlivě namáhají poslouchat tvé příkazy.
Sláva jim všem a všem jejich žákům!

6. Vše, co je v dálkách nekonečných světů
vhodného k oběti božské službě,
to přináším ti i se svým tělem,
abych se očistil a svoboden povstal ze všech svých hříchů.

7. Požívaje cizích zásluh, vyprošuji si:
kolo pravdy roztoč co nejrychleji;
dokud se vířící proud všech existencí nevyčerpá,
neodlučuj se, svatý guru, od světa.

Všechny zásluhy z této hymny
budťež zasvěceny prazákladu věčné dobroty!

Když jsem zazpíval tuto sedmislokovou hymnu jako úvod, pokračoval jsem: Můj guru, jsi neodlučitelný od Dordžechanga, ty, tvá žena i tvůj syn. Díky tvým opravdovým a záslužným činům a síle vln milosti, tryskající z tvé bezmezné velkomyslnosti, díky tvé neodplatitelné dobrotě, nasál jsem, tvůj služebník, trochu vědění z říše poznání, o čemž ti chci nyní vyprávět. Poskytni mi milost naslouchat chvilku věčné pravdě z neproměnného stavu klidu. Porozuměl jsem, že je mé tělo výplodem nevědomosti, jak to ukazuje dvanáct nidán⁸⁹, že pozůstává z masa a krve, které jsou osvětlovány uvědomovací možností vědomí. Pro šťastné lidi, kteří touží po osvobození, je to velký prostředek, vedoucí k svobodě a omilostnění. Nešťastníky, kteří jen hřeší, to však vede k nižším, bídnejším existencím. Tento náš život je mezníkem, od něhož může vést cesta vzhůru nebo dolů.*. Náš čas zde je drahocenné období, kdy se každý

*Fyzikální podstata hmoty není ještě důkazem mechanického působení přírodních sil, které vytvářejí těla. Za každou skutečností stojí to, co nazýváme Duchem a co je vpravdě psychickou potencií, která prostřednictvím egocentrických tendencí vytváří elektromagnetické gravitační centrum; to potom k sobě přiřazuje molekuly vytvářející hmotnou soustavu z rozličných hmotných a du-

z nás musí rozhodnout pro jednu či druhou cestu, pro trvalé dobro nebo zlo. To je, jak jsem poznal, hlavním cílem našeho dnešního života. A budu-li se tě i nadále držet, mocný pane a vykupiteli všech žijících bytostí, k nimž i já patřím, doufám, že překročím tak těžce sjízdné moře světského bytí, pramen všech utrpení a bolestí. Abych to však dokázal, musím především hledat své útočiště u skvostné Trojice⁹⁰ a upřímně poslouchat i plnit předepsaná pravidla. I zde spatřuji svého gurua jako nejsilnější zdroj a ztělesnění všeho dobra a blaženosti, jež mohu prožít.

Tak poznávám jako nejvyšší nezbytnosti: poslušnost guruových příkazů a to, že moje víra v něho zůstala neposkvřená a pevná. Po takovéto zkušenosti, že hluboká meditace, přes obtížnost dosáhnout skvostné milosti volného a krásně uspořádaného lidského zrození, dále meditace o nejistém přesném okamžiku smrti a o tom, jaký výsledek budou mít vlastní činy, i o bídě sansárového bytí, musí člověka přimět k touze po volnosti a k osvobození ode všeho sansárového bytí. A tohoto osvobození může dosáhnout jen ten, kdo se opře o hůl vznešené osmidílné Stezky⁹¹. Jedině na této stezce může bytost dosáhnout osvobození. Stupeň po stupni musí přejít stezky vyšší. Stále však musí jako oko v hlavě střežit své sliby a obnovovat je a každé sebemenší provinění odpykat.* Pochopil jsem, že každý,

ševních složek. Proto může jógin nastoupit zpětnou cestu tvoření, tj. rozvíjení vědomých tendencí. Tato cesta vede ke zrušení všech opor fyzického bytí. Rozvíjení vědomých tendencí se však může dít jak směrem ke svobodě, tak směrem k božství podle toho, lne-li člověk k úplnému pokoji nebo k prožitkům. Pokud zde takové tendence nejsou a vystupují pouze živočišné sklony, pak jsou duševní tendence egocentrické a vedou k zavíjení a tím i k zhutnění; jeho poslední mezí je přetváření všech živoucích složek v mrtvou materii. Proto musí být člověk velice opatrný při volbě předmětů svého zájmu

*Obdobou náboženských slibů je přijetí životní linie, která vede k vykoupení prostřednictvím mravního a duševního úsilí. Toto úsilí musí působit věcně a bezprostředně na zrušení světských tendencí a smyslového života. Upadne-li člověk v tomto úsilí, musí svůj poklesek odčinit zpočátku okamžitým odvráće-

kdo usiluje o osobní pokoj a blaženost, volí nižší stezku, hínajánu. Kdo však obětuje od prvního okamžiku druhým bytostem zásluhy své lásky a svého soucitu, ten náleží, jak poznávám, k vyšší stezce, mahájáně. Kdo chce nižší stezku opustit pro vyšší, musí mít jasně před očima cíl, jak jej zjevuje nepředstížitelná, neproměnná stezka vadžrajána.*

Aby však bylo dosaženo jasného výhledu na konečný cíl, je třeba mít dokonalého gurma, který zná každou větev ze čtyř druhů zasvěcovacích obřadů bez nejmenšího neporozumění nebo nejmenší pochybnosti. Jedině on může učinit šišjovi nejvyšší cíl přístupným. Zasvěcovací obřad skýtá ovládnutí skrytých, hlubokých myšlenek o konečném cíli. V hlubokém rozjímání o tomto cíli se musí napínat krok za krokem veškerá síla slovního a logického ostrovtipu; skrze morální a rozumný úsudek, skrze niterné hledání se dá poznat neexistující bytí osobního „Já“ a díky tomu i klamnost obecně rozšířených názorů o jeho existenci. Aby byla pochopena neexistence osobního „Já“, musí být vědomí udržováno v klidu. Existují rozličné způsoby jak udržet vědomí v tomto stavu klidu, v němž mlčí všechny myšlenky, pojmy a poznatky a kdy se vědomí přesmekne od uvědomování si představ do stavu dokonalého klidu. Tak mohou plynout dny, měsíce a roky, aniž to člověk postřehne; tento stav se nazývá žinā (mírný klid). Když se tím neoddáme stavu dokonalého zapomenutí a nevědomosti, ale zachováme si úsudek čili schop-

ním se od světa, později asketickými zásahy. Jinak se pochybení změní ve scestí. Cesta bývá ztracena a člověk se vrací do všedního života zatížen vinou, kterou lze hodnotit jako zradu na nadějích světa v nového vykupitele a ve věcech duchovního snažení.

*Rozdíl mezi hínajánou a mahájánou záleží ve zřetelích. Sobecký člověk, který jednou začal hledat na cestách duchovního vývoje, vždy obrací zřetel jen k sobě samému a tím vstupuje na stezku hínajány. Kdo žije pocity sounáležitosti a řídí své pozorování tak, že jeho prostřednictvím sdružuje ve svém vědomí sebe pouze jako neodlučitelnou součást celku, ten jde stezkou mahájány.

nost uvědomování, dosáhneme čirého extatického stavu pokojného vědomí.*

*Zkušený guru je nezbytný téměř vždy, jestliže má hledající člověk dosáhnout velikého výsledku. A takoví guruové se v našich krajích mohou nalézt jen s největšími obtížemi. V této souvislosti je nezbytné připomenout, že ne každý z těch, kdo se nám představuje jako guru svými řečmi o mystice, i když tyto řeči jakkoli jemně rozlišují mystické pravdy, je pravým a zkušeným guruem. Dokonce lze říci, že pro obyčejného světského člověka není spolehlivých poznávacích znamení, podle nichž by poznal pravého vůdce.

Důraz na potřebu ostrovtipu buď poučením těm, kdo jsou přesvědčeni, že na cestě k Bohu nemůže nikdo zbloudit, když právě po něm touží a chce ho. Ani zde neexistují spolehlivé znaky, že tendence obsažené v tužbě nemají mnohem nižší cíl než právě samého Boha. Obecný člověk bývá tak desorientovaný, že v touze po Bohu často nepoznává skrytou touhu smyslnou. Jinými slovy: o povaze tužby, již člověk nazývá touhou po Bohu, rozhodují sklony. – Psychické uklidnění nebo utišení nikdy nesmí provázet duševní netečnost, ale jen duševní čilost, která se neobráží ve smyslových vjemech probouzejících dojmy, ale v pozorování samém o sobě, které ve vyšší fázi zprostředkuje nadsmyslové vjemy. Tento jemný psychologický problém prostému člověku ani nevystane, a proto pokládá obvykle za dobrý výsledek, když již není vyrušován smyslovými vzruchy, které vyřadil tupou lhostejností nebo netečností, tj. tamasickými duševními stavy.

Je-li však klid pravé povahy – žinā – stává se často usilujícímu člověku zkouškou trpělivosti. Zejména Evropané, postižení chorobou neustálého chvatu, nemohou vidět v „mírném klidu“ nic jiného než stagnaci. Nerozeznávají, že za vzruchovými stavy může trvat duševní nehybnost, tamasické zmrtnění, které je hlavní příčinou trvajících duchovních nedokonalostí. „Mírný klid“ se žákovi dosud světskému může jevit jako stagnace až do okamžiku, kdy se začne probouzet do stavu, v němž začne rozeznávat jemnější sansárová vzdutí jako vystupování nebeských stavů na úrovni denního vědomí a postřehů. Do té doby prochází zkouškou trpělivosti a důvěry v nauku, zkouškou, v níž by měl rozpoznat, že – netouží-li právě po tamasické nehybnosti – touží po radžasických vzrusech, které vylučují možnost, aby se stal evidentním stav zvaný „extatický stav pokojného vědomí“. Čirý extatický stav pokojného vědomí se začíná rodit v okamžiku, kdy nastane „mírný klid“ (žinā), jehož povahu musíme nechat určit svému mystickému vůdci. Žák mystiky sám zpravidla nemůže určit jeho povahu, i když ho již prožívá.

I když opravdu trvá tento stav, jenž může být nazván stavem nadvědomí (lhagthong), nemůže ho prožít ani osobnost ani součásti „Já“, pokud tu ještě jsou. Podle mého domnění může být prožit jen tehdy, je-li dosaženo prvního (nadlidského) stavu na stezce k buddhovství. Tato stezka začíná myšlenkovými pochody a zíráním. Nazírání božských forem, do něhož se člověk hrouží při meditaci, je jenom znamením, které tryská z trvání této meditace. Samo o sobě nemá ani vnitřní ceny nebo hodnoty.*

Celkem vzato je bezpodmínečným požadavkem: živoucí stav duchovního klidu, provázený pocitem síly a silnou schopností rozlišovací za pomoci jasného, zkoumajícího rozumu. To je stejně nezbytné k výstupu jako příčky žebříku. Avšak při meditaci o stavu duchovního klidu (žinā) pomocí duchovního soustředění vědomí buď na tvary a postavy, nebo na předměty bez tvaru a netělesné, musí se od samého počátku usilovat v soucitné náladě, v touze, aby zásluhy vlastní námahy byly obráceny k obecnému dobru.

*Protože je nadvědomí čirým vědomím, nemůže se zanítit na složkách, jako jsou osobnost nebo zažíhající se jáství. Proto je prožitek nadvědomého stavu prožitkem více či méně extatickým, i když mají při něm být zachovány dispozice pro smyslové vnímání. Ale smyslové vnímání znamená u světského člověka pád do hmoty. Proto musí prožitku nadvědomí předcházet bytostné vytržení do nadsvětské oblasti, což se uskutečňuje prostřednictvím mravního úsilí. Právě mravní úsilí nechává vzniknout nadsvětským myšlenkovým pochodům, které jsou úzce spjaty s božským nazíráním. Prožití zasvěcení tím obsahuje celou bytnost, která své zasvěcení musí vykázat jak zřeteli, tak tendencemi.

K nazírání božských forem nechť je text našim mystikům poučením. Nechť z něho přijmou názor, že vize jsou bezpředmětné, i když jsou božské povahy. Záleží pouze na prožívání. Musíte prožívat božský život; všechny vize, které prožívání předcházejí, musíte pokládat jen za překážky, které mají přerušit váš niterný vývoj. A máme-li se na toto nazírání dívat jako na znamení, pak vezme, že mohou předcházet dobrému výsledku dávno před uskutečněním. Proto nezbyvá než se snažit o nejvyšší uskutečnění proti všem znamením a předzvěstem až do evidentního zjištění, že byl božský život uskutečněn. Jinak budou znamení – i božská – předzvěstí duchovního pádu.

Dále musí být vytčen a jasně se rýsovat cíl touhy, povznesený nad všechny oblasti myšlení. Konečně je nutná i modlitba v duchu a tak hluboké přání požehnání pro druhé bytosti, že jím jsou vytlačeny i vlastní uvědomovací procesy myšlení. To jsem poznal jako nejvyšší Stezku.*

A ještě něco: tak jako samo jméno potrava netiší hlad, ale hladovějící člověk se musí najíst, stejně musí i člověk, který chce zakusit prázdnotu myšlenek⁹², meditovat tak hluboce, aby ji prožil a nenaučil se jen teoreticky její definici.** Aby bylo dosaženo stavu nadvědomí (lhagthong), musí být nadto ještě ustavičně cvičena mechanická schopnost vzpomínky na shora uvedená cvičení a ta se musí stát člověku zvykem. Krátce řečeno: návyk na pozorování prázdnoty, rovnováhy, stavů nepopsatelných a nepoznatelných, to jsou čtyři stupně, vedoucí k nejzazšímu mystickému cíli vadžrajány (neproměnné stezky). Aby jim správně porozuměl, musí každý obětovat každou tělesnou pohodlnost a bujnost. Kdo to bude střežit ve svém vědomí, bude se moci každé překážce dívat do očí a překonat ji, neboť vždy bude ochoten obě-

* Zřetele, o nichž se zde mluví, přispívají k odosobnění. Tím je právě cenná mahájána. Právě modlitbami a cílem tužeb je mahájána „cestou nebesy“, která se lidem zcela odosobněným stává „velkou cestou“. Jenom na ní zanikají všechny strusky, které nemůže odstranit ten, kdo jde cestou hínajány. A když člověk žije přání všestranného dobra všem bytostem tak dalece, že jím jsou vytlačeny uvědomovací procesy myšlení, vztahující se na vlastní osobu, inkarnuje se v božském stavu nebo bytnosti vzdálené žití pod mocí bytostných a pocitových impulsů. Tím se tento Milaräpův poznatek stává poučkou, které musí dbát každý, kdo chce překročit sansárové bytí. Právě uskutečněním této poučky se rozplyne jeho bytost zatížená temnotou nepoznání a procesy jeho uvědomování se dají „cestou nebesy“; ta končí za dodržení těchto podmínek v nirváně.

** Ryze teoretické znalosti a prožití se někdy zaměňují. To uvádí do velikého nebezpečí toho, kdo se tohoto omylu dopouští. Neboť právě teoretické znalosti neposkytují vnitřní zábrany, aby člověk mluvil o mystice v nesprávném okamžiku a na nesprávném místě; kdo takto mluví o mystice, získá povrchní obdivovatele, kteří ho svým obdivováním strhnou na scestí.

tovat svůj život a bude připraven na všechny možné náhody.*

Tobě, můj guru, nebudu moci nikdy odplatit, cos pro mne učinil, ani tobě, ctihodná matko, vám, moji dobrodinci. Vaše láskyplná dobrota je větší než jakákoli oběť na světských statcích a bohatství. Rozhodl jsem se oddávat se po celý život meditaci a dokončení svých posledních studií o tvé nauce v nebi Ogmin.⁹³

Tobě, svému guruovi, velikému Dordžechangovi,
Matce všech buddhů Dagmemě,
avatárům, knížecím osvícenostem
pokorně přináším to nejhlubší ze svého nazíravého vědění.

Je-li v mých slovech omyl nebo rozpor,
prosím uctivě o prominutí
a o poukázání na správnou Stezku.

Pane, ze slunce tvé milosti
padlo na mne zářící, jasné světlo
a rozrazilo lotos mého srdce,

*Milaräpovo poznání, jež sděluje svému mistrovi, znamená jako celek pravý naukový systém, který může jako samojediný vést k pravému úspěchu. Jsou v něm vyjádřeny všechny psychologické podmínky duchovního vývoje, které na rozdíl od „technické jógy“ vedou k upevnění duchovních kvalit v běžném stavu uvědomování.

Technická jóga, již se rozumí především mentální postoje, vede také k prožití duchovních stavů, vždy však jen v extatickém stavu mysli. To samo napovídá, že jde o prožitky přechodné. Po „vystoupení ducha“ dochází k jeho poklesu a v tu chvíli se člověk na úrovni normálního uvědomování vrací v nejlepším případě do živočišného stavu, za horších okolností do stavu vědomí, které je možno označit za posedlost démony a ďábly. Technická jóga přináší psychologické zkušenosti, které obsahují nebezpečí zvrátů na úrovni běžného uvědomování a nebezpečí nejtěžších posedlostí. Proto člověk musí po zkoušce s výsledky orientace mysli (soustředění) přijmout zásady psychologické jógy, jak ji ve velmi dobře popisuje Milaräpa při sdílení svých mystických zkušeností Marpovi.

z něhož proudí vůně vědění,
za které ti navěky budu zavázán.
Úctu ti prokazuji v nikdy nekončícím pohroužení.

Kéž vylije se milost tvého požehnání na mne a mé úsilí
a přinese své dobro všem bytostem.
Prosím, ať též sejme vinu z každého svévolného slova.

Velmi potěšen řekl nyní můj guru: „Můj synu, velmi mnoho jsem od tebe očekával a všechno bylo splněno.“ A Dagmema řekla: „Věděla jsem, že můj syn má vůli a úsudek, který ho musí dovést k úspěchu.“ Oba byli hluboce uspokojeni a rozprávěli ještě dlouho o náboženských otázkách. Potom můj guru a jeho paní odešli a já se zas odebral do ústraní ke svým meditacím.

Asi tou dobou prováděl můj guru při své pastýřské cestě v severním Uru náboženský obřad v domě jakéhosi Marpa Golega. Tam se mu dostalo zjevení: objevily se mu dákiní a připomenuly mu tajemné náznaky, které kdysi učinil jeho guru Nárópa a kterým tehdy nerozuměl. A ony mu je nyní vykládaly a vysvětlovaly. Tu se rozhodl, že půjde do Indie, aby spatřil Nárópu.

O několik dní později, když se můj guru vrátil do bílého údolí, zdálo se mi v noci, že ke mně přistoupila hedvábím oděná paní podivuhodně tmavomodré pleti, krásně ozdobená šesti kostmi. Obočí a brvy byly zlaté. Řekla mi: „Můj synu, dlouhou meditací jsi přijal pravdy Velkého symbolu.⁹⁴ Dají ti sílu dosáhnout nirvány. Přijal jsi rovněž šest nauk.⁹⁵ Chybí ti však ještě drahocenná nauka drongdzug⁹⁶, jejíž pomocí můžeš dosáhnout buddhovství v okamžiku. A tu si musíš opatřit.“*

*Dosažení stavu buddhy v okamžiku souvisí s účinností duševní orientace vzhledem k vědomí. Stav buddhy je ve skutečnosti stav vědomí, které se již neprojevuje světskou náplní, ale zřeteli vnášejícími do vědomého vnímání jas při transcendentní povaze niterné rovnováhy a duševní rozpětí v pocitu svobody;

Přemýšlel jsem o snu a domníval jsem se, že paní byla dákiní, která se mi zjevila v této podobě. Nevěděl jsem, je-li toto vidění předpovědí nějaké budoucí události či je to Márovo pokušení.⁹⁷ Byl jsem však přesvědčen, že můj guru, vtělení buddhů minulosti, přítomnosti i budoucnosti, mi bude moci dát odpověď; jemu nemohlo nic zůstat utajeno. Věděl jsem, že jeho vědění obsahuje vše poznatelné od svatých pravd zmíněných výše, jimiž se dosáhne nirvány, až k tomu jak spravit polámané pozemské náradí. A bude-li pokládat tento sen za zjevení budoucnosti, musím dosáhnout drongdžugu. Vyrhl jsem tedy prkna, upevnil je jílem a šel ke svému guruovi. Ulekl se a zeptal se: „Proč přicházíš, místo abys setrval v odloučení? Jsi v nebezpečí, že se staneš nestvůrou.* Vyprávěl jsem mu

tento stav může chápat člověk uskutečnit na úrovni svého vědomí ihned. Pak ovšem záleží ještě na organismu, zda bude moci tento stav vědomí akceptovat. Povšechně to můžeme vyloučit, protože bytost má tendence jiného rázu. Proto ten, kdo stav buddhy správně pochopil a na základě pochopení uskutečnil na úrovni svého vědomí, jej musí udržovat proti tendencím vlastní bytosti tak dlouho, dokud jej nepřijme celou bytostí prostřednictvím realizace. Cesta k této realizaci se zkracuje tím, když si člověk žijící ve stavu vědomí buddhy zpřítomňuje v takto uzpůsobeném vědomí své tělo a vůbec celou bytost. V tom případě se stav vědomí podobá semenu a bytost zemi a obojí je zpřítomněním bytosti ve vědomí dobře sloučeno. A jelikož je tento stav vědomí semenem kulturní rostliny a metodické zpřítomnění těla správně kultivovanou půdou, vzejde tímto sloučením dobrý výsledek – dosažení stavu buddhy na bytostné úrovni. Jinak ovšem lze o tom uvažovat u lidí zvláště uzpůsobených. Člověk, který by se narodil jako bytost duchovně zralá, by mohl pochopit, že stav buddhy odpovídá „prázdnostě vědomí“ – ovšem při zachování existence vědomí denního – a mohl by též na základě duchovní zralosti pochopit, že jóga znamená zpřítomnění bytosti ve vědomí.

Vtažení celé bytosti do vědomí, které je možno označit za prázdné ve smyslu stavu buddhy, v první fázi a jejich vzájemné prolnutí v druhé fázi je předpokladem dosažení stavu buddhy. A jelikož celá tato práce může být vykonána v jediném dni, je možno použít výrazu „dosažení stavu buddhy v okamžiku“.

*Kdo již našel cestu k nejvyšší realizaci a dovede po ní kráčet proto, že vědomě nebo nevědomě vystihl podmínky nezbytné k mystickému růstu, je ve stálém

svůj sen a chtěl od něho vědět, zda to bylo zjevení, nebo pokušení. Bylo-li to zjevení, prosil bych ho, mohl-li by mi dát označenou pravdu. Nějaký čas setrval v mlčení a potom řekl: „Ano, bylo to zjevení od dákiní. Když jsem byl na odchodu z Indie, hovořil můj guru, velký pandita Nárópa, o témž drongdžugu. Nemohu si však vzpomenout, že bych jej byl obdržel. Podívám se po něm do svých indických spisů.

Oba jsme pak celý den a noc strávili prohlížením všech rukopisů a hledali jsme drongdžug. Našli jsme mnoho pojednání o phowa, ale ani slovo o drongdžugu.⁹⁸ Tu řekl můj guru: „Také sen, který jsem měl v severním Uru, je znamením, které mne nutí, abych hledal toto dílo o drongdžugu. Snad existují ještě i jiná díla, která bych měl opatřit. Půjdu do Indie je hledat.“

Přes všechny prosby a domluvy, které poukazovaly na jeho stáří jako na překážku této namáhavé cesty, byl můj guru pevně rozhodnut, že ji podnikne. Jeho žáci vzali velkoryse na sebe všechny výlohy cesty. Dary byly vyměněny za zlatý pohár a s ním se vydal na cestu do Indie. Tam dospěl právě toho času, kdy Nárópa zmizel lidským očím.⁹⁹ On se však pevně rozhodl obětovat třeba i svůj život za rozhovor se svým guruem; a rozličná nadějná znamení a předzvěsti pokládal za předpovědi úspěchu a splnění svého přání.

Ve vroucí modlitbě hledal svého gurua a posléze ho našel v džungli. Zavedl ho do kláštera Phulahari a tázal se ho na nauku drongdžug. Svatý Nárópa se Marpy zeptal: „Vzpomněl sis na ni

nebezpečí, že tuto cestu opět ztratí, jestliže nevěnuje všechnu pozornost stopování stavů vědomí, které souvisejí s postupem na této cestě. Proto Marpa přijímá Milaräpu s poznámkou, že je v nebezpečí stát se nestvůrou. Opírá se o poznání, že čím vyšší stav vědomí člověk opustí pro jiné i zdánlivě nevinné zřetele, tím níž tím stanoví své nejposlednější východisko v linii budoucích stavů normálního vědomí nebo objektivací. Proto i ty, kdo jsi dosáhl jemně členěného nadsmyslového vnímání spojeného s blaženostmi stavu buddhy, musíš dbát takové životoprávy, aby vůbec nezaniklo; jinak se ocitáš v nebezpečí, že se vtělíš do pekel.

sám nebo jsi měl zjevení?“ A Marpa odpověděl: „Sám jsem si na ni nevzpomněl ani jsem neměl o ní zjevení. Měl je však můj žák Thöpaga a kvůli němu přicházím.“ „Nádherné,“ zvolal Nárópa, „v požehnané tibetské zemi existuje osvícený duch, jenž slunci podobou ozařuje vrcholky hor.“

Potom rozepjal ruce k modlitbě a zpíval:*

„V dálkách severu, temných jako noc,
jako slunce, když ozařuje vrcholky hor,
dlí ten, který se nazývá Thöpaga.
Sláva jeho nádherné jsoucnosti.“

Pak Nárópa v úctě zavřel oči a třikrát uklonil hlavu směrem k Tibetu. Všechny indické vrcholky hor a stromy se s ním třikrát poklonily k Tibetu. Od toho dne dodnes jsou vrcholky hor a stromy v celém okolí Phulahari nakloněny k Tibetu.¹⁰⁰

Když potom svatý Nárópa předával všechny pokyny dákiní¹⁰¹, tradované od úst k uchu, povšiml si jistých znamení jako předzvěstí budoucích událostí. Ze způsobu Marpova klanění např. jimi bylo naznačeno selhání jeho vlastního syna, přesto však zachování nepřerušeno trvání hierarchie skrze mne. A tak se stalo, že Marpa po svém návratu ztratil svého syna Darma Dodeho, jak bylo předpověděno při obřadu padání na tvář.

*V Indii a Tibetu se smrt nepovažuje za překážku v určitých stycích žáků s jejich mistry. Podle pravdy se předpokládá, že pro nanejvýš zasvěcené mistry je smrt přerušením na smyslové úrovni. Toto přerušování však nemůže ohrozit další projevy bytosti, jelikož se jim již podařilo zpřítomnit hmotu svých těl ve vlastním vědomí do té míry, že stačí jen malý impuls zvenčí, aby se kvalita nebo látka náplně jejich vědomí na úrovni smyslového postřehování opět promítla jako jejich tělo. Tímto impulsem může být touha jejich žáků po setkání s nimi; na ještě vyšších stupních není třeba ani této touhy – zde stačí, když si tito mistři sami připomenou hmotný svět. – Marpa, který znal Nárópovo vědění a duchovní dokonalost, tedy nemusil pochybovat o tom, že se s ním setká.

Ve výroční den smrti svého syna seděl Marpa po ukončení vzpomínkového obřadu mezi svými žáky, kteří o něm rozmlouvali. Vzpomněli jeho vysokého věku a nešťastné ztráty jeho svatého syna, vtělení buddhů minulosti, přítomnosti i budoucnosti, který by býval byl důstojným nástupcem, a řekli: „Musíme teď myslet především na to, abychom vybudovali naši hierarchii kagjüpů tak trvanlivě a výtečně, jak jen je možno. Prosíme tě také, zda bys nám, jednomu každému ze svých šišjů, mohl laskavě poukázat na to, které zvláštní odvětví má každý zastupovat a který zvláštní směr cvičení má provádět.“ Tu odpověděl guru: „Jakožto duchovní žák velkého pandity Nárópy se opírám o tajné příkazy, kterých se mi dostalo znamením a sny. Hierarchie kagjüpů má požehnání Nárópovo. Proto jděte, moji vedoucí šišjové, a dávejte pozor na své sny, které mi pak budete vyprávět.“*

Tak soustředili hlavní žáci své vědomí na sny a sdělovali výsledky. Všechny nebo téměř všechny byly dobré, ale žádná zjevení o budoucnosti hierarchie. Já však jsem měl sen o čtyřech sloupech, jež jsem vyprávěl svému guruovi následujícími verši:

Poslušen příkazu Dordžechanga,
sděluji sen poslední noci.
Takto jsem snil;
propůjč mi, ó guru, milostivě svůj sluch:

Ve snu jsem viděl v mocných dálkách
severního světa velkou horu;
její vrchol sahal až k obloze.
Měsíc a slunce kroužily kolem ní.

*To ovšem neznamená, že všechny sny mají směrodatný smysl. Jen člověk sám je může učinit prorockými, jestliže zaměří vědomí k určitému cíli; při zbožném niterném povznesení může obdržet prostřednictvím snů znamení budoucnosti.

V jasném lesku zářily na nebi,
ozařující horu, jejíž úpatí pokrývalo zemi.
Čtyři řeky pramenily na jejích čtyřech stranách,
takže žádná bytost již nežíznila.
A jejich vody proudily do hlubokého moře;
na jeho břehu kvetly pestré květiny.
To byl celý význam mého snu,
který jsem oznámil věčnému buddhovi, svému guruovi.

Ve snu pak viděl jsem veliký sloup
na východní straně té divuplné hory.
Lev číhal, hotov ke skoku, na jeho vrcholu
a jeho hřiva byla bujná.
Do holé skály zařal své čtyři spáry;
žár očí zabodává se do nebes.
Pak lehce se přenesl lev přes horu.
Věčnému buddhovi, svému guruovi, to sděluji.

Jiný sloup čněl na jihu hory,
na jeho vrcholku byla mocná tygřice s dunivým řevem;
v krásných pruzích skvěla se srst,
trojnásobných uvnitř, mocných a pružných,
hluboko do džungle zatínají se čtyři spáry
a její oči upínají se do nebes.
Pak lehce se tygřice přenesla nad nížinami,
zelenými rovinami a lesy.
Věčnému buddhovi, svému guruovi, to sděluji.

A zas viděl jsem vysoký sloup na západě hory,
nad jeho vrcholem vznášel se orel.
Daleko byla napjata jeho křídla.
jeho tuhé peří probodávalo nebesa

a zrak orlův hleděl vzhůru.
Pak zvedl se volně v modravý éter.
Věčnému buddhovi, svému guruovi, to sděluji.

Tu spatřil jsem sloup na severu hory,
nad jehož vrchol se těžce zvedl smělý sup.
Křídla byla daleko rozepjata.
jeho hnízdo viselo dole na skále,
opeřené mládě, zdálo se mi, že se tam ukrývá.
Malými ptáky zaplnil se obzor.
Supův zrak se zavrtával do nebes.
Pak stoupal vzhůru v širokých kruzích.
Věčnému buddhovi, svému guruovi, to sděluji.

Pokládám ty zjevy za příznivá znamení,
předzvěsti dobrých, ctnostiplných činů,
a v nadšení radostně jásám.
Prosím tě, oznam mi jejich smysl.

Můj guru byl velmi potěšen tímto vylíčením a řekl: „Ten sen je vynikající.“ Pak se obrátil ke své paní a poručil jí, aby vystrojila bohatý oběd, k němuž byli pozváni všichni žáci. Guru pozdravil shromážděné a řekl: „Mila Dordže Gjalchän¹⁰² měl významný sen.“ Tu žáci prosili o výklad tohoto snu a vyjasnění tajemných znamení. A náš svatý guru, veliký avatar a překladatel zazpíval svým žákům bez přípravy výklad snu, který zvěstoval budoucnost hierarchie kagjüpů:

„Pane, věčný buddho, ty útočiště všech cítících bytostí,
zde mne vidíš, svatý Nárópo, u svých nohou.
Vy, moji šišjové zde shromáždění,
naslouchejte smyslu podivuhodného prorockého snu,
jejž nyní vyložím.

Severního světa mocné dálky
jsou symbolem buddhistické víry v Tibetu.
Veliká hora je řád kagjüpů,
založený kdysi mnou, letitým Marpou Překladačem,
a jsou to moji žáci a celé svaté zřízení.
Vrchol hory, který ční k nebi,
je znakem našeho nevyrovnatelného cíle.
Slunce a měsíc, které kol něho krouží,
jsou úplné osvětlení a láska.
Nebe, prozářené paprsky,
jest milostí, překonáním nevědomosti.
Úpatí hory, jež pokrývá celou zemi,
značí naše vše naplňující činy
a čtyři proudy na čtyřech stranách pramenící:
symboly zasvěcovacích obřadů a pravdy.
Jejich vody, tišící žízeň všech bytostí,
jsou symbolem záchrany¹⁰³ a dokonalosti všech živoucích
bytostí.
Jejich vplynutí v mořskou hlubinu
značí spojení vnitřního a vnějšího světla¹⁰⁴.
Pestré květy kvetoucí na březích,
to je neposkvřené ovoce, zažitá pravda.
Vy, moji šišjové, kteří jste zde shromážděni;
dobrá jsou zjevení celého snu, nikoli zlá.

Vysoký sloup na východě této velké hory,
to je Cchurtön Wangnge z Dolu.
Lev, hotový ke skoku na špičce sloupu,
je Cchurtönovo lví bytí.
Bujná hříva ukazuje ho
naplněného mystickou pravdou.
Čtyři lví spáry, zařaté do skály:

že je vybaven čtyřmi neohrazenými popudy.
Lví oko, obrácené k nebi:
symbol odchodu ze sansárového bytí.
Volné vznášení se lva nad horou
znamená, že bylo dosaženo věčné volnosti.
Vy, moji šišjové, kteří jste zde shromáždění;
zjevení snu na východě jsou dobrá, nikoli zlá.

Vysoký sloup na jihu té velké hory,
to je Ngogtön Čhodor z Žungu.
Tygřice vrčící na vrcholu sloupu
jest jeho tygří bytí.
Krásně jasná kresba trojitého pruhování ukazuje ho
naplněného mystickou pravdou.
Trojité, všude rozdělené pruhy:
uskutečnění Trojice v sobě.
Čtyři spáry bičující hlubokou džungli:
že splnil čtyři povinnosti¹⁰⁵.
Oči tygřice, obrácené k nebi,
jsou symbolem odchodu ze sansárového bytí.
Volné vznášení se tygřice džunglí
ukazuje, že dosáhl vykoupení.
Vznášení tygřice nad rovinami a lesy:
trvání jeho hierarchie v potomstvu.
Vy, moji šišjové, kteří jste se zde shromáždili,
zjevení snu o jihu je dobré, nikoli zlé.

Vysoký sloup na západě té velké hory
je Metön Cchönpo z Cangrongu;
orel, stoupající nad vrchol sloupu
symbolizuje jeho orlí bytí.
Daleko rozepjatá orlova křídla ukazují,

že je naplněn mystickou pravdou.
Jeho peří, probodávající nebesa,
značí, že překonal léčky meditace¹⁰⁶;
k nebi obrácené oči orla
symbolizují odchod ze sansárového bytí.
Jeho vysoký let vzhůru v modrém éteru ukazuje,
že dosáhl věčné volnosti.
Vy, moji šišjové, kteří jste se zde shromáždili,
zjevení snu ze západu je dobré, nikoli zlé.

Vysoký sloup na severu té velké hory
je Milaräpa z Gungthangu;
sup, vznášející se nad jejím vrcholem,
symbolizuje jeho supí bytí.
Daleko rozepjatá křídla supova znamenají,
že je naplněn mystickou pravdou.
Jeho hnízdo, přilepené na skalní stěně,
je jeho život, tvrdý jako skála.
A opeřené mládě v hnízdě značí
neporovnatelného duchovního syna.
Malí ptáci, zaplňující prostor,
ukazují na rozšíření řádu kagjüpa.
Supovo oko, hledící do nebes,
znamená odchod ze sansárového bytí,
supův let v daleké výšiny ukazuje,
že dosáhl věčné svobody.
Vy, moji šišjové, kteří jste se zde shromáždili,
zjevení snu ze severu je vynikající.

Tak je tedy naplněn smysl mého života,
na vás padl můj závoj.
A moje slova jsou prorocká:

svatý řád kagjüpa
bude slavně přede všemi vzkvétat.“

Když guru vyslovil tato prorocká slova, každý šišja byl pohnut radostí. Pak jim ukázal své poklady náboženských knih a svitků, plné mystických pravd a moudrostí. Ve dne je poučoval přednáškami, předčítáním a kázáním. V noci je měl k meditaci. Tak každý pokračoval ve svém duchovním vývoji.

Za zvláštního zasvěcovacího obřadu jum (mateřský text) napadla jedné noci lamu myšlenka, že by měl prostřednictvím své jasnovidnosti nalézt pro každého ze svých čtyř žáků vhodný druh pravd a cvičení, aby jim pak mohl dát odpovídající spisy, které by každému z nich byly nejužitečnější. Proto se rozhodl dávat pozor na znamení za úsvitu. Za rozbřesku pozoroval své hlavní žáky jasnovidným zrakem. Ngogtön Čödor z Žungu byl zaměstnán výkladem a osvětlováním obřadu Gjepa Dordžeho¹⁰⁷; Cchurtön Wangnge z Dolu meditoval o phowa (přenosu principu vědomí); Metön Cchönpo z Cangrongu rozjímal o ösal (čirém světle); a já sám meditoval o tummo (vyvolání psychického tepla).

Tak okultně uviděl vnitřní schopnosti svých předních žáků k ovládnutí speciálních, jim vlastních studií, do nichž je mohl zasvětit.

Pak udělil každému z nás milost svého posledního a nejlepšího učení. Lama Ngogpa obdržel text kategoricky vykládající gjü (tantry) podle čtyř metod a šesti cílů, které podávaly tak jasné a metodické výklady, že mohly být přirovnány k řadě navlečených perel. Marpa k tomu připojil ještě šest ozdob, obětní lžici a rubínový náhrdelník z Nárópova někdejšího majetku. Pak mu dal indické komentáře k textům, které již obdržel, a napomenul ho, aby kázáním všem cítícím bytostem sloužil univerzálnímu cíli.

Cchurtön Wangnge z Dolu obdržel od Marpy text o phowa, podobný ptáku, který vylétl do otevřených nebes¹⁰⁸. K tomu relikvie

Nárópových vlasů a nehtů, pilulek¹⁰⁹, rituální ozdobu hlavy s namalovanými obrázky pěti dhjánibuddhů¹¹⁰ a k tomu výzvu, aby cvičil phowu.

Metön Cchönpo z Cangrongu obdržel text o ösal (čirém světle), podobný hořící lampě, ozařující noční temnotu. K tomu Nárópovo lamaické žezlo (dordže) a zvonek, malý dvojitý bubínek damaru a obětní misku ze škeble ústřice současně s napomenutím, aby šel krátkou stezkou barda (mezistavu mezi smrtí a znovuzrozením).

Mně dal Marpa text o tummo (vyvinutí životního tepla), podobný doutnající hranici; k tomu klobouk Maitriüv¹¹¹ a Nárópův šat. Pak mi poručil, abych se oddával soustředěním v rozličných samotách, na vrcholcích hor, v jeskyních a pustinách.

Pak řekl před velkým shromážděním žáků svým hlavním žákům: „Každému z vás dal jsem texty a odvětví pravdy, které vám přinesou největší prospěch. A pravím vám předem, že tyto nauky se budou nejlépe hodit i vašim přívržencům. Můj syn Dodebum již nežije, proto vám odevzdávám i veškerou péči o své svaté texty a relikvie kagjüpů. Staňte se zbožnými ochránci víry, aby prospívala a šířila se.“ Nato odešli tři hlavní žáci a vrátili se do svých zemí.

Mně však řekl: „Zůstaň ještě několik let u mne. Mám ještě mnohé nauky a zasvěcení, které ti chci udělit. Také tvé porozumění se v přítomnosti tvého gurua dobře vyvine.“

Tak jsem se na Marpův příkaz uzavřel do přísné odloučenosti v Zangphugu (Měděné jeskyni), jak předpověděl Nárópa. Můj guru a jeho paní mi posílali část všech potravin, které jedli sami, a také část obětních darů z každého náboženského obřadu, který se slavil, byť byl sebemenší.

Tak trávil jsem svůj čas v nádherném pohroužení a několikaletoou přítomností svého gurua jsem rozvíjel své chápání, až v mém srdci vzešlo sémě duchovní moudrosti.

Toto je čtvrtý Milaräpův záslužný čin.

KAPITOLA VIII

ODCHOD OD GURUA

Veden snem opouští Džecün svou poustevnu a získává od svého guru svolení vrátit se do Ca, svého rodiště. Poslední naučení a napomenutí guruovo; bolestný odchod a Džecünův příchod do Ca.

DÁLE se tázal Rächung: „Co tě vedlo k odchodu od Marpy? A kolik let jsi žil v ústraní?“

Džecün řekl: Nebylo to mnoho let, která jsem prožil v ústraní, a tu se ve mně probudilo přání vrátit se domů. Ve svém odstupu dosáhl jsem uspokojivého úspěchu. Obvykle jsem vůbec nespál. Přece však se jednoho jitra stalo, že jsem dlouho spal a snil. V tomto snu jsem spatřil rodný dům „Čtyř sloupů a osmi pilířů“ tak zpustlý, že se podobal oslím uším. Svaté spisy vypadaly promáčeny vodou, pole Ormův trojúhelník zarostlé plevelem. Moje matka zemřela a má jediná sestra bloudila bezútěšně světem. Bolest, kterou jsem pocítil nad tím, že jsem nespátřil svou matku již nikdy od svého nešťastného odchodu před tolika lety, drásala mi srdce. Volal jsem jméno své matky a sestry a hořce jsem plakal. Když jsem se vzbudil, byla má poduška zvlhlá slzami. Když jsem hleděl sebrat své myšlenky, touha po matce se stále zvětšovala. A znovu jsem nemohl zadržet slzy. Tu jsem se rozhodl ještě jednou spatřit svou starou matku.

Navečer jsem zbořil zeď, uzavírající mou samotou, a šel jsem ke svému guruovi, abych ho požádal o dovolení. Když jsem se blížil, tvrdě spal; přece jsem se však posadil do hlavy jeho lůžka a mírně a pokorně zpíval tuto toužebnou prosbu:

Ó, pane soucitu, neproměnný,
nech mne, prosím, ještě jednou

vrátit se jako žebráka do nehostinné země Ca.
Tři členové jedné rodiny, utlačovaní příbuznými,
po mnoho roků byli si vzdáleni.
Déle nemohou snášet bolest tohoto odloučení,
proto mne nech tentokrát odejít, abych ještě
spatřil matku.
A spěšně se zas vrátím.

Když jsem vyslovil tuto prosbu, procitl můj guru. Sluneční paprsky svítily skulinou nad jeho poduškou a ozařovaly jeho důstojnou hlavu jako svatozář. V téže chvíli vstoupila jeho paní se snídaní. Tyto tři věci se staly současně a mnoho budoucích dění bylo spjato s tímto shlukem událostí. Můj guru se ihned obrátil ke mně a řekl: „Můj synu, jak ses odvážil tak náhle přerušit své odloučení? Jsi v nebezpečí, že budeš posednut Márou. Může ti hrozit i veliké osobní nebezpečí. Hned se vrať do své samoty!“ Než ještě jednou jsem ho obtěžoval svým snem těmito verši:

Ó pane soucitu, ty neproměnný,
dovol tomuto žebráku, aby ještě jednou uviděl domov
v nehostinném údolí Ca.
Rád bych věděl, zda v troskách leží
můj dům nazývaný „Čtyři sloupy a osm pilířů“.
Rád bych věděl, zda se zbořila či nikoli
má knihovna naplněná svatými spisy.
Rád bych věděl, zda je zničená či ne.
Rád bych věděl, zda zarostlo plevelem či ne
mé milé pole Ormův trojúhelník.
Rád bych věděl, zda moje matka, která mne nosila,
je zdráva, zda dosud žije.
Rád bych věděl, zda moje sestra Peta Gönkji
našla cestu nebo zbloudila.

A rád bych věděl, zda ještě čeká se svatbou
moje Dzese, kdysi s mladíkem zasnoubená.
Rád bych věděl, zda ještě žije
můj strýc a soused Junggjal.
Rád bych věděl, zda již zemřela či ne
moje zlá teta, Tygří démonka.
Rád bych věděl, zda ještě žije
rodinný lama Könčhog Lhabum.
Nade vše ale toužím úzkostně
po své drahé staré matce.
Sotva bych déle mohl unést žal.
Proto prosím, pane,
nech mne ještě jednou jít domů
a spěšně se vrátím.“

Tu řekl můj guru: „Synu, když jsi prvně ke mně přišel, řekl jsi, že by tě nic nemohlo táhnout zpět ke tvým příbuzným a k tvému domu. Nyní však toužíš po mnoha věcech. I kdyby ses mohl vrátit, není pravděpodobné, že by tvá matka ještě žila. Také ostatní snad neshledáš již zdravé. Několik let jsi byl v Ů a Cangu a po mnoho let jsi zde. Chceš-li však přesto jít, povoluji tvé prosbě. Doufáš-li vrátit se sem zpátky, pak si povšimni znamení, žes mne našel spícího, když jsi vstoupil; my dva se v tomto životě již nespátříme. Paprsky vycházejícího slunce však, svítící do mého domu, jsou symbolem, že se staneš zářivým světlem ve svatém buddhistickém řádu a že zveleбіš víru. Paprsky slunce, jež obestíraly mou hlavu jako svatozář, znamenají, že se sekta rozjímajících kagjüpů rozšíří široko daleko a bude vzkvétat. A to, že Dagma v témž okamžiku přinášela snídani, ukazuje, že se ti dostane duchovní potrawy. Dagma, postav na oltář oběti.“*

*Jednání, postoje a okolnosti se stávají předzvěstmi jen za zvláštních podmí-

Zatím co paní připravovala oltář, usedl můj učitel, aby připravil diagram mandaly. Když na mne přenesl poslední a nejvyšší zasvěcení, svěřil mi tajemství snových symbolů¹¹² a tanter, která smějí být šeptána jen od úst gurua k uchu šišji, a řekl: „Seber všem svou pozornost. Neboť jedině tobě odevzdám tyto texty, tajemství a zasvěcení, jak mi poručil můj pán Nárópa. Přenes je dále na žáky, které ti bohové ukáží. A pak ti poručím, abys je dal dále pod podmínkou, že budou po třináct generací vždy přeneseny guruem na jednoho šišju. Jestliže budou tyto pravdy vyměněny za světské marnosti nebo k získání přízně, bude tím vzbuzen hněv bohů a stane se cosi strašlivého. Opatruj je proto s největší pečlivostí. Projeví-li některý šišja vnitřní připravenost pro tyto pravdy, dej mu je, i když ti za ně nebude moci nabídnout žádné pozemské obětní dary. Vezmi každého takového šišju pod svou zvláštní ochranu, dbej o něho a střež ho, veď ho k duchovnímu vývoji a nech ho pozvednout slávu víry. Způsob, jakým vychovával Tilopa Nárópu a já tebe, bude sotva vhodný pro degenerované, úzkoprsé lidi budoucnosti, kteří nejsou schopni pochopit nejvznešenější z pravd. Proto se varuj této metody vyučování.*

nek. Zpravidla je nezbytné nekolísavé a vědomé zaměření na nejvyšší cíl; v tom případě je předzvěstí každá poloha světa a vlastní bytosti. Pokud zde takové zaměření není, člověk podléhá vlivům přírodních sil a polohy proto přestávají být symbolické.

*Veliké zasvěcení znamená přenos nejvyšších vesmírných kvalit do lidského světa prostřednictvím uvědomovacích stavů. Projevem těchto kvalit je především moudrost a také různé duševní schopnosti, které mohou člověka učinit ve světě úspěšným. Nepoužije-li člověk těchto schopností ve světě, ale jen k vyhledávání nejlepších způsobů bytostné sublimace, počíná si naprosto správně. Ale není tomu vždycky tak. Lidé, kteří dosahují moudrosti a duševních schopností rozvíjejících se duchovním úsilím (nebo je rozvíjejí i při přirozeném postupu karmického zrání), je vlastně vůbec nepoužívají k bytostné sublimaci, ale jen a jen k těžení ze světa. Proto ovšem rostou potíže ve společenském životě. Jsme svědky toho, že lidé jsou chytřejší a chytřejší a že své chytrosti používají proti světu, lidem i nižším tvorům; často jim připravují nesnesitelnou situaci, jejíž

V Indii existovalo devět takových textů, které mohou být do-
saženy často za lehčích podmínek. Čtyři z nich jsem dal tobě. Pět
dalších by bylo třeba ještě přinést z Indie. Některý z mých žáků
tam odcestuje, aby je dostal od některého Nárópova žáka. Pokus
se všemožně, aby se dostaly k tobě; budou lidstvu jistě k velikému
užitku. Kdyby ses v skrytu domníval, že snad ještě nějaký text
tajím, protože mi nemůžeš nabídnout žádné světské statky, pak
upušt od takových myšlenek. Světské marnosti mne neuspokojují;
mnohem větší radost mám z tvé upřímné zbožnosti a energie. Proto
pozvedni korouhev horlivé oddanosti a pohroužení.

Odevzdal jsem ti nejvyšší, jen ústně sdělitelné mystické pravdy,
které byly sděleny bohy a jež zprostředkoval Nárópa. Žádnému
jinému ze svých žáků jsem je nesdělil, ani nejprvnějším. Tobě jsem

obětí se nakonec stanou i oni sami. Proto je nutné, aby se s rozvojem dušev-
ních schopností člověk rozvíjel i morálně. Zatím se zdá, že tomu tak není. Tak
stojíme před nebezpečím, že chytrost, přeměněná v technickou vyspělost, po-
hřbí život na této zemi jako následek mravní nedozrálosti. A to je smysl onoho
varování, které pronáší Marpa.

Marpův názor na lidi budoucnosti zcela jistě vystihuje skutečnost. Ještě před
nedávnem například existovali lidé, jimž bylo lhaní velmi vzdálené; v nynější
době je pravdomluvnost úkazem výjimečným. Původ prolhanosti musíme hle-
dat ve strachu o skutečný nebo pomyslný majetek: lidé jsou tak slabí, že se
duševně zaměřují jen na obhajování svého vlastnictví. Jak by tedy bylo možné
najít člověka, který by byl schopen uskutečnit zřeknutí v celém rozsahu a po-
važovat se za tak malého, že by se nechal vychovávat? A zlo lži se navrhuje
na lidský rod jako spousta, neboť jsme svědky toho, že i nejvyšší političtí
představitelé některých národů předkládají veřejnosti lživé výklady tíživých
skutečností beze studu a uzardění. Jaký příklad má potom prostý občan, jenž
se vždycky řídí podle lidí společensky výše postavených? A za lži se skrývá
zločinnost a zločinnost je nezásluha, která obírá lidskou společnost o duševní
sílu.

Ano. Duševní síla se začíná objevovat tehdy, když si člověk neváží své pomíjivé
fyzické existence. Musí být schopen žít především pro ideál mravní nezávadnosti
a pak teprve se v něm začne vynořovat vědomí nesmrtelného bytí, jako se v něm
vynořuje hrozba zániku do té doby, dokud jeho zřetele určuje pud sebezáchovy.

je však dal dokonalé a úplné, jako nádobě, naplněné až po okraj.“

Nato volal za svědky ochranná božstva na dosvědčení pravdivosti svých slov.

Když přednesl tuto hluboce působivou řeč, zazpíval bez přípravy tuto hymnu:

„Čest a chvála dobrotivému a milostivému Pánu!
Pohroužení se do jeho díla jest již svatým konáním.¹¹³

Kdo mnohé žádá, mate svou mysl,
opatruj proto v srdci (tyto) moudré nauky:
mnohé zdánlivé tvary nejsou bytím,
mnohé stromy nenesou ovoce.
Vědění není pravou moudrostí,
kdo se jemu učí, nenajde pravdu.
Mnoho řečí přináší malý zisk.

To, co obohacuje srdce, je pravým bohatstvím.
Přeješ si bohatství? Shromazďuj toto.
Nauka, která dusí obyčejné chťiče, je vznešenou stezkou.
Usiluješ o bezpečnou stezku? Kráčeť touto.
Pokojné srdce je vznešený král,
hledáš vznešeného mistra? Hledej je.

Vzdej se slzavého, hořem obtíženého světa,
osamělé jeskyně vezmi za přístřeší,
samoty za ráj,
tvůj prchající oř rozum, ovládající myšlenky,
ze svého těla učíň chrám bohů,
lékem buď ti nikdy nekončící pobožnost.

Tobě, jenž jsi bohat silou,
dal jsem nauku plnou veškeré moudrosti.

Tvá víra, nauka a já sám jsme jednotou.
Toto dokonalé sémě pravdy, svěřené mému synu,
nechť přináší teď listy a plody,
nechť se nikdy nezničí, nerozptýlí a neuschne.“

Po tomto zpěvu položil guru své ruce na mou hlavu a řekl: „Můj synu, tvůj odchod mi drásá srdce. Poněvadž však vše, co je spojeno, podléhá rozloučení, je to nevyhnutelné. Přece však zůstaň ještě alespoň několik dní u mne. Zkoumej texty a co by se ti zdálo trochu nesrozumitelné, vysvětlím ti.“ Poslechl jsem a zůstal jsem tam ještě několik dní. Toho času dostalo se mi výkladu všech pochybných míst.

Na guruův rozkaz postavila jeho paní na oltář obětní dary k slavnosti. Na veliké míse ležely dary pro ochranná božstva, obětní koláče pro dákiní a znamenité jídlo pro bratrstvo. Za jednání objevoval se můj guru jako Gjepa Dordže a v různých jiných božských podobách se všemi k tomu patřícími symboly, jako jsou dordže, zvonky, kola, drahokamy, lotosové květy, meče a mnohé jiné. Ukázal také mystická (mantrická) písmena óm, áh, húm v rozličných barvách. Když podal tyto důkazy mistra skrytých vědění, pravil: „Toto jsou psychicko-fyzické síly, které se nikdy nesmějí předvádět jako chlubné kousky. Ukázal jsem ti je, Milaräpo, jako svůj dárek na rozloučenou.“

Tak spatřil jsem svého gurua neklamně jako samého buddhu a moje radost neznala mezí. Rozhodl jsem se následovat svého gurua a dosáhnout stejných skrytých sil.

Pak se mne zeptal: „Můj synu, viděls to všechno a věříš tomu?“ „Ano,“ odpověděl jsem, „Pane a guru, bylo by nemožné tomu nevěřit. Chci tě ve zbožnosti sledovat, až dosáhnu také těchto sil.“

„Dobrá, můj synu,“ řekl, „nyní můžeš odejít. Ukázal jsem ti zrcadlu podobnou povahu všech věcí. Zakus ji na sobě samém a jdi za ní do odloučenosti v horách, do skalních roklín, nepřístupných

jeskyní a samot pustiny. Osamělost hor Gjalgi Šríri (Svaté pohoří vítězství) byla posvěcena nohama mnoha velikých indických světců a jóginů, zatím co hora Tise (Kailás) byla označena samým Buddhou za velkou horu, za obydlí Demčoga (Samvary) a je pokládána za příhodné místo pro soustředění. Jdi se tam soustřeďovat. Lačhigang je nejsvětější mezi čtyřadvaceti poutními místy, neboť je to Gódávarí písem. Riwo Palbar a Jolmo Gangra v Nepálu jsou uváděny v Lalitavistaře. Medituj tam. Čhubar v Drinu je svaté místo dákiní a každá osamělá jeskyně, v jejíž blízkosti je palivo a voda, je příhodné místo k meditaci a k pozvednutí korouhve zbožnosti. Dévíkót a Cári leží vedle sebe na východě, dosud však nepřišel čas k jejich objevení. Jeden žák ze tvých nástupců otevře tato svatá poutní místa a bude je ochraňovat. Ty sám máš zasvětit celý svůj život meditaci a přebývat na prve uvedených místech. Budeš-li to horlivě dělat, uspokojíš svého gurua a splatíš dobro a lásku svých rodičů. Přitom budeš sloužit prapříčině univerzálního dobra. Kdyby ti scházela zbožnost, byl by tvůj dlouhý život vyplněn jen vinou. Proto se zřekni veškeré ctižádosti tohoto světa. Nepromarni svůj čas nesmyslnými řečmi s mnohými lidmi, kteří dychtí jen po světských cílech, ale ihned se oddej soustředění.“

Slzy plnily oči mého gurua a stékaly mu po tvářích, když pokračoval: „V tomto životě se už neshledáme, můj synu. Chci tě zachovat v mém srdci a ty mne opatruj ve svém. Nepochybně se zase setkáme v čirých nebeských výšinách druhého bytí. Proto buď veselý myslí.“

V době své pobožnosti upadneš jednou, jak předvídám, do velkého tělesného nebezpečí. Nastane-li to, pohlédni sem, ale dříve to neotvírej!“ S těmi slovy dal mi zapečetěný svitek. Každé slovo mého gurua vyvolalo hluboký, trvalý dojem v mém srdci a pomohlo mi v pozdějších zbožných cvičeních.

Pak se obrátil guru ke své paní: „Dagmemo, zítra nás Milaräpa opustí; připrav vše potřebné. Ačkoli mne to naplní smutkem, chci

jej kus cesty doprovodit.“ A mně řekl: „Spi dnešní noc v mé blízkosti. My dva, otec a syn, spolu pohovoříme.“ Učinil jsem tak, a když Dagmema k nám přišla, počala vzdychat a plakala. Guru však řekl: „Dagmemo, proč pláčeš? Není přece důvod k slzám, když můj syn přijal všechny nádherné pravdy a odchází do samoty, aby o nich rozjímal. Myslíš-li však na to, že všechny cítící bytosti, i kdyby byly mocnými buddhy, trpí žal a bolest a umírají v mukách pro nevědomost o svém vysokém původu a svém vysokém poslání, a na to, jak zvláště lidé, kteří dostali svým zrozením velkou možnost zlepšit podmínky svého bytí, nedbají toho a umírají bez osvícení, tu opravdu bys mohla plakat, ustavičně plakat.“*

Paní odpověděla: „Co říkáš, je správné. Přece však je těžké být tak plný soucitu. Nyní pláču, protože nemohu nic jiného. Smrt mi vzala syna, dokonalého světsky i duchovně, jenž plnil vlastní přání stejně jako přání druhých. A teď mne opouští i tento syn, tak věrný, tak energický a chytrý, tak dobrotivého srdce, ochotný a v každém směru bez chyby; a já to musím prožít. Jak se mohu zdržet slz?“ A plakala ještě usedavěji; i já jsem byl přemožen vzlykáním a podobně můj guru.

Noc minula v podobných bolestných výkřicích a nedostali jsme se k žádnému vážnému hovoru. Příštího jitra provázela mne celá společnost, sestávající z třinácti osob, po čtyři až pět mil. Všichni byli smutní a projevovali svůj zármutek slovy a slzami. Když jsme přišli na kopec nazývaný Čhölfgang (Kopec dharmy), odkud se ote-

*Každý člověk je podmíněně božská bytost. Je zdánlivě paradoxní, že existují i lidé, kteří v sobě nosí poupě božského života jakoby těsně před rozpuknutím a nejenže o tom nevědí, ale jednají proti tomu, aby se mohlo rozvít. Pokud tak jednají, trpí jako ten, kdo ztratil někoho milého. Z nejvyššího hlediska je to blud a nepoznání, které nutí k pláči víc než jakákoli tragická událost na světě. Neboť právě nevědomost o božské podstatě vlastního bytí stačí k tomu, aby člověk putoval do nižších světů, do špatných podmínek svého budoucího vtělení.

vírá dobrý rozhled po celé zemi, zastavili jsme se a pojedli. Potom podržel guru mou ruku ve své a řekl: „Můj synu, rád bych ti byl dal s sebou spolehlivé průvodce, protože půjdeš zemí Ů a Cang a lupiči činí průsmyk Silma nejistým. Vidím však, že máš jít sám. Budu se za tebe modlit a poprosím ochranná božstva o tvoji ochranu. Dej si cestou velký pozor. Jdi k lamovi Ngogpovi a porovnej s ním poznámky k svatým textům, které máš, a všimni si všech odchylek. Potom jdi přímo do svého rodiště. Nezůstávej tam déle než sedm dní. Potom odejdi do samoty, ponoř se v rozjímání a prováděj svá cvičení, která nadále mají být tvým jediným úkolem. Jen tak se staneš požehnáním sobě a všem žijícím bytostem.“

Pak jsem svému guruovi bez přípravy zazpíval následující píseň:

„Pane, neproměnný Dordžechangu,
prvně jdu jako pokorný žebrák do Cangu,
prvně jdu domů jako pokorný šišja.
A tvá svatá láska, dobrotivý pane a otče, dala mi
dvanáct bohyní hor jako doprovod Silmským průsmykem.
Sláva tobě, milostivý Pane.

Důvěřuje vznešené moci vzácné Trojice,
provázen zástupem dákiní,
sám, s čistým, povzneseným srdcem,
jdu chráněn a ostříhán bohy.
Jak měl bych se obávat nepřátel, kteří jsou jen smrtelní?

Jen jednu ještě prosbu mám:
navěky zůstaň mým velkým vůdcem
jak v tomto životě, tak v budoucím.
A požehnej moje tělo, řeč a ducha
a bezpečně je chraň před pokušením.

Dopřej sluchu mé prosbě,
dosvědči to silou svého požehnání.
A dej mi poznat hlubokou pravdu.
Prosím o požehnání pro dlouhý, zdravý život.
V tvých rukou spočívá osud prosebníka,
požehnej mu, aby obstál v osamocení.“

Po této modlitbě řekl můj guru: „Můj synu, tvá řeč je sladká. Chci ti teď sdělit své nejcennější a poslední pokyny. Ostříhej je věčně ve svém srdci.“ Pak položil ruce na mou hlavu a zazpíval následující hymnu:

„Sláva všem guruům!

Můj hrdý, ušlechtilý, opravdový synu,
kéž dosáhneš dharmakáji.
Kéž nalezne tvá nektaru podobná řeč vnitřní touhy
dokonalost v sambhógakáji.
Nechť tvé spravedlivé a vděčné, čisté srdce
prožije nirmánakáju.¹¹⁴

Tato poslední, vznešená slova mých rtů
budtež jako věčný zákon
neomylně, nezrušitelně pohřbena v tvém srdci.
Aby požehnání dévů a dákiní
sítilo tvého ducha a život
a ochranní duchové nad tebou bděli.

Tedy slyš moji modlitbu, přinášející rychle ovoce:
Buď s tebou láska zbožných,
dvanáct bohyní nechť tě doprovází
vysokým Silmským sedlem.

Ochrana andělů buď nad tvými cestami
na této pouti v příštích dnech.
Bezútěšný obraz tvého domova a polí
buď tobě napomenutím, že vše je klamné.

Ve své sestře, tetě a příbuzných
spatřuj učitele, jenž rozptyluje blud
o svazku s blízkými příbuznými.*

V temnotě jeskyní či samot
je to tržiště, kde můžeš směnit
věčnou blaženost za blud tohoto života.**

V chrámu tvého těla, Duchu zasvěceného,
se mohou setkávat bohové.¹¹⁵

Ve spasitelné stravě kopřivové polévky
skrývá se nektar, po němž touží bozi.

*Právě uprostřed rodinného života může člověk poznat, jak individualisticky si počíná každý člen rodiny. V normálním případě by se z toho měl člověk poučit, že se má ve svých zřetelích odvrátit od rodiny, která tíhne ke světu, a spěchat za ukončením všech strastí. Takové poučení si však lidé berou jen vzácně. Jdou cestou nejmenšího odporu, chytají se individualisticky smýšlejících bližních a pak jdou od zklamání ke zklamání. Teprve karmická zralost je nutí, aby se přestali řídit tímto bludem; karmicky zralý člověk zpřetrhává všechny svazky a spěchá, aby dosáhl svobody.

**Osamocení je jógický stav, v němž se ten, kdo jej uskutečnil, může orientovat buď k nejvyšší realizaci, nebo i do světa. Proto je nezbytné ještě před dosažením osamocení velmi mocně usilovat o zrušení náklonnosti ke světu. Když toho člověk nedbá, pak mu toto osamocení ukáže dobré cesty ke světským úspěchům; kdo se odváží na tyto cesty vstoupit, skončí v nevědomosti a bludech a nejvyšší výsledek mu unikne.

Tvé hluboko pronikající bádání ve spisech
přinese skvostné žně krásných plodů.

Nenávist a neúcta tvého domova
stane se ti nejhlubší pobídkou k zbožnosti.

V uzavřeném tichu samoty
neporušené hlasem zvířat ani lidí
sídlí milost rychlého zrání siddhi.¹¹⁶

Být prost vší snahy o sebezáchovu
jest nebeským požehnáním míruplného srdce.*

V neposkvrněné krajině u svatého chrámu
dosáhneš svou námahou jistějšího úspěchu.¹¹⁷

Opravdu čistá, zbožná víra
jest ctnost, vzcházející z horlivého úsilí.

Ve svaté zahradě poslušnosti
tryská pramen dokonání.

Pravda života, zjevená od dákiní
jest odloučení sansáry od nirvány.

Nauka Marpy Překladaatele
tají naději nepomíjivé slávy.

*Pud sebezáchovy je projevem strachu o existenci. Strach však olupuje nejen o duchovní svobodu, ale znemožňuje také, aby vyvstal stav buddhy. Proto člověk musí strach o existenci vyhlazovat ničením pudu sebezáchovy. Komu se podaří vyhlazovat jej, ten upadá do prožívání blažeností, které jsou nejprvnější ozvou nelpění na současné existenci.

A Milaräpova síla a námaha
jest pilířem Buddhovy nauky.
Nosnou bytost pilíře¹¹⁸ nechť nyní naplní
požehnání všech svatých kagjüpů,
požehnání oněch svatých bohů
Demčhoga, Gjepadordže, Sangdü.
Požehnání všech vznešených pravd,
požehnání z pravdy života zjevené od dákiní,
požehnání milostivých dákiní,
požehnání těch, kteří bydlí ve třech obydlích,¹¹⁹
požehnání vznešených strážců víry,
požehnání svaté matky Kálí,¹²⁰
požehnání vznešených bratří ve víře.

Buď požehnána tvá působnost v poslušnosti,
buď požehnána posloupnost tvých žáků,
mé vlastní požehnání neomylně platí tobě,
ve svém srdci skryj tato poslední napomenutí,
uskutečni je věrně.“

Po tomto zpěvu se Marpovo srdce naplnilo velkou radostí. Pak mi ctihodná matka, guruova paní, podala dary k zaopatření. Mezi jiným šatstvo, boty, zásoby na cestu a řekla při tom: „Můj synu, zde je několik věcí pro budoucí dobu. Přijmi je jako malou pozornost ode mne. Jsou mým posledním dárkem na rozhodnou tobě, můj synu. Přeji ti šťastnou cestu. Kéž se zase uvidíme v požehnaném, svatém ráji Urgjānu. Nezapomeň na poslední duchovní dary a upřímnou modlitbu své matky, kterou nyní vyslovím.“ Podala mi lidskou lebku naplněnou obětním vínem a zazpívala tuto hymnu:

„Pozdravení milostivému Marpovi u jeho nohou!

Můj synu, plný síly, trpělivý,
stejně osvědčený v čekání i v utrpení,
synu vyvolený k nejvyšší koruně,
zhluboka se napij nektaru božské pravdy svého gurua.
Pokojně a jistě jdi svou cestou,
abychom se my, přátelé, jednou shledali
v požehnané svaté říši.

Nezapomeň na své duchovní rodiče
a modli se k nim mnoho a silně.
Skryj hluboko v sobě, co znáš
z posilujících svatých spisů a řečí.
Pokojně a jistě jdi svou cestou,
abychom se my, přátelé, jednou setkali
v požehnané svaté říši.

Nezapomeň na své duchovní rodiče,
vzpomínej jich pln vděčnosti,
vzpomínej často jejich dobrotivé péče.
Nebeských poslů hřejivý dech
buď ti čistým, měkkým oděvem¹²¹.
Pokojně a jistě jdi svou cestou,
abychom se my, přátelé, jednou setkali
v požehnané svaté říši.

Buď pamětliv ubožáků bez pomoci v sansáře,
cvič své srdce v nesobeckých citech.
Břímě vysoké stezky mahájány
nes se silou plnou víry.
Pokojně a jistě jdi svou cestou,

abychom se my, přátelé, jednou setkali v požehnané
svaté říši.

Dagmema, vyvolená k velikému úkolu,
dává teď poslední pokyny synovi,
aby je hluboko nosil v srdci.
Kéž tě ochraňuje posvěcená láska nevěsty
a kéž my, syn a matka, milující se,
jako přátelé se jednou setkáme
v požehnané svaté říši.

Kéž přinesou tato vroucí přání požehnání
a kéž jsou placena čistou pobožností.“

Za tohoto zpěvu třásl se Dagmemě hlas a dlouho zadržovaná bolest druhých propukla v slzách a vzlykání. Naposled jsem poklekl před svým duchovním otcem a matkou a pozpátku jsem odcházel, pokud jsem ještě mohl vidět svého gurua. Viděl jsem je tam všechny stát s usazenými tvářemi a veliké bylo moje přání zase se vrátit. Když zmizeli z mého dohledu, šel jsem zase dál a ještě jednou jsem je spatřil z jednoho kopce, mizící šedou skupinku. Mé srdce po nich toužilo a jen s mučivým úsilím jsem se od nich odtrhl. Pomyslel jsem na to, že jsem nyní obdržel úplné pravdy a že nejsem schopen dopouštět se již nenáboženských činů. O svém guruovi mohl jsem celý život rozjímat, jako by seděl nad temenem mé hlavy¹²². Slíbil mi, že se spatříme v příštím životě ve svatých oblastech. Také jsem chtěl odejít jen na krátký čas, abych uviděl svou matku, která mi dala život. Pak jsem mohl pospíšet zpět ke svému guruovi.

S těmito myšlenkami v srdci jsem šel truchlivě dál, až jsem došel k domu lamy Ngogtön Čhödora. Zde jsme vzájemně porovnali své komentáře a já jsem shledal, že mne předčí ve výkladu tanter, ale že nejsem daleko za ním v provádění obřadů a rituů, náležitých

k nauce, jakož i v jejich použití v běžném životě. Zato jsem ho předčil v jiném směru, ve znalosti nauk bohy inspirovaných a do uší šeptaných.

Pak jsem odešel s náležitou uctivostí. V naději, že se později zase setkáme, vydal jsem se na cestu domů. Po třech dnech jsem tam došel díky ovládnutí dechu, jež mi umožnilo vykonat cestu v tomto krátkém čase.

Tak se to všechno sběhlo: jak jsem obdržel pravdy v jejich úplnosti, jejich vážné studium a požadavek významného snu, abych opustil svého gurua a vrátil se domů.

Tak končí Milaräpovo vyprávění o jeho pátém záslužném činu.¹²³

KAPITOLA IX

ODŘÍKÁNÍ

Zklamání, které Džecün zažil při svém návratu domů. Jeho slib vést asketický život a cvičit pohroužení v samotě.

OPĚT se tázal Ráčhung: „Ctihodný guru, splnil se tvůj sen, když ses vrátil domů, či byla tvá matka ještě naživu?“ Tu odpověděl Džecün: „Nepříznivý sen byl až příliš pravdivý. Nebylo mi dopřáno zastihnout naživu svou matku.“ A Ráčhung se ptal dál: „Vyprávěj nám, ctihodný guru, jaký jsi shledal svůj domov a s kým jsi se setkal a jak tě lidé přijali?“

Nato pokračoval Džecün: Nahoře v horách potkal jsem pastýře v úžlabině, odkud bylo vidět můj dům. Dělal jsem cizince a dal jsem si podrobně vyprávět o názvu místa, domech a jejich obyvatelích. Když jsem nakonec ukázal na svůj dům a ptal jsem se na jeho jméno a majitele, bylo mi řečeno, že se dům jmenuje Čtyři sloupy a osm pilířů a že tam teď bydlí jen duchové, poněvadž tam není žádná živá bytost. Když jsem se zeptal, proč je prázdný, co se stalo s jeho obyvateli, zda se odstěhovali či zemřeli, bylo mi řečeno: „Dříve v něm bydlela vážená rodina. Měli jen jednoho syna, jemuž byl všechn majetek uloupen otcovými příbuznými po časně smrti jeho otce, protože byla chyba v poslední vůli. Když syn dospěl, žádal dědictví zpět, ale byl odmítnut; tu se chopil černé magie. Seslal prokletí a kroupy na toto místo a způsobil mnoho neštěstí. Teď se všichni tolik obáváme jeho ochranných božstev, že se nikdo z nás neodváží tam jít, ba ani skoro pohlédnout tím směrem. Tak leží v domě jen mrtvola matky toho jediného syna a bydlí tam zlí duchové. Měl také jednu sestru; ta opustila matčinu mrtvolu, odešla žebrotou a nevrátila se. Také syn asi zemřel, protože není o něm

zpráv. Odvážíš-li se tam jít, poutníku, najdeš tam několik knih.“ Zeptal jsem se informátora, kdy se to všechno stalo, a on myslel, že uplynulo asi osm let od smrti matky. Na krupobití a ostatní neštěstí způsobená synovou černou magií si vzpomíná jen vzdáleně z mládí. Co se stalo předtím, slyšel jen od jiných lidí.

To mne ujistilo, že mi obyvatelé vsi z obavy před mými ochrannými božstvy neudělají nic zlého. Avšak zpráva o smrti matčině a o zmizení mé sestry naplnila mé srdce starostí a zoufalstvím. Skryl jsem se až do slunce západu a hořce jsem plakal. Po západu slunce jsem šel do vsi a běda, našel jsem dům právě takový, jak jsem o něm snil. Krásný dům, podobný kdysi chrámu, byl úplně rozpadlý a pobořený. Mnoho svatých knih bylo poškozeno deštěm a pokryto vysokou vrstvou prachu a hlíny ze zničené střechy. Ptáci a myši stavěli si v nich svá hnízda a spali tam. Kam jsem jen pohlédl, všude stejné zpustošení a trosky. Tu mne přemohlo zoufalství. Hledal jsem cestu do vnějších místností a přišel jsem na hromadu hlíny a hadrů, zarostlou travou a plevelem. Jak jsem prohrabával tuto hromadu, vypadly z ní lidské kosti a bezděčně jsem cítil, že to byla mrtvola mé matky. Jala mne hluboká, nevýslovná touha. Myšlenka, že již nikdy svou matku nespátřím, byla tak nesnesitelná, že jsem skoro ztrácel vědomí. Tu jsem si vzpomněl na nauky svého guru. Usedl jsem, duchovně jsa spojen s duchem své matky a s božskými světci školy kagjüpa; z kostí matčiných jsem udělal podušku a setrval jsem v nerušeném stavu klidu, v jasné, hluboké meditaci. Tehdy jsem poznal, že opravdu bylo možné zachránit mého otce a matku ze strastí a bídy sansárového bytí. Když jsem po sedm dní a nocí setrval v tomto stavu, povstal jsem ze samádhi¹²⁴.

Ovocem tohoto přemítání bylo vědění, že v žádném stavu sansárového bytí nemůže být věčné požehnání. Rozhodl jsem se, že rozdrťím matčiny kosti na prach, smísím je s jílem a dám jím naplnit cchacchy, malé skříňky na relikvie. Zaplatit jsem za to chtěl svazky svatých knih. Sám jsem pak chtěl jít do jeskyně Dagkar

Taso¹²⁵ a tam setrvávat v nepřetržitém soustředění. Dnem i nocí jsem tam chtěl sedět, až by smrt ukončila můj život. Slíbil jsem si, že raději zemřu sebevraždou, nežli bych popřál místa jakékoli světské myšlenky. Prosil jsem dákiní a svá ochranná božstva, aby ukrátila můj život, kdybych se někdy chtěl spokojit s lehkými náboženskými cvičeními.

Když jsem znovu a znovu promyslel toto rozhodnutí, sebral jsem matčiny kosti. Pak jsem oškrabal prach a špínu ze svazků svatých písem a viděl jsem, že jejich písmena jsou ještě jasně čitelná. Svazky na zádech, kosti v zástěře, tak jsem odcházel. Nevýslovná muka svírala mé srdce v nejhlubším nitru. Ve světě už nebylo nic, čím by mne pokoušel nebo poutal. Opakoval jsem svůj slib, že se po celý život budu oddávat přísné askezi, plnit pravdu a pevně při tom setrvám. V téměř šílené náladě jsem zpíval sobě samému verše o pevném rozhodnutí:

Ty, milostivý, neproměnný pane,
Marpo Překladači – jak jsi mi předpověděl,
našel jsem učitele, jenž mne učí nestálosti věcí,
ve svém domově, ve věznici pokušení.
Dej, ať požehnáním tvé milosti
najdu víru a zkušenost u tohoto učitele.

Všechny jevy ve své viditelnosti a trvání
jsou nestálé, nejisté, proměnné.
Zvláště všechno pozemské bytí
je neskutečné a bez trvalého prospěchu.
A tak místo bezúčelného konání
chci hledat božskou pravdu.

Za otcova života byl jsem ještě nevzrostlý;
když jsem se narodil a dospěl, otec mi zemřel.

Ale i kdybychom se byli spolu poznali – malý zisk!
Chci tedy hledat božskou pravdu,
odejít do jeskyně Dagkar Taso,
abych se cvičil v pohroužení.

Když byla má matka živa, já jsem byl dlouho vzdálen;
když jsem přišel domů, našel jsem matku mrtvou.
I kdybychom se však byli setkali – malý zisk.
Chci tedy hledat božskou pravdu,
odejít do jeskyně Dagkar Taso,
abych se cvičil v pohroužení.

Když byla sestra doma, její bratr byl daleko;
když přišel bratr domů, sestra zabloudila.
I kdybychom se však byli setkali – malý zisk!
Chci tedy hledat božskou pravdu,
odejít do jeskyně Dagkar Taso,
abych se cvičil v pohroužení.

Když nabízely se mi svaté spisy, úcta k nim chyběla;
když jsem našel k nim úctu, byly poškozeny deštěm.
I kdybych se jim však byl dříve věnoval – malý zisk!
Chci tedy hledat božskou pravdu,
odejít do jeskyně Dagkar Taso,
abych se cvičil v pohroužení.

Když stál dům pevně, byl pán pryč;
když se pán vrátil, leží dům v rozvalinách.
I kdybych se mu však byl věnoval – malý zisk!
Chci tedy hledat božskou pravdu,
odejít do jeskyně Dagkar Taso,
abych se cvičil v pohroužení.

V hojnosti zde bylo pole, chyběl hospodář;
a když zas přišel, zpustlé bylo pole.
I kdybych se mu však byl věnoval – malý zisk!
Chci tedy hledat božskou pravdu,
odejít do jeskyně Dagkar Taso,
abych se cvičil v pohroužení.

Majetku, domove, otčino,
jak jste jalové a prázdné,
jste kořistí bezbožníka.
Ale já, zasvěcenec, jdu získat věčnou pravdu.

Ó otče, milostivý Marpo Překladači,
nechť mám úspěch v pohroužení o samotě.

Když jsem v návalu náboženského nadšení zazpíval tuto napůl píseň, napůl hymnu, odešel jsem nejdříve do domu svého dřívějšího domácího učitele. Byl mrtev, ale žil zde jeho syn; jemu jsem nabídl knihy s prosbou, aby uhnětl z pozůstatků mé matky cchacchu. Obával se, že by moje ochranná božstva navštívila jeho dům, kdyby přijal knihy, ochotně však slíbil, že zhotoví cchacchu. Když jsem mu řekl, že ho moje ochranná božstva nenavštíví, dám-li mu knihy dobrovolně, přijal je. Potom začal dělat cchacchu a já jsem mu pomáhal. Hotové pak byly vysvěceny a uloženy ve stúpě. Chystal jsem se odejít, ale syn mého učitele mne vyzval, abych u něho několik dní zůstal. Chtěl hovořit o starých časech a slíbil, že mi dá, co nejlepšího bude mít. Řekl jsem mu však, že si musím pospíšet a nemám na rozhovory čas, protože se ihned musím pohroužit v meditaci. Přesto naléhal, abych u něho zůstal alespoň tuto noc, aby měl čas připravit pro mne trochu zásob pro dobu mých náboženských cvičení.

Svolil jsem a on mi řekl: „Ve svém mládí jsi ničil nepřátele čer-

nou magií. Ve zralém věku ses stal náboženským člověkem. Je to opravdu velmi podivuhodné. V budoucnosti se jistě staneš svět-cem. Jakého gurua jsi našel a které duchovní spisy jsi přijal?“ Ptal se mne se zájmem. Já jsem mu vyprávěl, že jsem obdržel nauku o velké dokonalosti a vylíčil jsem, jak jsem našel Marpu. Blahopřál mi a navrhl, že bych měl opravit svůj dům, oženit se s Dzese a usadit se jako lama ŋingmapa. Vyložil jsem mu, že Marpa se oženil, aby sloužil lidem. Kdybych ho chtěl následovat bez čistoty jeho cíle a bez jeho duchovní síly, podobal bych se zajíci, který by chtěl napodobovat lví skok, a to by mohlo skončit jen pádem do propasti zkázy. A dodal jsem: „Jsem přesvědčen, že nepotřebuji nic jiného než život v pohroužení a v pobožnosti. V pozemském životě nemám zálibení. Nejhlubším smyslem všech příkazů mého gurua bylo, abych vedl život poustevníka oddaného pohroužení. Chci tedy usilovat o to, abych žil ideálním životem zbožného kagjüpy k radosti svého gurua, ve službě všem cítícím bytostem a v oddanosti prazákladu svatého řádu. Tím chci osvobodit i své rodiče ze san-sárového bytí a nakonec být užitečný i sobě samému. Nerozumím ničemu než rozjímání a nemohl bych nic jiného vykonávat. Také po ničem jiném netoužím. Potom, kdy jsem spatřil bídné trosky svého domu a zbytky majetku mých zemřelých rodičů, vyvstalo ve mně nezrušitelně, že všechno světské pachtění je nesmyslné; a tak ve mně vzplálo přání po životě v pohroužení. Pohodlný život je vhodný pro ty zbožné lidi, kteří netrpěli tolik jako já a kteří nemají tak živě před očima myšlenku na smrt a peklo. Mne však okolnosti přesvědčily příliš silně o nezbytnosti celoživotní nadšené nábožen-ské oddanosti a hlubokého pohroužení se až do smrti, i navzdory hladu a chudobě.*

*Kdo pracuje na svém osvobození a je spjat s někým ze světa, pracuje i na jeho osvobození. Tak zemřelí rodiče mohou být pro usilujícího člověka jistým komplexem ve vlastní bytosti; jeho zničení ve světle nejvyššího probuzení je spásou tohoto komplexu a tím i spásou jeho vlastních rodičů.

A zaspíval jsem se slzami v očích:

Pozdravení vznešenému Marpovi u jeho nohou!
Kéž tvoje milost vede mne, žebráka,
k osvobození od pozemských pout.

Běda vám, vy světem připoutané
nešťastné bytosti,
jak hlubokou se stává bolest, myslím-li na vás,
jak těžkým utrpení, pokud okouším vaše.
Točíme se a víříme, až klesneme do pekel;
komu působí karma bolest a utrpení,
zasvěť svůj život pravdě, to je nejlepší úděl.

Ty neproměnný Pane, Dordžechangu,
svou milostí posilni v žebrákovi žízeň po samotě.
Časem mrhají hosté pozemského bytí,
jež je nestálé a plné klamů.
Jako by museli onemocnět žalem starostí.

Mé pastviny, kde se pásly mé ovce, kozy a krávy,
na půvabných pláních Gungthangu
teď navštěvují zlí duchové.
Je to obraz samého klamu,
který mne vede k životu v pohroužení.

Můj krásný dům Čtyři sloupy a osm pilířů
podobá se teď lvímu doupěti,

Užitečnost člověka, který rozumí pouze rozjímání a pohroužení jako Milaräpa, je mnohostranná. Např. poznání karmy, moudrost a objektivní spravedlivost mají původ právě v tomto duševním úsilí. Pravý jógin je proto užitečnější než archeolog, latinář, řečtinář nebo filozof určitého druhu.

věž, čtyři stěny a osm cimbuří, devátým byla střecha,
teď vypadá jako oslí uši.
Je to obraz samého klamu,
z něhož dychtím po životu v pohroužení.

Moje úrodné pole Ormův trojúhelník
je teď zarostlé travou a plevelem.
Bratrance a všichni moji příbuzní jsou připraveni
postavit se proti mně jako nepřátelé.
I to jsou obrazy samého klamu,
z něhož dychtím po životu v pohroužení.

Můj vzácný otec Mila Šergjal¹²⁶ –
beze stopy zapadl jeho život
a milovaná matka Ňangccha Kargjän
je nyní hromádkou vybilých kostí.
I to jsou obrazy samého klamu,
z něhož dychtím po životu v pohroužení.

Můj kněz a učitel Könčhog Lhabum
je nyní sluhou jako ostatní.
Mé svaté knihy, poklad Zákona,
byly hnízdem krys a ptáků.
I to jsou obrazy samého klamu,
z něhož dychtím po životu v pohroužení.

Můj soused a strýc Junggjal
je nyní na straně mých nepřátel.
Jediná moje sestra Peta Gönkji
odešla a nikdo neví kam.
I to jsou obrazy samého klamu,
z něhož dychtím po životu v pohroužení.

Ó milostivý, ó neproměnný,
požehnej mně prosebníku v mé touze po samotě.“

Když jsem zazpíval tuto smutnou píseň, řekl můj hostitel s povzdechem: „Skutečně, máš úplnou pravdu.“ A jeho paní prolila mnoho slz. Pohled na ubohé ruiny mého rozpadlého domu zapůsobil na mne tak hluboce, že jsem vždy znovu vyjadřoval rozhodnutí strávit život jako poustevník v osamělé meditaci. Také ve svém srdci jsem znovu a znovu opakoval toto rozhodnutí. A opravdu se nemusím kárat za to, že jsem se cvičil ve zbožnosti a pohroužení a nemarnil čas světským bažením.

Toto je šestý záslužný čin, v němž je Milaräpa veden zde popsány okolnostmi k náboženskému životu nejhorlivější oddanosti.

KAPITOLA X

POHROUŽENÍ O SAMOTĚ

Džecünova meditace v horské samotě; vnější zkušenosti a psychicko-fyzické výsledky; jeho písně o těchto zážitcích.

DÁLE se tázal Ráčhung, na kterých místech se Džecün oddával rozjímání a cvičil se v pokání a zbožnosti.

Nato odpověděl Džecün: Příštího jitra opatřil mne syn mého učitele pytlem mouky, kořeněným máslem, sýrem a jinými zásobami a řekl: „To ti poslouží za potravu ve tvé zbožné samotě. Vzpomeň na nás ve svých modlitbách.“ S těmito zásobami jsem odešel. V prostorné jeskyni na jednom kopci za mým vlastním domem usedl jsem k hlubokému rozjímání. Přijímal jsem jen málo potravy – jen jako koření – a mé tělo bylo vyčerpané a slabé; ale ve své pobožnosti jsem udělal velké pokroky. Tak vydržely zásoby po několik měsíců. Když byly u konce a já nemohl delší čas vydržet bez potravy, chtěl jsem si vyprosít u pastýřů na kopci trochu másla, sýra a podobného a od rolníků z roviny trochu mouky nebo zrní, abych mohl setrvat v meditaci, aniž bych hladověl.

Na své cestě k pastýřům přišel jsem ke stanu z jačí srsti a prosil jsem obyvatele, aby dali zbožnému člověku almužnu koření, másla a sýra. Naneštěstí se ukázalo, že to byl stan mé tety, která mne ihned poznala. Zuříc, pustila své psy, které jsem odháněl holí a kamením. Pak vyběhla i sama, ozbrojena stanovým kulem, a křičela: „Ty poskvrno svého vznešeného otce! Ty vrahu svých příbuzných! Ty ničiteli své vlastní země! Proč jsi sem přišel? Jak mohl mít tvůj vznešený otec takového syna!“ Přitom mne mlátila, jak mohla. Obrátil jsem se na útěk, ale protože jsem byl zesláblý hladem, klopýtl jsem o kámen a spadl

do rybníka, kde jsem se skoro utopil. Ona však zuřila dál.
Zvedl jsem se, jak jsem dokázal, opřel jsem se o hůl a zazpíval
jsem své tetě:

„Klaním se u nohou svého dobrotivého otce Marpy!
V nešťastném chmurném domově, v temném údolí Ca,
podobni hrachu v křovinách byli jsme daleko rozptýleni
my tři nešťastníci – zarmoucená matka a dva sirotci.
Způsobili jste to, nebo ne,
vzpomínáte si na to, teto a strýče?

Jako žebrák putoval jsem daleko;
neúprosný meč chudoby sklál matku.
Pro potravu a oděv se dala sestra na bludnou pouť.
Neutišitelná touha obě ještě spatřit
hnala mne do mého rodného
kraje, zpátky do tohoto vězení.

Již nikdy nespátřím milou tvář své matky.
Starost hnala mou sestru v dál.
Mé srdce křičí v nejhlubších mukách.
A všechny ty strasti, všechna ta bída, kterou trpíme,
není to vaše dílo, příbuzní?

To nevýslovné utrpení mne přivedlo ke zbožnému životu.
Oddávaje se rozjímání na osamělém, tichém kopci,
o svaté nauce mého milostivého Marpy,
spotřeboval jsem zásoby a potravu k udržení života.
Vyšel jsem, abych si vyprosil almužnu.

Jako se umírající zvíře plazí k ochrannému úkrytu,
tak mne to táhlo před dveře mé tety.

Smečku divokých psů poštvála jsi na nalomené, slabé tělo.
A ještě ses sama připojila divokým útokem.

Svámi hrubými vyhrůžkami, divokými kletbami
znovu rozmýcháváš trpkost v mém srdci
a tvé rány stanovým kulem
modřinami pokrývají mé ubohé tělo.
Skoro jsi mne připravila o život.

Měl bych dost příčin nenávidět tě.
Poslouchám však přece rozkazů svého gurma.
Vzdej se i ty, teto, pomsty
a dej mi potravu nutnou k mému zbožnému úsilí.

Ó Marpo, pane, ty soucitem bohatý,
ve své milosti zmírni žebrákův hněv.“

Když jsem vyslovil tato slova polo zpívaje a polo pláče, nemohlo se již zdržet slz děvče, které přišlo za tetou. Též moje teta byla naplněna lítostí a studem. Odešla do stanu a poslala mi po děvčeti hroudu másla a strouhaný sýr.

Pak jsem šel ještě k jiným stanům. Nepoznával jsem nikoho z jejich obyvatelů, ale zdálo se, že všichni znají mne. Cívěli na mne a každý mi dal bohatou almužnu; s ní jsem se vrátil do jeskyně. Podle chování své tety jsem mohl soudit na přijetí u strýce, a proto jsem si umínil v žádném případě nejít tím směrem. Než náhoda tomu chtěla, že jsem na své prosebné pouti přišel k sedlákům horního údolí Ca právě před dveře nového strýcova domu, kam se přestěhoval po neštěstí. Poznal mne, vyběhl za mnou a křičel: „I když se už podobám staré mrtvole, přece jsem se tě dočkal!“ Chtěl mne zabít a hodil po mně kamenem, který mne skoro zasáhl. Proto jsem utekl; on však házel ze všech sil dále kamením.

Utíkal jsem dál, ale on vyběhl se šípem a lukem v ruce a křičel: „Ty ničiteli životů! Ty zrádče! Nezpustošil jsi tuto zemi? Vy, sousedé a venkované, teď tu máme našeho nepřítele. Pospěšte sem!“ Střelil po mně několik šípů a mladí lidé ze sousedství házeli po mně kamením. Obával jsem se, že se v odplatu za své černomagické činy stanu obětí jejich pomsty a vzteku, a hlasitě jsem křičel, abych jim nahnal strachu svou magickou mocí: „Můj otče a vy guruové sekty kagjüpů! Vy tisíce krev pijících a víru střeňoucích božstev! Já, zbožný, jsem pronásledován nepřáteli. Pomozte mi a pomstěte mne. I když zemru, vy, bohové, jste nesmrtelní!“

Tato slova všechny polekala. Zadrželi mého strýce a několik z nich, kteří mi byli nakloněni, postavilo se mezi nás. Jiní, kteří mne kamenovali, prosili za prominutí. Jen můj strýc mi nechtěl dát žádnou almužnu. Druzí mi však dali mnoho a s tím jsem se vrátil do jeskyně. Báł jsem se teď, že bych probudil hněv lidí, kdybych tam zůstal déle, a rozhodl jsem se odejít jinam. Té noci jsem však měl sen, který mi poručil, abych ještě několik dní zůstal, což jsem také učinil.

Dzese (která mi byla v dětství zaslíbena) zaslechla o mé přítomnosti a přišla ke mně s dobrou potravou a nápojem. Velmi plakala a objímala mne. Když mi líčila smrt matčinu a sestřin odchod, propadl jsem zármutku a hořce jsem plakal. Pak jsem jí řekl: „Jak jsi věrná, že ses ještě neprovdala.“ Odpověděla: „Lidé měli takový strach před tvými ochrannými božstvy, že mne nikdo nepožádal o ruku. Ani bych ji nebyla nikomu podala. Je to krásné, že ses zasvětil náboženskému životu. Co chceš udělat se svým domem a polem?“ Porozuměl jsem jejímu přání a doufal jsem, že by z náboženského hlediska stačilo, kdybych se za ni modlil, když jsem se díky milosti svého gurma vzdal všeho světského života. Musil jsem však říci něco, co by odstranilo i její vnější pochyby. Proto jsem jí řekl: „Potkáš-li mou sestru, dej jí dům a pole. Dokud nepřijde, užívej je sama. Je-li má sestra mrtvá, je obojí tvoje.“ Zeptala se

mne: „Nechtěl bys je mít sám?“ Odpověděl jsem jí však: „Budu si hledat jídlo jako myši a ptáci; nebo se budu postit a zemru; proto nepotřebuji žádného pole. Budu přebývat v jeskyních a odlehlých koutech, k tomu nepotřebuji dům. Víím, že bych při smrti musil tady zanechat všechno, i kdybych celý svět vlastnil. Vzdám-li se všeho již nyní, bude to požeňnáním v životě tomto i příštím. Usiluji o život, který je v protikladu k doufání světských lidí. Proto již na mne nemysli jako na žijícího člověka.“

Tu se mne ptala: „Jsou tvá cvičení také v protikladu ke cvičením jiných zbožných lidí?“ Odvětil jsem: „Přirozeně jsou v protikladu s cvičeními pokrytců, kteří nosí mnišský šat jen pro vnější úctu a světské cíle: pro slávu a pozemskou velikost se učí z paměti obsahu jedné nebo dvou knih. Málo se však liším od skutečně zbožných lidí, i když náležejí k jiným naukám a směrům, když nejsou takoví, jak jsem teď řekl. Nemůže být velký rozdíl mezi jedním a druhým cílem, takže nemohu být v protikladu k žádnému z nich. Pokud ovšem nejsou tak upřímní jako já, musí být v protikladu k mé víře.“

Nato řekla: „Jak to však přijde, že tvůj zevnějšek je tak chudý a ubohý, daleko horší než u nejhoršího žebráka? Nikdy jsem neviděla něco podobného. K jakému zvláštnímu směru mahájánské nauky patříš?“ Vyprávěl jsem jí, že sleduji nejvyšší náboženský směr mahájány; nazývá se Stezka dokonalého sebezřeknutí, abych dosáhl v tomto životě buddhovství. A pro tento cíl musíme opustit všechny pozemské věci a přání.

Tu se opět ujala slova: „Vidím, že cvičení tvé nauky je úplně odlišné od jiných, a jak vidím a slyším od tebe, nemůže být cvičení této dharmy nijak lehké. Jiné stezky by byly lehčí.“ Odpověděl jsem: „Jógin, který ještě lpí na něčem pozemském, nemůže dosáhnout mého ideálu pravého odevzdání se. Domnívám se, že ti upřímní hledači boha, kteří ještě lpí na žlutém rouchu, mají ještě maličkou zálibu ve světském výjimečném postavení. Kdyby se však

i toho zbavili, jsem přesvědčen, že mezi nimi a mnou je veliký rozdíl v pokroku a úspěchu na cestě k buddhovství. To bys však dnes ještě nepochopila. Cítíš-li to přece, měla by ses věnovat náboženskému životu. Necítíš-li se ještě k tomu zralou, pak se raduj z domu a pole, jak jsem už řekl, a jdi raději domů.“ Nato odpověděla: „Tvůj dům a pole nemohu přijmout. Měl bys je dát své sestře. Ráda bych se zasvětila náboženskému životu, nedovedla bych však být tak zbožná jako ty.“ A s těmi slovy odešla.

Když se má teta dověděla, že se nechci starat o dům a pole a že jsem se rozhodl poslouchat příkazů svého gurua, pomyslila si, že by je snad mohla pro sebe získat. Přišla tedy ke mně se zásobou ječné mouky, másla, čhangu a jiných potravin a řekla: „Dříve, když jsem byla ještě nevědomá, špatně jsem s tebou nakládala. Poněvadž jsi však, synovče, nábožensky založený člověk, musíš mi odpustit. Když dovolíš, budu obdělávat tvé pole a starat se ti o potravu.“ Souhlasil jsem s ní a řekl: „Budiž; dej mi měsíčně mouky z dvaceti měr ječmene; ostatní si můžeš nechat a můžeš pole obdělávat.“ Potěšená takovým obchodem odešla. Po dva měsíce mi dávala smlouvenou mouku. Pak přišla zase a řekla: „Lidé říkají, že tvá ochranná božstva by mi mohla škodit tvými magickými silami, když pole obdělávám.“ Uklidnil jsem ji slovy: „Proč bych měl ještě teď používat magických sil? Ty si však vysloužíš zásluhu, když budeš nadále obdělávat pole a mně dávat potravu, jako to děláš.“ Tu zvolala: „Ať tedy mám jistotu, přísahej, že už nikdy nepoužiješ kouzel. To přece můžeš udělat.“ Nevěděl jsem přesně, co má za lubem, pokládal jsem však za správné přísahat podle jejího přání, abych se všem zalíbil. Tak jsem ji uklidnil a spokojeně odešla.

Tou dobou jsem přes trvalé pohroužení nemohl zjistit žádnou známku pokroku ve vědění nebo pocitu extatického tepla. Začal jsem mít starost, co bych měl dál dělat. Jedné noci jsem ve snu oral velice ztvrdlý kus země, což vyčerpávalo všechny mé síly. V zou-

falství, že nejsem s to je zorat, jsem se chtěl vzdát této práce. Tu se v nebeských výšinách objevil můj milovaný guru Marpa a napomínal mne: „Můj synu, napni všechnu svou sílu vůle a orej dál, podaří se ti to, i když je půda sebetvrdí.“ Marpa pak sám vedl spřežení, zem se pak vzdala a dala se docela lehce zorat. Pole dalo bohatou žeň. Když jsem procitl, měl jsem ze snu velikou radost.

Napadlo mne, že sny jsou klamným zrcadlením vlastních myšlenek, které by ani nevědomí prostáčekové nebrali vážně, a že jsem naivnější než největší blázen, nechám-li se řídit sny. Protože to však vypadalo jako znamení, že mé úsilí bude korunováno úspěchem, budu-li se oddávat horlivě a vytrvale rozjímání, zaradoval jsem se a zazpíval v této náladě píseň, která mi měla udržet pravý význam snu v paměti:

K tobě, Pane, vznáším svou prosbu.
Dopřej mi, žebrákovi, setrvat v samotě.

Na pole pokojného vědomí dávám
vodu a hnůj pevné víry.
Vkládám v ni dobré semeno neposkvrněného srdce;
jako hučící hrom duní nad ní žhavá modlitba.
Jako vlahý déšť snáší se na ni milost.

Pluhu a volům nerozptýlené mysli
dal jsem radlici rozumu a pravé nauky.
Voli, vedeni silnou jistou rukou
na tvrdé uzdě nedílného cíle,
povzbuzování bičem nikdy neumdlévající horlivosti,
lámou tvrdou zemi nevědomosti, povstalou ze zlého chtíce,
a vyvracejí kameny ve hříchu ztrnulé povahy,
vykoření každé pokrytectví.

Karmickými zákony pravdy pak jako pod srpem
padá k zemi vznešený život.
A zralé plody nejvyšší pravdy
plní stodoly, jež se vymykají představě.

Sami bohové pak praží a melou tento drahocenný pokrm,
ježž nyní obdrží mé pokory plné chudé bytí,
když hledám pravdu.

Tak nacházím vysvětlení svého snu:
ze slov nezraje pravé ovoce.
Z pouhého popisu nevyroste pravé vědění.
Kdo se však oddává svatému snažení,
musí cvičit setrvání a horlivost v soustředění.
Když snáší bolestné námahy při horlivém hledání
a pln pečlivosti se pídí, potom může nalézt to drahocenné.

Takový budiž čestný boj o pravdu,
prost překážek a rušení na stezce.

Po tomto zpěvu jsem se rozhodl, že budu pokračovat ve svých meditacích v jeskyni Dagkar Taso. Když jsem byl právě na odchodu, přišla má teta se šedesáti měrami ječné mouky, se šatem z kousků kožešin, s dobrým oděvem a hroudou másla smíšeného s tukem a řekla: „Můj synovče, tím zde máš zapláceno za své pole, které mi teď patří. Vezmi si to a odejdi na nějaké vzdálené místo, kde bych tě již ani neslyšela ani neviděla. Protože moji sousedé říkají ‚Thöpaga nám přinesl mnoho neštěstí; budeš-li s ním nadále co mít a musíš-li mu být k službám, pak nám jistě přinese ještě víc škody a snad usmrtí i poslední zdější lidi. Raději dřív zabijeme vás oba.‘ Proto bude jistější, prchneš-li odtud někam jinam. A nechceš-li

ty odejít, proč bych jim měla padnout do rukou já? Určitě by mne zabili.“

Věděl jsem, že lidé tak nehovořili, a proto jsem jí odpověděl: „Kdybych nebyl věren svému náboženskému slibu, použil bych svých magických sil, abych pole zase dostal, zejména proto, že jsem nepřisahal, že bych to za těchto okolností neučinil. Svou magickou silou bych tě mohl okamžitě proměnit v bledou mrtvolu. A přece tak nečiním. Na kom bych měl cvičit svou trpělivost, ne-li na tom, kdo mi činí bezpráví? Kdybych dnes v noci zemřel, co by mi bylo platné pole nebo tyto věci zde? Trpělivost je to, co je, jak se praví, nejkratší stezkou vedoucí k buddhovství, a na tobě, teto, ji musím cvičit. Vy jste to také byli, ty a strýc, kdo jste mne dovedli k tomuto životu v odříkání. Jsem vám za to oběma ze srdce vděčen a odplatou za vaše činy se za vás budu modlit, aby vám bylo v příštích životech umožněno dosáhnout buddhovství. A chci ti dát nejen to pole, ale i dům.“ Pak jsem jí přesně vše vyložil a řekl závěrem: „Protože můj život je zasvěcen hledání pravdy, netoužím po ničem jiném než po naukách svého gurma. Tak ti může být dům i pole vítáno.“ Pak jsem zazpíval následující píseň.

Ty, Pane, můj guru, díky tobě jsem asketou,
mé blaho a bída, Pane, jsou ti známy.

V síti karmy je zapřaženo všechno sansárové bytí;
kdo se do ní chytí, ztrácí stezku spásy.

Lidstvo pilně sklízí zlé činy
a toto konání znamená hořet v pekle.

Laskavé slovo dětí a příbuzných je démonův zámek;¹²⁷
jej budovat znamená zřítit se v plamenná muka.

Hromadit majetek znamená shromažďovat statky druhých
lidí;
a vše nahromaděné jsou jen zásoby pro nepřítele.

Radovat se z vína a čaje rovná se smrtícímu nápoji;
životní stezka spásy opíjí toho, kdo ji přijímá.¹²⁸

Tetiny peníze za mé pole jsou vyrvány lakotě;
stravovat se z nich, to by přineslo
znovuzrození mezi temnými duchy.

Rada mé tety byla plodem hněvu a msty;
opětovat je by kolem rozpoutalo zničení a zmatek.

Co vlastním, pole a dům a vše,
vezmi si, teto, a buď šťastna.

Tupení lidí vymazávám v pravé modlitbě,
uspokojím božstva svou horlivou prosbou.

Soucitem podmaňuji démony,
bezvěrece pouštím po větru
a obracím svého ducha vzhůru.

Ty, neproměnný, jenž jsi pln milosti,
požehnej mému životu v samotě.

Po této písni mi teta řekla: „Musíš být opravdu náboženský
člověk, můj synovče; je to chvályhodné.“ A uspokojena odešla.

Tento zážitek se mne bolestně dotkl; na druhé straně mi však
odpadla starost o pole a dům. Rozhodl jsem se, že nyní ihned ode-
jdu do jeskyně Dagkar Taso, abych se dál oddával pohroužení. Pro-

tože mi tato jeskyně poskytla ochranu, když jsem kladl základy k samádhi (stavu klidu), byla pojmenována Kangcchugphug (Sluj, kde * seděl na svých nohou). Příštího jitra jsem se vydal s věcmi, které mi přinesla teta jako kupní cenu, a s malým zbytkem dřívějších zásob na cestu a přišel jsem k jeskyni Dagkar Taso. Líbila se mi a usedl jsem. Zhotovil jsem si velkou tvrdou podušku jako sedadlo, složil na ně své přikrývky a učinil jsem slib, že nesestoupím ani nikam do vesnice ani k lidským obydlím.

Až do dosažení všech siddhi setrvám zde v odloučení,
a kdybych umíral hladem, nepůjdu hledat almužnu;
jinak nechť se udusím prachem.
I kdyby mi hrozilo zmrznutí, nesestoupím do údolí pro
teplý šat;
i kdybych měl zemřít zoufalstvím, nesestoupím do údolí
pro světskou radost.
I kdybych trpěl neduhem, nesestoupím do údolí pro léky.
Nevynaložím ani nejmenší hnutí svého těla pro pozemské
cíle,
proto tělo, slovo a srdce zasvěcuji
jedině zápasu o buddhovství.

Pomozte mi, guruové, bohové a dákiní, pomozte tento slib
dodržet
a požehnejte mému úsilí.
Dákiní a božstva, ochraňující víru, pomozte vyplnit mou
touhu;
pošlete mi pomoc, kterou budu potřebovat.

Ještě jsem připojil: „Kdybych porušil tento svůj slib, nechť

*Milaräpa

božské bytosti, které chrání víru, ihned ukončí můj život. Neboť je lépe zemřít než vést život bez touhy po pravdě. A kéž potom milost mého gurma a děvů vede můj příští život k náboženskému úsilí a naplní jej pevností a obezřetností, s nimiž bych vítězně překonal všechny překážky na Stezce.“

Když jsem učinil tento slib, zazpíval jsem na posvěcení svých slibů:

Následuji Nárópu na stezce spásy.
Kéž dopřeje mi, žebrákovi, setrvat v osamocení!

Nebudou mne svádět radosti klamného světa
a zesílí ve mně klid pohroužení.

Nechť nezaniknu v nevědomém tichu,
květ nejvyššího vědomí ať ve mně rozkveté.

Nechť mne neruší víření pozemských myšlenek
vytvořených myslí,
bujný pupenec Nestvořeného ve mně ať rozpukne.

Nechť nekalí nekliduplný svár myslí mé osamění,
nechť zraje ovoce moudrosti a zkušenosti.

Neruš mne, Máro, se svým matoucím vojem,
nechť mám ve vědomí mír vlastního duchovního bytí.

Nenech mne pochybovat o stezce a nauce
a nech mne kráčet ve stopách mého duchovního otce.

Ó milostivý pane, ty neproměnného těla,
požehnej mi, žebrákovi, abych setrval v odloučení.

Po této modlitbě setrval jsem dále v pohroužení a žil jsem jen z trochy mouky, kterou jsem smísil se vším, co jsem našel k jídlu. Získal jsem duchovní znalost mahámudry (velkého symbolu); mé tělo však bylo příliš slabé, abych mohl ovládat psychofyzické a nervové proudy a síly svého systému. Tak jsem nemohl dosáhnout extatického vnitřního tepla a zůstal jsem dále velmi citlivý na chlad.

V nejhlubší oddanosti jsem se modlil ke svému guruovi a jedné noci jsem měl živý sen či spíše zjevení v nadvědomém stavu. Přišly mnohé paní, které přinesly všemožné potraviny pro púdžu (náboženský obřad). Říkaly, že je poslal můj guru Marpa, aby mne vyučovaly v náboženských tělesných cvičeních.

Tak jsem začal provádět trojí cvičení pěstění těla, slova a myšlenky a rozvinul extatické fyzické teplo. Tu mne přepadlo po roce přání po malém oddechu a chtěl jsem se právě vydat na cestu, když jsem si vzpomněl na svůj slib a zazpíval sám sobě tuto výčitku:

Ó Dordžečangu, ty, jenž v Marpově těle
dopřáváš mně, žebrákovi, setrvat v samotě!

Ó ty podivný Milaräpo,
ke svému napomenutí slyš tato slova:

Vzdálen jsi všech lidských bytostí,
jež by mohly s tebou vyměnit sladké řeči.

Cítíš se osamělým, hledáš rozptýlení,
a přece je bez příčiny tvé hledání.

Neruš své vědomí, udržuj je v míru,
když prchá v myšlení, plní se bohu vzdálenými tužbami.

Potlač přání po rozptýlení, drž na uzdě myšlenky,
kdybys propadl moci pokušení,
rozptýlíš svou pobožnost ve větru.

Nebloudi kolem, setrvej spokojen v klidu,
o kámen by se mohla udeřit tvá noha.

Nezvedej hlavu, hluboko ji skloň,
neboť pozdvižena hledá nicotnosti.

Nespi, setrvej v modlitbě,
neboť spícího tě přepadne
pateronásobný jed nevědomosti.^{129*}

Po tomto zpěvu sebespokárání jsem nepřetržitě po víc než tři roky setrval dnem i nocí ve svých meditacích. Mé duchovní vědění se prohloubilo a rostlo. Ale mé zásoby ječné mouky byly vyčerpány. Zvykl jsem si na hladové jídlo dvaceti měř ječné mouky ročně, ale ani toho již nebylo. Tak jsem měl zemřít, aniž jsem dosáhl buddhovství; bylo by to však hanebné přerušení mého věčného

*Tyto zkoušky znamenají jemná pokušení, jimž téměř každý slabší člověk podléhá bez odporu. Nepokládá za pokušení prostou pohnutku po odpočinku nebo po duševním uvolnění, jaké poskytuje společnost. A přece hrubá nebo jemná pokušení přicházejí právě v době, kdy usilující člověk vnitřně šplhá k podstatnému mystickému výsledku. A usilující člověk nechá neodpovědně sklouznout opět dolů břímě, jež donesl na úpatí nebo na svah hory uskutečnění. Za to však platí snahou, která nepřináší výsledek. To znamená, že nejrychlejší cesta k podstatnému mystickému výsledku vede přes netečnost ke všem pokušením, která jsou reakcí na zřeknutí. Zřeknutí totiž vyčišťuje pole osobního denního vědomí; realizace této čistoty je závislá na době, po níž se organismus přizpůsobuje pro její přijetí. A toto přizpůsobování nesnese žádnou poruchu, protože je projevem zrodu; stačí tedy malá úleva ve vývojovém procesu, aby zesílily staré podmínky života, jež odpovídaly sansárovým procesům. Milaräpa měl dobrého génia, jenž ho převedl přes úskalí tzv. jemných zkoušek.

vývoje. Myslel jsem na to, jak se světší lidé radují, když získají jednu nebo dvě sikkky zlata, a jak jsou nešťastní, když je ztratí. Jak nekonečně vzácnější byl můj život, zasvěcený buddhovství. I kdyby byl celý vesmír naplněn zlatem, ještě nekonečně vzácnější je život, zasvěcený buddhovství. Na druhé straně by bylo lépe zemřít ve svém náboženském úsilí než porušit svůj slib. Co jsem měl dělat? Tu mne napadlo, že by nebylo porušením slibu, nýbrž rozšířením mé pobožnosti, kdybych si k výživě hledal potravu, aniž bych sestoupil k lidským obydlím. Vyšel jsem tedy před svou jeskyni Dagkar Taso; našel jsem tam několik slunných míst s dobrými prameny, u kterých rostly kopřivy. Přesunul jsem se tam.

Žil jsem nyní jen o kopřivové polévce a setrval jsem ve svém pohroužení.* Mé tělo nepokrýval žádný oděv a nesytily je žádné opravdové pokrmy. Scvrklo se v kostlivce a zezelenalo jako kopřiva, i vlasy měly zelenavý odstín.

Často jsem s obzvláštní úctou pozoroval svitek, jež mi dal můj guru. Někdy jsem si jej kladl na hlavu a něžně jej hladil, to uklidňovalo žaludek, i když jsem neměl nic k jídlu. Mnohdy jsem musel dokonce říhat (jako bych se byl mnoho najedl). Jednou či dvakrát jsem již byl rozhodnut svitek otevřít a přečíst. Znamení mi však řekla, že čas k tomu ještě nepřišel.

Asi o rok později šli náhodou kolem lupiči z obchodního místa

* Při hledání nejvyššího cíle je problém jak se zachovat k askezi, jejímž smyslem je omezování stravy. Vyhovuje-li někdo touze po jídle, může to znamenat, že pud sebezáchovy nemizí, ale zůstává v plné síle. Podstatné omezování stravy však může vést k takovému úbytku životní síly, že se člověk nemůže vnitřně zaměřit s náležitým důrazem na nejvyšší cíl. Proto ezoterická poučka stanoví, že usilující člověk smí přijímat dostatek potravy za předpokladu, že to bude činit k počtě boží. Přitom se mu ponechává k přezkoumání, zda v přijímání potravy rozhoduje chtíč, nebo poznání nezbytnosti zachovat tělo. Rozhoduje-li chtíč, je člověk povinen podstoupit askezi. Je-li jeho zájem o nejvyšší uskutečnění tak veliký, že by pro něj obětoval život, pak na tom, zda přijímá potravu málo nebo hodně, vůbec nezáleží.

Kjidong bez kořisti. Nejprve přede mnou utíkali, jako by spatřili nějakého bhútu (zlého ducha). Když jsem je ujistil, že jsem lidská bytost, poustevník, mínili sice, že na to nevypadám, přišli však blíž, aby si mne prohlédli. Prohledali každý kout, každý výklenek mé jeskyně a nakonec se mne zeptali: „Kde máš potraviny? Dej nám něco a velkoryse ti to vrátíme, jinak tě zabijeme.“ Tak mi vyhrožovali. Řekl jsem jim, že žiji jen o kopřivách a že i kdybych měl něco jiného, nedostali by to násilím. Neboť byli dosti hrubí, aby mne potupně vyzvedli. Odpověděli, že mne nechtějí oloupit a že jim je lhostejné, jestli mne urážejí. Mínil jsem však, že by si mohli získat zásluhu. Nato řekli: „Dobře, ještě tě nadzvedneme.“ Vyzdvihli mne a několikrát nechali upadnout na zem. Mé ubohé zesláblé tělo velmi bolelo. A přece jen jsem měl s nimi soucit a proléval jsem slzy. Jeden z nich, který se tohoto krutého zacházení neúčastnil, zvolal: „Přátelé, ten člověk je opravdu lama. A kdyby jím i nebyl, takovýmhle hanebným zacházením se slabým člověkem se neproslavíte. Přece není vinen naším hladem. Dejte mu proto pokoj.“ A řekl: „Poustevníku, obdivuji tě, jak snášíš takové zlé nakládání. Neúčastnil jsem se ho, proto na mne vzpomeň ve svých modlitbách.“ Ostatní v žertu doložili: „Protože jsme tě zvedali, pojmi i nás do ochrany svých modliteb.“ Ten druhý však řekl: „Udělá to, to si můžete být jisti – i když jinak.“ Pak zmizeli, hlasitě se smějíce. Neměl jsem ani přání ani úmysl je proklínat. Přece však došli boží odplaty. Neboť, jak jsem se později dozvěděl, byli zatčeni místodržitelem provinčního města. Vůdce byl popraven a všichni ostatní oslepeni, vyjímaje toho, který mne netupil.

Asi o rok později byly všechny mé šaty obnošeny; zbývalo jen několik hadrů ze šatů, jež mi dala teta jako kupní cenu, a pytel, v němž bývala mouka. Myslel jsem na to sešít hadry v jakousi pokrývku; než k čemu, musím-li snad této noci zemřít? Mnohem lépe, zůstanu-li ve svém soustředění. Položil jsem tedy roztrhanou kožešinu pod sebe (její konce omotal kolem sebe), jak to šlo; horní

část jsem přikryl prázdným bídým pytle od mouky. Ostatními útržky šatů přikryl jsem ještě to nejnnutnější. Posléze však bylo vše tak roztrháno, že to již nemohlo sloužit jako příkrývka. To se mi zdálo být přehnaným sebepopíráním a chtěl jsem hadry sešít. Neměl jsem však nití ani jehly. Tedy jsem ovinul hadry ve třech kusech kolem těla, na třech místech jsem je svázal a stáhl jsem je jakýmsi provazovým opaskem. V tomto oděvu jsem trávil své dny tak dobře, jak jen to šlo, a v noci mne chránil zbytek roztrhané kožešiny a pytel trochu před chladnem.*

Tak jsem setrval asi ještě další rok pohroužen ve své meditaci, až jsem jednoho dne zaslechl hlasy mnoha lidí. Vyhlédl jsem ven a spatřil, že se k jeskyni blíží lovci s množstvím zvěře. Když mne shlédli, zvolali nejbližší: „To je bhúta!“ a utíkali pryč. Ti, co přišli později, nevěřili ve zlého ducha za bílého dne a mínili, že by se měli ještě jednou podívat, zda tam ještě je. Když zjistili, že ano, začali se bát i ti staří lovci, kteří přišli nakonec. Vyprávěl jsem jim však, že jsem poustevník a žádný bhúta a že jsem se v tomto stavu ocitl jen z nouze o potravu. O tom se chtěli sami přesvědčit. Když prošťárali všechny kouty a výklenky a našli jen kopřivy, byli všichni překonáni uctivým ostychem a nechali mi zbytek svých zásob a mnoho masa. Řekli, plni úcty: „Tato tvá askeze je chvályhodná. Proto tě prosíme, modli se za vykoupení zvířat, která jsme usmrtili, a za naše vlastní hříchy, že jsme je zabili.“

Zaradoval jsem se nad vyhlídkou, že teď zase budu moci jíst lidské jídlo, a když jsem je požíval, měl jsem pocit tělesné spokojenosti a duševní svěžesti, která ještě zvýšila můj zápal pro zbožná

* Jelikož Milarāpa podkládal takto vystupňovanou askezi myšlenkou na problematiku okamžiků smrti, měla velký význam. Proto nechť čtenář vidí v jeho zřetelích předpoklad pro vysokou realizaci. Jinak by totiž taková askeze nemusela vést k dobrému výsledku. Jakmile je za ní jenom stopa marnivosti, svádí člověka k vědomí vlastní vysoké bytostné ceny a to je předpokladem duchovního sestupu v nízký až pekelný svět.

cvičení. Duchovní blaženost byla tak veliká, že předčila vše, co jsem až dosud poznal. Napadlo mne, že zásluha těch, kdo přinášejí trochu potravy osamělým poustevníkům, je mnohem větší, než kdyby přinášeli nádherné dary do měst a vesnic, kde je všeho přebytek. Jen šetrně jsem jedl maso, až poléze bylo plné červů. Chtěl jsem je od nich očistit a jíst dál; pomyslně jsem si však, že není určeno pro mne, když bych se o ně musel s červy přít, což by byla krádež. I kdyby to bylo sebelepší, nemá z dlouhodobého hlediska smysl dopouštět se krádeže kvůli jídlu. Tak jsem nechal maso červům a spokojil jsem se zase kopřivovou polévkou.

Jedné noci přišel ke mně kdosi, kdo se domníval, že mám u sebe majetek. Hmatal kolem a slídl úkradkem po všech koutech. Pozoroval jsem ho a musil jsem se hlasitě smát; volal jsem na něho: „Zkus najít v noci něco, co jsem ve dne neviděl.“ Musel se také smát a odešel.

O rok později narazili neúspěšní lovci z Ca na mou jeskyni. Seděl jsem v samádhi ve své trojnásobně zauzlené náhražce oděvu. Rýpali do mne konci svých luků, aby viděli, zda jsem člověk, nebo bhúta. Podle vzhledu mého těla a šatu mne pokládali spíš za bhútu. Zatím co se o tom přeli, otevřel jsem ústa a řekl jim: „Můžete si být jisti, že jsem člověk.“ Tu mne poznali podle zubů a ptali se, jsem-li Thöpaga. Přisvědčil jsem a oni mne prosili o trochu potravy, kterou mi slíbili bohatě zaplatit, a řekli: „Slyšeli jsme, že ses před mnoha lety vrátil domů. Jsi od té doby zde?“ „Ano,“ odpověděl jsem, „byl jsem zde, ale nemohu vám nabídnout žádnou potravu, kterou byste mohli jíst.“ Oni však mínili, že co je dobré pro mne, bude chutnat i jim. Nechal jsem je tedy rozdělat oheň a vařit kopřivy. Udělali to; když však očekávali něco, čím by ochutli polévku, maso, kosti, morek nebo tuk, řekl jsem jim: „Kdyby něco takového bylo, pak by to bylo chutné jídlo. Ale už léta nemám nic podobného. Vezměte proto kopřivy místo koření.“ Pak se ptali po mouce nebo zrní, aby polévku zahustili. A opět jsem jim řekl: „Kdyby to bylo, bylo by

mé jídlo výživné. Ale již po léta mi to chybí.“ Poradil jsem jim, aby místo toho dali špičky kopřiv. Posléze se ptali po soli. A zase jsem jim odpověděl, že solí by se mé jídlo stalo chutným, že však již po léta vycházím bez soli, a navrhl jsem jim, aby místo ní dali víc špiček kopřiv. Tu zvolali: „Když žiješ o takové stravě a nosíš takový oděv, není divu, že je tvé tělo tak zubožené. Už ani nevypadáš jako člověk. I kdybys byl sluhou, měl bys potravu a šatstvo. Ty jsi však nejvíc politováníhodný, nejchudší člověk na světě.“ Já však odpověděl: „To neříkejte, moji přátelé. Jsem jeden z nejšťastnějších a nejlepších mezi těmi, kdo přijali lidské zrození. Setkal jsem se s Marpou Překladačem z Lhodagu a dosáhl jsem od něho pravdy, která vede v jediném životě k buddhovství. A teď, když jsem se vzdal všech světských myšlenek, žiji zde v samotě, v přísné askezi a pobožnosti, vzdálen všech lidských obydlí. Zde přijímám, co mi pomůže ve věčnosti. Tím, že jsem si odřekl nicotné radosti z jídla, oděvu a slávy, přemohl jsem nepřítele nevědomost v tomto jediném životě. Jsem jeden z nejodvážnějších lidí na světě a oddal jsem se nejvyššímu úsilí. Vy však, kteří jste zrozeni v zemi, v níž panuje vznešená nauka Buddhova, neslyšeli jste jediné zbožné kázání, tím méně pak jste zasvětili svůj život nauce. Naproti tomu však děláte všechno, abyste dosáhli největších hlubin a co nejdelšího žití ve světech pekelných. Kupíte hřích na hřích a závodíte v tom ještě mezi sebou. Jak poštilé a zvrácené jsou vaše životní cíle! Nejenže se těším pohledem na duchovní blaženost, ale požívám i věcí, které mi skýtají vnější a vnitřní mír.“*

*I v Evropě a Americe máme vznešenou mravní křesťanskou nauku, kterou lidé vyznávají, ale vůbec se jí neřídí. Naopak se řídí živočišnými tendencemi, které vedou k sobeckým, a proto zlým činům; jimi roztácejí kolo nekonečné sansáry a tím i strastí. Živočišné tendence nejsou jen nevinným hřešením proti dobru. Dotýkají se základů bytostného učlenění člověka, na něž se karma ze zlých činů snáší jako mrak, který ho svou bouřnou povahou vede do pekel. Proto nepomůže žádné vnější opatření proti zlu; kolo zla, roztočené zlými nebo

Pak jsem jim zazpíval píseň o své pateré spokojenosti:
K tvým nohám, ó Marpo, milostivý Pane, poklekám,
dej mi sílu opustit všechny pozemské cíle.

Zde, ve střední jeskyni Dagkar Taso,
na nejhlubším dnu této jeskyně,
usadil jsem se já, Rāpa, tibetský jógin,
abych dosáhl dokonalého buddhovství.
Daleko za mnou zůstalo všechno
myšlení na jídlo, šat a světské cíle.

Spokojen cítím pod sebou tvrdé lůžko,
jsem spokojen s bavlněnou příkrývkou z Nepálu,
jsem spokojen s provazem rozjímání, oporou mých
kolen,¹³⁰
jsem spokojen i s tělem, zvyklým na mírné jídlo,
jsem spokojen s osvíceným duchem, jenž rozlišuje časné
přání a konečný cíl.
Nic zde neruší, vše uspokojuje.

Zkuste mne napodobit, můžete-li,
přece však dokud veškerým vašim úsilím není asketický
život,
propadáte bludu o osobním já,
neprojevujte mi proto nemístný soucit;
neboť jsem jógin na stezce k věčné blaženosti.

Poslední paprsky slunce kladou se na vrcholky hor,
jděte teď zpátky domů,
já však, jenž neznám hodinu své smrti

sobeckými činy, dovede své ctitele na nejnižší příčku bytostného žebříku.

a vyvolil jsem za svůj cíl věčné buddhovství,
nemám čas k neužitečným řečem,
proto vcházím do stavu klidu samádhi.

Když vyslechli tuto píseň, řekli: „Opěvuješ rozličné spokojenosti a máš opravdu velmi pěkný hlas. My však nemůžeme vzít na sebe tak těžké odříkání jako ty.“ A s tím odešli.

Při jedné výroční slavnosti v Kjangaca zpívali tuto píseň. Má sestra Peta tam náhodou také přišla, hledajíc jídlo a pití, a řekla jim: „Pánové, člověk, jenž zpíval tuto píseň, musel být buddha.“ Tu zvolal jeden z lovců: „Vida, jak chválí svého vlastního bratra.“ Druhý řekl: „Ať buddha, nebo zvíře, tvůj polovyhladovělý bratr blízký smrti hladem byl zpěvák.“ Peta jim nato řekla: „Moji rodiče jsou již dávno mrtvi, příbuzní se stali mými nepřáteli, bratr odešel a já sama se živím žebrotou. Proč se bavíte mou bídou?“ A rozplakala se. Tu k ní přistoupila Dzese a těšila ji: „Neplač, snad je to opravdu tvůj bratr. I já jsem ho před časem potkala. Proto jdi k jeskyni Dagkar Taso a podívej se, zda tam ještě je. Potom k němu půjdeme obě.“

Přišla tedy k jeskyni Dagkar Taso se džbánkem čangu a malou nádobou plnou mouky. Když mne poprvé zahlédla od vchodu jeskyně, zděsila se. Mé tělo bylo strádáním a námahou vyzáblé, oči zapadlé hluboko v důlcích, kosti daleko vyvstalé. Svaly byly scvrklé a uzlovité. Byl jsem modrozelený a modrozelené vlasy pokrývaly mé tělo, podobné kostře. Vlasy na hlavě byly zježené jako strašidelná paruka. Údy hrozily zlomením. Celý můj vzhled naháněl takovou hrůzu, že mne považovala za bhútu. Současně si však vzpomněla na slova, že je její bratr blížek smrti hladem. Sebrala všechnu svou odvalu a oslovila mne: „Jsi lidská bytost nebo bhúta?“ A já jí odpověděl: „Jsem Mila Thöpaga.“ Tu poznala můj hlas, objala mne a zvolala: „Ach, můj bratře“ a omdlela. Také já jsem poznal, že je to Peta, a byl jsem vesel i smuten zároveň. S jistou

námahou jsem ji přivedl zase k sobě a ona položila hlavu na má kolena, skryla svou tvář do dlaní a nový proud slz jí zalil oči. Vzlykajíc volala: „Naše matka zemřela ve velkém utrpení, plna planoucí touhy po tobě. Nikdo se neodvážil se k nám přiblížit. Nemohla jsem snést to veliké strádání a samotu v našem vlastním domě a odešla jsem daleko žebrotou. Také tebe jsem pokládala za mrtvého. A kdybys byl ještě naživu, doufala jsem, že tě najdu v lepším stavu. Můj osud nyní znáš, ale běda, ty jsi na tom daleko hůř. Kdo by mohl být na zemi bědnější než my?“ Tak dál hořce plakala a volala stále znovu jména rodičů. Pokoušel jsem se ji utěšit, jak jen jsem uměl. Nakonec jsem byl i já zachvácen hlubokým smutkem a zazpíval jsem tuto píseň své sestře:*

Pozdrav mým pánům, guruům!
dopřejte jóginovi setrvat v samotě!

Ó sestro, tys naplněna pozemskými city a žádostmi,
pamatuj, že světská radost a žal jednou pominou.
Sám snášeje všechnu tu námahu, jsem jist,
že získám věčnou blaženost.
Proto slyš slova svého bratra.

Zasvětil jsem svůj život zbožnosti,
abych oplatil dobro všem bytostem, jež kdysi byly našimi
rodiči.¹³¹

*Těžký osud není ještě ctnost, jak se domnívají ti, kdo nedovedou věc domyslit do konce. Ale byl by jí, kdyby strádající člověk dovedl žít v trvalém přání, aby byli všichni lidé šťastni. To se však nestává. I chudí lidé se duševně utápějí v závisti, čímž ke své vlastní bídě přičleňují další duševně zatemňující činitele – bída a temnota jsou vybavením tvorů podlidkých. Proto se cti šťastným, strádající člověče! To je cesta ke zlepšení osudu a dobrý osud činí člověka dále šťastným; tak se roztáčí kolo božského znovuvtělování.

Pohled na mé obydlí, podobající se jeskyni pralesní zvěře,
místo hrůzy pro každého jiného člověka.

Viz mé jídlo, je jako pro psa a prasata,
vzbudilo by ošklivost v každém jiném člověku.

Viz mé tělo, pouhou kostru,
i nepřátelé by zaplakali při tom pohledu.

Hleď, všechno mé jednání zdá se být jednáním blázna.
Vidím tě, sestro, plnou žalu a zklamání;
kdybys však mohla spatřit mého ducha, ducha bódhi,
jeho vzhled by musel vítěze potěšit.*

Pln horlivosti trvám v rozjímání na chladné skále
a musím snášet, že se kůže a maso oddělují od kostí.
Mé celé tělo je planoucím ohněm zevně i uvnitř
a moje barva je sinavě zelená.

Zde, v této osamělé skalní jeskyni
přináším neproměnné žhavé uctívání guruovi,
vtělení věčných buddhů,
i když nemohu ze srdce vyobcovat žal.

Tak zatím co se oddávám trvalému pohroužení
jsou mým údělem nadsmyslové vědění a zkušenosti.
A bude-li tato neúnavná námaha úspěšná,
dosáhnu štěstí a blaha ještě v tomto životě.

*To znamená, že Milaräpa již zná svůj stav, který konec konců proráží do karmy zevního života a osudu. Potom se projeví, že skutečně osvícený člověk není nikdy posledním z posledních na společenském žebříčku.

V následujícím pak konečně buddhovství.

Proto Peto, moje milá sestro,
nepohrbívej se v bědných chmurách,
oddej se pokání ve svatém úsilí.

Když to Peta slyšela, řekla: „Bylo by podivuhodné, kdybys říkal skutečně pravdu. Je to však těžko uvěřitelné. Kdyby to však bylo tak, jak říkáš, vzali by i jiní zbožní lidé na sebe alespoň část této námahy, i když by nemohli snést vše, co ty. Neviděla jsem však nikoho, kdo by podstupoval takové strádání a pokání.“ Při těchto slovech mi nabídla čang a jídlo, které přinesla. Cítil jsem se opravdu posílen a osvěžen, takže se má zbožná cvičení stala té noci hlubšími a duchovnějsími.

Ráno po Petině odchodu se mne zmocnil silný pocit vzrušení a fyzických muk. Bezpočet zbožných i bezbožných myšlenek se honilo mou myslí. Marně jsem vynakládal všechnu námahu na to, abych se soustředil, ale nevedlo to k ničemu.* Po několika dnech mě přišla navštívit Dzese a přinesla dobře vyuzené a kořeněné maso,

*Takový je počátek vysoké realizace. Nikoli božská sláva, jas a vize bohů s celým inventářem dobrých pocitových stavů, ale právě neklid, o němž zde mluví Milaräpa. A důvod? Předpokládejme, že se někomu podaří rázem vyloučit z vědomí všechnen svět jako lákadlo pro smysly. To je začátek nadsvětských vjemů, které ovšem jsou vyčerpatelné. Jakmile se vyčerpají, vznikne moment, který uvádí snažícího se člověka do kontaktu s nižšími světy, především s jeho vlastním, do něhož náleží svým fyzickým zrozením. Tím se náhle rozběhnou myšlenky všeho druhu, které však vesměs náleží do sféry jevů a diferenciací vůbec. Je-li na to snažící se člověk připraven kázní zřeknutí, fondem duchovních myšlenek a tužeb po vykoupení, pak se to projeví pouze jako dočasná duševní bouře. Když ustane, najde se na druhém břehu života, na konci strasti, za sansárou. Není-li však připraven, pak tato bouře takový výsledek nepřinese. Nepřipravený člověk setrvá v nevědomosti nebo se přizná ještě více ke světu, který chtěl opustit. Je tedy ve smyčce Máry, který ho pak zavede dolů, do nízkého světa, do pekla.

máslo, čhang a mouku. Peta přišla s ní. Zastihly mne při nošení vody. Protože jsem byl zcela nahý (neměl jsem již žádné šaty), styděly se obě a musely přes svůj stud plakat nad mou chudobou. Nabídky mi maso, máslo, čhang a mouku a zatím, co jsem pil čhang, řekla mi Peta: „Můj bratře, když tě tak pozoruji, nevyhlížíš jako přirozená lidská bytost. Proč neprosíš o almužnu a nepřijímáš lidskou stravu? Budu pro tebe hledat šaty a přinesu ti je.“ A Dzese dodala: „Přijímej almužny a pros o potravu. Také ti chci přinést šatstvo.“ Já jsem však řekl: „Protože neznám hodinu své smrti, nemohu vidět v žebrání o potravu žádný prospěch a nemohu s tím ztrácet čas. Ano, kdybych zemřel zimou, stalo by se to pro pravdu a náboženství; a nad tím nemohu truchlit. Předstíraná zbožnost, prováděná v kruhu příbuzných a známých, hojnost jídla a pití, strojení se do jemných šatů, a to na útraty pravé a upřímné zbožnosti, to vše mi nestačí. Ne, nepotřebuji tvůj oděv a tvoji návštěvu; tvoje rada, abych žebral o potravu, mi není nic platná.“ Tu řekla Peta: „Jak potom může tvé srdce najít uspokojení, bratře? Uspokojilo by tě ještě víc bídy, ale ani tvůj ostrovtip by si už nemohl vymyslet víc námahy a odříkání.“ Odpověděl jsem jí, že tři dolní lóky¹³² jsou ještě mnohem bědnější a že většina cítících bytostí činí všechno možné, aby dosáhla bídy těchto tří stupňů bytí.* Já však mám na svém nynějším utrpení dosti. A zazpíval jsem píseň o svém uspokojení:

Poslušen svého Pána, gurua,
dopřávám si setrvat v samotě.

Mé hluboké štěstí, neznámé příbuzným,
bezejmenný žal, neznámý nepřátelům –

* Je to sféra zvířat, prétů neboli nešťastných duchů, a naraka čili pekla. Právě tyto tři světy jsou nevyhnutelným cílem člověka, který se nechá ovládat živočišnými sklony. Neboť jenom tyto sklony zužují vědomí až k egocentrismu, který musí vést k prožití sobectví a jeho karmy.

ó kéž bych našel v této samotě smrt,
jak bych byl spokojen, já zbožný muž.

Mé stáří, neznámé nevěště,
mé neduhy, neznámé sestře –
ó kéž bych našel v této samotě smrt,
jak bych byl spokojen, já zbožný muž.

Má smrt, neznámá kterémukoli člověku,
mé hnijící tělo nepovšimnuté ptáky¹³³ –
ó kéž bych našel v této samotě smrt,
jak bych byl spokojen, já zbožný muž.

Mé hnijící tělo – potrava much,
odumřelé svaly červy požírané –
ó kéž bych našel v této samotě smrt,
jak bych byl spokojen, já zbožný muž.

Nižádná lidská noha u těchto dveří,
a také žádná krvavá skvrna v jeskyni¹³⁴ –
ó kéž bych našel smrt v této samotě,
jak bych byl spokojen, já zbožný muž.

Není tu nikoho, kdo by postál u mého těla,
nikoho, kdo by oplakal mou smrt –
ó kéž bych našel v této samotě smrt,
jak bych byl spokojen, já zbožný muž.

A nikoho, kdo by se ptal, kam jsem odešel
a zda jsem došel cíle, ve který jsem doufal –
ó kéž bych našel v této samotě smrt,
jak bych byl spokojen, já zbožný muž.

Nechť tedy tato modlitba o mé smrti
v této odlehle samotě
přinese ovoce a milost všem bytostem.
Jak míruplná smrt pro muže svatě usilujícího.

Když Dzese uslyšela tato slova, řekla: „Cos kdysi řekl a nyní konáš, zcela souhlasí. Tím je tvá píseň hodná obdivu.“ Než Peta zvolala: „Říkej, co chceš, můj bratře, já nemohu snést tento pohled na tebe bez jídla a bez šatů. Udělám všechno pro to, abych pro tebe našla oblečení a přinesla ti je. Tvoje pobožnost ti neuteče, ani když se pořádně oblečeš a dobře najíš. Nechceš-li však prosit o almužnu, jistě zde zemřeš sám a sám o samotě hladem a zimou, přesně jak po tom toužíš. Zastihnu-li tě při svém návratu ještě naživu, přinesu ti nějaký oděv, který nyní chci shánět.“ Po těchto slovech mne obě opustily.

Když jsem však dál požíval dobrou potravu, přibylo mi tělesných bolestí a duševního neklidu tolik, že jsem nemohl pokračovat ve svém soustředění. V této situaci jsem pomyslel, že nemůže být překonána žádným větším nebezpečím, než je má neschopnost pokračovat v meditaci, a otevřel jsem svitek, jež mi dal můj guru. Stálo v něm, jak mám snášet nynější utrpení, a byl v něm výklad o překážkách a nebezpečích na stezce, o proměně neřesti ve ctnost a rozmnožení duchovní vážnosti a vůle. Ve svitku také stálo, že mám ten čas jíst dobré a výživné jídlo. Vytrvalost mých meditací připravila celý můj nervový systém k vnitřní proměně, která však byla zdržována špatnou kvalitou mé potravy. Nyní Petin čang nějak podnítil nervy a dary Dzese je úplně zneklidnily. Pochopil jsem teď, co se stalo. Když jsem přečetl obsah svitku, našel jsem nové tělesné i duševní pomocné prostředky a cvičení a ihned jsem je začal provádět. Tím se uvolnily i nejjemnější nervy mého těla, i sama zauzlina ústředního nervu sušumny se uvolnila pod pupkem a pocítil jsem nadmyslový klid a jas podobný stavům, které jsem již zažil, ale který je předčil hloubkou a extatickou vroucností a tím

se od nich lišil.¹³⁵ Tak se ve mně zrodilo dosud neznámé nadmyslové vědění. Byl jsem prost překážek a věděl jsem, že se zlé nebo nebezpečné obrátilo v dobré. Co dříve bylo vnějším rozlišováním, jevílo se mi nyní jako dharmakája. Poznával jsem sansáru a nirvánu jako relativní závislé stavy a prazáklad vesmíru jako Ducha, který nemá nic společného se stranictvím a sobectvím. Tento prazáklad směřuje k sansáře, je-li řízen na stezku nevědomosti nebo sobectví, a končí v nirvăně, je-li veden na stezku nesobeckosti. Byl jsem naprosto přesvědčen, že pravým pramenem sansáry a nirvány je Prázdnota univerzálního Ducha. Takto získané poznání bylo výsledkem mých dřívějších usilovných cvičení a náhodná krize ze zdravého jídla je vyvolala současně s návody, které jsem v pravý čas našel ve svitku. Má víra ve cvičení mahájánské nauky tím byla upevněna. Podle ní mohlo být dosaženo pravého nadpozemského poznání správnou tělesnou životosprávou bez zdrženlivosti od dobrého jídla a oděvu.* Poznal jsem též veliký podíl, který měly Peta

*Vývoj k realizaci duchovnosti nutně musí být podporován odříkáním, protože mystickou cestu vlastně nastupuje obecný člověk, který je veden silami nižší přirozenosti. Jeho přirozeností jsou zledovělé sklony a tendence a ty právě jako takové zabraňují tomu, aby blaženost duchovní volnosti mohla uchvátit vědomí a dodat mu svou povahou moudrost a poznání. Posléze může askeze již jen jako struska nepoznání poutat hledajícího člověka a nutit ho k tomu, aby se jí držel ještě tehdy, kdy ji má opustit. A to je Milarápův případ. Držel se askeze ještě tehdy, když v sobě plně rozvinul základy nejvyšší realizace. Jeho veskrze kladný poměr k mystickým otázkám však způsobil, že právě na té hranici, kde se jiní lidé dostávají na scestí pro chybné pojetí mystického úsilí, získal ze svitku od Marpy správné poučení. Na jeho základě mohl ovládnout psychické síly, které se v něm rozvinuly asketickým životem.

Rozpuštění ganglií pupeční oblasti a oblastí nižších se u správně usilujícího člověka projeví rozzářením, které oslňuje oči askety, ba i jiných lidí. Tato velmi subtilní záře se zpravidla stává místním prostředím, kde se zjevují bohové a jiné vysoké duchovní bytosti. Tato subjektivní jóginova společnost působí jako podmínka rozvoje nadmyslového vědění. V té době jógin ještě nemůže s bohy rozmlouvat.

a Dzese při tomto posledním vývoji až dosud odpočívajících vlastností, a byl jsem jim zavázán velkým díkem. Abych jim projevilsvou vděčnost a zasvětil jejich činy věčnému, nevyčerpatelnému cíli, zazpíval jsem tuto prosebnou modlitbu, v níž je líčena vzájemná závislost a spjatost všech věcí.¹³⁶

U tvých nohou pozdravuji tebe, Marpo z Lhodagu!
Dopřej poustevníkovi setrvat v samotě!

Dobrota laiků a jejich správné myšlení
přináší pomoc jim jako mně.
Darovaná potrava udržuje naživu
namáhavě dosažitelné, křehké tělo.

Životodárný element prýštící ze země,
plnost ambrózie modrého nebe
spojují se a vylévají milost na každou živoucí bytost.
Ve zbožném životě tají se nejjistější úspěch.¹³⁷

Jelikož je sansára proces, který vládne vědomí bytosti a určuje mu jeho směr, a nirvána osvobozením vědomí od sansárových stavů bytosti, jsou to skutečně pouze relativní stavy, závislé na podmínkách. Nadosobní je pouze vesmírné centrum; jeho realizace znamená vymazání individuálního bytí obtíženého neovladatelnými hnacími momenty.

Správnou tělesnou životosprávou je dokonale se vyhýbat tělesným vzrušením, která strhují a usměřňují vědomí. To znamená, že střídmé požívání potravy, sexuální zdrženlivost, nevzrušitelnost všemi jevy obklopujícího nás světa, bdění a sebezpozorování jsou podmínkami duchovního růstu. Sexuální zdrženlivosti je nutno věnovat velkou pozornost proto, že se právě prostřednictvím pohlavního chtíce dostává do chodu kolo živočišné chtivosti. Potlačením pohlavnosti se bytostný klid samočinně rozvíjí. Nerozvíjí-li se, je sexuální zdrženlivost nedokonalá a mnohdy bezcenná; člověk usiluje marně. Leda by pochopil, že pohlavnost má i jiné ventily než právě hrubý sexualismus.

Tělo smrti zasvěcené, rodiči vycované
a svatá vznešená nauka svatého gurua
se spojují a zajišťují úspěch zbožného života,
jevící se pak v duchovní moudrosti.

Tichá odloučenost ve skalní jeskyni,
horlivost a opravdovost zbožnosti
spojují se a zajišťují úspěch,
jevící se pak v duchovní moudrosti.

V Milaräpově pokojně jasné síle soustředění,
ve víře všech bytostí tří lók
spocívá příležitost být spásou světů
a cestou k tomu je soucit.¹³⁸

Jógin, oddávající se v jeskyni rozjímání
a laik, jenž ho udržuje vlídnými dary,
v obou tkví cesta k buddhovství.
Nezbytné je však vznešené posvěcení.

V nejvyšší milosti svatého gurua,
v horlivém soustředování šišji
naplňuje se trvání svatého řádu.
Nezbytná je však čistá víra.

Zasvěcovací obřady, propůjčující skryté síly požehnání,
opravdu vážná, hluboká modlitba zbožných,
to jsou cesty, vedoucí k duchovnímu společenství.
Nezbytné je však požehnání.

Ó Dordžečangu, Neproměnný,
žebrákovo blaho a bída jsou ti známy.

Po této modlitbě jsem setrval dále pln horlivosti ve svém pohroužení. Konečně jsem pocítil sílu proměnit se v jakoukoli postavu a létat vzduchem. Ve dne jsem postřehl síly nekonečně podivuhodnější; v noci jsem mohl ve svých snech nerušeně křížovat vesmírem všemi směry – od vrcholu až k hlubinám hory Méru¹³⁹ – a vše jsem viděl jasně před sebou. Stejně ve snu jsem se mohl rozdělit na sta rozličných osobností, majících tytéž síly jako já. Každá z těchto mnohotvárných postav mohla křížovat vesmírem a vznést se k nebi buddhů, naslouchat jejich naukám a zase se vrátit a mnohé lidi učít dharmě. I své tělesné tělo jsem mohl proměnit v plápolající oheň nebo do dálky plynoucí pokojnou vodu. Když jsem se viděl schopna těchto nekonečně podivuhodných sil (třebaže jenom ve snu), byl jsem naplněn radostí a byl jsem povzbuzen svým úspěchem.*

Od nynějška jsem setrval s veselou náladou ve svých zbožných cvičeních, až jsem se opravdu naučil létat. Mnohokrát jsem letěl do Minkhjug Dibmä-dzongu (Tvrz ve stínu brv),¹⁴⁰ abych tam meditoval. A zde se vyvíjelo životní teplo daleko silněji než kdy předtím. Pak jsem letěl zpět do jeskyně Dagkar Taso.

*Všechny tyto síly jsou odměnou velikého odříkání a znamenají fyzické přiblížení se tzv. třetí realizaci. Zajímavé přitom je, že i na tomto stupni může dojít k duchovnímu pádu, alespoň v první době po dosažení těchto sil. Proto musí ten, kdo dosáhl tohoto stupně zasvěcení a duchovnosti, vyhledat správnou orientaci; když je člověk správně orientován, nemůže již padnout. Naopak, stane se nesmrtelným adeptem, jenž zmizí z okruhu smyslového zjišťování jako Henoch, Eliáš a Ježíš. A bude žít podle své vůle libovolně dlouho, neboť dosáhl stavu, v němž je pole, kterým je tělo, neustále obnovováno novými elektromagnetickými proudy, jež se dotýkají vědomí jako svěží vánek bezčasného bytí. Subjektivně se to jeví jako jas, který se rozprostírá před zraky člověka a působí tak, že nepřipustí, aby vznikly strusky a zplodiny bytí, které znamenají vítězný vjezd smrti do bytosti. A svěží vánek bezčasnosti vyvane prazáklad smrti těla, který je možno vidět v tom, co buddhisté nazývají určité vnímání. Právě určité vnímání způsobuje, že se pojem času subjektivně zastavuje; každé jeho zastavení přidává další strusky na jejich hromadu. Tak tělo umírá, zatím co ještě žije; adepti tuto smrt překonávají výsledným viděním životnosti v sobě i ve vesmírném prostoru.

Když jsem zas jednou letěl, míjel jsem náhodou vesničku, zvanou Longda. Zde bydlel bratr zesnulé snachy mého strýce. Byla mezi těmi, kdo našli smrt v troskách zříceného domu. Tento bratr měl syna a oba náhodou orali pole, když jsem letěl kolem. Syn vedl spřežení, otec pluh. Syn mne viděl letět a zvolal: „Podívej, tamhle letí člověk!“ Nechal spřežení a díval se na mne. Otec však řekl: „Co je na tom zvláštního nebo podivného k vidění? Zlá žena Ňangccha Kargjän měla zpustlého syna jménem Mila. A to je tenhle ničema a vyzáblík. Jdi stranou, ať na tebe nepadne jeho stín, a veď dál spřežení.“ Otec se odvrátil, aby ho můj stín nezasáhl. Syn se však na mne díval dál a zvolal: „Umí-li někdo létat, pak mne nezajímá, jestli to je ničema. Nemůže být přece nic podivuhodnějšího.“*

Myslel jsem, že není nic tak důležitého jako pomáhat všem cítícím bytostem a chtěl jsem se zasvětit této úloze. Bezprostřední rozkaz mých ochranných božstev mi však přikázal, abych setrval po celý život v pohroužení, jak mi nařídil můj guru. Jen tak jsem měl sloužit skutečnému prazákladu buddhistické víry; nemohl jsem dělat nic lepšího než takto pomáhat všem cítícím bytostem. Tento příkaz jsem přijal. Měl jsem být příkladem pozdějším věřícím a můj život, oddaný jen rozjímání, měl je vést zřeknutím se všech světských cílů a účelů k životu v náboženském úsilí. Rozhodl jsem se tedy strávit celý svůj život v pohroužení a sloužit tak k požehnání všem cítícím bytostem a skutečnému prazákladu buddhistické víry.**

* Světští lidé, kteří směřují povahou svých skutků, myšlení a citění do nižších světů, cítí nepřátelství k člověku, který usiluje o nejvyšší uskutečnění, o nirvánu. Proto ti, kdo mu jsou nakloněni, a zejména ti, kdo se dobrými skutky snaží zlepšit jeho těžký život v askezi, nosí v sobě semeno buddhovství. Moudrý člověk, který usiluje o nejvyšší stav, se tím musí poučit a být opatrný před světskými lidmi, kteří k němu chovají odpor nebo mu jsou nepřáteli pouze z antipatie.

** V posledních stadiích duchovního vývoje bývá člověk, který si zachovává úplný soucit se všemi bytostmi trpícími nepoznáním, strháván myšlenkou obě-

Žil jsem pak dosti dlouho na tomto místě a navštívilo mne dost lidí, jimž jsem vyprávěl o náboženských námětech. Když jsem měl nyní nadsmyslové poznání a siddhi a občas mne lidé viděli létat, obával jsem se přílivu mnohých lidí, kteří by prosili o ochranu před bezprávím nebo o splnění sobeckých přání. Nazývá se to pokoušet syny nebes.¹⁴¹ Světská sláva a majetek by mohly brzdit postup mých zbožných cvičení a zastřít mé duchovní poznání. Proto jsem se rozhodl pokračovat ve svém rozjímání o samotě v Čhubaru (Mezi řekami).¹⁴² Vydal jsem se tedy na cestu z jeskyně Dagkar Taso, na zádech hliněný hrnec, v němž jsem vařil svou kopřivovou polévku. Protože však jsem byl tak dlouho ponořen v soustředění, žil o skrovné stravě a většinou zcela neoblečen, potáhla se mi chodidla zrohovatělou kůží a hned u jeskyně jsem upadl přes kámen. Ucho hliněného hrnce odskočilo, hrnec se valil dál a rozbil se na střepy, i když jsem se snažil ho zachytit. Zelený otisk vnějšího hrnce, ztvrdlý povlak kopřivové polévky, vypadl z rozbitého hrnce. Klamný útvar, jenž přijal tvar hrnce, mi připomenul nestálou povahu všech pozemských věcí. Viděl jsem v tom také napomenutí, abych setrval ve svých cvičeních. Případlo mi to celé jako div a zazpíval jsem v hluboké víře tuto hymnu:

Hliněný hrnec, jenž kdysi byl a dnes už není,
ukazuje povahu věcí, které jsou jen slátaninou.
A přece lidský život je ještě hlubším symbolem.

tovat se pro jejich dobro. Ale to je stav bódhisattva, který nezbytně musí zaniknout ve stavu buddhy. Právě z tohoto stavu vyplývá poznání, že člověk, který někomu chce něco dát z dobra, v němž sám žije, to může učinit pouze z toho dobra, které právě prožívá. Za těchto okolností může převaha touhy pomáhat trpícím bytostem vést právě k zániku prožívání dobra; snaha dát něco z toho, co se bezprostředně neprožívá, je pouze teorií pomoci a ta může být v mnohém ohledu falešná. Proto je třeba, aby člověk setrval v nejvyšších stavech a z nich teprve poskytoval pomoc podle Buddhova prohlášení: „Ukazatelem cesty je tathágata.“

Proto chci já, zasvěcený Mila,
bez kolísání setrvat na stezce.
Hliněný hrnec, můj jediný majetek,
stal se mým guruem při svém rozbití.¹⁴³
Poučuje mne o nestálosti.

Lovci, kteří byli nablízku a obědvali, zaslechli píseň a řekli mi: „Máš velmi pěkný hlas, poustevníku. Co však zamýšlíš s tím rozbitým hliněným hrncem a hrncem z usazeniny z kopřivové polévky? A proč jsi tak zelený a vyhladovělý?“ Když jsem jim sdělil příčinu své hubenosti, velmi se podivili a zvali mne, abych pojedl s nimi. Při jídle řekl jeden z lovců: „Zdáš se být silně stařený. Místo aby ses vydával takovým útrapám a strádání, měl ses věnovat světské dráze. Jezdil bys na koni jako na lvu. Kdyby ses vyzdobil zbraněmi jako trnitý keř, srážel bys k zemi nepřátele. Mohl bys nahromadit peníze, podporovat své něžné příbuzné a být šťasten. Nebo by ses mohl věnovat obchodu a dost si vydělat, abys mohl být spokojeně živ. V nejhorsím případě by sis jako sluha vysloužil stravu a oděv. Vedlo by se ti daleko lépe jak tělesně, tak i duševně. Na to jsi vůbec nepomyslel? Jednej podle toho nyní.“ Jeden starší lovec však mínil: „Připadá mi jako světec a nevypadá na to, že by chtěl poslechnout našich světských rad. Proto raději mlčte.“ A obrátil se ke mně a dodal: „Máš tak krásný hlas. Prosím, zazpívej nám píseň, která by potěšila naše srdce.“ Tu jsem odpověděl: „Jak se zdá, pokládáte mne všichni za velmi ubohého, ale na celém světě není nikdo tak šťastný jako já. Nikdo se také netěší ze vznešenějšího a větším úspěchem korunovaného života. Tomu však nebudete rozumět. Raduji se z oněch věcí, které způsobují blaženost mně a nejlepším mezi vámi. Naslouchejte mi.“ A zazpíval jsem píseň o jóginově štěstí:

Hluboko se skláním u nohou milostivého otce Marpy!

V chrámu mého těla na kopci bódhi,
v mé hrudi posvěceném svatostánku,
v mého srdce nejvyšší trojboké světlici
podoben větru prohání se kuň vědomí.¹⁴⁴

Kde je uzda, jež ho poutá?
Kde je kůl, k němuž by byl přivázán?
Kde potrava pro hladového?
Kde nápoj pro žíznivého?
Kde přístřeší pro mrznoucího?

K lapení vezmi uzdu nepohybného cíle;¹⁴⁵
chyceného uvaž ke sloupu pohroužení;
guruovou naukou syť hladovějícího;
proud vědomí buď nápojem žíznícímu.
Chata prázdnoty zahřej křehnoucího.
Sedlem buď vůle, uzdou rozum;
řemením a podpěnkou neotřesitelná pevnost.
Za udidlo a ohlávku nechť slouží dech života.

Jezdce je svěží myslí smělá bdělost,
jeho přílbou všeobjímající láska mahájány;
jeho pancéřovou košilí nauka, myšlení a soustředování.
Na jeho plecích leží štít trpělivosti.
V ruce třímá kopí svatého úsilí.
Po boku visí mu meč vědomí.
Jest uchopen ohebný šíp prazákladu světa;
do tvrda zakalen absencí hněvu a nenávisti.
Opeřen peřím čtyř věčných ctností,
zahrocen vši ostrostí síly vědomí,

potom položen na pravý luk duchovní moudrosti,
podržen na otvoru moudré stezky, pravé nauky,
luk napjat v celé délce pospolitosti.
Jím vystřelené šípy zasahují srdce národů,
aby vzbudily zbožné lidi.
Aby zahubily ducha sobectví,¹⁴⁶
podmanily nepřítelé, zlé žádosti
a ochránily všechny přátele Ducha.¹⁴⁷

Dalekou rovinou blaženosti ubíhá kůň,
jeho cílem je dosáhnout někdy bytí Překonatelů,
za ním se musí rozpadat pouta sansáry;
pádí vpřed k vykoupení v bezpečném útulku.

Takovouto drahou jdu k buddhovství.
Vizte, zda se vaše představa blaženosti shoduje s mou.
Světského štěstí si nežádám.

Tento zpěv je naplnil vírou a v této náladě odešli.

Šel jsem nyní dál do Čhubaru přes Palkhü. V Dingri jsem ulehl u silnice, abych obhlédl místo. Tu šel kolem zástup veselých děvčat na cestě do Nogmo. Spatřily mé vyzáblé tělo a jedna z nich zvolala: „Pohleďte, jak bídně vypadá ten člověk. Kéž bych se nikdy nenarodila v takové podobě!“ Nato druhá: „Jak je politováníhodný! Je mi zle, když se na něho dívám.“ Pokládal jsem je za ubohé nevědomé bytosti, vstal jsem a řekl: „Nemluvte tak, děvčata. Nestarejte se o můj vzhled. I kdybyste chtěly a prosily o to, nezrodily byste se takové jako já. Soucit je chvályhodný, ale soucit a domýšlivost si odporují a nepatří k sobě. Proto poslechněte moji píseň:

U nohou vznešeného gurua prosím,
dopřej mi, Marpo, svého požehnání a své milosti!

Bytosti hluboce propadlé špatné karmě
mají opovržení pro všechny, ctí jenom sebe.
Zlou karmou stíženě ženy vidí nejvyšší cíl jen ve sňatku.
Jejich domýšlivost hoří jasně jako oheň;
politováníhodné je propadnout takovému klamu.

V temných časech naší kalijugy¹⁴⁸
požívají vysokých poct zlovolní pacholci;
podvodníci platí víc než všechno zlato
a zbožní jsou odklizeni jako kameny z cesty;
slitování pro tyto ubohé bytosti!

Vás, vy mladé, vyšňořené sestry,
a mne, Milaräpu z Gungthangu,
spojuje jen opovržení a soucit.
Než uvidíme, kdo v tuhém boji soucitu
nakonec zvítězí.¹⁴⁹

Toto jsou Milaräpova slova plná pravdy,
odpověď na nesmyslný žvást nemoudrých bytostí;
znamená to měnit víno za vodu,
dobrem opláceti zlo.“

Po této písni řeklo děvče, které mne prve politovalo: „To je slavný Milaräpa z Gungthangu a my jsme k němu žvanily nesmysly v pyšné domýšlivosti. Musíme ho proto poprosit o prominutí.“ A všechny tím pověřily tu, která tato slova vyslovila. Také jí to bylo velmi líto. Nabídla mi s hlubokou úklonou sedm lasturek, jichž se užívá jako peněz, a prosila, zda bych jim mohl zazpívat ještě nějakou píseň. Zpíval jsem jim následující slova:

Modlím se ke svému milostivému Pánu.
A chci vám nyní zvěstovat pravdu.

V nebeském příbytku bohů Gandän¹⁵⁰
učí se místo pravdy ducha jen pravdě vědění.
V paláci bohatém městě Nágů nižších sfér¹⁵¹
není známa hluboká pravda, nýbrž jen bohatství.
V tomto světě lidských bytostí
jsou ctěni místo vědoucích a moudrých mužů jenom lháři.

V provincii Ů a Cang a ve čtyřech okresích
není ceněno pohroužení, nýbrž jen ukazování se;
na dně této zlé doby temnoty
uctívá se jen zlý člověk místo dobrého.

Zlý, nikoli dobrý muž
je přítelem bujarých děvčat.
Zbožná slova nejsou sladká mladým dívkám;
jen písně lásky jim lichotí.

Toto je ve verších zjevená pravda,
zpívaná odměnou za sedm mušliček.
Přátelská píseň na znamení prominutí.

Hluboce pohnuty touto písní šly svou cestou.

Také já jsem šel dál do Dinu. Zde jsem uslyšel o Čhubaru a Kji-phug (Sluj štěstí) neboli Ňima-dzongu (Sluneční tvrz). Zvolil jsem si tuto jeskyni a pobyl jsem tam po několik měsíců. Moje pobožnost a meditace činily dobré pokroky. Ale lidé z Dinu přicházeli ke mně s dary a zásobami. Věděl jsem, že vzroste-li tato moje oblíbenost, přece jen by rušila mou hlubokou meditaci a byla by na úkor mé pobožnosti. Dosti dlouho jsem tam zůstal a pokročil

ve svých cvičeních. Teď jsem musel odejít do úplně osamělé končiny a najít si tam jeskyni. Rozhodl jsem se, že podle příkazu svého gurma odejdu do Čhubaru. Právě když jsem se chtěl vydat na cestu, přišla ke mně moje sestra Peta a přinesla mi kus sukna, který utkala ze zbytků vlny. Chtěla mi ho dát v Dagkar Taso a když mne tam již nenašla, hledala mne a všude se po mně ptala. V Horním Gunthangu uslyšela, že poustevník, podobající se housence krmené kopřivami, šel z Palkhü do Latö na jihu. Sledovala mou stopu. V Dingri spatřila lamu Bari-locáwu, trůnícího na vysokém sedadle pod slunečníkem, oděného do pěti-barevného hedvábí. Obklopovali ho jeho žáci, někteří troubili na mušle, hráli na cymbály, klarinety a flétny; dav lidí, přinášejících mu čaj a čang, stál kolem. Když Peta spatřila toto divadlo, pomyslela si: „Jiní zbožní lidé se přitom radují; náboženství mého bratra je však pro něho zdrojem bídy a utrpení a pro příbuzné zdrojem hanby. Najdu-li ho teď, pokusím se ho přemluvit, aby se stal žákem toho lamy.“ V takových myšlenkách se ptala, zda mne někdo viděl nebo o mně slyšel. Dověděla se, že jsem v Dinu a vyptávala se po mně dál, až přišla do Kjiphugu, kde jsem se tehdy zdržoval. Když mne spatřila, zvolala: „Bratře, takhle to dál nejde s tvým hladověním a nahotou, v nichž vidíš svůj způsob náboženského života! Nedbáš vůbec studu ani mravnosti. Vezmi si toto sukno a jdi k lamovi Bari-locáwovi, který je opravdový lama, ale jiný než ty ve vystupování a jednání. Sedí na trůně, nad sebou má roztažený slunečník, je oblečen do hedvábí a jeho rty jsou zvlhlé čajem a čangem. Obklopují ho žáci a přívrženci, spěchají před ním a troubí ve dvojicích na trubky. Kudy jde, proudí lidé k němu a přinášejí mu množství darů, jimiž on těší své příbuzné. Opravdu se může chlubit, že je velkým lamou. Ráda bych, abys vstoupil do jeho služeb jako jeho žák. Kdyby tě přijal jako nejmenšího ze svých žáků, bylo by to lepší než tvůj nynější život! Tvoje ubohá zbožnost a můj bezradostný život, co chtějí na tomto světě? Tak

bychom se životem neprotloukli.“ Hořce se rozplakala a naříkala na náš osud.

Snažil jsem se ji utěšit. „Nemluv tak, Peto. Plna studu pozoruješ mou nahotu, protože jsem odhodil všechny oděvy a pokrývky. A přece jsem pyšný, že jsem dosáhl pravdy jako muž. Na tom není nic nestydatého. Tak jsem se narodil a není to žádná hanba. Ale ti, kdo dělají to, co poznali jako hříšné, a drásají tak srdce svým rodičům; a ti, kdo baží jen po majetku, který je zasvěcen Trojici a guruům, a přitom pro svá sobecká přání podvodně a sprostě jednají – ti působí jiným bytostem utrpení a bol a škodí nakonec sobě samým. Každé správně jednající bytosti, ať bohu, nebo člověku, jsou k ošklivosti a opovržení. Mluvíš-li však o hanbě při pohledu na mé tělo, musela bys pocíťovat stud také nad tím, že tvá prsa, která jsi při narození neměla, jsou teď tak silně vyvinutá. Klameš se, myslíš-li si, že se oddávám pohroužení v tomto ubožáckém vzestupu proto, že nemohu získat ani šaty ani jídlo. Jímá mne bázeň nad utrpením a žalostností této sansáry. Pocíťuji ji tak silně, jako kdybych byl hozen zaživa do plamenů. Hromadění pozemského majetku a lpění na něm stejně jako úsilí o osm pozemských cílů¹⁵² plní mne takovým hnusem a ošklivostí jako člověka s nemocnými játry pohled na bohaté jídlo. Takoví lidé mi připadají jako vrazi mého otce. Proto jsem přijal tento ubožácký, žebrácký způsob života. Nadto mi přikázal můj guru Marpa Překladatel vzdát se všech pozemských sklonů, cílů a předmětů, snášet nedostatek potravy, oděvu a slávy; žít na různých místech v osamělém odstupu (aniž bych se trvale poutal na nějaké místo); zasvětit tento život při zřeknutí se jakéhokoli očekávání ze vsí síly zbožnému úsilí. Provádím tyto příkazy svého gura a dosáhnu tak nejen síly přenést na své následovníky časně radosti a uspokojení, ale dosáhnu i blaženosti pro všechny cítící bytosti a také pro sebe. Vzdal jsem se všech myšlenek na tento život, protože nevím, kdy ke mně přijde smrt. Kdybych chtěl bohatství a dobré bydlo, dosáhl bych stejně mnoho,

jako má lama Bari-locáwa. Proč bych pak měl být jeho nejnepatrnějším žákem? Chci však v tomto životě dosáhnout buddhovství; proto vkládám všechnu svou sílu ve zbožné úsilí a v pohroužení. Peto, vzdej se i ty všech pozemských cílů a pojď se svým bratrem na Lačhigang,¹⁵³ abys vedla rozjímavý život. Můžeš-li se vzdát světských myšlenek a trávit svůj život v rozjímavé zbožnosti, podivuhodně zazáří slunce tvé časné i věčné blaženosti. Poslechni si píseň svého bratra:

Ty útočiště všech žijících bytostí, věčný buddho, Pane,
nikdy nezkalený pozemským chtěním,
ty, který svým šišjům milostivě žehnáš,
hluboce se klaním u tvých nohou, Marpo Překladači.

Poslyš moje slova, milá sestro Peto,
která jsi zapletena do pozemských přání.

Zlatá špice slunečnicku jest jedno,
krásně zřasené hedvábné třásně jsou druhé,
mezi tím rozepjaté pruhy jako paví peří jsou třetí,
lakovaná hůl z červeného týkového dřeva jest čtvrté.
Toto čtveré, bylo-li by toho třeba, mohl by tvůj starší
bratr opatřit.

Protože jsem cizí všemu světskému bytí
a protože mu prchám, září slunce mého štěstí.
Proto také opusť světské bytí, Peto,
a k rozjímání mne následuj na Lačhigang.
Rozjímejme spolu na Lačhigangu.

Daleko se rozléhající zvuk bílé ulity, to je prvé,
mocný dlouhý dech cvičeného trubače je druhé,
jemně a v bohaté záhyby složený okraj ulity je třetí,

velký počet neženatých pozvaných kněží je čtvrté.
Toto čtveré, bylo-li by toho třeba,
mohl by tvůj starší bratr opatřit.

Chrám nad vesnicí, maličký, plný kouzla, jest prvé,
krásná řeč mladých řeholnic jest druhé,
nádherná, vším opatřená kuchyně plná čínského čaje, je
třetí,
pilné ruce mnoha mladých řeholnic je čtvrté.
Toto čtveré, bylo-li by toho třeba, by
mohl tvůj starší bratr opatřit.

Tak oblíbené kouzelnictví a hvězdopravectví je prvé,
přímé a skromné vystupování kněze je druhé,
vytváření púdži pro potěšení je třetí,
upoutávat ucho laiků lahodně prozpěvovanými žalmy je
čtvrté.
Toto čtveré, bylo-li by toho třeba,
mohl by tvůj starší bratr opatřit.

Veliký, krásný, mocný dům z cihel je prvé,
daleké a plodné údolí je druhé,
bohatá zásoba peněz a potravy je třetí,
veliký průvod a mnoho služebnictva je čtvrté.
Toto čtveré, bylo-li by toho třeba,
mohl by ti tvůj starší bratr opatřit.

Mocný oř s dlouhou pyšnou hřívou je prvé,
sedlo bohatě vykládané zlatem a drahokamy je druhé,
výtečně ozbrojený doprovod je třetí,
bdělé, nepřítelům hroživé a přátele ochraňující stráž je
čtvrté.

Toto čtveré, bylo-li by toho třeba,
mohl by tvůj starší bratr opatřit.

Nemůžeš-li se však vymknout světu,
nemůžeš-li jít na Lačhigang,
tvá sestersky citlivá láska mi nepůsobí žádnou radost;
tyto světské řeči jen ruší mé hluboké rozjímání.
Zrozen, neznám přec hodinu své smrti
a nemám proto čas zanedbávat pobožnost.
Nepřetržitě chci se cvičit v pohroužení.
Nauka gurua – otce plní mé vědomí požehnáním;
proto se nořím v požehnané stavy,
abych jednou ochutnal velikou blaženost vykoupení;
proto jdu na Lačhigang.

Ty, sestro, lpi dále na světě,
hromad' hřích na hřích
a snaž se, pokud můžeš, setrvat v sansáře,
nalézt narození ve třech nižších světech.

Lekáš-li se přece jen maličko sansáry,
vzdej se jejích osmi přání v tomto životě
a pojd' se mnou na Lačhigang.
Pojďme, my sourozenci, k vysokému cíli
pojdme spolu k výšinám Lačhigangu.*

Po tomto zpěvu mi Peta řekla: „Vidím, bratře, že ve světě vidíš jen rozkoš a pohodlí. V tomto ohledu se my dva máme málo

*Těchto několik příslibů nechť čtenář chápe jako „veliké ovládnutí“, které člověku dovolí, aby se rozvinul v jakémkoli směru, jaký si přeje. Pak již záleží pouze na jeho moudrosti, aby se znovu nezapletl v síť karmy novými světskými zřeteli, které jsou nezbytné pro rozvíjení světských snah.

čeho vzdávat. Všechny tyto krásně znějící pravdy a řeči mají jenom zastřít tvoji neschopnost; jsou to jen výmluvy, že nejsi tak blahobytný jako lama Bari-locáwa. Já však nepůjdu na Lačhigang, kde není nic k jídlu ani k oblečení. Tam bych jen snášela nesnesitelnou bídu a to věru nepotřebuji hledat až v Lači. Ani nevím, kde to je. A tebe, svého bratra, bych ráda naléhavě prosila: zůstaň na jednom místě, abych tě lehčeji našla a neštvála se sem a tam. Jako psy pronásledovaná zvěř hledáš úkryt na neobydlených stránkách a skalách. Zdejší lidé se zdají vzhlížet k tobě s úctou; bylo by nejlépe zůstat trvale zde. Na každý způsob však prosím ještě nějaký čas zůstaň a ušij si spodní šat z tohoto sukna. Vrátím se v několika dnech.“ Slíbil jsem jí, že zůstanu ještě několik dní, a ona odešla, žebrajíc, do Dingri.

Zatím jsem rozstříhal sukno, které mi přinesla, a ušil jsem si čepici, která pokrývala celou hlavu, rukavice na každý prst, bačkory na nohy a zástěru, aby skryla mou nahotu. Po několika dnech se sestra vrátila a ptala se, jestli jsem si ze sukna ušil šaty. Já jsem přisvědčil a všechno, co jsem udělal, jsem jí kousek po kousku předvedl. Potom zvolala: „Bratře, zdá se, že už ani nejsi člověk! Nejen, že ti schází jakýkoli smysl pro stud, ale dokonce jsi zničil sukno, které jsem tak těžko připravila. Někdy se zdá, že nemáš čas na nic než na náboženství, ale jindy se zdá, že máš chuť na kdejakou nezbednost.“ Odpověděl jsem: „Jsem nejcennější z lidských bytostí, neboť vykonávám to nejlepší z nádherné milosti požehnaného života. Protože jsem poznal, co je opravdu nestydaté, zasvětil jsem se náboženskému životu a svůj slib přísně dodržuji. Protože ses styděla za můj přirozený vzhled a já nemohl odstranit to, co ti připadalo nestydaté, ušil jsem si s velikou námahou tuto zástěru na újmu své pobožnosti, jak říkáš. A protože i moje ostatní údy jsou součástí téhož těla, domníval jsem se, že i pro ně je nezbytné zakrytí a ušil jsem si je. Tvé sukno nebylo promarněno, nýbrž bylo ho užito pro

tebou zamýšlený účel; mám nyní údy zakryty. Protože jsi mnohem stydlivější a citlivější než já, musím ti říci, že se musíš stydět mnohem víc než já. Jestli myslíš, že je lépe odstranit předmět studu, než jej podržet, odstraň tedy svůj tak rychle, jak můžeš.“ Nic neodpověděla, ale zírala temně před sebe. Tu jsem řekl: „Světští lidé pozorují plni studu, co vůbec není k stydění. Skutečně nestydaté jsou zlé činy a drzé podvody a ty dělají beze studu. Nevědí, co opravdu je nestydaté a co není. Proto slyš můj zpěv.“ A zazpíval jsem jí píseň, která jasně ukázala, co nestydaté je a co není.

Ukláním se přede všemi guruy svaté dynastie;
dejte mi poznat základ pravého studu.

Ó Peto, milá, plná upejpvavého studu,
dej nyní dobrý pozor na zpěv svého bratra.

Tvůj stud pochází z pošetile přijatých forem
a přepadá tě tam, kde k tomu není důvod.
Pro mne, zbožného člověka, který zná pravý stud,
z toho, že ukazují tělesnou nahotu svého trojnásobného
bytí – ¹⁵⁴
jaký by měl být stud?
Je-li nám známo, že lidé jsou dvojího pohlaví,
pak také víme, že každé má vlastní orgány.

Opravdu studu hodné sprosté jednání
většina světských lidí nevidí.
Dceřina hanba je zaplácena penězi,
na klíně kolébá dítě hanby.
Žádostivé zlé myšlení, pramenící z nevíry,¹⁵⁵
zlé jednání, podlé podvody, krádeže, loupeže,

podvodní přátelé a příbuzní, úskokem nabývající důvěry:
to jsou vpravdě nestydaté a sprosté činy.

Poustevníci, kteří se odřekli světského života
a zasvětili se hledání duchovní pravdy
ve svatých spisech o mystické stezce,
ti, kteří slíbili žít v pohroužení,
jak vzdáleno jim je všechno naučené myšlení o studu.
Proto hled, Peto, nezvětšovat svou nynější bídu
a na čistých drahách posiluj své porozumění.*

Po této písni mi nabídla pro mne vyžebvané zásoby másla a tuku a řekla: „Přirozeně neuděláš nic, o co jsem tě prosila, ale já tě nemohu opustit. Proto si prosím vezmi toto a já se pokusím sehnat ještě víc.“ Nato chtěla odejít; prosil jsem ji však, aby zůstala tak dlouho, dokud nebudou zásoby spotřebovány. Chtěl jsem její srdce naklonit náboženství, a i když by nebyla získala žádných zásluh náboženským cvičením, byla by se alespoň po tento čas nedopustila hříchů. Pokud zůstala se mnou, hovořil jsem s ní o náboženských věcech a o zákonu karmy. Posléze se mi podařilo naklonit poněkud její srdce víře.

Toho času přišla ke mně má teta. Ztratila svého bratra, mého strýce, a litovala teď z hloubi srdce zla, které mi způsobili. Hledala mne a přinesla s sebou jačí náklad různých věcí. Nejprve byla v Dinu. Tam nechala věci a jaka, vzala jen, co mohla unést, a šla přímo k místu, kde jsem žil. Peta ji zpozorovala z jednoho kopce, poznala ji a zvolala: „Nechceme se setkat s tou krutou tetou, která nám způsobila tolik bídy!“ A po slovech následoval

*Skutečná a nejvyšší nevinnost zbavuje člověka zevního studu. Když se to stane, může člověk předpokládat, že mu jsou trvale otevřeny všechny vyšší nebeské světy. Kromě toho se i jeho vidění zostří tak, že se stane nadmyslovým. Ztrátu studu však nelze předstírat.

čin: zvedla můstek ležící nad zející propastí mezi úbočím na straně jedné a vchodem do mé jeskyně na druhé straně. Když naše teta přišla k okraji propasti na protější straně, řekla: „Neteři, neodta-
huj můstek, tvoje teta chce přejít.“ Nato řekla Peta: „Právě proto
jsem ho vytáhla.“ Tu ona řekla: „Máš úplnou pravdu, neteři; ale já
dnes přicházím v hluboké lítosti nad svými činy vůči vám oběma.
Proto spusť můstek. Jestli to nechceš udělat, řekni alespoň svému
bratrovi, že jsem zde.“

V té chvíli jsem vyšel a usedl na kopeček na druhé straně mostu.
Teta se mi několikrát uklonila na protější straně a upřímně mne
prosila, aby směla přijít ke mně. Věděl jsem, že se pro mne jakožto
pro zbožného člověka nesluší bránit jí v tomto setkání; dříve však
jsem jí chtěl všechny její krutosti a pronásledování vyvolat před
očima. Proto jsem zvolal: „Vzdal jsem se všech svazků se svými
příbuznými, především však s vámi, s tetou a strýcem. Neměli jste
dost na tom, že jste nás v dětství a mládí krutě pronásledovali;
i když jsem se zasvětil náboženskému životu a náhodou přišel k va-
ším dveřím jako žebrák, napadla jsi mne tak krutě, že jsem vás
přestal pokládat za své příbuzné. Chci ti všechny ty okolnosti při-
pomenout verši své písně. Proto naslouchej tomuto zpěvu.“ Potom
jsem jí zazpíval píseň připomínající krutosti a pronásledování, jimiž
mne postihovali.

Před tebou, dobrotivý a milostivý otče Marpo
Překladači,
soucitu plný ke všem – se ukláním;
buď příbuzným mně, člověku bez příbuzných.

Ty, teto, pamatuješ si ještě všechno, cos udělala?
Nevzpomínáš-li si, má píseň ti osvěží paměť.
Poslouchej pozorně a tvoje lítost buď pravá.

Ve zlé zemi Kjangaca
dobrý otec, umíraje, nás zanechal, vdovu a sirotky.
Podvedla jsi nás o všechno bohatství
a přivedla jsi nás do bídy.

Byli jsme rozptýleni jako hrách při mlácení
tebou, teto, a také strýcem.
A zpřetrhány byly všechny svazky
k příbuzným a přátelům.

Později, když jsem proputoval daleké země,
vrátil jsem se domů v úzkosti o matku a sestru,
byla již matka mrtva a sestra daleko.
Zmučen úzkostí, oddal jsem se náboženství.
Když bez potravy, prose o almužnu,
přistoupil jsem, teto, ke tvým dveřím
tys poznala bezmocného mnicha,
vylila jsi na mne své zlobné řeči.
Poštvala jsi psy slovy „čo, čo“ na mne;
tloukla jsi mne tvrdě stanovým kolíkem,
jako bych byl k mlácení vyzrálé žito.
Zřítil jsem se do vodní nádrže,
ledvaže jsem zachránil svůj drahocenný život.
Zuříc, nazývala jsi mne obchodníkem se životy,
a také hanbou našeho rodu;
zranila jsi moje srdce těmito tvrdými slovy,
srdce rozbité bídou a zoufalstvím,
až se mi tajil dech a já zůstal němý.
Lstivou poťouchlostí jsi mne podvedla
o dům a pole, které mi již nic neznamenal.
Jsi jen démonkou v těle tety,
jež vytrhla mi ze srdce veškerou lásku.

Když jsem pak přišel ke dveřím strýce,
našel jsem nenávislné myšlení, hanebné činy a sprostá
slova.

„Přišel kraj pustošící démon,“ křičel
a pobízel sousedy, aby mu pomohli mne zabít.
Střílel po mně ostrými šípy, aby mne zničil,
a s potupnými slovy házel kamením.
Neuhasitelnou bolestí naplnil mé srdce,
i tehdy mi byla smrt blízko.
Ó řeznické srdce v těle mého strýce,
vzalos mi všechnu úctu k tobě.

V mé chudobě, v mé bídě, krutější než nepřátelé byli moji
příbuzní.

Když jsem později seděl, rozjímaje,
přišla za mnou stále milující Dzese.
Její přátelská slova vnukla mi útěchu
a občerstvení padalo z ní do hořem zmítaného srdce.
Přinesla mi hojné, chutné jídlo
a zachránila mne od smrti hladem.
Náleží jí ta největší chvála.
Poněvadž však nehledá zbožný život,
nemohu toužit po jejím příchodu.
Tebe však, teto, nechci již vidět,
proto se vrať, odkud jsi přišla,
neboť je pro tebe lépe, půjdeš-li hned.

Po této písni prolila teta mnoho slz; stále znovu se mi uklá-
něla a říkala: „Máš pravdu, synovče, skutečně pravdu. Ale pro-
sím tě, měj se mnou strpení.“ A začala mne snažně prosit. Byla
opravdu upřímná ve své lítosti a přišla mne prosit o odpuštění.
Řekla: „Nemohla jsem potlačit přání, abych tě uviděla, proto jsem

přišla. Dopřej mi pohovořit s tebou, jinak se zabiju.“ Nemohl jsem své srdce dále zatvrzovat a chtěl jsem spustit můstek, ale sestra se z různých důvodů pokoušela mi v tom zabránit. Přesto jsem ho spustil. Říká se, že není dobře žít pohromadě s tím, kdo porušil slib, nebo s ním pít z jednoho pramene. Povstává z toho poskvrnění a hanba. Zde se však nejednalo o porušení slibu v náboženském smyslu. Kromě toho mi mé náboženství velelo odpouštět. Spustil jsem tedy most, vyslechl její zpověď a několikrát kázal o zákoně karmy. Moje teta se těmi kázáními úplně obrátila, dala se na pokání, oddala se rozjímání a dosáhla konečně osvobození.*

Tu se obrátil Žiwa Ö Rāpa k Džecünovi a řekl: „Přesahuje to naše chápání, Džecüne, slyšíme-li o tvé trvalé věrnosti ve víře a o tvé neuchylující se vytrvalosti, s níž jsi hledal pravdu u svého učitele, pomyslíme-li na tvoji mírnost a důvěru ve strašných zkouškách a tvoje setrvání a sílu vůle při zbožných cvičeních a rozjímáních v osamělých skalních jeskyních. Proti tomu se nám naše zbožná oddanost jeví jako hra, prováděná pohodlně čas od času. A taková pobožnost nás asi nikdy nevysvobodí ze sansáry. Co bychom měli dělat?“ Zvolal a trpce plakal.

*Zatížení proviněními ze špatných skutků je podmíněné a mizí ve chvíli, kdy se člověk ztotožní s božstvím. Jenom setrvačnost pak může způsobit, že se znovu vrací do řetězu zlé karmy časné povahy. Za touto karmou však existuje karma krystalická, která se vyjadřuje fyzickým a duševním uzpůsobením tvorů. Kdo je zatížen touto karmou, ten nemůže pochopit smysl duchovního úsilí. Proto musí setrvat v nepoznání a ve zlé karmě do té doby, až zmizí sublimací, k níž dojde následkem bolestných životních zkušeností.

Karmické dluhy mohou často překvapit toho, kdo je dovede zjišťovat, jak se uplatňují. Může vidět, že dobrý a pro duchovní věci disponovaný člověk ztroskotává o bezvýznamné překážky na své vlastní cestě a naproti tomu zase člověk plně obrácený ke světu a podle lidských měřítek i zlý náhle pochopí smysl duchovního úsilí, věnuje se mu a dosáhne osvícení nebo i osvobození. To vše záleží na stupni zralosti té které karmy; někdy je možno vidět, že „zlo visí na člověku jako zralé ovoce, které padá pod prvním dotekem větru spásné nauky“.

Tu řekl Džecün: Moje horlivost a víra, porovnaný s utrpením a bolestmi sansáry a pekelných světů, se opravdu nezdaří tak veliké. Přemýšlející lidé, kteří zaslechli nauku o karmě a uvěřili jí, budou s to prokázat podobnou horlivost a podobnou sílu vůle. Ti však, kdo slyší jen slova nauky a nechápou její pravdu, nenabudou síly odřeknout se osmi světských cílů a věcí. Proto je tak důležitá víra v nauku o karmě. Veškerá zbožnost povstává z toho, že je ctěn zákon o karmě. Je zvlášť důležité svědomitě a ustavičně činit dobré skutky a potlačovat zlé sklony. Z počátku jsem nevěděl nic o povaze Prázdnoty, tím pevněji jsem však věřil v zákon karmy. A když jsem si uvědomil své hluboké, ohavné hříchy, věřil jsem, že jsem si plně zasloužil tři nejstrašnější pekla. Odtud má hluboká úcta k mému guruovi a moje víra v něho; odtud nejvyšší vypětí vůle a hluboká horlivost mých meditací. Proto také napomínám vás všechny, abyste žili v přísné askezi a hluboké osamělosti a hroužili se do svatých mystických pravd a prováděli příkazy svaté nauky. Učiníte-li to, ujišťuji vás, já stařec, že dosáhnete osvobození ze sansáry.“*

Pak se obrátil k Džecünovi Ngändzong-tönpa Bódhirádža a řekl slavnostně: „Džecün rinpoče,¹⁵⁶ ty sám jsi velký buddha Dor-džečhang, který přijal lidské tělo, aby vykonal tyto činy k požehnání všech živoucích bytostí tohoto světa. Nejsi-li jím, pak sis

*Poznání relativity bytí, života a jevů a z něho vyplývající poznání povahy absolutna je mnohým lidem nedostupné pro jejich osobitý postoj ke všemu jsoucímu. Proto se mohou s větším úspěchem obrátit k zákonu karmy. Je logickými úvahami pochopitelný, protože se opírá o jednoduché vztahy, které jsou zjistitelné mezi různými příčinami a výsledky. Jeho nejjednodušším projevem je např. vztah mezi povahou myšlení a skutky na jedné straně a povahou akcí a reakcí ve společenském životě na druhé straně. Kdo vidí tyto vztahy, ten poznává, že dobra se nedosáhne zlem; nejvyšším projevem likvidace zla je vymazat přesvědčení o jáství a vlastnictví. Kdo zrušil jáství a necítí se být vlastníkem ničeho, ten je vpravdě svobodný. Svoboda tohoto druhu s sebou nese poznání, jaké můžeme předpokládat u nejprominentnějších mudrců.

přinejmenším získal za nesčetných kalp velké zásluhy a dosáhl stavu Veliké bytosti, jaká se již nikdy nevrací do sansáry. Byls hotov obětovat dokonce svůj život pro náboženství a pln horlivosti jsi setrval ve zbožném pohroužení. Tvůj život má všechny znaky buddhova vtělení. Nám lidem, žijícím pro samy sebe, je příliš nepochopitelná tvá mírnost, tvoje vytrvalá víra v době, kdy jsi poslouchal svého gurua, a námaha, kterou jsi musel snášet. Je nám také nemožné pomýšlet na to, že bychom snesli takové utrpení pro pravdu. Kdo by toho byl schopen? A i kdyby měl k takovému pokusu vůli a odvalu, nesnesla by to jeho tělesná schránka. Džeciin proto nepochybně musí nebo musel být bódhisattvou nebo buddhou nebo jimi byl ve svém dřívějším životě. Jsme požehnáni, že jsme spatřili tvou tvář a slyšeli tvůj hlas. My všichni, kdo jsme účastni této milosti, dosáhneme zajisté osvícení, i když naše zbožné úsilí nemůže být tak vážné a hluboké. Nyní tě však prosíme, zjev nám, kterým bódhisattvou jsi byl v minulých životech.“

Džeciin odpověděl: Sám si nejsem jist, čím znovuvtělení jsem. Než i kdybych byl vtělením některé bytosti z jednoho ze tří stupňů bídy,¹⁵⁷ měli byste pro svou víru, kdybyste mne pokládali za Dordžechanga nebo za jiné božstvo, milost a požehnání tohoto božstva. Osobní láska a úcta vás pohnuly, abyste mne měli za vtělení. Tím se však dopouštíte velikých hříchů skepse a pochybnosti vůči dharmě. Neboť vám schází síla pravé oddanosti. Jen silou svaté dharmy dosáhl jsem tohoto duchovního vývoje, který mne v pozdějších letech přiblížil dokonalému buddhovství, ačkoli jsem se v mládí a v raném mužném věku dopustil zlých hříchů. Jen proto, že jsem pevně věřil v působení zákona karmy, oddal jsem se plně pravdě a zanechal všech myšlenek na tento život a svět. Obzvláště jsem byl šťasten, že mne vedl dokonalý guru, jenž mi dal pravdy a spisy, které mne vedly na krátkou stezku mystické mantrajány. Dal mi pravdu bez nepotřebné přítěže a ozdob, propůjčil mi nezbytná zasvěcení a dal mi sílu pohroužit se správným způsobem do této

pravdy. Kdyby ji byl přijal jiný hledající člověk a pohroužil se v ní, byl by určitě rovněž v jediném životě dosáhl dokonalého osvícení. Když však v životě neděláme nic jiného než deset bezbožných činů a pět neomezených hříchů, pak se stejně jistě musíme ponořit do nejbídnějších pekel. Kdo nevěří zákonu karmy, nebude se též neúnavně oddávat zbožným cvičením. Kdo se však pevně drží tohoto zákona, jistě se vnitřně zalekne bídy tří nižších stupňů a pojme hluboké přání stát se buddhou. Pak bude stejná jeho víra a mírnost vůči guruovi, jeho horlivost a vůle v rozjímání o pravdě a rovněž i druh jeho zkušeností o duchovním růstu a vědění bude v každém ohledu týž jako u mne. Kdo přijal tento duchovní vývoj, je světem pyšně označován za avatára některého buddhy nebo bódhisattvy. Zde se však ukazuje vpravdě nedostatečná víra v krátkou stezku mantrajány. Proto vás všechny napomínám, abyste posílili svou víru v zákon karmy a oddali se cvičením nauky mantrajány. Dosáhl jsem duchovního poznání, vzdav se myšlení na potravu, oděv i jméno. Se zbožným srdcem jsem snášel všechny potíže a podrobil jsem se každému tělesnému nedostatku. Hroužil jsem se v rozjímání na skrytých, osamělých místech; a tak jsem dosáhl vědění a zkušeností. Jděte po stezce, kterou jsem šel, a jako já se cvičte ve zbožné oddanosti.“*

*Božské povahy jsou netělesné svazky, kdežto stav buddhy je závislý na přijetí světla buddhy, které je jsoucnost pouze kosmická. Jsou proto dosažitelné každému, kdo vyvine potřebné úsilí k jejich realizaci. Jakmile je však realizuje, stává se avatárem některého z bohů nebo buddhou podle toho, který svazek nebo kosmickou duchovní vlastnost realizoval. Lidské bytí je nástrojem toho kterého duchovního svazku, který existuje v jiných časových dimenzích a odtud si lidské nástroje, těla, pouze vypůjčuje. Proto není převtělujícího se Krista, Buddhy, bódhisattvy, Máry, démona nebo koho jiného, ale pouze jejich duchovní svazky, které lze realizovat mravním uzpůsobením a příslušnými duševními snahami. Jinými slovy: jednejte jako Ježíš a stanete se Kristem, nebo jako Buddha a dosáhnete stavu buddhy. Nikoli jako znovuvtělení Kristové a Buddhové, nýbrž jako vy sami, kteří jste se ke kristovství nebo buddhovství propracovali tomu odpovídajícími snahami.

Toto jest sedmý záslužný čin, v němž se líčí, kterak se Džecün podle příkazu svého gurma vzdal všech myšlenek na světské blaho, pohodlí, jméno a slávu. V neúnavném pohroužení strávil svůj život ve zbožné oddanosti v osamělých poustevnách a jeskyních.

KAPITOLA XI

POUSTEVNY A SLUŽBA

VŠEM ŽIVOUČÍM BYTOSTEM

Džecünovi žáci a místa jeho meditací; jeho služba všem živoucím bytostem.

ZASE řekl Rächung: „Pane, tvé příběhy nemohou být předstiženy ve svém podivuhodném ladění a ve svém hlubokém smyslu. Nádech úsměvné dobroty spočívá na tomto vyprávění; vcelku je však tak strastiplné, že se nelze ubránit slzám. Proto tě nyní prosíme, vyprávěj nám také veselé příhody.“ Džecün však řekl: „Nemohli byste najít žádný hlubší důvod k radosti, než je výklad o úspěchu mého horlivého zbožného snažení, které mi dalo sílu zachraňovat krásně utvářené lidské i nelidské bytosti, vést je stezkou osvobození a tak sloužit prazákladu buddhistické víry.“

Dále se pak zeptal Rächung: „Mistře, kdo byli tvými prvními žáky? Byly to bytosti lidské nebo ne-lidské?“ Džecün odpověděl: „Bytosti nikoli lidské byly mými prvními žáky, všichni ti, kdo přicházeli, aby mne mučili. Pak jsem našel několik lidských žáků a bohyň Ccheringma přišla,¹⁵⁸ aby mne zkoušela divadlem rozličných nadpřirozených sil. Teprve později se zvolna shromažďovali kolem mne jiní lidští žáci. Nyní vím, že moje nauky rozšířila mezi nelidskými bytostmi Ccheringma, mezi lidskými Ūpa-tönpa.“*

Nyní se tázal Räpa Sebän: „Mistře, na kterých místech ses

*Úsilí prosvětlující lidskou bytost pocítují nejdříve bytosti duševní úrovně. Proto se právě obyvatelé této úrovně mohou nejprve obrátit k mudrci, který se právě zrodil. Ve světě se uplatňuje jiné světlo, které se rozvíjí teprve po světle výrazných ctností. Srozumitelněji řečeno: fluorescence ctností se projevuje na fyzické úrovni charakteristickým působením člověka, působením, kterému nikdo

oddával soustředění? Víme jen o tvé hlavní poustevně v jeskyni Lachičhubar a o několika odlehlých jeskyních, o nichž ses zmínil dříve.“ Džeciin odpověděl: „Jinou mou poustevnou byla Jolmo Gangra v Nepálu. Pak jsem pobýval v šesti známých vnějších, v šesti neznámých vnitřních jeskyních (na vysokých skalních útesech) a v šesti tajných, dohromady tedy v osmnácti jeskyních. K tomu přijdou dvě další, takže jich bylo dvacet. Pak ještě ve čtyřech větších známých a ve čtyřech větších neznámých, o nichž jste již předtím slyšeli zmínky. Kromě toho jsem se oddával pohroužení v rozličných menších jeskyních a poustevnách, všude, kde bylo postaráno o to nejnnutnější, až se posléze předmět meditace, meditace sama a meditující tak silně navzájem spojili, že již nyní ani nevím, jak se soustřeďuji.“*

Potom Ráčhung řekl: „Pane, tím žes dosáhl konečného cíle dharmy a vyčerpal její poklady, my, tvoji pokorní žáci, z toho máme prospěch; tys nám sdělil učení tak snadným a působivým způsobem, že můžeme s malou námahou pochopit správný názor a upevnit svou víru bez strachu z omylu. Tento pocit bezpečnosti v naší víře jsi způsobil svou laskavostí a božskou milostí. Ale budoucí žáci si budou chtít získat zásluhy návštěvou jeskyní, kde jsi

nerozumí. Proto musí adept prožití pravdy přenést do mysli a přetvořit je v logické myšlenkové řetězce, z nichž teprve lidé dovedou soudit, že mají před sebou mudrce nebo člověka duchovně probuzeného.

*Komu se podaří vymazat tři časové rozsahy a trvat pouze v přítomnosti a kromě toho pozorovat všechna vnitřní vzduť jako nekonečný řetěz vznikání, trvání a zanikání postihujících pouze přítomnost, ten nakonec vymaže pojem smrti ze svého seznamu duševních a skutečných jevů. Tento náš život je totiž svými vztahy k podmínkám před fyzickým zrozením neohraňčen do minulosti a svým pozvolným zánikem ve tlejícím těle neohraňčen do budoucnosti. Kromě toho je možno prostřednictvím určitých stavů vědomí překročit i časově prostоровé vztahy závislé na určitém vnímání a pojetí. Za těmito vztahy na nás čeká sama věčnost. Proto je třeba vyvíjet úsilí o nadčasové uvědomování; jeho rozvinutím zaniká každá představa i pojem smrti.

meditoval; vyjmenuj nám je proto prosím, aby jim k tomu zůstalo nějaké vodítko.“

Džecün odpověděl takto: „Šest známých jeskyní na vysokých útesech jsou: Dagkar Taso Uma-dzong (Ústřední tvrz ve skále bílé jako koňský zub); Minkhjug Dibmä-dzong (Tvrz ve stínu brv); Lingwa Dagmar-dzong (Tvrz červené skály); Ragma Čangčhub-dzong (Ragma, tvrz osvětlení); Kjangphän Namkha-dzong (Tvrz korouhví ozdobeného nebe); Dagkja Dordže-dzong (Nezničitelná tvrz šedé skály). Šest neznámých jeskyní (na vysokých útesech) jsou: Čonglung Khjunggi-dzong (Tvrz orla jedním skokem zdolávajícího údolí Čonglung Khjung); Kjipa Ňima-dzong (Radostná slunná tvrz); Khučhug Enpa-dzong (Tvrz osamělé kukačky); Šelphug Čhušing-dzong (Jitrocelová tvrz křišťálové sluje); Bece Döjön-dzong (Tvrz chutného zeli); Cigpa Kangthil-dzong (Tvrz zděné podešve). A šest velmi tajných jeskyní na vysokých útesech jsou: Gjadag Namkha-dzong (Nebeská tvrz rozlehlé skály); Tagphug Sengge-dzong (Lví tvrz s tygří slují); Bäphug Mamo-dzong (Tvrz démona Mamo se skrytou slují); Laphug Päma-dzong (Lotosová tvrz se slují); Langgo Ludü-dzong (Hadí tvrz se sloní bránou); Thogjal Dordže-dzong (Tvrz vítězné bronzové vadžry). Ostatní jsou: Kjiphug Ňima-dzong (Slunečná tvrz šťastné sluje) a Potho Namkha-dzong (Tvrz nebeských vrcholů).

Čtyři známé větší jeskyně jsou: Ňanang Döpaphug (Břichatá sluj); Düdulphug (Sluj přemožení démonů); Dičephug (Sluj jazyka jačice) v Dinu; Dzuthulphug (Zázračná sluj). Čtyři neznámé větší jeskyně jsou: Kangcchugphug nebo Kangcu Phug (Sluj, kde Milaräpa seděl na svých nohou v Kjangaca); Ösalphug (Sluj jasného světla) v Rönu; Zaogphug (Hedvábná sluj) v Rala; Phugrönphug (Holubí sluj) v Kuthangu. Kdo bude v těchto jeskyních meditoval, najde tam dostatek životních potřeb – palivo, vodu, kořínky a rostliny – a bude podněcován milostí předcházejících Mistrů posloupnosti. Proto tam meditujte.“

Když to Džecün řekl, celé shromáždění nebeských i lidských žáků, mužů i žen, kteří přišli naslouchat dharmě, tato slova hluboce pohnula. Vyprávění je naplnilo hlubokou, žhoucí vírou a pohnulo je v srdcích natolik, že se zřekli osmi světských cílů ctižádosti a nadbytku. Všichni bez obtíží poznali pravý význam svaté dharmy a byli zcela uspokojeni náboženským životem, takže se k němu rozhodli provždy. Pokročilejší mezi lidskými žáky pojali rozhodnutí zasvětit tělo, srdce a řeč službě všem živoucím bytostem a nauce. Slíbili, že setrvají v nerušené a nepohnuté meditaci a pokání v jeskyních a na osamělých místech. Nelidští žáci slíbili, že budou udržovat nauku a chránit ji. A mnoho duchovně nejpokročilejších laických žáků, mužů a žen, se odřeklo světského života a následovalo Džecüna, kamkoli šel. Trávili svůj čas v pohroužení a zažili pravý stav. Tak se mnozí stali jóginy a jóginkami. Ti, kteří měli menší duchovní rozhled, slíbili, že budou žít určitý počet let a měsíců v pobožnosti. Ti nejmenší z laiků slíbili, že zanechají pro zbytek života určitých bezbožných činů a budou vykonávat určité zbožné činy. Tak bylo celé shromáždění vykoupeno.

Celé zde zachycené vyprávění spočívá na vlastním Džecünově vyprávění – vyprávění o vlastním životě, zachycené písemně. Podrobnější líčení historických událostí, které tvoří základ tohoto životního příběhu, se rozděluje ve tři hlavní části. První díl jedná o zlovolných útocích nelidských bytostí, které jsou případně poraženy a vykoupeny. Druhý díl jedná o lidských žácích, z nichž ti nejšťastnější dosáhli dokonalého duchovního vývoje a osvobození. Třetí díl pojednává o dalších žácích, laicích i zasvěcencích, jimž Džecün kázal dharmu.

Jak bylo dále podrobně vyloženo, životopis začal líčením, jak byly první nelidské bytosti získány a přeměněny. V jeskyni Dagmar Čhonglung byl král skřítků získán písní Lama den dug (Šestero vzpomínek na gurua). Potom Džecün přišel do Lačhigangu, poslušen příkazu svého gurua. Tam obrátil velké božstvo Ganapati

a z toho vznikla kapitola Lači Čhuzang. Napřesrok Džeciün pronikl dovnitř do Lači a z toho vznikla známá Píseň o sněžení a Džeciünův triumf nad sněhem, kterou zazpíval, když se vynořil ze sněhu. Když potom znovu zamýšlel jít na horu Palbar v Mangjulu a na Jolmo Gangra v Nepálu, vrátil se do Gungthangu, kde jej přitahovala skalní jeskyně Lingpa, a strávil tam nějaký čas. Plodem tohoto pobytu je kapitola o zlomyslné démonce z jeskyně Lingpa. V sousedství hory Palbar, kde ležela Tvrz osvícení Ragma, Džeciün porazil a obrátil kouzelnici a místní božstva z Ragmy zpěvem hymny. To popisuje kapitola o jejich obrácení. Když Džeciün pobýval v Tvrzi korouhvi ozdobeného nebe, prospěl mnoha lidským i nelidským bytostem. Potom Džeciün navštívil Jolmo Gangra a žil nějaký čas v lese Singgala v propasti, kde leží Lví tvrz s tygří slují. Tam také prospěl mnoha lidským a nelidským bytostem. Na tomto místě Džeciün obdržel božské napomenutí, aby šel do Tibetu a žil v Holubí sluji v Kuthangu. Tam zazpíval hymnu holubům.

Za druhé se tam líčí, jak se Džeciün poprvé setkal se svými žáky. Když byl Džeciün v Nezničitelné tvrzi šedé skály a prospíval velmi mnoha živoucím bytostem, božská Matka vadžrajóginka Džeciünovi řekla, že k němu přijde mnoho žáků, zejména jeden, Rächung Dordže Dagpa, který přinese do Tibetu z Indie tantry dákiní.¹⁵⁹ Místo, kde ho najde, bylo Džeciünovi oznámeno. Džeciün tedy odešel do Gungthangu a meditoval v Hedvábné sluji v Rala, kde se setkal s Rächungem. Potom Rächung odešel do Indie, aby se léčil z malomocenství. Když se vrátil uzdraven, pobýval s Džeciünem ve Sluji jasného světla v Rönphu, kde se k nim připojil Caphu Räpa. V Tvrzi osvícení v Ragma se setkal se Sanggjä Kjab Rápou. Když přišel do Břichaté sluje v Ňanangu, kázal dharmu a zasvětil Tönpa Šákja Gunu, který byl dříve nějakou dobu laickým přívržencem, a přivedl jej na stezku dokonalosti a osovobození. Když pak šel do Čang Tago, setkal se s laickou žačkou Paldar Bum v Gäpa Lesum v Čungu. Na zpáteční cestě se setkal se Sebän

Räpou v hostinci v Järučangu. Odtamtud šel medítovat do hor Gjalgi Šírila v Latö a setkal se s Digom Rápou. Když napodzim prosil o almužnu, setkal se s Žiwa Ö Rápou v Čhumig Ngulbumu. V Čimlungu přednesl Ngändzong Rápovi kázání zvané Bambusová hůl. Z Lači přesídlil Džecün, upomenut od dákiní na příkaz svého gurua, na horu Tise a setkal se s Dampa Gjagphuwou. Když se blížil hoře, setkal se s Kharčhung Rápou v průsmyku Lowo Kore. V zimním útočišti v sousedství vrcholu Dice, blízko pahorkatiny Purang, potkal Darma Wangčhug Rápu. Následujícího jara Džecün přišel na horu Tise a zvítězil nad magikem Naro Bönčhungem tím, že předvedl své magické síly. O tom vypráví kapitola o Tise, neboli hoře Kailás.

Cestou dolů do Dinu potkal Dordže Wangčhug Rápu. Když Džecün a jeho žáci žili v Břichaté sluji v Ňanangu, navštívil Džecüna velký indický jógin Dharmabódhi a poklonil se mu. To přispělo k respektu a obdivu k Džecünovi. Vzbudilo to také závist jednoho lamy, zběhlého v metafyzických disputacích, proto předložil Džecünovi několik metafyzických otázek. Džecün na ně snadno odpověděl, použiv okultní síly siddhi. Vypráví o tom jedna kapitola. Jóginova návštěva vedla k tomu, že Rächung znovu navštívil Indii; je to zachyceno v kapitole o Rächungovi a jiném velkém indickém jóginovi Tipuovi. V té době se k Džecünovi připojil Megom Rápa jako následovník, ve sluji Dö. V Nagtha v Ňanangu se Džecün setkal se Sale Ö Rápou. Když se Džecün uchýlil do ústraní na vrchol Červené skály, vrátil se Rächung z Indie a šel jej přivítat. O tom hovoří kapitola týkající se jačího rohu a píseň o divokých oslech. V Čhubaru se setkal s Länggom Rápou z Dagpa.

V Tode Tašigangu v Dinu se setkal s Mahápurušou (Velký svatý), o němž se zmiňuje Buddha v apokryfních řečech.¹⁶⁰ Stal se nejmilejším a vynikajícím žákem Džecünovým. Byl plně vysvěceným knězem a guruem školy vadžradhara, velkým bódhisattvou jménem Daö Žönnu (Mladé měsíční světlo); lépe byl znám jako

nevyrovnatelný učenec z Dagpa, kde se narodil jako lidská bytost k dobru všech živoucích bytostí.

V Čhubar Omčhungu získal ctihodného Lotön Gendiina, který byl dříve jeho odpůrcem a stal se teď jeho žákem. V Slunečné tvrzi šťastné sluje se stal Džecünovým žákem Detön Tašibar z Dinu. Projevy některých nadnormálních Džecünových sil pohnuly k žákovství Likor Čharuwu.

Dákiní předpověděly, že bude Džecün mít mezi svými lidskými žáky pětadvacet světců. Jsou to: osm nejmilejších synů, třináct duchovních synů a jejich čtyři sestry ve víře. Jedna kapitola líčí, jak se Džecün setkal s každým z nich.

Třetí část hovoří o různých jiných setkáních a příhodách, které se udály, když Džecün dlel v tajných jeskyních v obdobích jeho setkání s jeho duchovními syny. Jsou o tom záznamy, ale zcela nepřesné. Jsou také záznamy v podobě odpovědí na otázky žáků. Jedna kapitola zaznamenává písně z pohoří Bönpo z doby, kdy s Džecünem pobýval Gampopa. Také vyprávění, jak Džecün kázal dharmu a udělil zasvěcení lidu v Ňanangu; písně o Šendormo a Legsebum v Carmě; píseň obsahující Džecünův vrcholný výraz potěšení při pomýšlení na smrt; písně o tom, jak byl Džecün doprovázen Rächungem do Lači, a o jejich pobytu ve Sluji přemožení démonů; a o zábavném výletu a o Ramding Namphugu, když byl Džecün pozván lidmi z Ňanangu do Břichaté sluje, kde vyprávěl svůj životní příběh. Pak přijdou zpěvy o Rächungově odchodu do provincie Ů a o tom, jak se pak Džecün sešel s Dampa Sanggjäem v Thongla, jak to připravily bohyně se lví hlavou.

Jsou i jiné záznamy: o pohřebním obřadu, který v Lážingu Džecün vykonal bez soucitu se zemřelým; jak se zprostil synovských povinností k zemřelé matce; závěť pro laické žáky v Carmě; vyprávění, jak Džecün provedl bönské obřady v Dingri cestou do Čhubaru; kapitola o druhém odchodu Rächunga do Ů; kapitola o dárci – laikovi Taši Cegovi z Dindagkharu; kapitola o Dzese Bum,

Khučhug a dalších žákyních v Dindagkharu; kapitola o jeho vítězství nad čtyřmi máry (zlými duchy) na vrcholu Červené skály; rozmluva s magikem; předvedení jeho nadnormálních sil k dobru jeho žáků i laických přívrženců. To všechno je velmi rozsáhlá sbírka dalších náboženských pojednání, některých známých, některých neznámých.

Tak vedl Džecün nesččetně šťastných lidí k osvobození. Ti, kdo byli duchovně vysoce vyvinutí, našli dokonalou duchovní zralost a osvobození; méně schopní byli bezpečně zavedeni na stezku osvobození. I ti nejnepatrnější mezi nimi přiklonili zcela své srdce k vznešené Stezce pravého života. I oni, jimž karma zapovídala účast na nádherném dobrodiní, pojali ve svých srdcích lásku k dobru, která se jim stala zvykem, a tak získali požehnání nebeské i pozemské blaženosti v nejbližší budoucnosti.

Touto nekonečnou láskou a milostí dal Džecün zazářit buddhistické nauce tak jasně jako dennímu světlu a zachránil z bídy bezpočet bytostí. To vše je podrobně popsáno v Gurbumu (Sto tisíc zpěvů) od Džecüna.

A to je osmý záslužný Džecünův čin, jeho služba všem živoucím bytostem pomocí ovoce jeho zbožnosti.

KAPITOLA XII

NIRVÁNA

Džecün požije otrávené mléko od Cagphupovy milenky. Poslední shromáždění Džecünových žáků a divy, které se přitom udály. Džecünova řeč o nemoci a smrti. Jeho pět řečí jako poslední vůle. Cagphupovo obrácení. Džecünova závěť, jeho odchod do samádhi a nadpřirozené jevy, které tím povstaly. Rüčhungův pozdní příchod, jeho modlitba k Džecünovi a odpověď na ni. Podivuhodné události při zpopelnění a relikvie. Vykonání Džecünovy poslední vůle. Jeho žáci.

V DOBĚ, kdy Džecün plnil své shora popsané mnohé povinnosti, žil v Dinu učený lama jménem Chagphupa, mocný a bohatý, který byl zvyklý zaujímat přední místo v dinských shromážděních. Tento muž předstíral, že velmi ctí Džecüna, vnitřně však pukal závistí a pokoušel se poukázat na zdánlivou Džecünovu nevědomost tím, že mu kladl obtížné otázky při veřejném shromáždění jeho přívrženců. Tak útočil na Džecüna mnohými a rozličnými otázkami pod záminkou, že mu jde o vysvětlení jeho vlastních pochybností.

V prvním podzimním měsíci roku dřeva a tygra¹⁶¹ konala se velká svatební slavnost, k níž byl pozván i Džecün. Přijal nejvyšší sedadlo v první řadě hostů a geše¹⁶² Cagphupa seděl vedle něho. Geše se před Džecünem uklonil a očekával od něho totéž. Džecün se však neuklonil; nikdy se nesklonil před nikým jiným než před svým guruem ani neopětoval ničí hold. A od té zvyklosti se neuchýlil ani při této příležitosti.

Silně rozzloben si geše pomyslíl: „Jak k tomu přijdu já, učený pandita, abych se klaněl před takovým nevědomcem, který ani nepomyslí na to, aby můj pozdrav opětoval? Udělám vše, abych

ho před lidmi snížil.“ S tím vytáhl knihu o filozofii a obrátil se k Džecünovi: „Buď tak dobrý, Džecüne, a rozptyl mé pochybnosti tím, že si přečteš tuto knihu a vyložíš mi ji slovo za slovem.“

Nato odpověděl Džecün: „V čistě slovním výkladu této dialektiky jsi sám dosti zkušený. Aby však byl pochopen její pravý význam, musí být opuštěno osm světských cílů, useknuty jim hlavy, překonána klamná víra v osobní já a dobyto duchovního já v osamělosti hor rozjímáním o nerozlučitelnosti nirvány a sansáry. Nikdy jsem se neučil ani jsem si nevážil čiré sofistiky, doslovné znalosti zachycené v knihách obvyklou formou otázek a odpovědí, která se chová v paměti (až se naskytne příležitost porazit protivníka). Vede to jen k myšlenkovému zmatku, nikoli k opravdové zkušenosti z uskutečnění pravdy. Takovému slovnímu vědění nerozumím. A pokud jsem je kdy znal, dávno jsem to zapomněl. Proto si prosím poslechni píseň, kterou ti zazpívám, abych ti ukázal své důvody, proč jsem zapomněl knižní moudrost.“¹⁶³ A Džecün zpíval:

Čest a chvála u nohou ctihodného Marpy Překladače!
Nedej mi nikdy přít se o víru a nauku.

Protože na mne sestoupila milost mého Pána,
vyprchalo ze mne všechno, co vyhledává rozptýlení.

Odedávna se oddávaje rozjímání o lásce a soucitu,
zapomněl jsem na všechny rozdíly
mezi mnou a ostatními lidmi.

Odedávna medituje o svém guruovi, jak mi září nad
hlavou,
zapomněl jsem na lesk moci a důstojnosti.

Odedávna medituje o ochranných božstvech se mnou
nerozlučně spjatých,
zapomněl jsem na nízké tělesné bytí.

Odedávna medituje o ústně předávaných vybraných
pravdách,
zapomněl jsem na všechno, co je
v psaných a tištěných knihách.

Odedávna bádaje v tom, co je na vědění podstatné,
zapomněl jsem na bludnou nevědomost.

Odedávna vida v sobě trojnásobnou tělesnost,¹⁶⁴
zapomněl jsem přemýšlet o bázni a naději.

Odedávna pozoruje tento a budoucí život jako jediný,
zapomněl jsem na strach před smrtí a zrozením.

Odedávna poznáváje sebe z vlastních zkušeností,
zapomněl jsem ptát se na názor přátel a bratří.

Odedávna srovnáváje nové zkušenosti se svým duchovním
růstem,
zapomněl jsem na všechny teorie a nauky.

Odedávna medituje o nezrozeném, nezničitelném
a ustavičném,
zapomněl jsem na stanovení nějakého zvláštního cíle.

Odedávna pozoruje viditelné jevy jako dharmakáju,
zapomněl jsem na meditace vzniklé v mysli.

Odedávna udržuje své vědomí v nezrozeném stavu
svobody,
zapomněl jsem na konvence a umělé zvyky.

Odedávna se oddává tělesné i duchovní pokoře,
zapomněl jsem na pýchu a domýšlivost mocných.

Odedávna nazíraje na své tělo jako na poustevnu,
zapomněl jsem na klid a pohodlí klášterního života.

Odedávna poznává význam všeho nevýslovného,
zapomněl jsem hledat kořeny a původ slov a vět;
ty však, učence, je hledej v obvyklých knihách.

Když Džecün dozpíval, řekl geše: „To všechno může souhlasit s tvou jógickou vírou, ale podle názoru našich metafyziků nevedou takovéto náboženské řeči k ničemu, tj. ukazují na neporozumění věci. Uklonil jsem se před tebou, protože jsem tě považoval za vysoce pokročilého člověka.“

Po těchto slovech projevíli přítomní nelibost (především však jeho vlastní přívrženci) a volali jako jedněmi ústy: „Geše Tönpo, jakkoli můžeš být učený, a ať běhá po světě sebevíc podobných, nemáte všichni ani takovou cenu jako nejmenší vlásek na Džecünově těle a nejste schopni vyplnit ani nejmenší dutinku jeho vlasu. Měl by ses raději spokojit s vyhrazeným místem v čele naší řady a dál bohatnout lichvou. O náboženství však nemáš ani ponětí.“

Tato slova gešeho rozzuřila, ale protože byli všichni jednomyslně proti němu, neodvážil se ničeho. Tak jen zarytě mlčel a myslel si: „Tehle nevědomec Milaräpa je s to divadlem výstředního chování a mluvení a lživým žvaněním ty lidi přimět, aby mu snesli hromadu dáreků a almužen; a já, velký učenec, zdejší nejbohatší a nejvlivnější muž, platím přes své

náboženské schopnosti míň než pes. Musím něco podniknout, aby to přestalo.“

S tímto rozhodnutím navedl jednu ze svých milenek, aby Džecü-novi přinesla otrávené kyselé mléko, a slíbil jí za to vzácný tyrkys. Provedla to, když byl Džecün v dinském Dagkaru. Džecün věděl, že nyní, když splnil svou povinnost a uvedl své žáky s příznivou karmou na stezku osvobození a dokonalosti, stojí na konci svého života, i kdyby se nenapil tohoto jedu. Protože však věděl předem, že když paní nedostala tyrkys hned, nedostala by jej ani potom (tj. až by provedla zločin), řekl jí: „V této chvíli nemohu přijmout potravu, kterou jsi mi nabídla. Přines ji později a já si ji potom vezmu.“

Domnívající se, že Džecün poznal její úmysl, vrátila se paní zmatená a nešťastná ke gešeovi a podrobně mu vyprávěla, co se stalo. Byla přesvědčena, že Džecün jasnovidně prohlédl její úklad, a proto odmítl otrávenou potravu. Její svůdce ji však chtěl povzbudit a řekl: „Kdyby byl Džecün jasnovidný, nebyl by tě žádal, abys mu to přinesla později, byl by ti je vrátil a požádal tě, abys to snědla sama. To je důkaz, že není jasnovidný. Můžeš dostat tyrkys už teď a buď si jistá, že si to otrávené jídlo vezme.“ A dal jí tyrkys. Ona však řekla: „Je obecně známo, že je Džecün jasnovidný a jeho prvé odmítnutí mléka to dokazuje. Budu ráda, nepřijme-li ani podruhé potravu. Proto nechci tvůj tyrkys. Příliš se bojím k němu jít, určitě to neudělám.“

Geše jí odpověděl: „Jen nevzdělaný lid věří v jeho moc. Protože není sběhlý ve spisech, dává se jím podvádět. Ve spisech jsou přece jasnovidci popisováni docela jinak než on; proto jsem přesvědčen, že není jasnovidný. Nabídneš-li mu ještě jednou mléko a přijme-li je, prohlásím tě veřejně za svou manželku, tebe, se kterou dávno žiji. Neboť přísloví říká: nezáleží na tom, jí-li někdo málo nebo mnoho česneku, když je to česnek. Budeme potom žít veřejně jako manželé. Pak bude tvůj nejen tyrkys, ale budeš paní všeho, co mám. Budeme spolu sdílet dobré i zlé.“

Protože máme společnou i tuto trampotu, udělej, co můžeš, abys měla úspěch.“*

Paní vzala gešeho za slovo a podlehla podruhé pokušení. Zase smísila jed s kyselým mlékem a nabídla tu směs Džecünovi v Tode Tašigangu darem. Usmívaje se, vzal Džecün její dar do ruky a ona myslila, že má geše asi pravdu a že Džecün není jasnovidný. V tu chvíli však Džecün promluvil a řekl: „Za to jsi dostala odměnou tyrkys.“ Plna lítosti a strachu se žena začala chvět a doznávala třesoucím se, vzlykáním přerývaným hlasem: „Ano, pane, dostala jsem tyrkys.“ Pak se mu vrhla k nohám a prosila ho, aby nepil otrávené mléko, ale aby ho dal zpátky jí, která se provinila tímto nízkým činem, aby je vypila.

Džecün odpověděl: „Především ti je v žádném případě nemohu vrátit, abys je vypila. Můj soucit s tebou je příliš veliký. Kdybych to udělal, zradil bych slib bódhisattvy a dopustil bych se nejtěžší duchovní viny. Kromě toho je můj život téměř u konce. Mé dílo je dokončeno; je na čase, abych se odebral na jiný svět.¹⁶⁵ Tvé otrávené mléko na to nemůže mít žádný vliv. Přesto jsem se poprvé zdráhal, abych ti zajistil tyrkys slíbený za odměnu tvého zločinu. Teď už je tvůj, proto vezmu jed, aby se gešeovo přání vyplnilo a aby ti nechal vytoužený tyrkys. Slibům, které ti dal s podmínkou, že úspěšně provedeš zločin, však nesmíš věřit; oklame tě. Není pravda ani slovo ze všech obvinění, která proti mně vznesl. Přejde čas, kdy oba budete svého činu hluboce litovat. A až ten čas nastane, snad se pak úplně oddáte pokání a zbožnosti. Nebudete-li však toho schopni, pak se alespoň vyvarujte takových prokletých hříchů, i kdyby se jednalo o váš život, a modlete se ke mně a k mým žákům v hluboké, pokorné víře. Kdybyste zůstali bez pomoci, byla

*Všechny představy obecných lidí, jak má vypadat duchovně dokonalý člověk, mohou selhávat. Mohou selhávat i tehdy, když jsou založeny na informacích z autentických knih o mystice. Proto obecný člověk nemá měřítko pro poznávání adeptů, snad kromě citu, který vyvine mravním úsilím a duchovními tužbami.

by pro vás dva na nespočetné věky vyloučena blaženost a utrpení by bylo vaším osudem. Proto se tentokrát chci pokusit zrušit vaši zlou karmu. Poroučím ti však, abys o tom mlčela až do mé smrti. Přejde čas, kdy se to vše vyjeví. Nechceš-li důvěřovat mým ostatním slovům, zde máš příležitost uvěřit nebo se přesvědčit. Proto to všechno opatruj v mysli a čekej na splnění.“ Po těchto slovech vypil Džecün otrávené mléko.*

Když to paní vyprávěla gešeovi, řekl: „Všechno, co řekl, nemusí být pravda. Příslloví praví: všechno, co se uvaří, není k jídlu. Dost na tom, že vzal jed. Buď nyní opatrná a mlč.“

Tu Džecün vzkázal lidem v Dingri a Ňanangu a všem, kdo ho znali a v něho věřili, že ho mohou navštívit a že mu každý může přinést dárek. Právě tak pozval všechny, kdo si přáli ho vidět a nikdy toho nedosáhli. Také poslal poselství všem svým žákům. Vlivem předzvěstí s tím spjatých přišli všichni, muži i ženy, zasvěcení i nezasvěcení, známí i neznámí a shromáždili se v Lačičhubaru. Po mnoho dnů jim Džecün kázal o zdánlivé pravdě (zákon karmy) a o skutečné pravdě (dharmakája).

Za těch dnů viděli oduševnělejší posluchači nebe naplněné bohy, kteří naslouchali Mistrovi. Mnozí jiní viděli vnitřně na nebi a na zemi nesčetné množství božských i lidských bytostí, jak všichni naslouchají kázání o dharmě. Cítili, jak všechny přítomné zachvacuje radostná nálada. Každému z přítomných se ukázalo více jevů jako duhy na modrojasné obloze; mnohobarevná oblaka tvaru královských slunečníků, korouhví a jiných svatých předmětů; padal déšť

*Je-li ten, kdo dosáhl velikého úspěchu na cestě mystického vývoje, nakloněn snímat bříme zlé karmy ze svých bližních, může to učinit tím, že s nimi vstoupí do vnitřního spojení. Zde se to stalo přijetím otráveného mléka. Pro tento čin musila provinivší se žena na Milaräpu myslit a tímto způsobem se mu připomínat. Za takových okolností se takový člověk rozjímajícímu mystikovi stane nespasným komplexem, který může rozpustit ve stavu buddhy uvědomovacími postupy. Stejně vztahy platí i pro vedení žáků.

duhově zbarvených květů. Všichni slyšeli nejvybranější hudbu rozličných nástrojů; nádherné, nikdy nepoznané vůně plnily vzduch. Lidé méně duchovně vyvinutí, kteří viděli tato znamení dobré předzvěsti, se Džecüna ptali na příčinu pocitu podivuhodného společenství nebeských posluchačů, plnicích nebe, s pozemskými posluchači zde shromážděnými a na smysl různých jevů, těchto znamení dobrých předzvěstí, které pozoroval každý, kdo byl přítomen.*

Džecün odpověděl: „Počet duchovně vyvinutých mezi zasvěcenými i nezasvěcenými lidskými bytostmi není veliký. Avšak oni zbožní mezi božskými bytostmi, kteří se horlivě snaží naslouchat dharmě, plní nebesa a vyzařují na všechno takovou radost a spokojenost srdce; tak mi přinášejí jako poctu patero nebeských předmětů radosti. Tento pohled vás naplňuje plesáním a vy postřehujete dobrou, příznivou znamení.“¹⁶⁶

Byla položena otázka: „Proč však jsou božské bytosti většině z nás neviditelné?“ A Džecün odpověděl: „Mnozí bozi dosáhli stavu anágamin¹⁶⁷ a jiných stupňů svatosti. Aby byli spatřeni, k tomu je třeba dokonalé vidění a největší námaha, aby bylo dosaženo obou druhů zásluh; stejně tak je nutno i oproštění od dvojí zatemňující nečistoty, zrozené z nevědomosti. Když se nyní zjevují veliká božstva, zjeví se i jejich přívrženci. Kdo touží po pohledu na tyto božské bytosti, musí získat dostatek zásluh, aby odčinil všechnu zlou karmu. Pak bude vidět v sobě samém nejvyššího a nejsvětějšího ze všech bohů – čistého Ducha.**

*Kdo žije v dokonalém ukročení smyslů i sklonů, ten přivolává nebeskou společnost dokonalým utišením a bezvýhranou spokojeností s osudem. Tato společnost se stává až smyslově postřehnutelnou v tu chvíli, kdy pravý adept dobrovolně přijme břemeno smrti, které je dědictvím lidství.

**Jde tedy o dvě věci. Nebeskou společnost přivolat a vidět ji. Tato společnost přišla kvůli Milaräpovi; jeho přívrženci a žáci ji mohli vidět pro oba druhy zásluh – jak říká Milaräpa – totiž proto, že žili svatým životem, a také proto, že uctívali nejvyšší principy, duchovno. Čistého Ducha však mohou spatřit jen ti, kdo zničili pocíťování, jímž jsou spojeni se sansárovými oblastmi.

A Džeciin zazpíval hymnu o spatřování bohů:

Skláním se u nohou milostivého Marpy!
Vylíj své požehnání na své duchovní
děti, aby se rozmnožily.

Ke mně, Milaräpovi, poustevníkovi
přišly božské bytosti z nebe Tušita
a z jiných svatých sfér, aby naslouchaly mým slovům.
Plní všechny směry nebes.
Jen těm z mých lidských následovníků, kdo jsou znali
pateré cesty,¹⁶⁸
je dopřáno je vidět, nikoli však prostému lidu.
Sám patřím bez zábran na každou tuto bytost,
která mi přináší k požehnání shromážděných zde lidí
plna úcty nebeské dary.

Duhovou září jsou zcela naplněna nebesa
a nebeský déšť líbezně vonících květů padá.
Všechny bytosti slyší sladkou hudbu a dýchají vzduch
vonící kadidlem
a božská láska a blaženost padá na každého přítomného.
To je plodné působení milosti světců kagjüpů.

Vy sami se utíkejte k víře;
a chcete-li vidět bohy a jiné bytosti,
pak pozorně naslouchejte mé hymně.
Protože jste si v minulých životech připravili zlou karmu,
hledáte od doby, kdy vás matka zrodila, rozkoš ve hříších
a netěšíte se z dobrých, záslužných činů.
Dříve, než vám zešediví spánky, zatvrdíte se;
tak si jistě hromadíte následky zlých činů.

A tážete-li se po možnostech zničení zlé karmy,
vězte, že jenom přání po dobru ji může vyhladit.

Kdo však vědomě propadl zlým činům,
skrovné jídlo vyměnil za hanbu.

Kdo nezná vlastních pout
a vyhlašuje sebe za vůdce druhých,
způsobí hanbu sobě i jiným.*

Přejete-li si upřímně uprchnout bolesti a starostem,
nikdy nesmíte způsobit druhým bytostem bolest.

U nohou svého gurma a bohů
vyznejte všechny své dřívější hříchy a litujte jich
a slibte, že v budoucnu nebudete nikdy činit bezpráví.
To je nejrychlejší cesta k odpykání zlých skutků.

Většina hříšníků má bystrý smysl
pro ustavičný nekliduplný shon po požitcích,
neznajíce lásky a zbožného úsilí;
již tím jsou v temnotě hříchů.
Stále znova je jim třeba doznání a pokání.

Proto buď jeden každý z vás pln horlivosti
odpykat hříchy a shromažďovat zásluhy.
Pak vám bude otevřen pohled

*Kdo nezná vlastní pouta, nemůže porozumět příčinám lnutí těch, jimž chce být vůdcem. Proto ten, kdo chce stát v čele mysticky usilujících lidí, se musí příkladně věnovat sebezpozorování, aby nabyl poznatků o vztazích a jejich karmickém významu. Jinak bude falešným vůdcem slepých lidí, jenž to s nimi myslí zle, i když to ve vědomém myšlení nechová.

na nebeské bohy milující dharmu
a zjeví se vám i bohové nejsvětější a nejvyšší.

Uvidíte také svého ducha, dharmakáju
a spatříte-li ho, spatřili jste vše,
neomezený pohled, sansáru i nirvánu.
A veškerá karma tím ustane.

Po Džecünově hymně dosáhli nejhluběji duchovně vyvinutí mezi shromážděnými bohy a lidskými bytostmi pravého vhledu do dharmakáji nebo nirvány. Méně vyvinutí zakusili nasmyslový božský stav extatické blaženosti a prázdnoty, jaké nikdy předtím nepoznali, a tím našli přístup na stezku uskutečnění nirvány. A nebylo mezi shromážděnými bytostmi nikoho, kdo by nebyl pocítil touhu po velkém osvobození.

Potom se Džecün obrátil ke shromážděným a řekl: „Moji žáci, bozi, lidé a všichni, kdo jste se zde dnes shromáždili: naše setkání je ovocem dobré karmy z dřívějších životů. A v tomto životě jsme založili zbožným společenstvím čistší a světlejší příbuzenství. Protože jsem však velmi stár, není jisté, zda se ještě v tomto životě spatříme. Proto vás napomínám, abyste ve svých srdcích ostříhali naše náboženské rozmluvy a nezanedbávali je. Zasadte toto učení do denního života, jak to jen dokážete, a jakožto první žakovská obec obdržíte pravdu, kterou pak budu kázat, ať jsem kdekoli v některé z říší buddhovského uskutečnění. Proto se z toho radujte!“*

*Jógu můžeme dělit ve dvě větve, totiž v úsilí mravní a mentální. Mravní úsilí se jeví v cítění, myšlení a jednání, kterými se projevujeme od okamžiku k okamžiku. Jóga se proto musí projevit ve způsobu běžného denního života. Jógin musí dospět k ryzímu a dobrému myšlení a cítění a tam, kde své jednání nemůže uzpůsobit podle nejpřísnějších mravních pravidel jógy, tam je musí ovlivňovat nejvyšší dobrotou myšlení a cítění. Mentální úsilí člověk nemůže vyvinout v celodenní soustředění, zejména zpo-

Když přítomní z Ňanangu slyšeli Džecünova slova, ptali se jeden druhého, zda snad Mistr chce opustit tento svět, aby přinesl jiným světům požehnání. Pokud tomu tak je, chtěli ho prosit, aby vešel do ráje z Ňanangu nebo aby alespoň Ňanang požehnal svou poslední návštěvou. Šli tedy k Džecünovi, objali jeho nohy a prosili se slzami zalitýma očima, s vroucí vírou a planoucí láskou, aby vyplnil jejich přání. Stejně na Džecüna naléhali i žáci a laičtí přívrženci z Dingri, aby šel do Dingri. Na tato naléhání však Džecün odpověděl:

„Jsem příliš starý, abych mohl jít do Ňanangu nebo do Dingri. Chci očekávat svou smrt v Dinu a Čhubaru. Proto nechť mi každý dá své poslední přání dobra a vrátí se domů. Všechny vás zase spatřím ve svatém ráji.“

Tu ho prosili, když Džecün nemůže navštívit jejich končinu, aby alespoň vyslovil požehnání nad všemi místy, která navštívil, a nad všemi lidmi, kteří spatřili jeho tvář, zaslechli jeho hlas a naslouchali jeho nauce. Ale nemají přijmout požehnání jen oni sami, nýbrž všechny živoucí bytosti ve vesmíru.

A Džecün na jejich prosbu odpověděl: „Děkuji vám za vaši důvěru ve mne a děkuji vám za všechny služby, které jste mi za života prokázali. Svou vděčnost jsem dokázal tím, že jsem vám přál jen dobré; a abych vám prokázal dobro, učil jsem vás dharmě. Tím mezi

čátku. Proto je má nahražovat touhou po Bohu. Pak bude provádět jógu po celý den i noc a to je jediný způsob, jak v přijatelně krátkém čase vytvoří podmínky k duchovnímu znovuzrození. Celkové bytostné uzpůsobení s obvyklými tendencemi je totiž zcela protichůdné jógickým cílům, proto je nezbytné zasáhnout velmi energicky do obvyklého stavu věcí, aby nastal obrat. Mravní kázeň je nezbytné přijmout jako základ na mystické cestě, kdežto na mentální úsilí (soustředění) můžeme hledět jako na činitele druhořadého. Ostatně osudy, které nás v denním životě potkávají, vyplývají jen z povahy našeho myšlení, cítění a jednání, a proto jen jejich pomocí budou změněny. Kdo si tedy myslí, že podstatně zasáhne do svých denních osudů mentálním úsilím, ten nerozumí psychologickým vztahům, které se v osudech projevují.

námi nezbytně vzniklo spojení. Nuže, protože jsem jógin, který zažil pravdu, je mou povinností dát vám své požehnání, abyste dosáhli světského i duchovního míru a blaženosti nyní i pro věčnost.“

Potom Džecin zazpíval tato požehnání ve verších:

Ochránče a Otče všech bytostí, vědom si tvého vlastního
požehnání,
Překladači Marpo, u tvých nohou se skláním!

Slyšte mne, moji žáci zde shromáždění:
prokazovali jste mi laskavě dobro,
stejně jako já vám.
Kéž se pomocí těchto pevných oboustranných pout
shledáme ve věčné říši blaženosti.

Vy, kolem shromáždění, kteří dáváte almužny,
nechť se těšíte dlouhému a šťastnému životu.
Váš duch budiž svoboden ode všeho zlého myšlení,
zbožný a zaměřen jen k úspěchu ve svatosti.

Vroucí tichý mír požehnej tuto zemi,
nechť je prosta nemocí a války.
Nechť jsou bohaté žně a těžké klasy,
v pravém jednání buď zde každý šťasten.

Kdo spatřil mou tvář a slyšel můj hlas,
kdo ví o mém životě a chová to ve svém srdci,
kdo slyšel mé jméno a mé osudy,
buď se mnou v říši blaženosti.

Kdokoli, kdo poznal můj život,
napodobil jej a oddal se meditaci

a každý, kdo přepíše můj příběh, bude ho vyprávět nebo
mu naslouchat,
kdokoli o něm bude číst a uctívat jej
nebo jej přijme jako směrnici svého chování,
buď se mnou v říši blaženosti.

Jakákoli bytost, která v budoucích časech
bude plna vůle k pohroužení,
buď mým vlastním přísným během života
osvobozena od každé matoucí překážky.¹⁶⁹

A kdo snáší nesnáze pro zbožné úsilí,
hromadí nesmírné zásluhy.
Kdo svatou stezkou vede jiné bytosti,
zaslouží si jednou bezmeznou vděčnost.
Kdo slyší líčení mého života,
získává bezmeznou milost.
A neomezenou zásluhou z vděčnosti a milosti
buď osvobozena každá bytost, jakmile uslyší o mém životě,
a nejvyšší odměny nechť dojde, kdo se v to pohrouží.

Tam, kde jsem bydlel a kde odpočíval,
a každá i nejmenší věc, která byla mojí,
nechť všude přináší radost a mír.

A země, oheň, voda, vzduch
a všechny dálky éteru
budťež všem uchopitelné.

Dékové, nágové a duchové osmi řádů,
géniové míst a démoni,
nechť vás nezasáhne jejich hanebné počínání.
Působte každý podle dharmy ve prospěch těchto přání.

Aby ani nejmenší ze živoucích bytostí ani hmyzu
nebyla již připoutána k sansáře, nikdo z nich;
staň se mou silou vysvobozena.

Tato slova naplnila laické žáky velikou radostí, neboť se jim nyní zdálo pochybné, že Džecün od nich chce odejít. A lidé z Ňanangu a Dingri vyhledávali tím horlivěji jeho milost a požehnání a tím zbožněji naslouchali jeho náboženským rozmluvám.

Jakmile se shromáždění rozešlo domů, zmizely samy od sebe i těžké duhy a jiné jevy.

Lidé z Dinu prosili nyní co nejvážněji Džecüna prostřednictvím Žiwa Ö Räpy a jiných pokročilých žáků, aby jim kázal. Tu Džecün odešel do poustevny na vrcholu skály zvané Na dotyk nebezpečná skála. Tato skála byla pokládána za hlavu zlého hadího ducha z Dinu a poustevna na ní byla zbudována proto, aby byl hadí duch podmaněn díky poustevníkům, kteří tam pobývali. Zde Džecün dále kázal laickým žákům z Dinu. Když skončil, řekl jim: „Kdo by ještě potřeboval něco vysvětlit nebo objasnit z těchto nauk, musí si pospíšet, neboť nevím, jak dlouho ještě budu živ.“

Tu žáci sebrali obětní dary k púdži, provedli púdžu a naslouchali zvláštním doplňujícím výkladům o nauce, kdy Džecün podával objasnění a vysvětloval nedorozumění. Pak se Digom Räpa a Sebän Räpa obrátili k Džecünovi a tázali se ho: „Ó Džecüne, tvá slova v nás vzbudila obavy, že hodláš vstoupit do nirvány. Není přece možné, aby tvůj život byl u konce?“ Džecün odpověděl: „Můj život a můj vliv na obrácení lidí jsou dokonány. Musím nyní nést následky svého zrození.“

Po několika dnech se objevily známky nemoci a Ngändzong Räpa počal jménem žáků s přípravami ke smírné oběti k uctění guruů, dévů a dákiní. Současně prosil Džecüna, aby přijal lék nebo jinou pomoc. Chtěl již vybídnout laiky i žáky k nezbytným přípravám, když Džecün řekl: „Obecně platí, že jóginovo onemocnění

je pro něho napomenutím, aby setrval ve zbožném úsilí. Pro jeho zotavení nesmí být vysloveny žádné zvláštní modlitby. Nemoci má využít jako pomůcky pro pokrok na Stezce a stále musí být připraven k utrpení a smrti. Já, Milaräpa, jsem díky milosti svého dobrotivého gurua Marpy vykonal podle jeho vlastní nauky všechny zvláštní rity k překonání nemoci a nepotřebuji proto žádné síly ani prostředníky. Proměnil jsem své nepřátele¹⁷⁰ ve své blízké přátele; proto nepotřebuji ani modlitby ani smírné oběti. Nepotřebuji ani vymítací nebo smírné rity proti démonům. Neboť jsem všechna zlá znamení a předzvěsti proměnil v ochranná božstva víry, která provedou všechny čtyři druhy obřadů. Nemoci, zrozené z pěti jedů, jsem proměnil v požehnání pateré božské moudrosti. Proto nepotřebuji léky, připravené ze šesti hlavních koření.¹⁷¹ Naplnil se čas, kdy viditelné, klamné fyzické tělo, z vědomí povstalá forma božského těla (dharmakája), musí odejít do říše duchovního světla. A k tomu není třeba žádných zasvěcovacích obřadů. Světský lid, jenž v tomto životě nahromadil zlou karmu a musí proto sklízet na tomto světě její následky, bolest zrození, stáří, nemoci a smrti, hledí marně uniknout nebo zmírnit prudkost a mučivost těchto bolestí nebo je zeslabit smírnými obřady a spasitelnými úkony. Běh času nemohou ani na okamžik zadržet nebo přibrzdit ani moc a vliv králů ani udatnost hrdinů ani půvab krásky ani dobročinnost lidí bohatých, útěk lidí zbabělých ani výmluvnost obratných právníků. Není prostředků ani nauky, ať mírných, vznešených, kouzelných nebo přísných,¹⁷² které by zrušily nebo zadržely nezměnitelný úrdek. Kdo se však opravdu obává těchto utrpení a vážně se chce vyvarovat jejich opakování, kdo horlivě usiluje o stav věčné blaženosti, pro toho mám tajný prostředek.“

Když to Džecün řekl, někteří žáci prosili, aby jim dal ten obřad nebo vědění, a Džecün řekl: „Je to tak. Všechny světské cíle mají neodvratný konec v utrpení; zisk končí ztrátou, výstavba

zhroucením, setkání rozloučením, zrození smrtí.* Kdo to ví, měl by se nejprve vzdát získávání a hromadění, stavění a setkávání; a podle příkazů vynikajícího gurma zakoušet pravdu, která se nerodí ani neumírá. To jediné je nejlepší prostředek či vědění. Než i já sám vám chci ještě oznámit svůj poslední důležitý odkaz. Nezapomeňte, že to udělám později.“

Znovu se obrátili Žiwa Ö Räpa a Ngändzong Räpa k Džecünovi a řekli: „Džecüne, kdyby ses uzdravil, mohl bys pokračovat a působit dobro ještě mnoha živoucím tvorům. Proto tě znovu prosíme, abys, když již nechceš zcela vyhovět našim prosbám, laskavě přinesl působivou tantrickou oběť úcty ke svému uzdravení, abychom si později nemuseli nic vyčítat. A vezmi zároveň léky.“

Džecün odpověděl: „Kdybych nevěděl, že se můj čas naplnil, poslechl bych vašeho přání. Kdo se však sníží, aby vykonal tantrický obřad k prodloužení vlastního života, aniž měl nesobecký úmysl sloužit druhým bytostem, ten se provinuje nečistým jednáním proti svatým božstvům stejně, jako by bylo nečisté, kdyby žádal krále, aby mu umýval a drhnul podlahu. Takové jednání nese s sebou trest. Proto vás napomínám, abyste nikdy neprováděli svaté tantrické rity kvůli světským cílům, i když sobecký lid, který nic lepšího nezná, nelze za takové jednání kárat. Já jsem však

*Tento pesimistický názor na světské snahy a cíle vůbec nedokazuje, že duchovní nauky jsou podloženy osobními indispozicemi a vnějšími nesnázemi představitelů těchto nauk. Popud k hledání na mystické cestě může být dán opravdu nejen sklony samými o sobě, ale i neutěšenými podmínkami v zevním životě. Vyšší skutečnosti na mystické cestě jednoznačně ukazují na to, že nadčasové hodnoty, které lze žít tak, jako žijeme stavy a věci obvyklé, překonávají všechno dobré, co můžeme zažít ve světě. Každé dobro, které můžeme ve světě zažít, je potlačováno působením času ve všech jeho formách, kdežto vyšší mystické zkušenosti jsou až za okruhy času, tam, kde smrt a zánik ztrácejí svůj osten. A z oblasti nadčasového bytí může být světský život viděn jen z nepochopitelně pesimistického hlediska, neboť všechny jeho zdánlivé slasti a výhody se zdají vynořovat jenom na vteřiny v pulzech věčnosti.

strávil celý svůj život k požehnání všech živoucích bytostí v nepřetržitém cvičení nejvyšších tantrických pravd, abych prospěl všem cítícím bytostem. To nyní bude sloužit jako náboženský obřad k odvrácení zla. Pro toto zbožné úsilí neví mé vědomí, co to je upustit od pevného stolce pravdy v samádhi a to dostačí jako obřad i pro dlouhý život. Marpovy léky vyhladily i kořeny nemocí z patera jedů (chtivosti, nenávisti, tuposti, sobectví a závisti). A to bude sloužit jako léky. Pokud jde o vás, nestačí, abyste byli jen zbožní a ubírali se náboženskou cestou. Musíte užívat i pokušení a zkoušek jako pomocníků na stezce. Nenaplnil-li se ještě čas a je-li život ohrožen zlou událostí, pak se smí každý hledající člověk utíkat k lékům a obřadům. Předpokladem však je, že je tím podporována stezka. Zlo se nesmí odvracet napadením silného vzájemně spojeného a závislého řetězu okolností, z nichž povstává, a samo toto zlo tak může být přeměněno v požehnání. I Buddha, mysle na blaho svých ještě málo vyvinutých žáků, natáhl ruku, nechal lékaře Džívaka Kumáru ohmatat puls a přijal předepsané léky. Když však byl čas naplněn, vstoupil i Buddha do nirvány. Stejně se nyní naplnil i můj čas a nechci užít ke svému uzdravení ani léků ani jakýchkoli obřadů.“

Tak Džecün nedopustil, aby se pro něho něco učinilo. Dva pokročilí žáci jej však prosili, aby jim dal ještě další poučení: „Vstoupí-li Džecün opravdu do jiných oblastí, jak bychom pak měli správně provést pohřeb, ochraňovat v úctě kosti a relikvie a uhníst stúpy a cchaccha? Kdo má být zvolen tvým nástupcem a jak mají být provedeny obřady ve výroční den tvého odchodu? Který žák má sledovat to či ono odvětví náboženských cvičení, kdo má naslouchat výkladům, kdo o nich přemítat nebo meditovat, o samotě se v ně nořit? K tomu všemu prosíme o ústní pokyny.“

Nato odpověděl Džecün: „Díky dobrotivé Marpově milosti jsem splnil všechny povinnosti sansáry a dosáhl osvobození. Tři základní složky mé osobnosti – tělo, řeč a duch – byly proměněny v tělo

pravdy. Proto není jisté, zda zanechám nějakou mrtvolu.* Proto není třeba ani cchaccha z jílu nebo stúpa. Protože nemám klášter nebo chrám, nepotřebuji určovat žádného nástupce. Všechny holé neplodné kopce a vrcholky hor a ostatní osamělá útočiště a poustevny jsou vaše a smíte je obývat. Ochraňujte cítící bytosti šesti lók jako své děti a přívržence. Místo abyste zřizovali stúpy, ostříhejte něžnou lásku ke všem částem dharmy a vztyčte vítěznou korouhev zbožného úsilí. Místo cchaccha obětujte denně bez ustání čtyřnásobné modlitby. Jako pravidelné obřady ke vzpomínce mého odchodu nabídněte mi upřímné modlitby z hloubi svých srdcí. A k dosažení praktického vědění se vzdejte všech cvičení, která posilují vaše zlé vášně nebo vedou k sobectví, i když se zdají být ctnostná. Čiňte vše, abyste překonali patero zlých náruživostí k požehnání živoucích bytostí, a pokračujte v tom, i kdyby se to zdálo být hříšné těm, kdo jsou svázáni světskými konvencemi. Pak vězte, to že je pravá a svatá dharmá.

Kdo tuto radu slyší a neposlouchá ji, ale porušuje ji a tak svým

*Ten, kdo udělil fyzikálním emanacím vlastního těla dostředivé tendence, je na cestě, která končí zmizením těla z oblasti smyslově postřehnutelných jevů. Tomuto výsledku předchází subjektivní prožívání stavů spojených s dostředivými tendencemi fyzikálních emanací. Jde o prožitky, které člověku subjektivně dokumentují, že se jeho tělo již přetváří tak, že je pociťuje jako duchovitý útvar a nikoli jako hmotný jev.

Světský člověk nemůže prožít proměnu působení vlastního těla na vědomí v tom smyslu, jak jsem právě řekl. Mentálními tendencemi do světa opouští sílu k vyciňování svého těla a to způsobuje, že jeho tělo degeneruje od životnosti k svrasklé, skomírající hmotě. Za těchto okolností musí tělo zanechat na zemi, aby se vrátilo do prachu, jímž je. Když však týž člověk tyto mentální tendence překoná a dosáhne zrušení funkcí mysli (v tomto stavu lze prostřednictvím zpřítomnění těla ve vědomí udělit fyzikálním emanacím centripetální tendenci), pak automaticky odpadne i pocit psychické závislosti na těle a vystoupí pocit, že se tělo stává útvarem stále více duchovým. Z tohoto procesu proměňování může správně dedukovat, že jeho výsledkem může být pouze zmizení těla ze smyslově postřehnutelné oblasti.

pohrdáním přestupuje božský zákon, najde, ať je jakkoli učený, své místo v nejspodnějším pekle. Život je krátký a doba smrti je nejistá. Proto se oddávejte pohroužení. Vystříhejte se zlých skutků a získejte, třeba s nasazením vlastního života, zásluhy podle svých možností. Můžeme v krátkosti shrnout smysl toho: jedněte tak, abyste neměli příčinu stydět se sami za sebe. A pevně se držte tohoto pravidla. Když tak budete jednat, můžete být ujištěni, že nejdnete nikdy proti rozkazům nejvyšších buddhů, i kdyby psané příkazy mluvily proti tomu.* Jiných předpisů o poslušnosti a osvobození není. A srdce starého muže bude spokojeno, budete-li podle toho jednat. A bude-li spokojeno jeho srdce, pak jste splnili své povinnosti vůči sansáře a nirváně. Žádná jiná nauka mne nemůže uspokojit, ať se jeví ze světského stanoviska jakkoli příjemně.“ A k ucelení zazpíval Džecün hymnu o smysluplných věcech:

K tvým nohám, Marpo Překladači, se skláním!

Vy, moji žáci, shromáždění zde ve víře,
poslyšte poslední poučení
starého Milaräpy, svého duchovního otce –

*Nesčetné životní momenty poukazují na to, že nauka může být vodítkem jen v základních rysech, kdežto v celku musí být její příkazy doplňovány a obměňovány podle zásady, že se musí rozmnožovat vnitřní pokoj a harmonie se stupňujícím se indiferentismem k smyslovému světu. Člověk musí zaměřovat všechno své úsilí k tomu, aby jako bystrý a duševně svěží mohl být netečný ke svým obvyklým dosavadním vztahům k pocitovému prožívání a tato netečnost musí být provázena prožíváním štěstí. To znamená, že se musí cítit šťasten jako ten, komu štěstěna na světě přeje. Musí se cítit šťastný, i když nemá majetek; musí se tak cítit za nejvyšší čilosti a svěžesti. Tato okolnost vede ovšem k tomu, abychom naukový systém mnohdy porušovali individuálními doplňky na cestě mystického úsilí; tyto doplňky musí odosobnění prohlubovat a nikoli vést k pravému opaku, ke zosobnění. – Můžete tedy stupňovat odosobnění a produchovení i pravým opakem ctnostných činů, ale jen za předpokladu, že se v tom neskrývá vyhovování jáství a živočišné přirozenosti. To však může být zřejmé pouze nadprůměrnému intelektu.

já, jógin Milaräpa
milostí a dobrotou Marpy z Lhodagu¹⁷³
úspěšně jsem dokonal všechny své povinnosti.

Vy, moji šišjové a přívrženci,
kteří mne následujete a jednáte podle mých slov,
ještě v tomto životě splníte
pro sebe i druhé bytosti svatou službu
k radosti mé i nejvyšších buddhů.
Vedle toho je každé jiné jednání neúčinné
pro sebe, pro druhé a nelíbí se mi.

Není-li gurua z nepřerušené řady,
jak by mohlo být záslužné zasvěcení?^{174*}

Nestane-li se dharma bytostí samou,
jak by mohlo být záslužné tantrické cvičení?^{175**}

Není-li tu zřeknutí se všech pozemských cílů,
jak by mohlo být záslužné meditovat o vybrané nauce?^{***}

*Pokračování vysvětlivky E. W. 174: To znamená gurua, jehož vědomí je zaléváno božskými proudy jako následek jeho sjednocujících snah mezi jím a božstvím nebo jím a guruy dynastie mudrců. To však světský člověk u mistra mystiky nemůže zjistit v ničem jiném než ve kvalitách nauky, pokud ovšem dovede naukový nebo vědecký systém objektivně hodnotit.

**Tantrickými cvičeními jsou evokace, zoufalá volání k Bohu, průpovědi a soustředovací úsilí, při němž člověk promítá kvality, které chová v mysli, do svého těla jako obrazce, myšlenky, body atd. Všechna tato cvičení mohou být účinná jen tehdy, když se člověk správným psychickým postupem cele odevzdá transcendentním skutečnostem, ať již formovaným, nebo těm, které se mohou jevit jako vlastnosti. Pak člověk překračuje vrozené lidství; jeho modlitby, volání k Bohu aj. vytvářejí mocný příliv nadmyslových kvalit, které jeho bytost pročistí a připraví k božské proměně.

***Duchovní život je závislý na postoji k běžnému životu a na způsobu života.

Není-li sloučeno tělo, slovo a duch nauky,
jak by mohlo být záslužné slavit svatou oběť?*

Není-li opakem překonán hněv,
jak by mohlo být záslužné meditovat v trpělivosti?

Nevyhaslo-li stranictví, sklony a nelibosti,
jak by pak mohlo být záslužné uctívání?

Nebylo-li z hlubin srdce vypleněno jakékoli sobectví,
jak by mohlo být záslužné dávat almužnu?

Nejsou-li s tebou spřízněny bytosti šesti lók,
jak by mohlo být záslužné místo ve svatém řádu?***

Není-li ve tvém srdci čisté lásky a úcty,
jak by mohla být záslužná stavba stúpy?

Právě ze způsobu života musí vzejít moudrost, jinak zůstane nauka čistou teorií jako např. znalosti dějepisu.

*Odříkání se světa k počtě Nejsvětějšího může být účinné jen tehdy, když se k němu připojí mysl a vědomí v podobě síly nebo jáství a tělo v podobě skutků. Pokud tomu tak není, je svatá oběť pouze řemeslný úkon člověka zaujatého světem a světskými zájmy.

**Přátelské kontakty s bytostmi šesti sfér, totiž s bohy, asury, lidmi, préty, zvířaty a bytostmi pekelnými, jsou symbolizovány míruplným tišením sklonů, které odpovídají těmto bytostem. Bohy si nakloníte, když světlo štěstí, nadšení a dobrých pocitů neznesevítěte chtivostí šťastného prožívání, ale když v tomto světle budete ctít nejvyššího Boha. Asury si nakloníte, když sebevědomí, ctížádost a chtění po sebeuplatnění použijete jako popudů k energickému uskutečňování nejvyšší ctnosti, kterou je realizace Nejsvětějšího. Lidi si nakloníte spravedlivostí a správným umravněním. Préty si nakloníte skutky ctnosti – které jsou vlastně projevem odříkání – a nelpěním. Zvířata si nakloníte úsilím o rozvoj světla poznání a dobrými skutky. Pekelné bytosti pravdou, trpělivostí a rozvojem blažených pocitů.

Nemáš-li sílu soustředit se ve čtyřech částech dne,
jako by mohlo být záslužné uhnětení cchacchy?

Nevzplane-li modlitba v hloubi srdce,
jak by mohla být záslužná výroční slavnost?*

Nezní-li ti v uchu tajné nauky,
jak by mohlo být záslužné snášet bolest?

Nebyl-li za živa světec důvěřivě milován a ctěn,
jak by mohlo být záslužné uctívání jeho obrazů a relikvií?

Neprocitla-li ti v srdci lítost a pokání,
jak by mohlo být záslužné říkat „odříkám se a lituji“?

Není-li pohroužení v lásku k bližnímu silnější než já,
jak by mohlo být záslužné odříkávat
„ó vy ubohé cítící bytosti“?

Nebyly-li přemoženy všechny zlé žádosti,
jak by mohla být záslužná tu a tam prokázaná služba?

Nebylo-li guruova slova dbáno jako platného,
jak by mohlo být záslužné mít mnoho šišjů?

Každé jednání, které nepřináší požehnání,
je jenom ke škodě; nech je být.

*Znamená-li Ježíš něco pro křesťana, pak ho může uctít tím, že bude jednat dobře a spravedlivě a usilovat o uskutečnění božství jako on. Jinak se náboženské slavnosti stávají divadlem pro lidi. Totéž platí o vztazích ke guruům.

Jógin, jenž splnil své poslání,
je pak prost všech nových povinností.

Tato píseň zanechala v srdcích žáků hluboký dojem.

U Džecüna se potom objevily příznaky vážné nemoci. Tu přišel geše Cagphupa s kouskem masa a čangem k Džecünovi zdánlivě proto, aby mu je nabídl, ve skutečnosti aby sám poznal jeho stav. Řekl mu: „Světec jako Džecün by neměl tak těžce onemocnět. Když se tak přece jen stalo, mělo by být možné rozdělit nemoc mezi tvé žáky. Kdyby byla přenosná, mohl bys ji dát takovému člověku, jako jsem já. Co se však stane, není-li to možné?“

Usmívaje se, odpověděl Džecün: „Opravdu nebyl žádný důvod pro tuto nemoc. Neměl jsem však volby, jak sám dobře víš. Obecně řečeno, jóginova nemoc není stejná jako nemoc obyčejných lidí. Těm může připadat jako náhoda, mně se však tato nemoc stala ozdobou.“

Když Džecün domluvil, zapíval:

Kolo smrti a zrození i osvobození jsou poznávány v čirém
Světle;
na ruce v přirozené poloze¹⁷⁶
byla vtištěna pečeť Velké mudry.¹⁷⁷
Tak žije ve mně velikost bezúčastného klidu
a odvaha, jež nezná překážky.

Démoni, nemoci, hříchy a temnota
mi slouží k zvýšení nádhery.
Jsou ve mně jako nervy, šťávy, sémě,
přijímám je jako dary k ozdobě dokonání.
Nechť jsou hříchy zlého myšlení odpykány;¹⁷⁸
nemoc, tolik mi vítanou,
bych mohl přenést; než není toho třeba.

Tu myslil geše, že ho Džecün podezřívá jako původce svého otrávení, že si tím však není zcela jist a že nemá, i kdyby chtěl, sílu, aby nemoc přenesl. Proto řekl: „Džecüne, rád bych poznal pravou příčinu tvé nemoci. Byla-li vyvolána zlými duchy, mohli by být zaklínáni. Pochází-li z tvé tělesnosti, z porušené rovnováhy tělesných šťav, pak by mohly být uvedeny v rovnováhu a pořádek. Tomuto léčení však nerozumím. Kdybys ji však mohl přenést, pak ji prosím přenes na mne.“

Džecün odpověděl: „Jistá živoucí bytost byla posednuta jedním z nejhorších duchů, démonem sobectví. Tento démon způsobil moji nemoc tím, že porušil soulad mého tělesného složení. Démon však nemůže být vyhnán ani nemoc vyléčena. Kdybys ji přenesl na tebe, nesnesl bys ji ani na okamžik, proto ji nechci přenést.“

Geše si pomyslel: „Nechce jen přiznat svou neschopnost nemoc přenést, proto předstírá, jako by nechtěl.“ A naléhal znovu na Džecüna: „Prosím, přenes ji!“

Tu mu Džecün řekl: „Budiž, jak říkáš. Přece ji však nepřenesu na tebe, ale na tamty dveře, abys viděl její sílu.“ S těmi slovy přenesl Džecün nemoc na dveře světnice rozjímání. Dveře se počaly tříštit, vzdychající a praskající; bortily se, kymácely se sem a tam a vypadaly, že se rozpadnou. V té chvíli byl Džecün zbaven svých bolestí.

Geše si znovu pomyslel: „Jistě je to jen magický klam,“ a proto řekl Džecünovi: „Podivuhodné, přece ji však prosím přenes na mne.“

Džecün řekl: „Dobrá, geše, ukáži ti trochu její síly.“ Sňal bolest ze dveří a přenesl ji na Cagphupu; řekl mu, že je to jen polovina bolesti, a zeptal se ho, co soudí o její intenzitě, je-li snesitelná.

Geše byl zachvácen tak nesnesitelnou bolestí, že hrozilo, že se zhroutí. Když pocítil sílu a mučivost utrpení, kterému byl Džecün podroben, litoval hluboce a upřímně svého zločinu. Položil Džecünovy nohy na svou hlavu, proléval bohaté slzy a vzlykal: „Ach

Džecüne, svatý Pane, tuto nemoc ti způsobila, jak tvoje ctihodnost sama řekla, tato bytost posedlá sobectvím a závistí. Vyslyš prosím mou prosbu a přijmi všechny mé pozemské statky, všechen movitý a nemovitý majetek a odpuť mi tento zločin, aby mne jeho zlá karma nepřemohla.“

Protože tato slova byla vyslovena v upřímné lítosti, Džecün viděl, že pokání je opravdu vroucí, a udělil mu rád odpuštění. Sňal z něho všechnu bolest a řekl: „Po celý život jsem neměl dům ani jiný majetek a na svém úmrtním loži, kdy nemám ani nejmenší potřebu něco vlastnit, co bych si počal se světskými statky? Proto si ponech své dary a nepřestupuj víc příkazy dharmy. S ohledem na tvůj přestupek se budu z hloubi srdce modlit, aby tě nepostihla zlá karma a abys za to nemusel trpět.“ Pak zazpíval tuto hymnu:

Marpo, Dokonalý, tobě buď čest a sláva u tvých nohou!

Je-li hluboká lítost, vyhasne i zlá působnost
bezmezně zlořečených pěti hříchů.
Mé zásluhy a podíl na blaženosti
můj i všech buddhů minulosti, přítomnosti i budoucnosti
kéž usmíří zlou karmu všech živoucích bytostí;
a kéž i tvůj podíl na strasti
nesu já a je tak zničen.

Kdo urazil gurua, učitele, rodiče,
s tím mne jímá soucit.
Proto buď z toho povstávající zlá karma
mnou přijata a uhašena.

Kéž bys zůstal vzdálen všech špatných přátel
a přidržel ses jen přátel ctnostných
ve všech budoucích stupních svého bytí;

nechť nikdo neumenšuje
ve zlém úmyslu plnost tvých nahromaděných zásluh.

Tak buď nyní každá živoucí bytost naplněna
všestrannou dobrotou a velkomyslností ducha bódhisattvy.

Touto písní uklidnil gešeho a on v zápalu své bezmezné radosti a víry slíbil, že se nadále vystříhá všech bezbožných činů a že se až do své smrti zasvětil zbožné pobožnosti. Řekl Džeciüni: „Zlé činy, které jsem v minulosti spáchal, podléhaje pokušení, vyrostly z mé lásky k bohatství a majetku. Nyní si však nežádám domů, země, bohatství ani světských statků. Protože Džeciün můj majetek nepotřebuje, nechť slouží k zaopatření žáků a přívrženců, kteří se oddávají zbožným cvičením. Snažně tě prosím, abys je přijal.“

Přes tato vážná slova odmítl Džeciün gešeův majetek. Později jej však přijali žáci a hradili z něho výlohy za Džeciünův pohřební obřad a na výroční slavnosti, které byly pořádány ke vzpomínce na Džeciünův odchod a dodnes jsou slaveny. Tak se stal i Cagphupa posléze skutečně zbožným člověkem.

Džeciün řekl: „Jako ovoce mého zdejšího pobytu byl obrácen lítostí zatvrzelý hříšník a byl úspěšně přiveden k osvobození. Moje úloha zde je tím splněna a jógina nic nenutí, aby ještě setrval v pozemském tvaru. Jógin, jenž na vsi očekává svou smrt, podobá se králi, umírajícímu v domě prostého rolníka. Musím proto jít do Čhubaru, abych tam zemřel.“

Tu namítl Seban Räpa: „Při tvé nemoci by tě cesta pěšky velmi unavila. Poneseme tě na nosítkách, Pane.“

Džeciün však odvětil: „Pro mne není skutečná ani nemoc ani smrt. Zde jsem projevil příznak nemoci, příznak smrti chci ukázat v Čhubaru. K tomu nepotřebuji nosítka. Několik mladých räpů (žáků) by mohlo jít napřed do Čhubaru.“

Někteří mladší žáci šli napřed, Džecün však dospěl před nimi do sluje Diče (Jazyk jačice). Starší žáci, kteří přišli později, provázeli a ošetřovali jiného Džecüna. Další Džecün byl u Skály nebezpečné na dotek, kde projevovál příznaky nemoci. Zatím co byl jeden Džecün provázen a obsluhován od svých oddaných žáků na cestě do Čhubaru, kázal jiný těm, kteří se shromáždili k poslední rozmluvě u Červené skály. A opět jiný se zjevil všem, kdo zůstali doma a přinášeli zbožnou oběť Džecünovi na odchodnou. Ti, kdo šli napřed do Čhubaru, říkali, že je Džecün předešel; starší žáci, kteří šli s Džecünem, říkali, že ho doprovázeli. Každá skupina těch, kdo přicházeli později, křičela, že šla s Džecünem. Další tvrdili, že s nimi téhož dne Džecün byl u Červené skály; někteří říkali, že byl u nich doma; a ti, kdo pro něho konali pobožnost, křičeli, že Džecün jako jejich čestný host přijal jejich služby nebo pobožnost, a nemohli se dohodnout. Nakonec, když se všichni sešli, ptali se na to Džecüna a on jim odpověděl: „Všichni máte pravdu. Se všemi jsem si trochu zahrál.¹⁷⁹“

Potom dlel Džecün ve sluji Diče v Čhubaru a jeho nemoc pokračovala. Tou dobou se dály divy extatických vidění a duhy ozařovaly celou zemi jako při prvé řeči; vrcholky hor planuly a každý pokládal tato znamení za příznivé předzvěsti. Všichni si také byli jisti, že se Džecün rozhodl odejít do jiného světa.

Nyní se ptali první žáci, Žiwa Ö Räpa, Mistr z Ngändzongu, a Sebän Räpa Džecüna na říši, do níž chce odejít a kam by měli k němu zaměřovat své modlitby. Dále se ptali, zda má nějaká poslední nařízení nebo příkazy a každý prosil o zvláštní návod a směrnice pro svá zbožná cvičení.

Džecün jim odpověděl: „Zamiřte své modlitby podle své víry a důvěry. Budete-li se modlit vážně a upřímně ke kterémukoli místu, budu u každého z vás a vyplním vaše přání.¹⁸⁰ Proto se modlete upřímně a s pevnou vírou. Hodlám nyní vejít do říše Blaženosti

(Ngönga), v níž vládne bhagavant Akšóbhja.* A toto je můj poslední rozkaz a vůle, až já, Milaräpa, zemřu: dejte Rächungovi, který, jak předvídám, brzy přijde, mou bambusovou hůl a bavlněné roucho, které, jak všichni vidíte, je mým jediným majetkem. Nechť mu jsou talismanem štěstí při meditaci o ovládnutí životních proudů. Dokud Rächung nepřijde, nesmí se nikdo dotknout mého těla. Klobouk Mistra Maitriho a černá hůl z agaru mají přispívat k tomu, aby byla úspěšně podržena víra pomocí hlubokého soustředění a vysokého úsilí. Dejte ji tedy Ūpa Tönpovi. Tuto dřevěnou misku si může vzít Žiwa Ö; a tuto misku z lebky dávám Ngändzong Tönpovi. Sebän Räpovi odkazuji toto křesadlo, Digom Räpovi kostěnou lžici. Ostatním žákům zanechávám svůj bavlněný plášť, který si mohou v pruzích rozdělit. Ze světského stanoviska se mohou zdát tyto věci bezcenné; každá však skrývá v sobě duchovní požehnání.

Nyní poslyšte můj nejdůležitější odkaz, jež smějí poznat jen moji nej přednější žáci a laičtí přívrženci, muži i ženy: všechno zlato, které Milaräpa za svého života nashromáždil, je ukryto zde pod

*Bhagavant Akšóbhja – dhjánibuddha východního směru, vládnoucí vodnímu principu. Symbolizuje počátek viditelné přírody a tím i věk zvaný satjajuga, čili zlatý. Podle toho Milaräpa nespěl k „vyvanutí“, ale k objektivaci v pra-elementu, což podle jiného vyjádření znamená stav brahma. Z hlediska jógy je toto zaměření „velikou obětí“, neboť symbolizuje odevzdání bytí životu a dění potom, když byla kvalita fyzického těla ve vědomí multiplikována nejmocnějšími akty příslušného sebeuvědomění. Šlo tedy o druh „splynutí“, jehož počátek je dán pojetím těla do vědomí, jak to mají na zřeteli jen mahájánské směry. Tady se totiž nehledá jenom „vyvanutí“, ale podle karmické a duchovní zralosti učedníků i nejvyšší druhy obětí, z nichž nejvyšší vůbec je „ponoření do přírody“ nebo také „zmizení v přírodě“ za předpokladu, že do osobního vědomí je včleněn stav vykoupení. A právě proto není toto „ponoření do přírody“ nebo „zmizení v přírodě“ akcí sestupnou, neboť je třeba nejvyšší síly k tomu, aby „nirvánský stav vědomí“ mohl být vůbec provázen uvědomovacími akty, jejichž zřetelem je vztah mezi přírodou a jástvím. Jinými slovy jde o jistou formu pohraničního soustředění, o němž se zmiňuje buddhismus.

tímto krbem. A u něho je napsáno poučení, jak má být mezi vás všechny rozděleno. Nezapomeňte je po mém odchodu hledat a jednejte podle pokynů, jež tam najdete.

Pro provádění náboženských nauk v denním životě kladu vám na srdce toto: někteří mezi vámi by se mohli stát pyšnými na svou zdánlivou vnější svatost, ač po pravdě v srdci usilují jen o to, aby získali ve světě jméno a slávu. Rozdávají stovky potřebných i nepotřebných věcí jako milodary a doufají, že to štědře dostanou zpátky. Pokrytecké bytosti, toužící jen po požitcích tohoto světa, a přece na oko se stavící zbožné a oddané, protože nejsou s to čelit posměchu světa, podobají se jídlu nádherné, bohaté krmě, smíchané se smrtícím jedem. Nepijte jed žádosti po světské slávě a proslulosti. Odvrhněte všechna pouta ke světským povinnostem, které vedou jen k této žádosti, odstupte od nich a zasvěťte se upřímně vážnému zbožnému úsilí.“*

Žáci se nyní ptali, zda se mají alespoň mírně oddávat světským povinnostem, aby pomohli jiným lidem. Džecün jim řekl: „Není-li spjato s těmito povinnostmi ani nejslabší sobectví, pak jsou dovoleny; než takováto nezaujatost je opravdu těžká.¹⁸¹ Jednání, která se provádějí k blahu jiných bytostí, mají úspěch jen tehdy, jsou-li úplně prosta vlastních přání. Ostatně když se člověk nesnaží pomáhat druhým, jen nesnadno dosáhne úspěchu sám pro sebe. Takový člověk se podobá slepému vůdci slepých tvorů. Pokud trvá nebe, budou existovat živoucí bytosti, kterým bude

*Osobnost a tím i sobectví se mohou projevovat dobrem i zlem. Jestliže světský člověk respektuje svou osobnost tím, že se dopouští zlých skutků, může ji respektovat věřící člověk tím, že jedná dobře proto, aby získal zásluhy a jejich prostřednictvím příslib „věčného nebe“. Kdo chce konat skutečné dobro, může je vykonat skromností a zříkáním se světa. Ale takovéto počínání není honosné, a proto lidé hledají jiné cesty dobrého konání. Např. nahromadí kapitál a pak jej dávají na dobročinné účely. Mysli každý na dobro druhých lidí, pak nebudeš shromažďovat majetek. Tak vymizí chudoba a také potřeba stírat honosně její povrchní znaky „dobrými“ skutky.

třeba pomáhat. A každému se dostane příležitosti k takové službě. Než tato příležitost přijde, napomínám každého z vás, aby měl jen jedno rozhodnutí, totiž aby dosáhl buddhovství k blahu všech živoucích bytostí.

Buďte pokorní a mírní, oblékejte se v hadry a odříkejte si v potravě a oděvu. Snášejte tělesné útrapy a duševní břemena. Tak dosáhnete vědění pomocí zkušeností. Aby byla vaše horlivost a lítost uvedena na pravou stezku, ostříhejte tato napomenutí v srdcích.“

Po těchto slovech zazpíval Džecün tento hymnus:

,U nohou Marpy Překladatale vzdávám čest a chválu!

Vám, kdo usilujete o zbožnost a moudrost
bez moudrého gurua, jemuž byste sloužili,
dostane se jen nepatrné milosti,
i když věříte a cvičíte se v mírnosti.

Vám, kdo nemáte hluboká mystická zasvěcení,
jsou slova a tantry jen jako pouta.

Vám, kdo nepokládáte tantrická písma za svoje svědectví,
stanou se obřady pastí.*

Vám, kdo nemeditujete o vybraných naukách,
stane se vzdání pozemských věcí jen neužitečnou mukou.**

*To se týká i technických jógických cvičení. Nejsou-li podložena správnou duševní orientací, mohou jen prohloubit utrpení a strasti.

**Kdo se nezříká světa pro nejvyšší uskutečnění, pro Boha nebo pro nejvyšší kvality, ale jen proto, že to nařizuje nauka, aniž chápe, že zřeknutí musí být projevem niterné orientace, ten se vzdává marně. V záloze na něho čekají pudy a vášně, které ho přemohou, neboť není boží, nýbrž svůj, lidský.

Vám, kdo protivami neovládáte zlé vášně,
je kázané slovo jen prázdným zvukem.

Vám, kdo neznáte hluboké nauky a stezku,
přinese vytrvalost jen málo ovoce.

Vám, kdo jste nepoznali jemné a tajné způsoby nauky,
horlivá cvičení cestu jen prodlouží.*

Kdo z vás nenahromadil velké zásluhy,
a pracuje jen sám pro sebe, zůstane v sansáře.**

Těm, kdo nezasvětili všechno pozemské dobro zbožnému
úsilí,
nedostane se v pohroužení mnoho vědění.***

Kdo nenašel spokojenost v sobě samém,
toho nahromaděné statky jen obohatí jiné.

Těm, kdo nenašli světlo vnitřního míru,
stane se vnější klid a radost jen zdrojem muk.†

*Kdo neusiluje proto, aby rozvinul božské vlastnosti a stavy, ale jen pro neznámý účel, ten rozbouří nižší přirozenost; tím bude vržen zpět do živočišnosti a bude se stále více zamotávat do jejích sítí. Proto je nezbytné poznat, že záleží na duševních tendencích, které je třeba podporovat správným mravním úsilím.

**Zásluhy pocházející z uctívání božství a božského světla.

***Všechny nadsvětské pocitové stavy pocházející ze zřeknutí musí být obětovány nejvyššímu ideálu, jestliže má pohroužení mít osvěcující účinek. Jinak se soustředění stává civěním na nějaký orgán, na stav nebo představu; civění nemůže mít osvěcující účinek. Může vést jen k posílení vůle a k magickým schopnostem, které člověka ještě více vzdálí od nejvyššího uskutečnění.

†Kdo se zříká světa, aniž současně nalézá sjednocující pocit s božstvím nebo

Ty, kdo nepokořili démona ctižádosti,
povede touha po slávě ke zničení a bojům.*

Snaha líbit se probouzí pět jedovatých vášní,
ziskuchtivost odlučuje od nejvěrnějšího přítele.
Povýšení jednoho jest ponížením jiných.

Opatruj mír, vzdáleny jsou spory.
Zůstávej soustředěn, vzdáleno jest rozptýlení.
Zůstávej sám, přítel sám přijde.
Nepovyšuj se a budeš povýšen.
Klidně spěchej, rychle se blíží cíl.
Opusť pozemské cíle, dosáhneš nejvyššího.

Vstoupíš-li na tajnou stezku, stane se ti nejkratší cestou;
poznáš-li prázdnotu, naplní se soucitem tvé srdce.
neznáš-li rozdíl mezi sebou a bližními, jsi připraven
sloužit.
Jsi-li úspěšný ve službě druhým bytostem, pak nalezeš
mne;
a najdeš-li mne, pak získáš bytí buddhy.
K buddhovi a ke mně a ke společenství žáků
se vroucně modlete bez rozlišování.

s absolutnem ve smyslu nediferencovaného jasu, ten pouze roznítí žádost po světě. Proto ty, kdo chceš být asketou, provázej asketické úsilí vřelými vztahy k nejsvětějšímu ideálu. Jinak se staneš sebevědomým, že se dovedeš vzdát světa jako nikdo jiný, a to je počátek scestí vedoucího do pekel.

*Ctižádost je nutně vždy provázena nižšími zřeteli, které dovolují, aby člověk šel přes hlavy a srdce jiných lidí. Jinak je nutno považovat jednotlivé lidi ze spojitě nádoby, v nichž se základní kvantum niterné náplně může jen přelévat do jedné na úkor druhých.

To zazpíval Džeciin a potom řekl: „Poněvadž vím, že už nebudu dlouho žít, ostříhejte mé nauky a následujte mne.“

Když to řekl, pohroužil se do klidného stavu samádhi. Tak zesnul Džeciin ve stáří 84 let¹⁸² čtrnáctého dne posledního zimního měsíce roku dřeva a zajíce (1135 po Kr.) za ranního úsvitu.

Při tomto odchodu bylo zjevno ponoření se jeho fyzického těla do říše věčné pravdy¹⁸³; dévové a dákiní ukazovali větší a nádhernější divy než kdy předtím. Mnoho shromážděných vidělo tyto jevy. Bezoblačné nebe se zdálo být naplněno barvami duhy, které se tvořily na pozadí geometricky uspořádané kresby; v jejich středu byly čtyř a osmiplátečné lotosy různých barev. Na okvětních lístcích byly nakresleny podivuhodné mystické kruhové mandaly, krásnější, než kdy mohla vytvořit ruka nejnadanějšího umělce mezi lidmi. Na obzoru byla podivuhodně zbarvená mračna, která přijala tvar královských slunečníků, korouhví, závěsů, šerp a jiných obětních předmětů. Dolů se snášel bohatý déšť květů. Různobarevné mraky utvářené jako stúpa ozařovaly vrcholky hor a všechny se ukláněly k Čhubaru. Zněly podivuhodné melodie provázené nebeskými zpěvy k chvále odcházejícího světce; nádherná, nadpozemsky krásná vůně proudila vzduchem a každý ji vdechoval. Mnozí lidé viděli nebeské bytosti, dévy a dákiní, držící v rukou obětní dary, jako by přicházeli uvítat Džeciina. A ještě podivuhodnější bylo, že se lidé nestyděli při pohledu na nahé dévy a že nebeské bytosti necítily odpuzující a jim nepříjemný zápach, jaký vydávají lidé. Bozi a lidé se sešli a hovořili spolu volně, někteří se vzájemně zdravili. Pro tento okamžik byli přeneseni zpět do zlatého věku satjajugy.¹⁸⁴

Lidé z Ňanangu, kteří brzy zaslechli o Džeciinově smrti, se ihned vydali do Čhubaru a nabídli dinským žákům a laikům, že spálí Džeciinovo tělo v Ňanangu. Návrh byl zamítnut. Tu prosili Ňanangští, zda by se mohlo posečkat s pohřbem, až by byli svoláni všichni věrní z Dinu, aby ještě naposledy mohli spatřit svého

zesnulého gurua. Této jejich prosbě bylo vyhověno a oni odešli do Dinu a přivedli množství lidu, kteří chtěli ostatky svého gurua odnést násilím. Srážka se zdála neodvratná; tu se však do toho vložili přední žáci a řekli: „Vy, mužové z Ňanangu a z Dinu! Všichni jste uvěřili v Džecüna a stali jste se jeho následovníky. Když Džecün nyní zemřel v Čhubaru, nepřísluší nám, abychom jeho tělo pálili v Ňanangu. Vy, lidé z Ňanangu, zůstaňte zde až do pohřbu a dostanete potom příslušný díl Džecünova popela.“ Lidé z Ňanangu se však domnívali, že jsou silnější a početnější; proto se pokusili mrtvolu odnést násilím, ale objevil se déva z nebeských výšin a zazpíval Džecünovým hlasem:

„Žáci, kteří jste se zde shromáždili!
Laici, kteří se taháte o mrtvolu!
Slyšte můj rozsudek:
jsem déva, Džecünův žák,
a moje rada má mezi vás vnést mír.
Nejlepší z lidí, Milaräpa,
pohroužil svého ducha do nezrozené dharmakáji.
A kromě ducha není pravé formy.
I pozemská Milaräpova forma se vnořila do dharmakáji;
proto je nesmyslné přít se zde o mrtvolu,
nepřijmete-li to, co skutečně bylo zanecháno.
Jen pošetilci se prou o Milaräpovo tělo,
ale sotva je získají sporem.
Proto se modlete plni pokory a víry,
prosba z nejhlubší hlubiny bytosti
dá vyrůst z milosti dobrého přání, co není omezitelné,
i když dharmakája zůstane nezrozenou.
A každý bude mít podíl z ostatků,
jak si zaslouží.“

Po této písni déva zmizel, podoben duze, a žáci pocítili takovou radost, jako by ještě spatřili svého milovaného gurma. Zanechali sporu a začali se modlit.

Tak střežili přední žáci a lidé z Dinu jedno Džecünovo tělo ve svém středu a lidé z Ňanangu měli rovněž jedno. Vzali je a spálili v jeskyni Dūdul v Lači na skále, zvané Orlí vejce. I tento pohřeb byl doprovázen podivuhodnými jevy: duhy ozařovaly nebe, déšť květů padal na zem, nebeská vůně plnila vzduch a všude v Lači a Čhubaru zaznívaly nebeské melodie.

Mrtvola v Čhubaru byla střežena předními žáky a laiky. Horlivě odříkávali modlitby nepřetržitě až do sedmého dne. Tu viděli vystupovat z mrtvolý svatozář zářivého lesku jako z nebeské bytosti a tělo už nebylo větší než tělo osmiletého dítěte.

Tu řekli přední žáci: „Zdá se, že Ráčhung již nepřijde. Budeme-li ještě dále odkládat spálení, nezbude z těla nic. Tak bychom ztratili svůj podíl na ostatcích a neměli bychom co uctívat. Proto je ihned spálíme.“

Všichni souhlasili a každý dostal ještě příležitost k poslednímu pohledu na bledou tvář; potom zřídili hranici na skále, z níž Džecün kázával jako z podstavce u paty Dičeské jeskyně. Tam byla mrtvola odnesena velkým průvodem. Na zemi byla v barvách narýsována mandala¹⁸⁵. Obětní dary nebeských bytostí k tomuto pohřbu byly mnohem početnější než oběti pozemských žáků, kteří přinesli své dary plni skromnosti podle svých nejlepších lidských možností. Ještě před rozedněním měla být hranice zapálena. Nemohli ji však zažehnout.¹⁸⁶ Současně se objevilo pět dákiní z duhou ozářeného oblaku a zazpívaly v chóru tento hymnus:

„Ram!¹⁸⁷ Toho, jenž spatřuje věčně
v hlubokém soustředění božský oheň životní síly,

jak ho mají zmoci pozemské plameny?*

Ten, jenž se odedávna zasvětil zbožnosti,
rozjímaje o tělesném bytí jako o božském tvaru,
má po sobě zanechat tělo jako dědictví?
Tomu, kdo jako jógin ve vlastním těle ztělesnil
dokonalou božskou mandalu,
čím je mu ještě mandala na hrobě?
Tomu, jenž jasně vyzářuje světlo Ducha
věčně hořící září současně s životním dechem,
čím jsou mu pozemská světla na hrobě?
Za potravu mu jsou čisté elixíry,
čím jsou mu koláče z obilí?¹⁸⁸
Tomu, kdo je dokonale zahalen v šat cudnosti,
prost poskvrnění dvojnásobné hanby,¹⁸⁹
čím jsou mu svátosti posvátných nádob?¹⁹⁰

Oblaky kadidla jsou naplněna nebesa
a plna vůně nebeských obětí,
čím jsou mu oběti pozemského kadidla?

Velebí-li ho chór čtyř řádů dákiní
a sklání-li se v úctě nejvyšší z nich,
jaké slavnosti ještě chcete připravovat?

Držitelé moudrosti obklopují pohřební hranici,
v úctě plesá zástup hrdinů.
Upusťte proto od obřadních zvyklostí!

*Pročišřovací sebepozorování má mít ohňový charakter. Takto pracující a usilující člověk má promítat do své bytosti dobré stavy prostřednictvím bdělého pozorování; za těchto okolností se snaha stává ohňovou podle svých vlastností. Kdo takto usiluje, stává se imunním i proti fyzickému ohni.

Pozemská schránka muže, který uskutečnil dokonalost,
nepotřebuje obvyklé obřady, dejte jí klid.*

To, co bohové a lidé společně uctívají,
nemá majitele – uctívejte to v modlitbách.**

Svaté sliby přikázal guru a dévové,
nepotřebuje dávat nových rozkazů.

Před touto hromadou nedocenitelných kamenů a šperků
nemyslete na majetek, cvičte jen pohroužení!

Vzpomínejte na skrytá, hluboká slova guruů a buddhů,
vystříhejte se proto žvatlavosti – setrvejte v mlčení!

Vybrané svaté spisy, z nichž vane dech božství,
poskvřňuje bezbožník; hledejte proto samotu!

V životě, jež jste si zvolili,
jste často vyrušováni; obřady vykonávejte v ústraní!

Pokárání, udělená velikým guruem,
přinášejí vám požehnání, zanechte pochybnosti!

*To znamená, že Milaräpa uskutečnil dharmakáju až na fyzické úrovni; za těchto okolností má být tělu mrtvého člověka ponechán klid, který je nezbytný k postupné samovolné transformaci veškerých složek bytí v kosmický praelement bytí.

**Nejvyšší stupeň poznání vede k monistickému pojetí vesmírna. Vzhledem k tomu znamená vztah já a Bůh cestu, která má svá nebezpečí. Ale člověk po této cestě musí jít až do té doby, kdy prostě konstatuje, že božské stavy jsou vlastně prožitky jeho bytí; pak může položit jako původní příčinu životního dění sebe sama, aniž zbloudí následkem nesprávného hodnocení dění.

Život vašeho učitele Džecüna
nepotřebuje žádné vnější slávy.

Hymny božských dákiní poskytují milost,
pokory plni s vírou si jich važte!

Kéž z Milaräpovy duchovní školy
vyroste mnoho svatých jóginů, ó vyvolení!

Na lidi a zvířata tohoto místa
nechť nikdy nepřijdou nemoci, ó nebeské
a pozemské bytosti!

A kéž zde shromážděné bytosti se nikdy nezrodí
v neblahých světech, ó vy lidského rodu!

V mandale bytí jsou jedno jen
zjev a duch; rozbijte svou teorii dvojnosti!

Ostříhejte poslední Džecünova slova před odchodem,
ostříhejte je a poslouvejte je, jejich smysl je hluboký!

Jeden každý cvič se ve svaté dharmě,
neboť všem přináší blaženost a mír!“

Když dozněla tato píseň, řekl Ngändzong Tönpa: „Rozkaz, aby se nikdo nedotýkal Pánových pozůstatků, dokud se neukáže Rächung, souhlasí se slovy dákiní. Nevíme však, zda Rächung přijde. Avšak když ještě odsuneme spálení svaté mrtvoly, je možné, že zmizí, aniž zanechá uchopitelný pozůstatek.“

Než Žiwa Ö Räpa odpověděl: „Vše souhlasí: Džecünuv rozkaz, zpěv dákiní a hranice, která se nechtěla dát zapálit. Proto

Ráčhung jistě brzy přijde a zatím se modleme.“ Tak pokračovali v modlitbách.

Tou dobou prodléval Ráčhung v klášteře Lorodol. Jedné noci, bylo právě po půlnoci, měl sen jasnovidného zření, v němž se ocitl ve stavu nezkaleného nadsmyslového spánku. Spatřil zářící čaitju (relikviář) z křišťálu, stojící v Čhubaru, a její záře naplňovala nebe. Dákiní ji chtěly odnést a bratří ve víře a laičtí žáci Džecünovi, podporováni zástupy lidských a nebeských bytostí, jim přitom pomáhali. Nebe se jimi zdálo být naplněno a všichni zpívali a vzdávali úctu. Nepopsatelně podivuhodné a četné byly tyto obětní dary. Také on se uklonil před čaitjou. Potom spatřil Džecüna vyklánět se z čaitji a uslyšel jeho hlas: „Synu můj, Ráčhungu, tys nepřišel, jak jsem tě prosil. A přece se raduji, že tě vidím. Skutečně potěšitelné je toto setkání otce a syna. Protože však nevíme, zda se zas brzy spatříme, vychutnejme plně tuto vzácnou radost a pohovořme si o vhodných otázkách.“ Přitom hladil pln dobroty a lásky Ráčhungovu hlavu. Ráčhunga pronikla blaženost, hluboká láska a víra, jakých k Džecünovi nikdy předtím nepocítil. V té chvíli procítl. Vzpomněl si na vše, co Džecün dříve říkal, a napadlo ho: nebylo to znamení, zvěstující smrt guruovu? Tato myšlenka v něm probudila pocit hluboké víry a on se sklonil v modlitbě. Tu se ho zmocnila nezkrotná touha a nutila ho, aby ihned vyhledal Džecüna, i když snad udaný okamžik ještě nenastal. Tu se před ním na nebi zjevily dvě dákiní a řekly mu: „Ráčhungu, nespíš-li si, abys spatřil svého gurma, zmizí ve svaté říši a již ho za tohoto života nespíš. Neprodlévej již!“ Po těchto slovech se naplnilo nebe leskem duhy.

Hluboce otřesen tímto viděním a ve velké touze po svém guruovi se Ráčhung ihned vydal na cestu. Byl právě čas, kdy kohouti v Lorodolu kokrhali.

Díky důvěře ve svého gurma a znalosti ovládnání dechu urazil Ráčhung za jedno ráno vzdálenost dvou měsíců jízdy na oslu. Silou

vzniklou zadržením dechu letěl jako šíp; při rozednění dosáhl vrcholu průsmyku mezi Dingri a Dinem, zvaného Pozela. Zatím co zde na okamžik odpočíval, spatřil nápadně jasné nebe a neobvyklou hru duhového světla a jiné podivuhodné jevy, které ozařovaly vrcholky hor a zjasňovaly celou oblohu, probouzejíce v něm současně radost i zármutek. Pohlédl na vrchol Džowo Rabzang, nápadně ozářený duhovým světlem. Uviděl mraky v podobě stanů, z nichž vycházely nesčetné zástupy nebeských bytostí, bohů a bohyně, nescoucích obětní dary, projevujících svou úctu a hluboko skloněných ve vroucí modlitbě k Lači. Rächung pocítil velké obavy a zeptal se božstev na význam těchto znamení.

Některé bohyně mu odpověděly: „Muži, kdes nechal oči a uši, že se ptáš na tyto jevy? Staly se, protože Džecün Mila Žäpa Dordže, který prodléval na zemi, ctěn lidmi i bohy, vchází nyní do nejčistší a nejsvětější oblasti. Proto vzdávají Džecünovi hold tyto nebeské bytosti, uctívající svatou dharmu; a všichni lidé, kteří se v Čhubaru shromáždili, jej uctívají.“*

Když Rächung zaslechl tato slova, pocítil tak hlubokou bolest, jako by mu bylo rváno srdce z těla, a ubíhal, jak nejrychleji uměl. Když se blížil k Čhubaru, spatřil na skalním bloku, utvářeném jako spodní díl čaitji, Džecüna, který na něho čekal. Džecün jej velmi srdečně pozdravil a řekl: „Přišel konečně můj syn Rächung?“ Přitom mu láskyplně hladil hlavu, jak se o tom Rächungovi zdálo.

Přešťasten pomyšlením, že Džecün nezemřel, položil si Rächung guruovy nohy na hlavu a vroucně se modlil. Džecün odpověděl na všechny jeho otázky a potom mu řekl: „Nechť jde můj syn Rächung

*Souvislosti mezi odchodem některých lidí ze světa a přírodními jevy jsou čtenější, než si myslíme. Jen je obtížné tyto souvislosti vystopovat, protože jde o zdánlivě přirozené přírodní jevy. Víím, že příroda nereaguje na smrt jen u těch lidí, kteří se sami sobě ztratili při holdování světu. Takoví lidé nejsou duchy přemáhajícími přírodu, nýbrž jen její zplodinou nebo struskou, jejíž zánik je bez vlivu na všechno přírodní dění. Přísně vzato jde o zánik odpadku.

zvolna dál, chci jít napřed a připravit jeho příchod.“ Tak šel Džecün napřed a v okamžiku nebyl k spatření.

Když Ráčhung dosáhl Čhubaru, spatřil před jeskyní, kterou Džecün dříve obýval, shromážděny všechny žáky a laické přívržence kolem jeho mrtvoly. Byli naplněni žalem a různými způsoby prokazovali svou úctu. Někteří z nejmladších Džecünových žáků Ráčhunga neznali a bránili mu v přístupu k tělu. Hluboce tím zarmoucen zazpíval Ráčhung ve svém žalu tento hymnus o sedmi družích oběti svému guruovi:

Vtělení věčných buddhů, ó Pane,
ty útočiště všech živoucích bytostí,
ve své nesmírné lásce a moudrosti
slyšíš nárek svého zoufalého žáka,
Ráčhung Dordže Dagpy?

Z nouze a bídy k tobě volám.
Ó věnuj svůj soucit a lásku
k ochraně svého syna, Pane,
neboť nikomu jich není tolik třeba.

V touze spatřit svého otce jsem spěchal k tvým nohám.
Osud však odpírá nešťastnému synu shlédnout tvou tvář.
Proto mi sešli, otče, svou milost a lásku.

K tobě, láskyplný, vševědoucí,
věčný buddho včerejška, dneška i zítřka, Pane,
utíkám se v modlitbách jako pokory plný žebrák.

Věren tvým radám tě uctívám a prosím:
odpusť hříchy mého bezbožného
pochybování, mého kacírství.

Pln žhavého obdivu ke tvému vznešenému konání
toužím, abys nikdy nepřestal otáčet
kolem mystické hluboké dharmy.

Všechny zásluhy ze zbožnosti a pohroužení
zasvěcuji, Džecíne, tvé blaženosti.
Tak přijmi tuto moji oběť
a nech mne spatřit své věčné bytí.

Kdysi jsem byl velký ve tvé přízni, ó guru,
nyní, běda, chybí mi i síla spatřit tvé tělo.
Chybí mi síly spatřit tvou nynější postavu;
kdybych již byl omilostněn, spatřil bych tvé věčné bytí.

A spatřím-li kdy tvé věčné bytí,
ať skutečným, či jasnovidným zrakem,
pak mi dej vzácné a cenné nauky,
abych porozuměním podvojně nauce
překonal své kritické pochybnosti.

Neslituješ-li se ty, vševědoucí, Pane,
nad synovou touhou, koho bys potom vyslyšel?

Nezbavuj mne, otče, divů své milosti,
milostivě na mne shlédni ze své neviditelné říše.
Ty, znateli tří časů,
slituj se nade mnou, Rächungem, jenž k tobě volám.

Otče, ochraňuj mne s božskou moudrostí pateré ctnosti,
mne, Rächunga, který vypil jed pateré žádosti.

Slituj se nade všemi cítícími bytostmi,
především se slituj nade mnou, Rächungem!

Když Rächung začal s touto upřímnou, žaluplnou modlitbou a jeho jasný hlas dolehl k mrtvole, zjasnila se ještě jednou její bledá barva, hranice okamžitě vzplanula a oheň vyšlehl vzhůru. V tu chvíli právě přišli Žiwa Ö Räpa, Ngändzong Tönpa, Sebän Räpa a jiní bratři ve víře a ženské laické příslušnice, aby Rächunga přivítali. On však byl tolik dotčen tím, že mu žáci, kteří ho neznali, zamezovali přístup k Džecünovu tělu, že nechtěl přistoupit před dokončením své modlitby. Rächungova víra byla tak veliká a upřímná, že Džecün, který již vstoupil do stavu čirého světla, oživil opět svou mrtvolu a řekl nejmladším žákům: „Ó vy mladí žáci, nejednejte tak. Jeden lev je lepší než sto tygrů. A takovým lvem je můj syn Rächung. Nechte ho přistoupit.“ A Rächungovi řekl: „Neber si to tak k srdci, můj synu Rächungu, ale přístup blíž ke svému otci.“

Nejdříve byl každý přítomný polekán tímto divem, pak však byli všichni naplněni velikou blažeností. Rächung sám se dotýkal Džecüna a proudy slz mu vytékaly z očí. Pojala ho tak nezměrná radost a současně hluboký žal, že omdlel.

Když Rächung přišel zase k sobě, byli shromážděni všichni žáci a přívrženci u domu zpopelnění¹⁹¹. Džecün vstal z mrtvých v nezrušitelném těle,¹⁹² do něhož současně se slilo tělo hmotné a duchovní. Plameny hranice přijaly tvar osmiplátečného lotosu, v jehož středu seděl Džecün jako prašník květiny v polozvednuté poloze na svých kolenou a jeho pozdvižená pravice v poloze mluvící bytosti udržovala plameny dole. „Slyšte poslední vůli tohoto starého muže,“ tak zazněl jeho hlas. Jako odpověď na Rächungovu modlitbu a jako poslední poučení svým žákům zazpíval tento hymnus o šesti podstatných příkázáních uprostřed pohřební hranice, levicí si tiskna tvář; a jeho božský hlas vycházel z nezrušitelného těla:

Rächungu, synu můj, ty blízký mému srdci,
slyš hymnus, odkaz mých přání.

Velikým hříšníkem v sansárovém moři tří lók
je pomíjivé hmotné tělo,
žádnostivě hledající oděv a potravu,
bez odpočinku se namáhající v pozemském konání.
Proto se, Ráčhungu,
vystříhej všech pozemských věcí!*

Velikým hříšníkem v pomíjivých tělesných tvarech
je neskutečný rozum,
který propadá všem formám z těla a krve
a který nikdy nemůže vystihnout povahu skutečnosti.
Proto, Ráčhungu, rozlišuj pravou podstatu Ducha!**

Velikým hříšníkem na rozhraní rozumu a těla
je vědění, které jsme si sami opatřili,¹⁹³
které se stále obává náhlého zániku sebe
a nikdy neuskuteční pravou povahu nestvořeného poznání
pravdy.
Proto setrvej, Ráčhungu, v ochraně nestvořeného!***

*Na hříšnost hmotného těla poukazuje i jeho fyzikální uzpůsobení. Je totiž vybaveno elektromagnetickým potenciálem, jehož psychickým projevem je cítění; to se v nejnižší fázi projevuje reakcemi na to, co může být jeho potravou. Z toho hlediska se tělo projevuje jako zfyzičtělý a krystalizovaný chtíč, jenž bez výběru vztahuje neviditelná chapadla po všem, co je v jeho blízkosti a je vhodné k pohlčení. Jen proto je nutné vzdát se všeho, co je člověku milé, jestliže jeho zřetele nejsou nadsvětské, respektive nesměřují k samému absolutnu.

**Prvotní tvar rozumu je možno označit za rozum zvířecí. Takový rozum je ovlivněn egoistickými zřeteli a projevuje se proto jako intelektuální schopnost použitelná pouze k těžebním účelům. Tento rozum musí duchovno hledající člověk překonat, vzdát se ho a místo něho dosadit živelnou víru v Boha nebo v jeho kvality.

***Vědění je dvojí. Z lidského hlediska předně to, které je projevem závěrů nad řadou jevů, a za druhé to, které vzniká zhodnocením pocitových vztahů, k nimž dochází meditací, vztahovanou na objekt a subjekt v jediném okamžiku.

Velikým hříšníkem na rozhraní tohoto a budoucího života
je ze sebe sama povstalé vědomí,
marnící čas ustavičným hledáním jiných tvarů,
nedostává se mu času poznávat skutečnou pravdu.
Proto hledej, Ráčhungu, podstatu věčné pravdy!*

Velikým hříšníkem šesti klamných lók
jest hřích a temnota zlé karmy,
kdy bytost je řízena podle přání a sklonů
a nikdy nemůže nalézt vyrovnaný klid.
Proto prchej, Ráčhungu, před přáními a sklony!**

V jednom z neviditelných nebeských světů

Toto vědění je nutno rozvíjet za účelem prohloubení odpoutanosti, to prvé zamítat, neboť činí člověka světským. Ostatně je to zřejmé z toho, že čím více je člověk vzdělaný věděním, které vzešlo ze závěrů nad řadou jevů, tím více bazíruje na rozumu, který je svými zřeteli rozumem živočišným. Nadto pak toto vědění není objevené, je to jen registrační jev. Vyšší vědění totiž vzniká psychickými výzkumy, jejichž základem je citový kontakt kontrolovaný objektivním pozorováním citových vzduť vznikajících těmito kontakty.

*Jde o osobní vědomí, které vysehuje v každém tvoru, jenž je prostoupen esenciální silou kosmu. Toto vědomí označuje Milaräpa za velikého hříšníka proto, že jeho výšeley vnášejí do pra-vědomí vjemy veskrze smyslové. Všechno poznání jeho nositele se tak týká pouze sansárových jevů, kdežto stav nejvyššího klidu (Prázdnoty) mu vždy zůstává cizí. Proto je třeba toto vědomí zničit pomocí nepřetržitého aktu chtěného a vůlí řízeného uvědomění. Jinými slovy: podržte ve vědomí jen jednu jedinou věc, kterou si sami zvolíte pro uvědomění, a pak bude samo sebou vyvstávající vědomí zničeno nedostatkem žádoucích příležitostí k jeho nezbytným projevům.

**V nižších oblastech je primárním činitelem působícím na vědomí tělo, a proto samo určuje psychické tendence. Ježto je však tělo, jak již bylo dříve pověděno, funkcionálně egoistické, vnáší do duševní oblasti nízkou čili zlou karmu. Proto je třeba živočišná přání a sklony překonat, aby se psychické tendence změnily od země k nejvyšší Prázdnotě, čímž je vlastně zlá karma z přilnutí k světu překonána. Pak jsou odstraněny i zatemňující vlivy a dostaví se osvícení.

zničil dokonalý Buddha, zkušený v disputacích,
mnoho jemně vysoustruhovaných zdánlivých pravd,
nikdo tam nemůže poznat podstatu pravdy.
Proto ty, Ráčhingu, se vystříhej umění disputací!*

Dákiní, dévy, guruy spoj
v jediný celek a uctívej je.
Cíl hledání, cvičení a pohroužení
spoj v jeden celek a prožij toto vědění.
Dívej se na tento a budoucí život a život mezi nimi
jako na jediný a pevně se k tomu přimkni!¹⁹⁴

Toto je moje poslední, vybraná nauka,
to je konec mého odkazu;
není, Ráčhingu, jiné pravdy,
poznej ji tím, že ji uskutečníš, synu!

Po těchto slovech klesl Džeciin zase v čiré Světlo. Pohřební hranice přijala tvar prostorné viháry čtvercového tvaru, se čtyřmi vchody, podstavci a jinými ozdobami. Zářící duha ji obklopila jako svatozář se svítícími vlajícemi korouhvemi z pestrých světel. Bylo vidět střechy a kopule, korouhve a vlajky, slunečníky, praporece a rozličné ozdoby se třepotaly nad tím. Plameny samy přijaly dole tvar osmiplátečných lotosů, které se kadeřily, skládající se do nejrůznějších kreseb, např. v osm příznivých symbolů¹⁹⁵;

*I osvícení se dělí ve více stupňů, proto si konstruované a skutečné pravdy jsou podobné. Pravé vědění tryská jen z tak hlubokého ponoření vědomí do ticha a prázdnoty, že jím jsou zastaveny všechny uvědomovací akce a mentální procesy. Po tomto duševním uklidnění je konečně to, co nazýváme zřecem, tak nehybné, že může odrážet jevy a dění jako zrcadlo formy. Potom stačí k nehybnosti zřece přičlenit pohyb vyjádřený bdělostí a člověk dospěje k vědění, jehož původ je v přímých postřezích.

a nejhořejší tvořily sedm královských znamení.¹⁹⁶ I jiskry přijímaly podobu bohyní, prokazujících úctu a přinášejících obětní dary. Praskání plamenů znělo jako melodické tóny různých hudebních nástrojů, jako jsou housle, flétny a tamburiny. Kouř šířil sladkou vůni různých druhů kadidla a jeho kotouče se barvily duhovými barvami a měly tvar královských slunečníků a korouhví. Nebe přímo nad hranicí bylo naplněno nebeskými bytostmi, nesoúcími nádoby s nektarem, jež nechávali padat prškou. Jiní nesli nebeské pokrmy a nápoje, masti, vůně a věci, potěšující patero smyslu; a každý ze shromážděných lidí tím byl potěšen.

Ačkoli zde shromáždění žáci střežili tutéž pohřební hranici, jevila se jednomu mrtvola jako Gjepa Dordže, jinému jako Demčog, třetímu jako Sangdü a čtvrtému jako Dordže Phagmo. A všichni slyšeli dákiní zpívat tento hymnus:

Protože se nyní odvrátil od nás Pán, klenot naplňující
přání,
mnoho je nyní slzí z hluboké bolesti; spánek mdloby těžce
nás jímá.
V tento smuteční čas vyšlehly samy od sebe plameny
a vytvořily ze sebe lotosy o osmi plátcích.
A vytvořily osm příznivých a sedm drahocenných
znamení.
A mnoho jiných krásných symbolů zbožných obětních
darů.
Tón, který zazníval z plamenů,
zní melodicky jako hudba mušlí a cymbálů,
harf, fléten a cymbálků,
bubínků, dvojitých bubnů, tamburin.
A ze sršících meteorických jisker plamenů
povstaly bohyně vnějšího, vnitřního a nejhlubšího kruhu
s nádherně zdobenými dary obětními.

Duhově zbarvený kouř v kotoučích stoupá
v podobě velkých korouhví, královských slunečníků,
ve tvaru osmi příznivých znamení,
svastiky a symbolu štěstí.

A kouzelně urostlé bohyně unášejí
z hranice zuhelnatělé kosti a popel toho,
jenž odevzdal své pozemské tělo prvkům éteru.
Tak je dokonáno spálení jeho pozemského tvaru.

Jako dharmakája podobá se nyní guru dalekému nebi,
na jeho tváři oblaka dobrých přání sambhógakáji;
a dolů od něho klesají proudy milosti nirmánakáji,
jež bez konce se vylévají na zemi
za potravu a k zrání žně vykoupených bytostí.

Ten, jehož podstatou je nestvořené,
dharmadhátu, nezrozené, prázdnota,
šúnjata, nemá ani počátku ani konce.
I zrození a smrt jsou prázdnotou bytí.
Toto je pravá moudrost, proto znič pochybnost a bázeň.

Když dozpívaly tuto píseň, snášel se večer. Oheň pohřební hranice dohořel a dům zpopelnění byl zase prázdný. Dav mohl do něho ze všech stran pohlédnout. Když žáci nahlíželi dovnitř, spatřili velkou zářící čaitju, jiní viděli Gjepa Dordžeho, Demčhoga, Sangdüa a Dordže Phagmo. Jiní zas viděli náboženská znamení jako dordže, zvon, nádoby svěcené vody a mnohé jiné, zatím co jiní viděli písmena sestavená do bídžamantry.¹⁹⁷ Někteří spatřili dům zpopelnění plný zářivých paprsků jako jiskřící zlato; naproti tomu tam jiní viděli jezero, jiní planoucí oheň a zase jiní neviděli nic.

Nyní otevřeli žáci dveře domu zpopelnění, aby popel rychleji vychladl. V nejvyšším očekávání drahocenných relikvií všichni spali tuto noc hlavou obráceni k domu zpopelnění. Časně zrána snil Ráčhung, že pět dákiní, oblečených jako nebeské jóginky do hedvábných šatů, vyzdobených kostmi a skvostnými ozdobami, se sklánělo u hranice a přinášelo obětní dary. Byly provázeny četným průvodem v rozličných něžných barvách, žluté, červené, zelené, modré. Prvních pět dákiní přineslo z domu spálení světelnou kouli. Tento jev ho na okamžik oslepil. Pak se mu náhle zdálo, jako by dákiní odnášely popel a relikvie. I šel tam, aby se rozhlédl. Tu odletěly všechny dákiní. Svolal své bratry ve víře a vstoupili do domu spálení. Tam spatřili, že popel a kosti jsou dokonale vymety. Nezástalo ani zrnko popela. Tu se Ráčhung velmi zarmoutil, obrátil se k dákiním a prosil je alespoň o částičku relikvie k požehnání lidstva. Dákiní mu však odpověděly: „Vy, první žáci, přijali jste nejkrásnější relikvie, neboť se vám dostalo pravdy, jejíž pomocí naleznete dharmakáju ve svém nitru. Nestačí-li vám to a chcete mít ještě víc, pak se upřímně modlete k Džecünovi; snad vám ještě něco dopřeje. Ostatní lidé však nectili Džecüna více než světlušku, ač zářil jako slunce a měsíc. Proto si nezaslouží žádných relikvií; ty patří nám samotným.“ Po těchto slovech setrvaly dákiní nepohnuty na obloze. Žáci poznali pravdu jejich slov a začali se modlit:*

„Ó pane, když jsi u nohou svého gúrua
pln věrnosti a horlivosti naslouchal příkazům,
přijal jsi vybranou pravdu všech svatých nauk.
Dej nám milostivě své svaté relikvie,
znamení požehnání a víry vyvoleným
ku pomoci v duchovním úsilí všem živoucím bytostem.

*Nauka buď pravou relikvií, již mohou ctitelé mudrce právem držet a uchovávat. Jiné pozůstatky často vedou jen k rozvoji fanatismu.

Ó pane, když ses sám v samotě dalekých kopců
pln horlivosti a rozhodnosti zasvětil pohroužení,
vyrůstaly v tobě podivuhodné síly siddhi,
jež tvou slávu rozhlásily celému světu.
Dej nám milostivě své svaté relikvie
jako znamení uctívání a víry všem,
kdo tě znali nebo slyšeli tvé jméno.

Ó Pane, když jsi ještě prodléval mezi svými žáky,
dopřáls každému milost a požehnání.
Z tebe vyzařovalo vědění a obraz budoucnosti
a tvoji žáci ti pomáhali v tvé všeobjímající soucitné
dobrotě.
Dej nám milostivě své svaté relikvie
jako znamení uctívání a víry
všem svým žákům s příznivou karmou.

Ó Pane, který jsi největší mezi mnohými,
byls obklopen láskou a plesáním,
dals všem zde vykoupení a cestu
a slitoval ses nad všemi trpícími bytostmi.
Dej nám milostivě své svaté relikvie
jako znamení uctívání a víry
těm, kterým se nedostává horlivosti a vůle.

Ó Pane, který jsi svlékl klamně tělo,
Dokonalý, který jsi dosáhl božského bytí,
proměnil jsi vesmír v tělo pravdy
a stal ses Pánem nejsvětějších dákiní.
Dej nám milostivě své svaté relikvie
jako znamení uctívání a víry
všem svým šišjům zde shromážděným.

Po této žaluplné modlitbě klesala ze světelné koule zářící relikvie, ležící v ruce dákiní, podobná kruhu velikosti vejce. Vznášela se na světelném paprsku bezprostředně nad hranicí. Všichni žáci žádostivě vztahovali ruce, aby se jí chopili a podrželi ji pro sebe. Než ostatek se zase vznesl zpět k nebi a rozplynul se ve světelném kruhu, který dákiní ještě držely v ruce. Pak se rozdělila i sama tato světelná koule. Část přijala podobu lotosového trůnu neseného lvy, na jehož povrchu ležel sluneční a měsíční terc¹⁹⁸. Druhá část se rozplynula v jasnou čaitju z křišťálu, čistou a průsvitnou, asi loket vysokou. Tato čaitja vyzařovala svítivé pětibarevné paprsky,¹⁹⁹ jejichž konce byly ozdobeny obrazy buddhy z řady tisíce a dvou buddhů. Paprsky se všemi těmito buddhy obklopovaly čaitju. Čtyři stupně na spodku čaitji byly ozdobeny obrazy ochranných božstev ze čtyř tříd tantrického nebe podle jejich pořadí.²⁰⁰ Uvnitř čaitji byl jako ruka vysoký obraz Džecüna, obklopený obrazy dákiní v úctě se sklánějících. Dvě dákiní, které čaitju střežily a uctívaly, zapěly následující hymnus:

Vy synové, Dewa Kjongu a Žiwa Ö,
Ngändzong Tönpo a ostatní,
žáci nejtihodnějšího určení, v bavlně odění,
v pravé víře, ve velké horlivosti
volali jste jméno svého duchovního otce
a modlili jste se k němu o relikvii
jakožto znamení uctívání a víry.

Síla víry a horlivost vašich proseb
stvořily obraz, ztělesnění ctnosti trikáji,
jehož spatření zachraňuje již od kola bytí a zanikání
a přináší buddhovství tomu, kdo v ně věří.
Koule je symbolem dharmakáji
jako svatá relikvie tvaru vejce.

Je předmětem uctívání pro každou živoucí bytost,
nikoli vlastnictvím jednotlivce, i když po něm všichni
sahají.

Neboť jak by měla relikvie setrvat u obyčejných bytostí?
Budete-li se však modlit ještě jednou s plným zápalem,
potrvá nezmenšena její milost a požehnání:
to je svatý slib buddhů.

S Demčogem sjednocená ochranná božstva Otec-Matka
ozdobená lidskými kostmi,
obklopená zástupem heroů a jóginek,²⁰¹
plní teď všechna nebesa v nádherném sjednocení.
Všichni tito bozi, ztělesňující moudrost sambhógakáji
vám bezprostředně propůjčí svou duchovní moc a sílu.
Budete-li se k nim nyní modlit plni zápalu,
potrvá jejich nezmenšená milost a požehnání:
to je svatý slib všech dákiní.

Dík dobrotě Buddhy, který je samou dharmakájou,
došlo k milosti různých jevů;
na sáh veliká čaitja z křišťálu
tisíc a dva buddhovských obrazů z kamenů, které ji zdobí,
tantrická božstva čtyř řádů,
zázračně vznikly.
A budete-li se plni zápalu modlit za jedním cílem,
potrvá nezmenšeně ctnost tohoto dobra:
to je svatý slib všech dharmapálů.²⁰²

Guru, nedílné tělo trikáji,
zjevuje se v každém tvaru nadpřirozenou silou.
Ráčil se sám projevit
i v tomto nejmenším divotvorném díle.

Povznete k němu svou nejhlubší víru, nejvnitřnější
modlitbu

a budete-li prosit z hloubi celého srdce,
potrvá nezmenšeně jeho požehnání, plné milosti:
to je svatý slib všech velkých jóginů, důvěřujte mu.

A budete-li silni ve svaté víře v to vše,
bude ctnost takovéto víry pro vás plna požehnání.

Můžete-li se plně oddat samotě,
shluknou se mátrky a dákiní kolem vás.²⁰³

Bude-li vaše cvičení zbožného úsilí upřímné,
je vám zajištěn prudký úspěch v józe.

A nebudete-li chovat už žádného přání po pohodlí,
že pak uhasíte zlé pudy, toť jisté.

Nebudete-li zajati osobností a světskými statky,
pak je jisté, že jste přemohli Máru a jeho zlé duchy.

A není-li pro vás více rozdílu ve věci víry a kasty,
je jisté, že potom cíl a názor jsou pravé.²⁰⁴

Je-li vám stejnou prázdnota sansáry a nirvány,
je jisté, že pohroužení je správné.

Proudí-li z vašich srdcí zcela snaha a vůle,
je jisté, že vaše jednání je správné.

Dal-li vám váš guru prorocký pokyn,
pak je jisté, že máte pravou víru.

Máte-li sílu ke službě všem živoucím bytostem,
je jisté, že úspěch je pravý.

Jsou-li guru a šišjové jednoho srdce,
je jisté, že jejich vztah je správný.

Máte-li dobrá znamení úspěchu a božské přízně,
je jisté, že vaše myšlení je správné.

Společná věrná víra a zkušenost a vnitřní mír
nechť jsou vaším podílem na relikviích.

Po tomto hymnu dákiní stále ještě držely čaitju vysoko nad zemí, aby prvním žákům dopřály pohledu na ni. Pak ji postavily na trůn z drahých kovů a drahokamů, aby ji zanesly jinam. Právě když chtěly zmizet, poprosil Žiwa Ö Rāpa dákiní, zda by nemohly nechat čaitju v ochraně žáků jako předmět uctívání pro lidské bytosti. Zazpíval k nim tuto píseň:

Ó otče, který jsi přišel v lidské podobě, abys sloužil světu,
ty božsky omilostněný jógine řádu sambhógakáji,*
jenž prozaňuješ neviditelné sféry, prameny pravdy;
k tobě, nejskutečnějšímu, směřuje naše prosba:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane v kruhu jiných jóginů, dokonalých,
tys byl jako skříňka naplněná zlatem,

*To znamená, že byl Milarāpa tou dobou chápán jako světec, jenž dosáhl stupně, kdy se bytost mění ve vlastnosti. Sambhógakája je totiž symbolem božských vlastností jakožto bytností. Její povaze můžeme porozumět, když pochopíme vlastnost jako vymezený jev, který se ovšem nemůže stát jevem smyslovým nebo fyzikálním v obvyklém smyslu.

nedocenitelný jógin, nesrovnatelný,
ó ty Mistře odříkavého života, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó pane, ve službách svého gurua
podobal ses vlně něžného beránka.
Ty, jógin, pohotový k službě a pomoci všem,
Pane milosrdenství, slyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když ses zřekl světských požitků,
byla v tobě moudrost, kníže mudrců.
Ó ty jógine neproměnné vůle,
Pane veliké odvahy, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když ses nořil v nauku svého gurua,
podobal ses tygřici, hltající lidské maso,
Ty, jógine daleko vzdálený všech pochybností,
ty mocně vytrvalý, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám, svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když jsi putoval divočinou,
podobal ses kusu železa;
byls jóginem, nepodléhajícím změně.
Ty, jenž ses zřekl všeho zdání, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když jsi dokázal své divotvorné siddhi,
podobal ses lvu, podobal ses slonu;
byl jsi jóginem bez bázně, silného ducha.
Ty nebojácný, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám, svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když jsi získal zkušenosti a životní teplo,
podobal ses terči úplňku;
celý svět objímají tvé jasné paprsky.
Ty, jenž ses zřekl vši žádosti, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když jsi byl ochranou vyvoleným šišjům,
podobali jste se ohnivému zrcadlu a slunci;
a ty, ó jógine, tvořil jsi mistry siddhi.
Předobry, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám, svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když se ti dostalo pozemského dobra,
podobal ses kapkám rtuti na zemi;
a zůstals nedotčen nízkou lačností, ó jógine.
Ty, jenž jsi bez chyby, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám, svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když jsi byl hlavou shromáždění,
podobal ses slunci, ozařujícímu svět,
a dal jsi osvětlení všem, velký jógine.
Ó moudrý a milující, vyslyš naši prosbu:

sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když tě jednou spatřil lid tohoto světa,
bylo to, jako by se setkal syn s matkou;
a vše, jógine, jsi činil k jeho blahu.
Ty nade vše milující, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám, svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, při vstupu do říše bohů
podobáš se pokladnici dobrodiní;
a všechna přání jsi vyplnil, jógine.
Ó znamenitý, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když jsi předpovídal budoucnost,
podobal ses neposkvrněnému pěvci;
a nikdy, ó jógine, ses nezmýlil.
Ty, jenž jsi hleděl do tří dob, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám, svým šišjům a věrným zde na zemi.

Ó Pane, když jsi konal nějaký dobrý skutek,
podobal ses otci, obdarovávajícímu svého syna;
a nic jsi, jógine, pro sebe nepodržel.
Ty, plný milosti, vyslyš naši prosbu:
sešli nám čaitju z rukou dákiní,
nám svým šišjům a věrným zde na zemi.

Po této modlitbě odpověděl Žiwa Ö Tönpovi Džecünův tvar, uzavřený v čaitji, písni, která poukazuje na rozdílnost mezi zdánlivě si podobnými věcmi:

Ty, jehož vážná a hluboká modlitba se ke mně obrací,
ty vyvolený pro mocnou víru,
nejlepší žáku v bílém bavlněném šatu, slyš má slova:

Ve všeobjímající dharmakáji, kterou prožívám
a jejíž pravou podstatou je prázdnota,
nikdo nemůže říci, že má nebo pozbyl.
Neboť v prostoru se rozplynulo pozemské tělo,
zbyl jen vejčitý podstatný zbytek,*
který v čaitji svítivě září;
a práce všech bytostí je tím odměněna.
Věčně teď setrvá v božských oblastech,
střežen skrze dákiní pěti stupňů,
nebeskými bytostmi a dákiní vysoce ctěn,
avšak ve světě lidí by musel pozvolna zaniknout.

Vy, duchovní synové a věrní, máte na ní podíl;
vědění, které vám dalo najít ve vlastním duchu
dharmakáju,
to je nejsvětější z relikvií a popela.
Budete-li hledat jen jeho uskutečnění,
poznáte klamně podobné, které plodí omyl,
poznáte to a hluboko vštípíte ve své srdce.
Pravé buď vám svato; vše nepravé prchne.

*Symbol sambhógakáji.

Sloužit guruovi, který je dokonalý –
sloužit člověku, na něhož se štěstí usmívá:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Pravé svítání prázdnoty v mysli –
klamu plné obrazy, pramenící v mysli:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Vědění o neposkvrněném, čirém stavu pohroužení –
radost ze stavu klidu, kde se rodí unášení a vytržení:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.*

Obrazy z nejhlubších zřidel vidění –
a hluboké přesvědčení, co je správné, co je pravda:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Jasný obraz neproměnného Ducha –
vznešené úsilí pomáhat druhým:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Duchovní požehnání z navázání věčného vztahu –
časná zásluha se svými pozemskými dary:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

*Kdo dobře nepochopil ideu mystického úsilí, často se domnívá, že klid vznikající stupňováním dobrovolné netečnosti k zevnímu světu je oním pravým mystickým požehnaným klidem, neboť je velmi často provázen duševním unesením nebo vytržením, provázeným takřka božskými nebo nebeskými vjemy a postřehy. Ve skutečnosti však je tento klid počátkem duševního rozkladu, který končí ztrátou všech hodnot důstojného a přírodní vlivy přemáhajícího lidství. Proto je třeba tento klid odvrhnout a setrvat v bojovém náporu proti nižším tendencím, než jsou ty nejvyšší, dokud člověk nedospěje k realizaci. Jejím výsledkem je vítězství nad sebou samým i nad přírodou ve vnitřním smyslu.

Duchovní vedení ochranných mátrk a dákiní –
pokušení od svádějících zlých duchů a bytostí:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Dobré dílo nařízené ochrannými dákiní –
svádění a nutkání způsobené Márou,
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Neposkvrněný kruh dharmakáji –
okruh relikvie, která je z pozemské hmoty:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Květy, ztělesňující oblast nirmánakáji –
opojné moře květů smyslového ráje:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.*

Bohy divotvorně vytvořená čaitja –
čaitja vyčarovaná démony:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Nádherná svatozář jako symbol vesmíru jevů –
duha zrozená z přirozených příčin:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Víra, vykvetlá z minulých karmických spojení –
víra utkaná uměle:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.**

*Nirmánakája jako fyzikální typizace duševních stavů božské povahy, a to jak viditelná, tak i neviditelná. V poměru k ní jsou rajské typy projevem smyslovosti. Proto musí člověk i zde správně rozeznávat, aby neupadl do léček nižších sklonů.

**Kdo věří pod vlivem věrouky, může se stát člověkem věřícím nebo

Pravá víra prýštící z hlubokosti srdce –
obyčejná víra, zrozená z viny a studu:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Pravé cvičení zbožného úsilí –
pobožnost předstíraná pro guruovu radost:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Skutečný úspěch z vlastní zkušenosti –
zdánlivý úspěch, o jakém se povídá:
jak se to zdá podobné; ostře pozoruj a nezaměňuj je.

Zde tato čaitja v rukou mátrk a dákiní
je symbolem říše buddhů minula, přítomna i budoucna;
je dvoranou, kde se shromažďují héroové a jógini;
je místem pohroužení tvého gurma Džecüna.
Bude uschována nyní ve východním ráji Ngönga,
kde jsou shromážděny všechny dákiní
v říši blaženosti,
kde jsou bhagavant Demčhog,
Avalókita a bohyně Tára.
V těchto blažených, požehnaných oblastech
jsou teď božské dákiní připraveny k uvítací slavnosti.

Chceš-li se modlit z hloubi srdce k čaitji,
se slzami, zbožností a upřímně,

pověrečným. V každém případě však jeho víra není živá, je to jen upevněné přesvědčení o něčem skutečném nebo neexistujícím. Pravá víra vzniká z vnitřních předpokladů a jeví se jako víra v život, která nesvaluje odpovědnost za cokoli na nikoho jiného než na živoucí tvory a bytosti žijící skutkovými projevy. Škoda, že je nutno i církve pokládat za organizaci tmelenou věroukou, nikoli vírou.

s úctou a uctivou bázni tichých obětí,
nad nimiž se rozprostírají květy horlivého rozumu
a svatá voda tryská z očištěného srdce,
dobře strážena a chráněna v neotřesitelné víře,
v touze po moci vlastní moudrosti,
pak skloň svou hlavu před touto čaitjou.

Za tohoto zpěvu nesly dákiní čaitju nebem a držely ji bezprostředně nad hlavami předních žáků, na něž seslala své paprsky a propůjčila jim tak svou moc. Většina z nich viděla probleskovat čaitjou Džecünovu postavu. Na nebi se objevila tantrická božstva Gjepa Dordže, Demčog, Sangdü a Dordže Phagmo, následována nesčíslnými zástupy, které se vznášely kolem hlavních božstev a potom do nich vešly.

Posléze se celá společnost rozplynula ve světelném kruhu, který zmizel k východu. Čaitja byla pomocí dákiní zahalena do rozličných bohatě zřasených hedvábí a pečlivě uložena ve skříni z drahých kovů. Pak byla za zvuků nebeské hudby různých nástrojů odnesena na východ. Někteří spatřili Džecüna v oděvu buddhy sambhógakáji, sedícího na lvu, jehož každou nohu držela dákiní jiné barvy a řádu. Ohlávku držela sama Dordže Phagmo. Mnozí hrdinové, jóginí a dákiní třímali korouhve, královské slunečníky a jiné ozdoby a předměty úcty nad ním, zatím co nebeské bytosti měly ve svých rukou rozličné hudební nástroje. Jiní zase spatřili bílou dákiní, odnášející čaitju k východu pod hedvábným přístřeškem. Tak viděli různí diváci různé jevy.

Žáci a přívrženci byli zachvázeni hlubokým zoufalstvím, protože se jim nedostalo podílu na relikviích a nahlas plakali a modlili se o ně. Tu jim odpověděl hlas z nebe, podobný Džecünovu, ač těla nebylo vidět: „Vy, synové, neberte si to tak k srdci! Jako viditelné relikvie naleznete na skále Amolika čtyři zázračně vyražená písmena. Pozorujte je plni úcty a víry. Jděte a prohledejte skálu.“

Prozkoumali celou skálu, na níž se konala pohřební hranice, a našli místo, na němž bylo vidět písmena. Tak se zmírnila jejich bolest nad ztrátou relikvií. Podnes lze spatřit kámen relikvií, ctěný všemi mnichy kláštera v Lači Čhubaru.

Nejlepší z Džecünových žáků hluboce truchlili nad nevyhnutelným odloučením od svého gurua; našli však útěchu v naději a víře, že v každé říši, v níž bude Džecün, budou počítáni mezi jeho první žáky. Byli též přesvědčeni, že Džecünův život a příklad přinesl nového ducha a popudy do náboženského světa a vůbec do všech živoucích bytostí. A konečně poznali, že zvláštní nauky a mantry, které přijali a které každý z nich měl dokonale plnit, přinesou užitek jim samým i druhým lidem.

Dohodli se, že budou hledat pod krbem na Džecünův příkaz, ač nedoufali, že tam najdou zlaté poklady vzhledem k jeho způsobu života. Poněvadž však výslovně mluvil o zlatě, rozhodli se jednat podle jeho pokynů.

Když rozkopali krb, našli čtvercový kus bavlněného sukna, které Džecün nosíval. V něm byl zavínut nůž. Špička rukojeti byla šídlem, hřbet ocílkou k rozdělování ohně a čepel měl ostrou ke krájení. Vedle nože ležel kousek hnědého cukru a lístek tohoto znění: „Oděv a cukr, krájený tímto nožem, se nikdy nevyčerpají. Krájej kolik chceš pruhů z tohoto sukna a kousků z tohoto cukru a rozděl je mezi lidi. Všichni, kdo tento cukr ochutnají a dotknou se tohoto sukna, budou zachráněni od nízkých stupňů bytí. Tyto věci byly Milaräpovým pokrmem a oděvem, když dlel v samádhi, a všichni dřívější buddhové a svatí je požehnali. Každá živoucí bytost, která uslyšela Milaräpovo jméno, byť i jen jednou, nezrodí se po sedm životů v nižších stupních bytí a rozpomene se v těch sedmi životech na dřívější existenci. To bylo prorokováno světci a buddhy minulosti. Kdo však kdy tvrdil, že Milaräpa měl ukryto zlato, znesvětil svá ústa.“

Tato poslední slova vyvolala veselost v kruhu žáků, ačkoli je-

jich mysl byla naplněna starostmi. Na konci rukopisu četli ještě tyto verše:

Pokrm, který jsem já, jógin, jedl,
když jsem byl ve stavu samádhi,
je pln velkého požehnání dvojnásobné ctnosti.

Kdo je účasten štěstí jej ochutnat,
tomu je navždy uzavřena brána zrození
do světa prétů.

Bílé bavlněné roucho kolem krku a boků²⁰⁵
za rozjímání o životním teple
uzavírá bránu horkého a studeného pekla*

Požítí milostmi bohatého jídla
vysvobozuje ze tří nižších světů.

Ti, kdo jsou se mnou sjednoceni ve zbožném úsilí,
nikdy již nezakusí zrození v nižších formách
a krok za krokem dojdou cíle na stezce bódhi.**

Pro mne, činného Milaräpu,

*Kdo medituje o principu ohně, jak již bylo řečeno, a pozoruje všechny projevy živočišné teploty, ten uzavírá brány pekel jednak vytvářením neměnného tepelného stavu, jednak tlumením živočišných projevů, které vyvěrají ze živočišné teploty, z oněch 37°C, které má lidské tělo.

**Je-li někdo tak šťasten, že se přimkne k mudrci, který žije svůj život v nekolísavém psychickém upoutání na základní (božský) vesmírný princip, ten bude zachráněn pro dobrou duševní spojení. Stejně bývá zavržen ten, kdo špatnou volbou navazuje špatná spojení. Milaräpa, který *vědomě* směřoval ke stavu buddhy, může slíbit, že ti, kdo se k němu přimknou, dospějí též do tohoto stavu.

se celý vesmír proměnil ve zlato;
nepotřebuji je mít v měsících nebo v kapsách.

Ti, kdo se obrátí k víře při zaslechnutí mého jména,
rozpomenou se potom
v sedmi životech na dřívější kastu a jméno.*

Vy, duchovní synové a věrní, následujte mých slov;
tak i vy naleznete stejnou dokonalost,
která vám pomůže navždy k milosti a k cíli.

Pak dělili cukr v nesčetné kousky a každý byl tak veliký jako původní, který se nijak nezmenšil. Stejně byl rozřezán šat v množství čtvercových kousků a s cukrem rozdělen mezi všechny, kdo se zde shromáždili. A všichni stížení nemocí nebo nějakým bolem byli vyléčeni po požití tohoto cukru a tím, že nosili ten kousek šatu jako talisman. Ti, kdo byli zlí a spoutáni zlými vášněmi, proměnili se ve věrné, vážné, chytré a soucitné žáky. Tak již znovu nezapadali do nižších forem bytí. Cukr a sukno podrželi po celý život a nikdy je nespotřebovali.

V den pohřebního obřadu padal bohatý déšť květin a některé květy byly čtyř i pětibarevné. Většinou padaly tak hluboko, že byly na dosah lidí, vystoupily však potom zas vzhůru a zmizely. Ty, které padly na zem, byly podivuhodné na pohled. Rozpustily se však, jakmile se jich dotkly lidské ruce. Některé byly tří, jiné dvoubarevné a tak malé a něžné jako včelí křídla. V čhubarském

*Kdo je pohnut k víře třeba jen připomínkou jména toho, kdo nejjemnější analýzou poznal všechny procesy sansáry, ten bude účasten jeho znalostí alespoň v omezené míře. Milaräpa znal všechny podmínky reinkarnace, a proto může slíbit, že ten, kdo je pohnut k víře při zaslechnutí jeho jména, rozpomene se v sedmi životech na život předchozí. – Neobávejme se, že jsme tolika životy již neprošli.

údolí ležely nebeské květy až ke kotníkům a na jiných místech byly tak hojné, že zbarvily zemi. Když byla skončena pohřební slavnost, ustaly rozličné podivuhodné jevy a pozvolna mizely duhové barvy na obloze.

Při každém výročí pohřbu bylo nebe zářivě průzračné, objevovaly se duhy a padaly spršky květů. Vzduch byl naplněn nebeskou vůní a všude zaznívaly nebeské melodie jako za dne, kdy Džeciin odcházel.

Nejpodivuhodnější dobrodiní, která z toho vzešla celé zemi, jsou příliš četná, než aby mohla být popsána. Květiny kvetly i v zimě a svět se těšil z přebohatých žní; žádná válka ani epidemie nepostihla již zemi.

Když veliký Pán, jógin, vstoupil do čistších oblastí, zanechal níže v dodatku uvedené žáky, aby potvrdili tyto zde vypsané příběhy jeho života.

Dík své všemohoucí milosti a svým dobrým přáním zanechal tolik svatých žáků jako hvězd na nebi. Těch, kdo byli osvobozeni od zrození v sansáře, bylo jako zrnek písku na zemi. Nesčetní mužové a ženy nastoupili stezku k mistrovství.

Tak svítala buddhistická víra zářivě jako slunce a všechny živoucí bytosti byly osvobozeny od utrpení a provždy učiněny šťastnými.

Toto jest dvanáctá a poslední kapitola popisu Džeciinova života.

DOVĚTEK

Džecünovi žáci

MEZI Džecünovými šišji (žáky), vedenými duchovně skrze dákiní pomocí snů, byl v době, kdy se Džecün setkal se Žiwa Ö Rápou, nerosovatelný Dagpo rinpoče²⁰⁶ největším, jenž jako slunce všechny druhé přezářil. Žákem zářícím menší slávou jako měsíc byl Rächung Dordže Dagpa z Gungthangu; souhvězdím se podobali Ngändzong Tönpa Čangčhub Gjalpo z Čimlungu (zvaný též Ngändzong Tönpa), Žiwa Ö Räpa z Gjalthommä, Sebän Räpa z Dota, Khjira Räpa z Ňišangu, Digom Räpa z Mü a Sanggjä Kjab Räpa z Ragma. To bylo jeho osm předních žáků. Pak třináct nižších žáků: Šengom, Längom, Megom, Caphu, Kharčhung, Rongčhung, Taggom Räpa Dordže Wangčhug; a ti, kteří též všichni byli räpové:²⁰⁷ Džogom Räpa Darma Wangčhug, Dampa Gjagphuwa, Likor Čharuwa, Lotön Gendün, Kjotön Šákja Guna a Detön Tašibar.

Z těchto jedenadvaceti žáků byl Dagpo rinpoče a posledních pět nižších žáků jóginy a bhikšuy.²⁰⁸

K žákyním patřila Cchonga Rächungma, Sale Ö z Ňanangu, Paldar Bum z Čungu a Peta Gönkji, Džecünova sestra.²⁰⁹

Také pětadvacet jiných jóginů a jóginek učinilo pozoruhodné pokroky na stezce.

Pak bylo ještě sto anágaminů včetně Dziwo Räpy (Pasák krav), jenž uskutečnil pravdu, a sto osm velikých, kteří získali podivuhodné výsledky a poznatky za soustředění.

A dále bylo tisíc sádhuů, mužů a žen, jóginů a jóginek, kteří se zřekli světského života a vedli příkladně zbožný život.

Vedle toho nespočetně laických žáků obojího pohlaví, kteří viděli Džecüna a slyšeli jeho slova a byli s ním spojeni zbožným

svazkem, takže jim byla provždy uzavřena brána k existenci v nižších formách.

To byli lidští žáci.

K nelidským žákům vyššího nebo nižšího řádu než lidé patřilo pět sester bohyní, známých jako sestry Ccheringmy (Dlouhověké), a skalní obryně lidojedka z Lingpy. Nesčetně jiných duchovních bytostí se oddalo ochraně buddhistické víry.*

Všichni lidští žáci, účastní pohřební slavnosti svého Pána Džecüna, odešli ihned po slavnosti do ústraní, každý do své jeskyně nebo poustevny, a strávili tam život v rozjímání a oddanosti, jak Džecün poručil.

Ráčhung se vydal na cestu, aby přinesl prvnímu žáku Dagpo rinpočemu věci, které mu odkázal Džecün na smrtelném loži. Když procházel provincií Ů, potkal Dagpo rinpoče v Jarlung Phušaru. I ten se rozpomněl, i když pozdě, na Džecünův příkaz. Ráčhung mu odevzdal Maitriův klobouk a hůl z agaru (aloe) a vyprávěl mu o posledních událostech. Když to vše uslyšel, upadl Dagpo rinpoče Gampopa do bezvědomí.

Když zase přišel k sobě, vyslal žalostivou modlitbu ke svému guruovi Džecünovi, která je uvedena v Gampopově životopisu Džecüna.²¹⁰ Potom pozval Ráčhunga do svého příbytku a přijal od něho celé tradice Demčhoga.²¹¹

Když Ráčhung odevzdal Gampopovi relikvie, které mu byly odkázány, a sdělil mu všechny nutné nauky, šel dále ke klášteru Lorodol. Zde setrval v hlubokém pohroužení po zbytek svého života. Při své smrti Ráčhung přenesl své tělo do nebeské oblasti, takže nezanechal na zemi svou mrtvolu.

*Pravý mudrc, který dosáhl nejvyššího uskutečnění, nemá pouze lidské žáky, kteří se kolem něho shromažďují za jeho života, ale i mezi lidmi, kteří karmickou zralostí přijali jím vytvořené myšlenkové formace a asociace. Proto nachází pravá nauka stoupence i po staletích, často když již zdánlivě zanikla. Mentální asociace naukového systému trvají totiž ve vesmíru podle zákona o zachování energie.

Podobným způsobem proměnili svá fyzická těla v éterická a odešli do vyšších oblastí Žiwa Ö Räpa, Khjira Räpa a čtyři žákyně, které byly sestrami, jakož i Paldar Bum a Sale Ö.*

Ostatní žáci zemřeli všichni obvyklým způsobem, takže zanechali mrtvolu k požehnání světu a všem živoucím bytostem.

Tak vykonal svatý Džeciün Milaräpa tři světské a devět zbožných činů, celkem dvanáct činů plných podivuhodných událostí. A poslední z těchto činů je největším ze všech úspěchů, kterého kdy člověk mohl dosáhnout. Dosažení čtverého těla a pateré moudrosti všepronikajícího držitele žezla duchovní moci (vadžradhara) v jediném životě. K tomu ještě získal moc procházet všemi říši buddhů a všechny nesčetné cítící bytosti nekonečných světů vést k vývoji a tím k záchraně.

Zde končí životní příběhy velkého jógina Mila Žäpa Dordže, vůdce k osvobození a vševědouce, který přinesl všem bytostem sansáry tímž způsobem a pro všechny časy požehnání nirvány.

*Někdy se člověku podaří totéž, aniž se to projeví jako zevně evidentní skutečnost. Záleží totiž na tom, aby se propracoval až do stavu, v němž je jeho tělo pod stálým přílivem božských proudů a sil, což se projevuje jako blaženost bezprostředně a mocně se dotýkající těla. Kdo dospěl až k tomuto stavu, může připravit „odchod ze života i s mrtvolou“ tím, že bude své tělo stále „vymývat“ božskými proudy. Kdo v tomto úsilí neumdlí po celý svůj život, vezme s sebou i svou mrtvolu buď dříve, nebo později po smrti. V každém případě však na sebe jako na možnost vlastního sebeuvědomění upoutá ty vibrace, které se projevují jako těla. Ostatně o co tu člověku může jít, je právě zachování možnosti sebeuvědomění. Mám zkušenost, že toto sebeuvědomění lze přenést přes okamžik zániku života ve vlastním těle; kdo postoupil dál a dovede se uvědomovat i za tak kritické okolnosti i na úrovni fyzické, ten přejde do posmrtného stavu jako bytost nezemřelá, vybavená tím nebo oním druhem těla, které se může snadno projevit na fyzické úrovni.

DOZPĚV

Nádherná svatá záře klenotu vyprávění,
Pána lidí Džecün Mily,
jenž nechal zazářit sluncem Buddhově nauce
a splnil naděje a očekávání všech živoucích bytostí.
Staň se nejvyšším cílem uctívání všech světců a buddhů.

Tento příběh od počátku do konce vyzdobený krásnou
řečí,
staň se radostnou slavností všech žáků a přátel literatury.

Jeho slova nechť pohnou každým vlasem těla v pokoře
a víře,
nechť se stanou radostnou slavností všech,
kdo jsou skutečně oddáni náboženství.

I pouhé naslouchání jim nechť vede proti překážkám
osobnosti k víře,
staň se radostnou slavností každému, kdo se
v dobré karmě zasvětil vyššímu životu.

Přemítání o příbězích již oprostuje od pout ke světu.
Staň se radostnou slavností každému, kdo
hledá vševědoucnost v jediném životě.

Již styk s příběhem přináší dosažení dvojího cíle.²¹²
Staň se radostnou slavností všech
věřících lidí ve službách jiným.

Znalost a prožívání příběhů je slastí posloupnosti guruů.
Staň se radostnou slavností každému, kdo žije podle
příkazů guruů, rozhojni slávu posloupnosti guruů.

Nechť tento příběh přinese požehnání a osvobození všech
cítících bytostí ode všeho utrpení,
nechť se stane radostnou slavností všech
bytostí na všech třech úrovních bytí.

Sepsal Durthö ňulwä naldžorpa Rüpägjännčän (Jógin zdobený
lidskými kostmi, potulující se po pohřebištích).²¹³

Osmého dne prostředního podzimního měsíce roku phurbu na
svaté pouti v Lačhigangu.²¹⁴

POZNÁMKY W. Y. EVANS-WENTZE

1. „Východ nezapomínal ani ve dnech svého největšího pozemského blahobytu na přednost věcí duchovních. Králové se zřekli své vlády, aby v džunglích a horských samotách dožili své dny v pohroužení. Zemřít v brnění bylo tehdy i dnes zlem, kterému je třeba se vyhnout. V tom spočívá tajemství nezničitelné životní síly Východu.“ Sj. Atal Bihári Ghóš.
2. Kambum, tj. „100.000 slov“. Všeobecněji se pro toto dílo užívá tibetského výrazu pro životopis Namthar, doslova „úplné vysvobození“.
3. Sj. Atal Bihári Ghóš podává následující vysvětlení:

Mádhaváčárja se zmiňuje v Sarvadaršanasangraze o čtyřech školách buddhistického myšlení: mádhjamika, jógačára, sautrántika a vaibhášika. Nauka mádhjamiky učí, že vše je prázdné nebo neskutečné; jógačára že vnější čili pozemský svět je neskutečný; sautrántika že vnější čili pozemský svět je jen průvodním jevem; a vaibhášika učí, že vnější svět čili vesmír je pouze tak dalece skutečný, pokud ho můžeme pochopit nebo smysly poznat. Tibetští buddhisté jsou většinou přívrženci mádhjamikového učení o prázdnotě (šúnja), které se podobá monistickému pojmu brahmana v jeho aspektu prostém vlastností.

Tři hlavní nauky Tibetu podle mého mínění označují tři stavy na Stezce k osvícení a duchovnímu pokroku. V prvním stavu podléhá sádhaka nebo zbožný člověk příkazům a zákazům, to znamená, že je vázán předpisy. V druhém se přidržuje zděděných směrnic, přičemž jsou obvyklá omezení jistým způsobem uvolněna, i když není sádhaka dosud docela svobodný. Ve třetím stavu, ádijóze, kde se mu dostane jógickými cvičeními osvícení, již omezení neexistují; stavu buddhy nebo siddhi bylo dosaženo. Tyto tři stavy odpovídají

v hrubých obrysech tomu, co tantrici rozumí pod pojmem pašubhava (stav člověka zvířecího), vírabhava (stav hrdiny) a divjabhava (stav Osvíceného).

Nauky Padmasambhavovy jsou „staré“, protože pravda, která je v nich obsažená, byla předchůdcem všeho ostatního, vždycky byla a dochovala se ve způsobu „starého řádu“. Proto byla jeho nauka „první“, ádi, známá také jako sanátana. Učitelé, kteří následovali po Padmasambhavovi, „nezreformovali“ obsah jeho nauky, přizpůsobili pouze „formu“ vlastních předpisů omezeným schopnostem svých žáků a tak je vychovávali k pochopení ádijógy. Tak se stává zvířecí člověk hrdinou a konečně božským Osvícencem, to je věčné bytí.

Vydavatel ještě dodává: dnes zaujímají žluté čepice ke starým nereformovaným červeným čepicím a jejich učitelé Padmasambhavovi stejný postoj jako protestanti ke katolíkům a papežství. Kagjüповé se naproti tomu jako poloreformovaná sekta vyhýbají každému extrému a podobají se mezi severními buddhisty mírné církvi anglikánské mezi křesťany.

4. Songcän Gampo byl Ašókou Tibetu. Za jeho vlády byl Tibet na vrcholu své moci. Zdá se, že mu byl poddán Turkestán a Nepál. Jeho výboje v západní Číně byly tak značné, že se čínská vláda cítila nucena platit mu tribut, aby si udržela vlastní nezávislost.

5. Tantry bráhmánů to vysvětlují různě a učí, že bráhmanského poznání se dosáhne buď znalostmi tajných slov a tantrickými spisy, nebo vnitřní zkušeností a rozlišováním. První čistě rozumový způsob nemůže zahnat vnitřní temnotu; pouze druhý způsob vede k pravé moudrosti. Tak se i učí, že se nedosáhne uskutečnění rozumovými důkazy, protože některé pravdy převyšují všechny možnosti úvah: nepřibližuj se s rozumovými důvody k tomu, co je rozumu nadřazeno. Sj. Atal Biháří Ghóš.

6. Bráhmanské tantry mluví o třech druzích guruů: nebeských, adeptech a lidských.

7. Dekret zní: „Proklet buď každý, kdo podporuje mystické učení o prazrození duše a z toho vyplývající podivné mínění o jejím znovuzrození.“ Avšak teprve v r. 553 byla nauka o znovuzrození zavržena oficiálním křesťanstvím jako „kacířská“. Předtím byla od křesťanů církevních koncilů trpěna, zvláště těch, kdo se zabývali gnozí.
8. Tertöni, tj. „zjevovatelé tajných pravd“ (terma), hrají důležitou roli ve vývoji tibetského buddhismu. Bardo thödol je vlastně taková terma (srovnej Tibetská kniha mrtvých).
9. Langdarma dal pravděpodobně v r. 899 po Kr. zavraždit svého bratra Ralpačäna, známého buddhistického krále. Tím získal trůn a po tři léta pronásledoval tibetský buddhismus. Pak byl zavražděn lamou Pal Dordžem.
10. Táránátha je jednou z nejvýznamnějších tibetských osobností. Narodil se v Cangu v Tibetu v r. 1573 po Kr., zemřel v Mongolsku, kde pod ochranou čínského císaře založil různé kláštery a byl prohlášen za světce. Jeho znovuvtělenými nástupci byli velcí opati z Urgy (v provincii Chalcha v Mongolsku).
11. Podle mahájánské nauky je slib vedoucí k dosažení stavu buddhy, bódhisattvy či velikého Učitele, který přivádí na vyšší Stezku, čtverý: 1. Snažit se o vykoupení všech živoucích bytostí. 2. Zničit všechny sansárové vášně vlastního já. 3. Zakusit pravdu a učit jí ostatní lidi. 4. Dovést ostatní lidi na Stezku vedoucí k buddhovství. – Slib vyžaduje, aby každý, kdo jej složil, nevstoupil dříve do nirvány, dokud nebudou převedeny sansárovým mořem k druhému břehu věčného osvobození všechny bytosti, počínaje nejnižšími v podlidských oblastech této a ostatních planet až k nejvyšší oblasti neosvícených bohů v nebeských světech a konče nejnižšími z obyvatel pekel. Nauka o věčném zatracení nemá v této všeobšíhlé nesobeckosti místa, protože je neslučitelná s všeobjímající láskou zákona dobra, jak tvrdí i velký církevní učitel Origenes.

Slib, který pomáhá dosáhnout stavu pratjékabuddhy (nevyučujícího), náleží k nižší Stezce, hínajáně. I na této Stezce je však lidstvu prokazováno bezprostředně dobro jiným způsobem; děje se tak mlčenlivým, neviditelným vyzařováním duchovních vlivů na všechny národy, čímž se posiluje vyšší přirozenost člověka a tak se udržuje v činnosti, jako udržují fyzické tělo člověka sluneční paprsky.

12. To však neznamená, že by askeze vylučovala přispění jógina k udržení lidského pokolení. Neboť částí východního asketického ideálu je nezkrotné ovládnutí i pravé užívání celého fyzického organismu místo obvyklého zneužívání, které vyrůstá z bezuzdnosti. Leckterý velký jógin žil jako Gautama Buddha nejprve manželským životem a vzdal se ho později, aby se po delší dobu svého života nesobecky věnoval dílu sociální nápravy. Žít jen pro rodinu nebo národ se těmto jóginům zdá být sobeckým dílem, protože ve skutečnosti existuje jen jedna rodina, jen jeden národ: lidstvo.

13. Vedle našeho vlastního překladu tohoto životopisu a překladu Bacotova jsou na Západě dosud zveřejněna tato díla o Milaraspa: H. A. Jäschke, *Probe aus dem tibetischen Legendenbuche die hundert tausend Gesänge des Milaraspa*, v čas. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* (Leipzig, 1869); W. W. Rockhill, *The Tibetan 'Hundred Thousand Songs' of Milaraspa*, v *Journal of the American Oriental Society* (New Haven, 1884); L. A. Waddell, *The Buddhism of Tibet* (London, 1895); Berthold Laufer, *Zwei Legenden des Milaraspa*, v čas. *Archiv für Religionswissenschaft* (Wien, 1901); G. Sandberg, *Tibet and the Tibetans* (London, 1906); Berthold Laufer, *Milaraspa* (1922). Pozn. vyd.: Další bibliografické údaje viz Bibliografický doplněk J. Kolmaše na konci knihy.

14. Dákiní jsou vílám podobné bohyně různých úrovní, které vládnou zvláštními tajnými silami.

15. Jsou to čtyři stav dhjány, které překladatel popisuje následujícím způsobem: 1. rozčlenění, 2. přemýšlení, 3. láska, 4. blaženost. Tyto čtyři pokročilé stupně vedou k úplnému uvědomění si sebe, což vyvolává extatické osvícení.

16. Iluze, mája, nebo lidská všeobsáhlá animistická víra, že jevy ve světech, peklech a nebích jsou pravdivé a že ego (harmonické seskupení příznaků, které byly získány během nesčetných eonů zkušeností v sansáre jevů) skutečně existuje. To je dvojitý stín, který zakrývá skutečnost, jež se nedá poznat ani sansárově zde na zemi ani v ráji po smrti, ba ani v židovském, islámském nebo křesťanském nebi, protože i to je v oblasti jevů, osobnosti, pocíťování a věcí. Nirvána je za přírodou a jevy, je „nejsoucí, nestvořená, beztvářá“, je JEDINOU skutečností.

17. Jeden z osmi symbolů severního buddhismu, nazývaných osmi slavnými symboly: 1. zlatá ryba, 2. královský slunečník, 3. vítězná trubka z ulity, 4. šťastný diagram, 5. vítězná korouhev, 6. váza, 7. lotos, 8. kolo Zákona. Vítězná korouhev je symbolem vítězství nad sansárou čili znázorňuje dosažení dokonalého osvícení – nirvány.

18. Stezka vadžry (neproměnná) je mystická cesta sekty kagjüpa, k níž patřil Milaräpa jako jeden z velké dynastie guruů.

19. Jsou to čtyři hlavní, čtyři vedlejší strany, nadir a zenit.

20. Tato část se týká postupu v kundaliníjóze, ve které psychické nervy (nádí) a jejich centra (čakry) se v lidském těle rozvíjejí. Psychický nerv v páteřní dutině je hlavním nebo ústředním nervem. S ním jsou spojena psychická nervová střediska, ve kterých je uložena životní síla (prána) jako elektřina v dynamech a na ní jsou závislé všechny psychicko-fyzické pochody. Jakmile se tato psychická nervová střediska otevrou, počínaje prvním centrem, které je základní oporou ústředního nervu ležícího ve středu míchy a v němž

se nachází okultní síla zosobněná mocnou bohyní Kundaliní v podobě svinutého hádka, pak dojde jógin osvícení. Jakmile kundaliní čili hadí síla vystoupí ústředním nervem a otevře základní středisko, pokračuje ve výstupu dále a prostupuje druhé středisko, středisko pohlavních pudů, které probudí k psychické činnosti. Jako třetí probudí středisko v břiše, čtvrté v srdeční krajině, potom páté v krku a šesté, nacházející se mezi obočím jako třetí oko, až konečně dosáhne jako rtuť v magickém teploměru nejvyššího čili sedmého střediska, tisícplátečného lotosu. Zde pak nastává proměna jemných látek a měsíční proud, proměněná pohlavní síla, obdrží psychicko-fyzickou všemohoucnost. Božská blaženost, dosažená osvícením, stéká jako nebeská ambrozie dolů, aby vyživila všechny části fyzického těla až po palce u nohou. Všechna psychická nervová střediska jsou otevřena a v činnosti, a i nejmenší z psychických nervů je ve srovnání se stavem, v jakém byl, než se vyvinul, jako ústřední nerv v extatickém stavu těla, v jakém se Milaräpa obvykle nacházel.

21. Prapříčina je Praduchem, jedinou jsoucností. Všechny protiklady jsou jen pojmy světského vědomí. I největší protiklady, sansára a nirvána, se promění v nadpřirozeném osvícení v jedno a dualita se poznává jako klam.

22. Velký jógin vládne okultním věděním; bódhisattva je pokročilou bytostí na Stezce, která vede k buddhovství. Vyvolen za buddhu či Osvíceného, má vést neosvícené bytosti na Stezku osvícení.

23. Dvacet čtyři poutních míst, která zná i hinduismus. Leckde v Indii se k tomu připočítává i osm velkých míst, kde se spalují mrtvolý a kde se dá získat duševní osvobození, a proto i lepší znovuzrození než na jiných místech. Dohromady tvoří 32 poutních míst, jež vyzařují jistý druh magnetické síly napomáhající k psychickému vývoji, která činí pobožnost záslužnější a telepaticky se spontánně spojuje s tam shromážděnými bytostmi. Velcí jóginové,

jako byl i Milaräpa, mají mít moc, která jim umožňuje, aby v neviditelném astrálním těle mohli navštěvovat tato místa na zemi, jež je možno přirovnat k psychickým nervovým střediskům lidského organismu; činí tak proto, aby mohli těmto božským schůzkám předsedat nebo se jich účastnit.

24. Láska, soucit, radost, udělování almužen – to jsou čtyři povinnosti bódhisattvy.

25. Zde se vidí duch jako práznota – šúnjata – nikoli však jako prázdnota nebytí, nýbrž jako původně nestvořené, beztvárné, co se vymyká popisu.

26. Pět božských moudrostí: 1. všepronikající moudrost dhar-madhátu čili moudrost, která se zrodila z nauky vším pronikající a je znázorněná prvním z pěti dhjánibuddhů Vairóčanou, Zjevovatelem, „který zjevuje ve tvarech“ (hmotný vesmír); 2. moudrost čistá jako zrcadlo, představovaná Akšóbhjou, „nepohnutelným“, nebo v jeho zrcadlení Vadžrasattvovi, „Vítězném“, božsky hrdinného ducha, který je druhý z dhjánibuddhů; 3. moudrost rovnosti, představovaná třetím z dhjánibuddhů Ratnasambhavou, „Z drahokamu zrozeným“, Zkrášlujícím; 4. rozlišující moudrost, která zbožného člověka činí schopným, aby všechny věci rozlišoval a zároveň je poznával jako jednotu, představovaná čtvrtým z dhjánibuddhů Amitábhjou, osvěcujícím „Neohraničeným světlem“; 5. všeprostopující moudrost, dávající vytrvalost a činnou sílu v duchovních věcech, která se nedá ničím zmýlit, je znázorněna pátým dhjánibuddhou Amóghasiddhim, „Všemohoucím dobyvatelem“, dárcem božské síly. Cestou těchto pěti buddhů je nutno se ubírat, má-li se dojít ke sjednocení v dharmakáji, k dokonalému buddhovskému osvícení, k nirváně, která je duchovním vysvobozením z koloběhu zrození a smrti za pomoci vyhasnutí plamene žádosti.

27. Tento odstavec se vztahuje na Milaräpovo ovládání okultního poznání, které se týká manter či mocných slov a které se zakládá na fyzikálním zákonu vibrací. Podle mantrajány (cesta manter) prostupuje zvláštní chvění každým předmětem a přírodním prvkem a každým organickým podlidským, lidským a nadlidským stvořením včetně řádu nejvyšších bohů, protože všichni jsou jako sansárové bytosti podrobeni přírodnímu zákonu. Kdo tyto vibrace pozná a vyjádří je tónem pomocí manter, které dokonalý jógin, jako byl Milaräpa, znalecky používal, ten má mít moc rozpustit prvek či předmět, jehož vibračního akordu bylo použito; nebo u duchovních bytostí se dá docílit toho, aby se nižší božstva a elementární bytosti zjevily, a vyšší božstva se dají přimět k tomu, aby vyslala svůj božský vliv v podobě paprsků milosti.

28. Dle buddhistického názoru existuje pouze jedno nadpřirozené vědomí (které se nedá rozlišit), ve kterém není žádných rozdílů a které je neslučitelné s individuálním vědomím o Já. Nadpřirozené vědomí je Vševědomí; v přirovnání k němu je ohraničené vědomí zahrnující do sebe i nauku o duši nevypočitatelné a zřejmě níže stojící. Zde je základní rozdíl mezi církevním křesťanstvím a metafyzickým buddhismem.

29. Nadpřirozený duch je JEDINOU skutečností, prapříčinou přírody (sansáry), která jako pouhý jev sama v sobě nemá pravé skutečnosti. Tento nadpřirozený Duch se projevuje ve třech aspektech: 1. v dharmakáji, „božském těle pravdy“ a dokonalého osvícení; 2. v sambhógakáji, „božském těle dokonalého nadání“, které je prvním odleskem dharmakáji, a 3. v nirmánakáji, „božském těle znovuzrození“, druhém odlesku dharmakáji. První aspekt je tělem všech buddhů v nirvāṇě, druhý tělem všech bódhisattvů v nebeských světech a třetí je tělem všech velkých Učitelů na zemi.

V této souvislosti se nesmí přirovnávat „všeobjímající božské bytí“ k nejvyššímu osobnímu Bohu náboženských představ lidí

Západu. Je to spíše obrazná personifikace všech nadpřirozených sil a vlivů prýstících z Prázdnoty, z beztvárného bytí, které umožňují lidstvu osvobození ze sansáry. V této jediné skutečnosti jsou zahrnuti v nepopsatelném sjednocení velikáni všech dob, Osvícení, buddhové a vykupitelé lidstva.

30. Šest lók nebo úrovně sansárového bytí zahrnuje: 1. svět bohů nebo dévů, 2. svět titanů či asurů, 3. svět lidí, 4. svět zvířat, 5. svět nešťastných duchů čili prétů, 6. různá pekla.

31. Jsou to buddhové, kteří zvítězili nad sansárou, koloběhem smrti a znovuzrození.

32. Čtyřnásobná osobnost (nebo základní síla) pozůstává ze: 1. vyhýbání se zlým myšlenkám, 2. zničení zlých myšlenek, 3. povzbuzení dobrým myšlenkám, 4. rozvíjení dobrých myšlenek.

33. O pateré božské moudrosti dhjáníbuddhů, z níž plyne pětinašobná dokonalost, viz výše pozn. 26.

34. Vadžradhara (Dordžečhang), „Nezničitelný držitel mystické síly“, jeden ze dvou odlesků bódhisattvů dhjáníbuddhy Akšóbhji. Druhý je Vadžrasattva („Diamantový“, s „Nezrušitelným duchem“). Oba jsou ezoterní božstva. Vadžradhara se nazývá u gelupů, kteří jsou oficiální církví tibetského buddhismu, také Ádibuddha, čili Prabuddha; církev ŋingmapů, „starého řádu“, nazývá Ádibuddhu Samantabhadra.

35. Nirvána, „bezstarostný stav“.

36. Zkratka obvyklého jména Džecün Milaräpa a zasvěcujícího jména Pal Žäpa Dordže.

37. Čili „Nauka neproměnné (vadžra) Stezky Anuttaratantry“. Jedna z ezoterních nauk mahájánského buddhismu, která se zakládá především na učení Anuttaratantry, jedné ze dvou vyšších tantrických nauk. Druhá je Jógatantra. Milaräpa byl mistrem obou těchto tantrických nauk.

38. Ňnanang je město, které dosud existuje na hranicích Nepálu asi 50 mil severovýchodně od nepálského hlavního města Káthmándú. Leží asi právě tak daleko jihovýchodně od Džecünova rodiště Kjangaca v blízkosti dnešního Kjirongu (srovnej pozn. 52). V jeskyni u Ňnanang, podobající se břichu, vyprávěl Džecün hlavní obsah následujícího textu.

39. Tato jména se dají v uvedeném pořadí přeložit asi takto: 1. Krátký plášť jako dordže (buddhistické žezlo, symbol hromového klínu bohů a nepomíjejícínosti); 2. Räpa, světlo pokoje; 3. Räpa z Ngändzongu; 4. Räpa ze Sebänu; 5. Räpa lovec; 6. Räpa poustevník z Di; 7. Räpa poustevník z Länu; 8. Räpa Buddhou chráněný; 9. Räpa poustevník ze Šenu; 10. Světec plný mocného dechu; 11. Učitel Šákjaguna. Tibetský výraz Räpa (Ras-pa – „Oděný bavlnou“), kterým je označeno těchto osm žáků i Milaräpa sám, ukazuje, že byli všichni jeho žáci i on sám oděni bílým bavlněným rouchem. „Životní teplo“, které vyráběli zvláštním jógickým dechovým cvičením, je učinilo necitelnými vůči největší zimě a největšímu teplu. Proto se nemuseli odívat ani v severské zimě himálajských výšin ničím jiným nežli bavlněným rouchem.

40. „Neochvějný“, dhjánibuddha východního území. Ostatní čtyři buddhové jsou: Vairóčana ve středu, Ratnasambhava na jihu, Amítábha na západě a Amóghasiddhi na severu.

41. Ogmin, nebe Ádibuddhy, ve kterém se dá dosíci nirvány bez pozemského znovuzrození. To znamená výraz Ogmin – „žádný sestup“, „ne dolů“.

42. Indrovo nebe na východě. Odpovídá nebi buddhy Akšóbhji na východě. Ngönga znamená „šťastné poznání“, tj. říše, která plní blažeností již jen v myšlení.

43. Tyto dákiní pěti barev jsou paterým ztělesněním bohyně Durgy, která žije v Tibetu v himálajských výšinách. Podle mínění

některých lidí žijí na hoře Kailás, podle jiného podání na Everestu, který byl Milaräpovi posvátným jako místo jeho meditace.

44. Těchto dvanáct druhů činnosti (či životních pravidel) buddhy, který se vtělil na zemi, je: 1. nošení odhozených nebo roztrhaných šatů; 2. nošení pouze tří druhů šatů, vnější roucho jako cestovní oděv a spodní a svrchní roucho a sukni k dennímu používání; 3. použití jen jedné pokrývky ve studených zemích; 4. žebrání o jídlo a almužnu; 5. jediné jídlo denně před nebo po poledni; 6. zdržování se tekutého občerstvení po poledni; 7. meditování v lese; 8. sedění pod stromy a ne v domě; 9. život na čerstvém vzduchu, kde není stromů; 10. život na hřbitovech nebo místech spalování, aby se mohlo přemýšlet o pomíjejícínosti života; 11. spaní vsedě bez opírání; 12. dobrovolné cvičení všech těchto pravidel bez přinucení.

45. Mila bavlnou oděný.

46. Když mistr života koná své činy k blahu všech živoucích bytostí, prost všech pout, pak nepovstává žádná nová karma, která nutí ke znovuzrození v této nebo jiné sansárové oblasti a smrt i nové zrody jsou u konce. Tak učí Bhagavadgíta. Vítěz se pak přírodně navrácí novým znovuzrozením pouze dobrovolně, je božským vtělením, avatárem, buddhou, Kršnou nebo Kristem.

47. Apha značí doslova „otče“; ama „matko“ a milag znamená „ó muži“. Znamená to vlastně, že nositel tohoto jména má moc lekat a vymítat zlé duchy, jak je u Džosäa jasně vidět.

48. Zkratka pro Kjangaca.

49. Chronologický systém v Tibetu, který pochází z Indie a Číny, se zakládá na dvanácti- a šedesátiročním cyklu planety Jupitera. Ve dvanáctiročním cyklu, kterého se užívá k měření krátkých časových období, nese každý rok jméno jednoho ze dvanácti zvířat cyklu: 1. myš, 2. vůl, 3. tygr, 4. zajíc, 5. drak, 6. had, 7. kůň, 8. ovce,

9. opice, 10. pták, 11. pes, 12. prase. V šedesátiročním cyklu se spojují tato jména zvířat se jmény pěti elementů, totiž dřeva, ohně, země, železa a vody; každému z těchto elementů je přidělen pár zvířat, jedno zvíře je pohlaví mužského, druhé ženského. Rok 1900 byl např. rok železa a myši a 34. v šedesátiročním cyklu. Rok 1867 byl rok ohně a zajíce, první z patnáctého šedesátiročního cyklu. Mužský rok vody a draka, kdy se narodil Milaräpa, byl 26. ze šedesátiročního cyklu.

V tibetském roku, který je lunární a čítá asi 360 dnů, se vyrovnává rozdíl mezi rokem měsíčním a slunečním tím, že se po 19 letech vkládá 7 měsíců. Rok počíná novým měsícem v únoru. Tibetský týden má podle indoevropského systému 7 dnů, pojmenovaných podle Slunce, Měsíce, Marsu, Merkura, Jupitera, Venuše a Saturna.

50. Nebo podle tibetského roku, který počíná v únoru, je to sedmý měsíc: srpen.

51. Protože tibetský měsíc je lunární, tedy 25. den měsíce.

52. Pravděpodobně v roce 1052 (podle jiného podání 1038). Rodišťe Milaräpovo Kjangaca v provincii Gungthang leží na tibetské hranici Nepálu, několik mil východně od dnešního Kjirongu, asi 50 mil severně od Káthmándú, hlavního města Nepálu.

53. Čhang je pivo s nepatrným obsahem alkoholu, které se ve vyšších polohách Tibetu vyrábí především z domácího ječmene. V Sikkimu a ostatních níže položených krajinách, které jsou pod tibetskou vládou nebo byly jako Sikkim dříve částí Tibetu, je čhang obvykle zhotovován tak, že se nalije vařící voda na zkvašené proso. Čínský čaj, ve kterém se rozpustí při vaření máslo, nebo čang jsou obřadními nápoji, které každý Tibeťan nabídne hostům.

54. Dlouhé rukávy tibetského národního kroje, které volně spuštěny chrání ruce před zimou.

55. To se vztahuje na zvyk přinášet učitelům dárky, v tomto případě potravu, kterou si berou domů. Milaräpův tehdejší guru byl obyčejným lamou, pravděpodobně školním učitelem ve vesnici. Kdyby byl býval vysoce duševně vyvinutým lamou – guruem, byl by býval Milaräpa ušetřen opilosti, která je podle buddhistického učení hanbou a kromě toho působí zlou karmu.

56. Titulu guru se používá právě tak u stoupenců levé stezky černé magie jako u stoupenců pravé stezky magie bílé. Až k určitému bodu je postup psychického vývoje žáka obou stezek stejný. Hluboká propast, která dělí magii bílou a černou, vzniká pouze úmyslem žáka nebo gurua a způsobem, jakým se používá psychických sil; v černé magii jde o čistě sobecký a zlý cíl, v magii bílé o cíl nesobecký, ve prospěch všech živoucích bytostí.

57. Provincie Ů a Cang jsou Tibeťanům známy jako Bö, tj. patří k Tibetu. Jejich hlavní města Lhasa a Žikace jsou nejdůležitější tibetská města. První je sídlem dalajlamy, druhé je sídlem pančhenlamy.

58. Žádný příchod ani ceremoniální představení není v Tibetu a sousedících státech až po Mongolsko možné bez šerpy. To platí pro nejvyšší i nejnižší osobnosti včetně Evropanů. Šerpa je obyčejně bílá, v Mongolsku má být modrá.

59. V Tibetu jako v jiných primitivních zemích obdělávají sedláci svá pole společně a společně je i sklízí. Přesná data, nutná pro setí a sklizeň obilí, jsou stanovena vesnickými astrology. Oni přezkoumají nebeské konstelace a předpoví déšť, zatím co starší sedláci předpovídají příchod deště ze stavu půdy. Tyto předpovědi nejsou o nic méně přesné než předpovědi našich meteorologických stanic.

60. Šindže, král a soudce mrtvých (sanskrt. Jamarádža, král mrtvých, také Dharmarádža, král pravdy. Jamarádža proto, že soudí se zdrženlivostí (sanskrt. samjama); Dharmarádža proto, že jeho

soud a rozsudek a trest souhlasí s pravdou (dharma) či s karmickými zásluhami zemřelého.

61. Obdoba Buddhových slov, že jeho nauka je dokonalá na začátku, uprostřed i na konci.

62. Žáci musí svého gurua uctívat.

63. Jak věří tibetští mistři tajných věd, vyzařují knihy stejně jako lidé určité vlivy. Proto se Marpa zdráhal postavit díla jednající o černé magii vedle děl magie bílé a do blízkosti posvátných relikvií.

64. Nežli je uchazeč přijat za žáka, musí se podle svých schopností podrobit těžkým zkouškám. Po těchto zkouškách pak učitel rozhodne, zdali a pro které úkoly se vůbec žák hodí.

65. Útočištěm je Buddha, dharma (pravidla nebo správné vedení podle buddhistických spisů) a sangha (buddhistická obec, v níž nejdůležitější je kněžstvo).

66. Zasnění do praktického používání mystických nauk, jak jsou uvedeny v tantrách Demčhoga, části obsáhlého kánonu severního buddhismu.

67. „Neproměnná prasnice“ (nebo Prasnice hromového klínu), indická bohyně, jejíž prasečí postava je mystickým symbolem. Podle tibetské víry je Dordže Phagmo nyní vtělenu v abatysi známého kláštera Samding. Je jediným vtělením ženského božství v Tibetu.

68. Tibetské jméno tantrického božstva; také osmisvazkové tantrické dílo.

69. Pradžňápáramita čili „Transcendentní moudrost“ zahrnuje 21 svazků, tvoří třetí velkou část severního buddhistického kánonu Tripitaka („Tři koše zákona“). Pro rozsáhlost originálu existují různé zkratky, jako je právě uvedená.

70. Nesmí se přehlédnout, že Marpa žil ve světě, byl ženat a byl spíš učencem než světce. Naopak reformátor Milaräpa uskutečňoval již svým životem vyšší ideál dokonalého odříkání a askeze.
71. Filozofické pojednání, podobající se Bhagavadgítě.
72. Udumbara kvete jen tehdy, když se na světě narodí buddha.
73. Daň pro lamu, chránícího před krupobitím.
74. Lama Ngogpa (lama žijící v Ngogpu) je zkratka jména lama Ngogtön Čhodor.
75. Maitri (Láska), indický jógin či světec, jako byl Nárópa, na jehož nauce se částečně zakládá učení kagjüpů.
76. Horní římsa náboženských budov a obydlí lamů v Tibetu je obvykle z proutí, které se položí na plochu a sestřihne souběžně s linií zdi, takže působí dojmem obruby.
77. Jiné jméno Marpova syna, nazývaného též Darma Dode. Bum je obvyklé jméno prvních dvanácti svazků Pradžňápáramity a jeho zkráceného vydání ve 100.000 verších. Zde je buď označením zasvěcovacího jména Marpova syna, nebo je obdržel při své plnoletosti.
78. Krátká stezka k dokonalému osvícení vstupem na neproměnnou Stezku vadžrajány.
79. Rituální miska z lidské lebky, symbol pomíjejícího lidského života na zemi a zřeknutí se všeho sansárového bytí.
80. Magický kruh, mandala k přijetí 62 hlavních božstev, která se vyvolávají při rituálu boha Demčoga, „Nejvyššího z blažených“.
81. Geometrický diagram se obvykle nakreslí rozličnými barvami na podlahu prachem nebo pískem (konalo-li se zasvěcení v chrámě či v domě) nebo na hladkou skálu či zem (konalo-li se zasvěcení ve volné přírodě nebo v jeskyni). Pak se vyvolávají božstva obvykle odříkáváním jejich tajných manter a přikazuje se jim v diagramu

určité místo. Nato následuje mystické znovuzrození a pravý „křest“ ohněm ducha. Žák dostane nové jméno, které mu má zprostředkovat jeho nejlepší duchovní vlastnosti. Milaräpovo zasvěcení bylo nejvznešenějšího druhu. Viděl různé duchovní světy a přivolaná božstva, jak zastínila v éterickém prostoru bezprostředně mandalu na zemi.

Kulárnavatantra mluví o různých druzích zasvěcení (díkša). Stupeň žákových schopností určí stupeň jeho zasvěcení. Ve védě díkše přenáší guru bezprostředně duchovní moc na žáka. Tímto způsobem prý zasvětil Rámakršna Paramahansa svého hlavního žáka svámí Vivékánandu.

82. Srovnej pozn. 23.

83. „Nejvyšší z blažených“, jedno z ochranných božstev sekty kajjüpa.

84. Poněvadž bylo zasvěcení do Demčogovy mandaly úplné, obdržel Milaräpa ezoterní vysvětlení, které je základem nejhlubší Demčogovy tantry a podobných tanter mantrajánské školy. Také se dověděl tajné mantry či mocná slova a obdržel různá doplňující tajná pojednání o jógických meditačních systémech.

85. Geometrické formy těch čtyř domů se dají symbolicky též vyloužit takto: kruh je symbolem vodního prvku, půlměsíc vzdušného prvku, trojúhelník ohnivého prvku a čtyřúhelník zemského prvku.

86. Zeď, která obklopovala místo Milaräpovy meditace byla volná stavba z hrubých kamenů stmelených jílem, takže se dala lehce zbourat.

87. 60 dokonalých způsobů, jak vyslovovat vokály.

88. Existuje 84.000 tvarů.

89. Dvanáct na sobě závislých příčin, které podle buddhistické nauky zavinují koloběh zrození a smrti. Minulé příčiny jsou:

1. avidja (nevědomost) klamného sansárového bytí; 2. sanskára (činnost vědomí), která vzniká z nevědomosti. Pak nynější příčiny: 3. vidžňána (světské vědomí) v sansáře, 4. námarúpa (jméno a tvar) v sansárovém bytí; 5. šadajátana (šestinásobný orgán) sansárového vědomí, vedoucí k 6. spárša (kontakt) a 7. védana (cit). Spojeny s přítomnými příčinami jsou: 8. tršna (žádost) po sansárových pocitech, 9. upádána (závislost) na sansárových pocitech, 10. bhava (sansárové bytí samo o sobě). Z těchto deseti nidán vznikají dvě budoucí působení: 11. džáti (zrození) a 12. džarámarana (stáří a smrt). To je jeden aspekt dvanácti nidán nebo členů příčinné působnosti. Jiný aspekt, který je utvořen podle obrazu kola života v tibetském klášterním umění, se dá popsat takto: 1. avidja (neuvědomělá vůle), přechodný stav mezi smrtí a znovuzrozením, 2. sanskára (utvoření) v lůně před narozením, 3. vidžňána (vědomí) při narození, 4. námarúpa (sebevědomí), vývoj vědomí, rozlišování sebe a ostatních podle jména (náma) a tvaru (rúpa), 5. šadajátana (povrchní smyslové vnímání a pochopení) ve vnějším světě, které se při růstu vyvíjí, 6. spárša (kontakt), cvičení smyslu v mládí, 7. védana (cit), výsledek používání rozumu a fyzických smyslových zkušeností, 8. tršna (žádost), výsledek takto získaných pocitů, 9. apádána (ukojení) žádosti, které vede k upoutání, žádosti a touze po zděděném světském majetku, 10. bhava (plnější život) ve zralém věku a ženatém stavu, aby se obdržel dědic, 11. džáti (zrození) dědice, 12. džarámarana (stáří a smrt), když se končí koloběh života. Kolo života se pohybuje dále, až avidjou, první z nidán, povstává ze smrti nové znovuzrození.

90. Buddha, dharma (nauka) a sangha (mnišská obec).

91. Cesta bódhi, které vyučoval Osvícený: 1. správná víra, 2. správné smýšlení, 3. správná řeč, 4. správné jednání, 5. správné chování, 6. správná snaha, 7. správný názor, 8. správné soustředění.

92. Šúnjata – prázdnota (myšlenek), nadpřirozený nirvánový stav nezměněného nebo původního vědomí. Je to nepopsatelný stav, ve kterém se omezené osobní vědomí neztrácí, ale noří se do kosmického Vševědomí jako dešťová kapka v nekonečném moři nebo světlo svíčky do světla slunečního dne.
93. Nebe Ádibuddhy, nejvzdálenější hranice sansáry. V Ogminu se dá uskutečnit nirvána jako na zemi.
94. Mahámudra, „Velký symbol“, jeden z hlavních systémů jógické meditace sekty kagjüpů, je indického původu. Pro indického jógina znamená mahámudra jógickou kázeň, v tibetském smyslu je to stav, dosažený jógickým cvičením a skýtající nejvyšší milost Velkého symbolu, nirvánu.
95. „Šest nauk (nebo pravd)“, Velkému symbolu podobná pojednání k praktickému použití různých jógických systémů, která jsou více méně indického původu: 1. životní teplo (nebo psychické teplo), 2. gjulü (klamně tělo), 3. „sny“, 4. číré světlo, pravé bytí všech věcí, 5. „bardo“, čili mezistav (mezi smrtí a zrozením), 6. phowa, přenos principu vědomí.
96. Pojednání o józe.
97. Mára, Zlý, Pokušitel, který pokoušel Buddhu pod stromem bo v Bódhgaji, když našel osvícení. Podobně jako byl Kristus pokoušen od ďábla.
98. Drongdžug se zdá být pojednáním o józe, kde se přenos vědomí neomezuje jako v nauce phowa na sansáru, ale zahrnuje i nirvánový stav osvícení. Phowa jedná o jógické přeměně světského vědomí, kdežto drongdžug učí jógické proměně světského vědomí v nadsvětské.
99. Podle tradice udržující se mezi některými tibetskými lamy nezemřel Nárópa, který byl dokonalý jógin, ale proměnou hrubého

fyzického těla vešel v jemnější formu. (Srovnej Eliáš a Nanebevstoupení Páně.) Také Milaräpa zmizí mystickým způsobem. Podle jiného podání žije Nárópa dosud v Indii jako jeden z velkých siddhů, dokonalých lidských bytostí, které vládnu všemi přírodními zákony, žijí nebo umírají podle své vůle a mohou se znovuzrodit v novém těle. Tutéž jógickou sílu má mít i dalajlama, ztělesnění božského ochránce tibetského národa, všeslitovného Avalókitěšvary. Právě tak je jeho duchovní bratr pančenlama ztělesněním Amitábhy, buddhy Neohraničeného světla.

100. Zřejmě lidová pověst, která chce vysvětlit přírodní jevy v zemi Phulahari, jako je např. vychýlení vrcholků hor a korun stromů, způsobené vanutím větru stejným směrem.

101. Ezoterní, jen ústně předávané nauky sekty kagjüpa.

102. Zde je pojmenován Milaräpa svým rodinným jménem podle otce Mila Šerab Gjalchäna.

103. Buddhismus, podle jehož nauky dojde nakonec osvícení vše živoucí, odmítá křesťanské učení o věčném zavržení. Všechno karmické utrpení, i pekelné, musí jednou skončit. Nic sansárového, žádné světy, pekla, nebe nebo život v nich nejsou věčné. Vše podléhá změně, stárí a zmaru, i sám Brahma a bohové; tak se musí i zlo změnit v dobro, nebo je jím pohlceno.

104. „Vnitřní a vnější světlo“, též „rodící a zrozená zkušenost“. Zrozená skutečnost (světlo a pravda) je zkušenost získaná na tomto světě hlubokou meditací; skutečnost rodící je základní prapравdou, která se zažije jenom po smrti v bardovém stavu, v okamžiku, kdy principy vědomí opouštějí tělo a karmické sklony se dosud neprobudily k činnosti. V tomto okamžiku zazáří skutečnost, nadpřirozené Vševědomí ve stavu neproměnného praducha – předchuť nirvány.

105. Srovnej s pozn. 32.

106. Fyzická a psychická nebezpečí a četné překážky a pokušení, jež se vynoří během meditačních nebo jógických cvičení.

107. Viz pozn. 68.

108. Brahmův otvor na temeni hlavy u temenního švu, kde jasně vystupují dvě temenní kosti. Otevírá se jógickým cvičením phowa. Pták, který odtud vyletí, je princip vědomí, které opouští tělo buď navždycky při smrti, nebo dočasně cvičením phowa či přenosem vědomí. Tato událost je částí kundaliníjógy.

109. Nejsou to pilulky proti tělesným nemocem, ale pilulky sestavené Nárópou tajným způsobem a opatřené psychickými silami, které měly léčit nevědomost.

110. Tato pokrývka hlavy pozůstává z pěti částí, které jsou obvykle zhotoveny ze silného tibetského papíru a zformovány do tvaru špičaté hrušky. Na každé z těchto částí je obraz jednoho dhjáni-buddhy, často ozdobený zlatem a stříbrem. Části jsou k sobě upevněny tak, že špička směřuje vzhůru a utvoří se okrouhlý pás, který se položí na hlavu a ponechává vrchol hlavy volný. Vypadá to jako nádherná koruna.

111. Klobouk, který nosí jógínové sekty kagjüpa při obřadech, je napodobeninou původního klobouku velkého indického jógina Maitri, který se chová jako relikvie. Je opatřen mystickým znamením, které se podobá ondřejskému kříži (X).

112. Existuje jógický systém, který jógina učí vědomě vstoupit do snového stavu, aby dovedl jeho příznaky vědecky vysvětlit a poznal klamnou přirozenost snového i bdělého stavu. Toto cvičení umožňuje tomu, kdo je ovládá, aby zemřel a znovu se narodil bez ztráty paměti.

113. Marpa se modlil ke svému učiteli Nárópovi, Milaräpa zase ke svému guruovi Marpovi. Na každého gurma se pohlíží jako na božstvo.

114. Tento verš se vztahuje na mahájánskou nauku o třech tělech. První, dharmakája, je božským tělem Pravdy (dharma), tělem všech buddhů, nezrozené, bez tvaru, je prázdnotou – nirvánou. Druhé, sambhógakája, je božským tělem dokonalého nadání, je tělem všech bódhisattvů nebeských světů, prvním odleskem božského těla Pravdy. Třetí tělo, nirmánakája, je božským tělem znovuvtělených avatárů nebo velkých Učitelů na zemi. První tělo je nadpřirozené bódhi, druhé je zrcadlení bódhi, třetí zakoušení bódhi.

115. Místem setkání je „tisíciplátečný lotos“, ve kterém se spojuje Šiva jako déva či šakta a Kundaliní jako déví či šakti, a tím v jóginovi vyvolají extatický stav osvětlení.

116. Siddhi znamená doslovně dovršení čili plod sádhany. Zde to znamená úspěch v získání nadpřirozených jógických sil.

117. Magnetický nebo psychický vliv, který přirozeně vyzařuje posvěcené místo a který zůstává nedotčen vibracemi měst a vesnic obývaných světsky smýšlejícími lidmi, podporuje úspěch v józe.

118. Milaräpa.

119. „Tři obydlí“ jsou v ezoterním smyslu psychická střediska v kundaliníjóze, a to v srdci, v krku a v mozku.

120. Kálí nebo Durga, velká hněvivá bohyně – Matka. Zde je symbolem šakti nebo negativní (ženské) vesmírné prasíly, manželkou Šivovou, který je ztělesněním mužské prasíly. V jiném aspektu je Kálí věčně mladou Matkou; neobjevuje se vždy ve svém hněvivém aspektu, ale také jako bohyně žehnající nebo vzbuzující strach, vždy podle karmických zásluh zbožného člověka. Kálí se nazývá proto, poněvadž čas (kála), který pohlcuje vše, je jí pozřen (kálanat).

121. Vztahuje se na tělesné teplo, dosažené ovládnutím dechu a jógickým cvičením, které jógina chrání i před největší zimou.

122. Týká se jógického meditačního cvičení o guruovi, jako by seděl v pozici nazírání nad Brahmovým otvorem, ze kterého prchá z těla princip vědomí. Toto cvičení prý probouzí kundaliní, čili hadí sílu.

123. Viz úvod k druhé části, devět skutků, které Milaräpu dovedly k dokonalému buddhovství.

124. Všichni jóginové tantrické školy se mají oddávat meditaci na hřbitovech nebo na místech, kam se dávají mrtvoly ptactvu na pospas, aby se naučili přemáhat každý pocit nelibosti nebo hrůzy a poznali pomíjejícnost pozemského bytí. Džeciün se v této meditaci cvičil tak, že si udělal podušku z kostí své matky a seděl na ní po sedm dní a sedm nocí. Sedm dní se zdá být dobou, po kterou se setrvává v samádhi. Buddha Gautama prý prožil ze sedmi týdnů, které strávil pod stromem bódhi v Bódhgaji, sedm dní v extatickém štěstí a sedm dní v nirvánové blaženosti.

125. Nebo „Jeskyně bílá jako koňský zub“.

126. Zkráceně Mila Šerab Gjalchän.

127. Poutání se na vlastní rodinu je sobectví. Jedinou pravou rodinou je lidstvo a jedině pro ně má bódhisattva pracovat. Viz Mat. 10, 36: „Nepřáteli člověka se stanou jeho domácí. Kdo miluje otce a matku více nežli Mne, není Mne hoden; kdo miluje syna nebo dceru více nežli Mne, není Mne hoden.“

128. Narkotické nápoje, mezi nimi i silný čaj a káva, škodí nejen fyzickému organismu, ale dávají i nižší, zvířecí přirozenosti vládu nad tělem a zamezují vliv duchovních proudů. Není správné chtít se opojnými nápoji zbavit světského trápení. Neboť bolest i zoufalství jsou nejmocnějšími prostředky, které nás přesvědčují o pomíjejícnosti sansáry a probouzejí v nás touhu po nadpřirozené blaženosti.

129. Pět jedů je: pýcha závist, lenost, hněv, chtíč a smyslnost.

130. Meditační pás se klade kolem těla a nohou složených v jógické pozici, aby se zabránilo jejich uvolnění během hluboké meditace. Tato pozice musí být zachována, poněvadž pomáhá udržet v těle určité síly nebo proudy.

131. Během nesčetných vývojových stupňů a forem, smrtí a znovuzrození byly všechny bytosti jednou našimi příbuznými. Na tom se zakládá i úcta buddhistů k ženě. Podle hinduistického názoru zažije každé stvoření asi 8.400.000 druhů zrození, než dosáhne lidského stavu.

132. Svět podlidských stvoření, svět nešťastných duchů a pekelný svět.

133. Ve většině tibetských krajů i v Persii se dává mrtvola ptákům na pospas.

134. Týká se tibetského způsobu pohřbívání na vzduchu. Mrtvola se dává na pospas vzdušnému prvku, ptactvu a divé zvěři. Při spalování se dává mrtvola elementu ohně. Při vodním pohřbu se dává vodnímu prvku. Kromě toho existuje v Tibetu i egyptský způsob mumifikování mrtvol dala, jlamy, pančhenlamy a vysokých šlechticů.

135. Nervové středisko v pupku je střediskem prvku ohně v těle. Pod ním je středisko vodního prvku a pod ním středisko prvku země.

136. Překladatel z tibetštiny, zesnulý lama Kazi Dawa Samdup, to vysvětluje takto: tato hymna měla být posvěcením zásluh posvátných darů Dzese a Pety, aby se jim staly věčným zdrojem dobré karmy. Poněvadž ony probudily latentní vlastnosti v Džecünově fyzickém těle a pomohly je vyvinout, posílily tak jeho duchovní růst a vývoj. Proto Džecün nehodnotí dary podle jejich ceny, ale podle výsledku, jaký vyvolaly.

137. Týká se vývoje kundaliní (hadí síly). Stoupá ze základního lotosu, země; z tisíciplátečného lotosu, z nebe, padá déšť ambrosie, který přináší extatické osvícení.

138. Tři lóky jsou oblast žádosti (káma), tvaru (rúpa) a beztvárnosti (arúpa).

139. Hora Méru je ústředním bodem buddhistické a hinduistické mytologie, je těžištěm vesmíru jako je náš, který je jenom jedním z mnoha vesmírů v nekonečném prostoru. Každý vesmír je obklopen železnou zdí, symbolem temnoty, a tak je oddělen od nejbližšího. Zde má hora Méru ezoterní význam. Je páteří, v jejíž dutině je ústřední nerv, jímž prochází hlavní proud fyzické síly člověka, makrokosmos i mikrokosmos. Okolo páteře se ovíjejí dva doplňující kanály, tak jako se vinuli dva hadi kolem hole božského posla Herma, pravý a levý nerv. Vrcholem hory Méru je tisíciplátečný lotos mozkového nervového střediska, jeho úpatím je základní nervové středisko u spony stydké. V tisíciplátečném lotosu se spojuje Šiva, božské vědění, s kundaliní (šakti), božskou silou; tak dojde jógin osvícení podle tantrické nauky. Neboť rozumět mikrokosmu znamená pochopit i makrokosmos. Co je v mikrokosmu, existuje všude; co není obsaženo v něm, není ani jinde.

140. Toto jméno může znamenat v ezoterním smyslu i lotos ádžňa, kam se Milaräpa dočasně uchýloval, tj. kam v kundaliníjóze soustředil své vědomí, čímž získal levitační sílu a mohl létat.

141. Indrovo pokušení čili světská sláva a blahobyť. Indra, který se povznesl z lidského stavu na krále nebes, byl kdysi pozemským princem. Vypráví se o něm, že podrobuje těmto pokušením každého, kdo se jako kdysi on sám věnuje mocnému a přísnému jógickému odříkání; to aby se mu nikdo nestal soupeřem.

142. Snad jiné jméno Mount Everestu, v jehož jeskyních Milaräpovi učedníci cvičí ještě dnes meditace podle systému kagjüpů. Po

tibetsku se hora Everest někdy nazývá Lačhigang, tohoto jména užívá Milaräpa i ve své písni, věnované sestře.

143. V Kaulatantře se praví: „Od Brahmy až po stéblo trávy je každá věc mým guruem.“

144. Srdce je zde myšleno jako středisko a původ všech myšlenkových popudů, které neovládány se podobají divokému, nezkrocenému koni. Chycení a připoutání tohoto koně je prvním stupněm jógy, která učí ovládnutí myslícího principu; pak osedlaný kůň, opatřený uzdou, nese svého duchovního jezdce k buddhovství.

145. Pokročilé stupně jógického cvičení od zaměření vědomí na cíl až po dhjánu a samádhi.

146. Zde Milaräpa ospravedlňuje život v asketické odloučenosti od světa. Většina lidí pokládá jógina, který je pro lidskou společnost opravdu užitečný, za člena nepřinášejícího užitek. Svými myšlenkovými silami, které vysílá mezi lidi jako neviditelné šípy, udržuje jógin ve světě ctnost a dobro a cesta, která vede k božskému Olympu, je jím střežena a udržována.

147. Všechny cítící bytosti šesti sansárových světů. Světec není jen podstatným členem lidské společnosti, palem jeho nesobecké činnosti je celý vesmír.

148. Nebo „železný věk“ či „černý věk“ dnešních lidí, kdy náboženství ubývá a připoutání ke světu stále vzrůstá.

149. To znamená, zda k pravé moudrosti přivádějí světské rozkoše či odříkání.

150. Bohové nebe Tušita, kteří jsou bytosti více rozumové než duchovní.

151. Nágové nebo dračí polobozi hinduistické mytologie jsou: 1. nebeští čili ochránci nebeských světů, 2. éteričtí, původci větru a deště, 3. pozemští, vymezující toky řek a vodních proudů, 4. jako

zde v našem textu ochránci a milovníci skrytých pokladů. V jistém smyslu se rovnají elementárním duchům středověké filozofie.

152. Pohodlnost, bída; bohatství, chudoba; sláva, skrytost,; chvála, hana.

153. Lačhigang je obvyklý tibetský název Mount Everestu.

154. Tělo, řeč, duch.

155. Vibrace, které myšlení skutečně v éteru způsobuje, jsou tak mocné, že mohou přivodit zlo či dobro všem bytostem na zemi a v celém vesmíru.

156. Rinpoče – „vzácný“ – je výraz nejvyšší úcty, kterým bývá osloven guru a jógin.

157. Světy zvířat, nešťastných duchů a různá pekla.

158. Božstvo hory Kailás, jedna z dvanácti ochránců Tibetu; Ccheringma „Dlouhověká“ je pravděpodobně jednou z podob indické bohyně Durgy, manželky Šivovy, který je bohem Himálaje.

159. Ezoterní pojednání o tantrické józe.

160. Podle toho patří tento velký světec k oněm, o kterých se vypráví, že žijí po staletí a jsou dodnes ještě živi jako ochránci lidského pokolení.

161. Ve 48. roce šedesátiletého cyklu.

162. Titul geše přísluší učenému lamovi. Rovná se indickému výrazu pandit.

163. Srovnej s větou Brhadáranjaka-upanišady: „Zanech vší učnosti a staň se dítětem“ nebo s biblí, Lukáš 18, 17: „Kdo nepřijme království boží jako dítě, nedostane se do něho“.

164. Trikája (tři těla): dharmakája, sambhógakája a nirmánakája.

165. Džecün odchází do jiného světa, ze kterého se zase vrátí do tohoto světa, aby pokračoval ve své práci učitele. Protože učinil slib, že nevstoupí do nirvány, dokud nebudou zachráněny všechny cítící bytosti.

166. Ti, kdo podléhají rozkoši, která pramení v pěti smyslech.

167. Stupeň duchovního vývoje, kdy už není nutné znovuzrození na zemi. Anágamin znamená „nevracející se“.

168. Podle učení tibetského buddhismu existuje kromě přirozených lidských očí, jejichž vidění je omezeno, ještě pět druhů očí, a to: 1. oči instinktu (nebo těla) jako oči ptáků a dravců, kteří vidí víc než lidé; 2. nebeské oči bohů, kteří vidí vlastní svět a svět lidí a minulé i budoucí zrození bytostí obou světů po mnohé věky; 3. oči pravdy, oči bódhisattvů a arhatů, které vidí sta světových period (kalpa) minulých i budoucích; 4. božské oči nejvyšš vyvinutých bódhisattvů, které vidí miliony světových period uplynulých i budoucích; 5. oči moudrosti buddhů, které vidí podobným způsobem věčnosti.

169. Existuje mnoho subtilních nebezpečí skrytých v meditaci, před kterými může žáka začátečníka zachránit jen zkušený guru.

170. Přerušování a pohromy v náboženském životě.

171. Šafrán, kardamom, hřebíček, muškát, santalové dřevo a sušená routa.

172. Jsou to čtyři božské nauky, které vedou lidské bytosti na cestu osvícení.

173. Lhodag znamená „Jižní skála“.

174. Zasvěcení je bezcenné, není-li uděleno guruem, který přijal ezoterní nauku v celé dokonalosti a psychické moci od nepřerušované řady učitelů. Nauky, jež se šeptají do ucha se dají zachovat pouze tímto způsobem.

175. Bez ducha nauky jsou písmena tanter bezcenná.
176. Toto chování, které se získá jógickým cvičením, symbolizuje bódhisattvovské zřeknutí se všech světských cílů a prací a odevzdání vlastního života k podpoře duchovního růstu všech cítících bytostí.
177. Nauka Velké mudry (symbolu) v Milaräpovi vykvetla i dozrála a došla uskutečnění Pravdy.
178. Tyto sloky se vztahují na geševy dary Milaräpovi a na jeho špatné myšlenky proti němu.
179. Dokonalý jógin má moc zrcadlit svou fyzickou formu na mnoha místech a v mnoha tělech.
180. Srovnej Matouš, 18, 20: „Neboť kde jsou shromážděni dva nebo tři ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“
181. To je také vznešenou naukou Bhagavadgíty, že všechno konání ve světě se má dít bez zájmu o ně a připoutanosti k němu a jeho výsledky se mají odevzdávat k blahu všech bytostí.
182. Také Gautama Buddha odešel ve svém 84. roce do parinirvány.
183. Dharmakájá.
184. Podobné jevy se udály při smrti Gautamy Buddha.
185. To je pohřební mandala, která se kreslí barevnou hlinkou nebo jinou látkou na zem. Jako semenná schránka v lotosovém květu, tak stojí hranice uprostřed ní. V Sikkimu je to obyčejně mandala dhjánibuddhy Amitábhy, který jako Osvícený neohraničeným světlem symbolizuje očištný oheň.
186. Také hranice Buddha Gautamy se nechtěla rozhořet, dokud se po sedmi dnech neobjevil Kášjapa.
187. Nebo „rang“, „semenná“ mantra ohnivého elementu.

188. Obvyklé obětní dary duchu zemřelého.
189. Nebo dvojitý stín: klam a karma.
190. Posvátný hrnec, naplněný čistou posvěcenou vodou.
191. Hranice byla v pohřebním domě, zřízeném snad jen pro tento účel.
192. Nebo vadžrakája, „nepomíjející, nezničitelné tělo“.
193. Vědění, které se zrodilo zkušeností ve smyslovém vesmíru musí právě tak jako osobní Já bez pravé moudrosti vždycky podlehnout strachu, že je zničí vnější náhoda.
194. Celé bytí je nepřetržitým proudem života, podrobeným změně a zániku.
195. Srovnej pozn. 17.
196. Jsou to: 1. vzácný dům, palác; 2. vzácný královský šat; 3. vzácná vyšívaná obuv; 4. vzácné sloní kly; 5. vzácná náušnice královny; 6. vzácná náušnice králova; 7. vzácný klenot.
197. Semenné čili základní mantry.
198. Lotosový trůn, slunce a měsíc jsou symboly Buddhovy nádhery.
199. Tyto pětibarevné paprsky odpovídají pětibarevné svatozáří buddhů a buddhistické vlajce: modrá, bílá, červená, žlutá, purpurová.
200. Jsou to ochranná božstva, spojená se čtyřmi částmi vadžrajány (cesty hromového klínu) a projevující se ve čtyřech druzích tanter: krijátantra, čárjatantra, jógatantra, anuttaratantra. První dvě jsou nižší, druhé dvě vyšší. První způsob obsahuje pokyny o rituálu, druhý o způsobu života sádhaky, třetí se týká jógy a čtvrtý, brána k ádijóze, popisuje ezoterní význam všech věcí.

201. V materiálním smyslu jsou tyto jóginky šakti vírasádhaků. V jemnějším smyslu jsou bohyní Kundaliní. A v ještě hlubším smyslu jsou silami, které působí v přírodě až nahoru k nejvyšší šakti.
202. Dharmapálové jsou božskými ochránci dharmy.
203. Mátrky jsou bohyně – matky.
204. Tato i následující slova se vztahují na vznešenou osmidílnou Stezku.
205. Bílé bavlněné roucho, kterým se odívá jógin sekty kagjüpa, je znamením duchovního nazírání.
206. Jiná forma tohoto jména je Dagpo Lhadže nebo Dže Gampopa.
207. Všichni byli vůči chladu tak necitelní, že se odívali pouze tenkým bavlněným rouchem.
208. Obdrželi plné kněžské svěcení.
209. Buddhistická církev skýtá ženám náboženskou rovnoprávnost s muži. Buddha nejprve váhal, má-li ženám povolit vstup do kněžské obce, sanghy. Ne snad, že by je měl za mravně slabší než muže, ale proto, že se obával nebezpečí spočívajícího v lidském pohlaví. Pak však povolil, i když váhavě, zřízení ženských řádů.
210. Naše úprava pochází od Ráčhunga, druhého žáka.
211. Ústní tradice, nauky, které se šeptají do ucha.
212. Vlastní cíl a cíl ostatních lidí, kteří se snaží o vykoupení ze sansárového bytí, nekonečného koloběhu smrti a zrození ve světech, přinášejících utrpení.
213. Toto je označení jógina, který se odřekl světa. Autorovo pravé jméno je Ráčhung Dordže Daga; je to druhý z Džecünových žáků.

214. Podle tohoto označení místa se zdá, že byl tento životopis napsán či dokončen tehdy, když se Ráčhung nacházel na pouti na Lačhigang, k místu posvěcenému Džeciunovou meditací, nebo že tam ve skrytu žil.

JOSEF KOLMAŠ NA OKRAJ ČESKÉHO VYDÁNÍ MILARÄPOVY BIOGRAFIE

Již na samém začátku své tibetanistické kariéry koncem padesátých let v Pekingu jsem si mezi jinými tibetskými knihami z východotibetské klášterní knihtiskárny v Derge obstaral i stostránkový dřevotisk Milaräpovy Biografie (Namthar) s cílem, že ji jednou přeložím do češtiny. Netušil jsem tehdy ovšem, do jak obtížného úkolu se to chci pouštět. Květnatý jazyk a styl Biografie odrážejí podobu tibetského jazyka 11.–12. století, kdy Milaräpa žil a své písně tvořil, a 15. století, kdy dochované životopisné údaje o autorovi literárně zpracoval jistý Sanggjä Gjalchän (1452–1507). Obsahově je Biografie plná buddhistických reálií, o kterých jsem toho tehdy ještě mnoho nevěděl. A když později, po návratu z Číny, přišly jiné vědecké úkoly a povinnosti, z mladického záměru záhy zcela sešlo . . .

Proto mi jako nesplněný sen mládí přišlo oznámení dr. Zory Šubrtové z Nadace Květoslava Minaříka – Canopus, vydávající spisy tohoto českého mystika a filozofa, žijícího v letech 1908–1974, že se rozhodli zařadit do vydavatelské řady Přímá Stezka také jím komentovaný překlad Milaräpovy Biografie. Překlad pořídil Jiří Viktora z německé verze, která vyšla v Mnichově roku 1937 a opírala se o anglický převod Evans-Wentzův z roku 1928. Vydavatelka mne hned také požádala o odbornou spolupráci na přepisu a úpravě velkého množství tibetských slov, vyskytujících se v knize. Tohoto úkolu jsem se s radostí ujal, neboť se mi tak po mnoha letech nabízela možnost realizovat aspoň zčásti svůj dávný záměr.

O tibetském textu Biografie a jeho anglickém překladu vypovídá kriticky sám Evans-Wentz v úvodu ke své knize. Při vši

úctě k jeho průkopnické práci třeba však jen potvrdit jeho slova, že jeho přístup k Lama Kazi Dawa-Samdupovu rukopisnému anglickému převodu, z něhož Evans-Wentz vycházel, byl „spíše ze stanoviska antropologického než filologického“. Aniž bychom měli k dispozici Dawa-Samdupův překlad, na kterém pracoval mezi roky 1902–1917, musíme jeho Evans-Wentzovo „dotvoření“ označit jako *velmi volné převyprávění* tibetského originálu s mnoha vynechávkami, kráceními a četnými textovými úpravami. Ostatně Evans-Wentz se v titulu své knihy za překladatele ani nevydává, nýbrž vystupuje pouze jako „vydavatel Lama Kazi Dawa-Samdupova anglického převodu a autor úvodu a poznámek“. O tom, jak dalece se Evans-Wentzova verze vzdaluje od tibetské předlohy, se můžeme dnes nejlépe přesvědčit na překladu Biografie, který přímo z tibetského originálu pořídil učený Tibeťan Lobsang P. Lhalungpa (*The Life of Milarepa*; viz v připojeném Bibliografickém doplňku).

Mým úkolem nebylo porovnávat český překlad s tibetským originálem a opravovat jeho nepřesnosti či doplňovat, co v něm chybí. (Stejně tak jsem se zdržel také jakýchkoli zásahů do Minaříkových komentářů.)

Kdo to vlastně byl Evans-Wentz, autor proslavený nejen vydáním Milaräpovy Biografie, nýbrž zejména překladem Tibetské knihy mrtvých?

Walter Yeeling Evans-Wentz byl americký badatel a cestovatel, odborník na keltské bájesloví a indický a tibetský mysticismus. Narodil se 2. února 1878 v Trentonu ve státě New Jersey, avšak jeho rodina záhy přesídlila do La Mesa v jižní Kalifornii. Zde se také mladý Walter zapsal ke studiu na Stanfordově univerzitě. Za dalším prohloubením vědomostí se odebral do Velké Británie, kde se v Oxfordu pod vedením Sira Johna Rhyse vzdělával v keltštině, u Williama Jamese studoval psychologii a Andrew Lang ho uváděl do folklóru a bájesloví. Za jeho první tištěnou práci *The Fairy Faith in Celtic Countries* (1911), založenou na terénním výzkumu

prováděném v dávných keltských lokalitách ve Walesu, Irsku, Skotsku, na ostrově Manu, v Cornwallu a v Bretani, mu univerzita v Rennes ve Francii udělila doktorát filozofie.

Další léta vyplnil mladý badatel cestováním po Evropě a na Blízkém východě, kde v povodí Nilu strávil dokonce tři roky sběrem místních pověstí a bájí.

Studium některých společných rysů a tradic v pohádkách a pověrách ho vedlo přes důkladné poznání křesťanských a pohanských náboženských představ a praktik ke srovnávací vědě náboženské. A odtud už vedla přímá cesta do pravlasti pohádek a bájí, na Cejlon a do Indie (v roce 1917), kde se začal intenzivně zajímat o mysticismus, o němž nabyt přesvědčení, že odpradáвна úzce spojoval Východ se Západem.

O tehdejší svém putování po Indickém subkontinentu, kde s přestávkami žil až do roku 1941, později napsal: „Věnoval jsem se tomu výzkumu přes pět let, putuje od palmami lemovaných břehů cejlonských přes podivuhodný svět hinduismu až k věčným ledem pokrytým velikánům Himálaje a všude jsem hledal »Mudrce Východu«. Žil jsem mezi městskými obyvateli, občas také v džungli i mezi jóginy v horských poustevnách. Nevyhýbal jsem se ani klášterům a mnichům a pravidelně jsem se zúčastňoval náboženských poutí.“

I když jeho putování po Indii pokrývalo prakticky celou tuto zem, přece jen ho stále více přitahovaly horské oblasti indického severu, kde převládal buddhismus: Garhvál, Dardžiling, Almóra a zejména knížectví Sikkim v těsném již sousedství Tibetu.

V Dardžilingu, místu jedinečné směsice náboženských věr a praktik, se také seznámil s ředitelem chlapecké školy v Gangtoku Lama Kazi Dawa-Samdupem. To byl člověk zcela mimořádných duševních i duchovních kvalit. Již v roce 1914 uveřejnil anglický překlad jedné kapitoly Milaräpovy Biografie. V roce 1919 vydal anglicko-tibetský slovník (*An English-Tibetan Dictionary*,

containing a vocabulary of approximately twenty thousand words with their Tibetan equivalents, Calcutta 1919). Později doprovázel jako tlumočnick francouzskou badatelku Alexandru David-Neelovou na jejích cestách po Tibetu, která nám také o něm zanechala zajímavé svědectví v knize *Mystiques et magiciens du Tibet* (Paříž 1929).

Spolupráce Dawa-Samdupa s Evans-Wentzem byla nadmíru plodná, i když fakticky trvala pouhé tři roky (Lama Kazi Dawa-Samdup zemřel v Kalkatě v roce 1922). V pohroužení do společné překladatelské práce na Tibetské knize mrtvých a Milaräpově Biografii zanedbával prý učený Sikkimec dokonce svoje školské povinnosti. To, co spolu vytvořili, byl jedinečný pracovní tým, spojující tibetsky čtoucího a mluvícího Sikkimce s tibetštinu neznajícím, zato perfektně anglicky formulujícím Američanem. V tomto ohledu nám jejich spolupráce připomíná počáteční praxi překládání buddhistických sůter do čínštiny nebo do tibetštiny, kdy spolupracovali vždy indický pandita a domorodý překladatel (v Tibetu nazývaný locáwa).

Dawa-Samdup se uveřejnění výsledků jejich vzájemné součinnosti nedočkal, neboť mezitím v roce 1922 zemřel. Z jejich společné překladatelské dílny vzešla následující tetralogie textů, pojednávajících o nejrůznějších aspektech tibetského mysticismu: *The Tibetan Book of the Dead, or The After-Death Experiences on the Bardo Plane, according to Lama Kazi Dawa-Samdup's English Rendering* [Londýn 1927 a četné pozdější reedice a převody do francouzštiny (1933), němčiny (1935) a z ní poprvé do češtiny (1938; podruhé přímo z angličtiny v roce 1994), čínštiny (1974)]; *Tibet's Great Yogi Milarepa. A biography from the Tibetan being the Jetsün-kahbum or biographical history of Jetsün-Milarepa, according to the late Lama Kazi Dawa-Samdup's English rendering edited with Introduction and Annotations by W. Y. Evans-Wentz* [Londýn 1928 a další vydání a překlady do japonštiny (1931),

němčiny (1937) a francouzštiny (1955, 1973)]; *Tibetan Yoga and Secret Doctrines, or Seven Books of Wisdom of the Great Path, according to the late Lama Kazi Dawa-Samdup's English Rendering* [Londýn 1935 a další vydání a překlady do němčiny (1937), francouzštiny (1938) a češtiny (1994)]; a *The Tibetan Book of the Great Liberation* (Londýn 1954; německý překlad 1955).

V roce 1931 udělila Oxfordská univerzita Evans-Wentzovi titul „doktora srovnávací vědy náboženské“, což si pokládal za zcela mimořádnou poctu a uznání, neboť se ho tehdy dostalo pouze šesti uchazečům, mezi nimi jemu jako prvnímu Američanovi.

Od roku 1932 se v kalifornském San Diegu zúčastňoval schůzek „Sdružení pro sebeuvědomění“ (Self-Realization Fellowship), které vedl světově proslulý jógin Paramahansa Jógánanda. Po definitivním návratu z Indie se Evans-Wentz usadil natrvalo v San Diegu poblíž mexických hranic, kde v Encinitasu mělo Sdružení svou kolonii. Tam také sepsal svou poslední knihu *Sacred Mountains of the World*, již se mu podařilo dokončit krátce před smrtí, která dne 17. července 1965 uzavřela jeho plodný život. Jeho bohatou knihovnu získala zčásti Bodleian Library v Oxfordu, zčásti Stanfordova univerzita.

Na závěr ještě poznámka k životopisným datům Milaräpy a k autorství jeho Biografie.

Podle údaje, doloženého v jeho Biografii, žil Milaräpa v letech 1052 (tibetský rok vody a draka, *čhu-'brug*) až 1135 (rok dřeva a zajíce, *šing-jos*). Avšak podle pozdějšího upřesnění a zpětné emendace tibetské chronologie měl žít již o jeden celý dvanáctiletý cyklus dříve, tedy v letech 1040 (rok železa a draka, *lčags-'brug*) až 1123 (rok vody a zajíce, *čhu-jos*). Posledně uvedených dat se dnes přidržuje většina tibetologů.

Milaräpova Biografie, jejíž autorství tradice připisuje jeho přímému žákovi Dordže Dagpovi (1083–1161), zvanému Rächung (dosl. „Malý bavlnou oděný“, na rozlišení od Milaräpova přízviska

Rächen, „Velký bavlnou oděný“), sestavil ve skutečnosti až v 15. století Sanggjä Gjalchän, vystupující v dovětku k Biografii pod ezoterickým jménem „Jógin zdobený lidskými kostmi, potulující se po pohřebištích“ a všeobecně přezdívaný Cangñön, „Blázen z Cangu“ (1452–1507). Ten své dílo dokončil – opět podle dovětku – „osmého dne prostředního podzimního měsíce roku *phurbu*“. Podle přepočtu na šedesátkový cyklus tibetské chronologie, kombinující pět prvků s dvanácti zvířaty, odpovídá rok *phurbu* (Jupiter) roku země a opice (*sa-spre*), tj. 1488. Milaräpova Biografie je tedy jednoznačně dílem konce 15. století.

BIBLIOGRAFICKÝ DOPLNĚK

A.

Literatura k Milaräpově Biografii (Namthar) v chronologickém pořadí:

1. *Rnal-'bjor-gji dbang-phjug dam-pa rdže-bcun mi-la-ras-pa'i rnam-thar Thar-pa dang thams-čad mkhjen-pa'i lam-ston* [Biografie svatého jógéšvary ctihodného Milaräpy, »Směrovník k vysvobození a vševědoucečnosti«]. Tibetský dřevotisk z poloviny 18. století ve vydání východotibetského kláštera Derge. 102 listů (54 × 10,5 cm).
2. Mongolský překlad, pořízený ze starší tibetské předlohy již v roce 1618, avšak tiskem vydaný teprve v roce 1756.
3. Bacot, Jacques, *Le poète tibétain Milarépa. Ses crimes, ses épreuves, son Nirvana*. Paris 1925 (Les classiques de l'Orient, XI). – Reprint s názvem *Milarepa, ses méfaits, ses épreuves, son illumination*. Paris 1971.
4. *Tibet's Great Yogi Milarepa. A biography from the Tibetan being the Jetsün-kahbum or biographical history of Jetsün-Milarepa, according to the late Lama Kazi Dawa-Samdub's English rendering*

edited with Introduction and Annotations by W. Y. Evans-Wentz.
London 1928; 2. vydání 1951 (reedice a reprinty z let 1958, 1963,
1969, 1971).

5. Meynard, A., „Un saint tibétain (Milarepa, ermite et magicien).“ *Extrême-Asie*, N. S. 28–30 (1928), str. 247–249.

6. Beck, L. A., „Milarepa.“ *Eastern Buddhist* 5 (1930), str. 211–225.

7. *Himāraja-san no hikari* [Zář himálajských hor]. Z Evans-Wentzova textu do japonštiny přel. Ekai Kawaguči. Tokio 1931.

8. *Milarepa. Tibets Grosser Yogi*. Z Evans-Wentzova textu do němčiny přel. „Alterego“. München-Planegg 1937.

9. *Si-cang šeng-če Mi-la-ž'-pa ti i-šeng* [Život tibetského světce Milaräpy]. Z tibetštiny přel. Wang I-nuan. 1949 (2. vydání, Šanghaj 1955).

10. Schmid, Toni, „The life of Milaraspa in a picture series. A preliminary survey.“ *Ethnos* 15 (1950), str. 74–94.

11. Schmid, Toni, *The Cotton-clad Mila: The Tibetan poet-saint's life in pictures*. Stockholm 1952. (Reports from the Scientific Expedition to the North-Western Provinces of China under the Leadership of Dr. Sven Hedin, Publication 36.)

12. *Milarepa ou Jetsün-Kahbum: Vie de Jetsün Milarepa*, traduite du tibétain [en anglais] par le Lama Kazi Dawa-Samdup; édité par W. Y. Evans-Wentz, avec introduction et commentaires. Traduction française de Roland Ryser. Paris 1955, 1973.

13. *Mi la ras pa'i rnam thar. Texte tibétain de la Vie de Milarépa*. Édité par J. W. de Jong. 's-Gravenhage 1959. (Indo-Iranian Monographs, IV.)

14. *The Life of Milarepa, Tibet's Great Yogi*. Condensed and

adapted from the original translation of W. Y. Evans-Wentz by Lobzang Jivaka. London 1962.

15. *Mi-le-ž'-pa cun-če čuan* [Biografie ctihodného Milaräpy]. Z tibetštiny přel. Čang Čcheng-ťi (Garma C. C. Chang). Ťiou-lung (Kowloon), Hongkong 1965.

16. Dylykova, Vilena, „Milarepa (tibetskij poet XI–XII vv.).“ In: *Literatura i vremja. Sbornik statěj*. Moskva 1973. Str. 192–199.

17. *The Life of Milarepa*. A new translation from the Tibetan by Lobsang P. Lhalungpa. London 1977, 1979.

18. Van Tuyl, Charles D., „Evaluating the variant readings in the Mi la ras pa'i Rnam thar.“ *Zentralasiatische Studien* 11 (1977), str. 491–497.

19. Rus-pa'i-rgjan-čan [= Sangs-rgjas-rgjal-mcchan, 1452–1507], *Rnal-'bjor-gji dbang-phjug čhen-po mi-la-ras-pa'i rnam mgur* [Biografie a Zpěvy velkého jógéšvary Milaräpy]. Si-ning, Čching-chaj 1981 (reprint Gangtok 1983).

20. Tomáš, Eduard, *Milarepa*. Praha 1991; 2. vydání 1993.

21. *Vida de Milarepa*. Edición y traducción del tibetano de Iñaki Preciado Ydoeta. Editorial Anagrama. Barcelona 1994.

22. *Opowieść o Życiu Milarepy, Czcigodnego, Wielkiego i Potężnego Jogina albo Drogowskaz Wyzwolenia i Wszechwiedzy*. Z tibetštiny přeložil a komentáři opatřil Ireneusz Kania. Kraków 1996.

B.

Literatura k Milaräpovým Sto tisíci zpěvům (Gurbum) v chronologickém pořadí:

1. Jäschke, Heinrich August, „Probe aus dem tibetischen Legendenbuche: die hunderttausend Gesänge des Milaraspa.“ *Zeit-*

schrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft 23 (1869), str. 543–558.

2. Das, Sarat Chandra, „Dispute between a Buddhist and a Bonpo priest for the Possession of Mount Kailāsa and the Lake Mānasa.“ *Journal of the Asiatic Society of Bengal* 50 (1881), čís. 3, str. 206–211.

3. Rockhill, Woodville W., „The Tibetan »Hundred Thousand Songs« of Milaraspa, a Buddhist Missionary of the Eleventh Century.“ *American Oriental Society, Proceedings*, October 1884, str. 207–211.

4. Laufer, Berthold, „Zwei Legenden des Milaraspa.“ *Archiv für Religionswissenschaft* 4 (1901), str. 1–44.

5. Laufer, Berthold, „Aus dem Geschichten und Liedern des Milaraspa.“ *Denkschriften der Wiener Akademie, phil.-hist. Klasse*, XLVII, Abhandlung 2, 1902, str. 1–62.

6. Sandberg, Graham, *Tibet and the Tibetans*. London 1906. Str. 250–280.

7. Dousamdap, Kazi, *mGur-hBum (the Song Book), Jetsün Mila Raspa's Song Book – about the Hunter mGönpordorje (Gönpordorji) and about Jetsün's being worshipped by the Raja of Khokhom (modern Bhatgaon), Nepal*. Darjeeling 1914.

8. Grünwedel, Albert, „Die Tempel von Lhasa.“ *Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse*, Jahrgang 1919, 14. Abhandlung, str. 83–91.

9. Laufer, Berthold, *Milaraspa. Tibetische Texte in Auswahl übertragen*. Hagen i. W. und Darmstadt 1922.

10. Vladimircov, Boris J., „Iz liriki Milarajby.“ *Vostok* 1 (1922), str. 45–47.

11. Bacot, Jacques, „La conversion du chasseur (25e chap. des Cent mille chants de Milarepa). In: *Études d'Orientalisme publiées par le Musée Guimet à la mémoire de Raymonde Linossier*, I (Paris 1932). Str. 131–143.
12. Meyer, Henriette, „Des cent mille chants de Milarépa. Le chant des Hémiones.“ *Mesures* 4 (15 octobre 1938), str. 145–169.
13. Meyer, Henriette, „Chant sixième des 100.000 chants de Milarépa.“ *Poésie* (Villeneuve-lès-Avignon, Gard) 43 (octobre 1943), str. 42–48.
14. Meyer, Henriette, „Mila, le ramasseur de bois.“ *La Table ronde* (Paris) 2 (avril 1945), str. 163–183.
15. Bacot, Jacques, „Deux chants de Milarépa: La conversion du chasseur, et Offrandes au roi de Khokhom.“ *Les Cahiers de la Pléiade*. Paris 1949.
16. Hoffmann, Helmut, *Mi-la ras-pa. Sieben Legenden*. München-Planegg 1950.
17. Hoffmann, Helmut, *Quellen zur Geschichte der tibetischen Bon-Religion* (= Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Abhandlungen der Geistes- und sozialwissenschaftlicher Klasse, Jahrgang 1950, Nr. 4.). Wiesbaden 1950. Str. 266–292, 361–396.
18. Snellgrove, David, „Mila Repa and the Novices.“ In: *Buddhist Texts through the Ages*. Oxford 1954. Str. 257–268.
19. Clarke, Sir Humphrey, *The Message of Milarepa*. London 1958.
20. Stein, R.-A., *Recherches sur l'épopée et le barde au Tibet*. Paris 1959. Str. 242–243.
21. Gordon, Antoinette K., *The Hundred Thousand Songs*. Rutland, Vermont – Tokyo 1961.

22. *The Hundred Thousand Songs of Milarepa*. Translated and annotated by Garma C. C. Chang. 2 sv. New York 1962. – Úplný překlad celého Milaräpova *Gurbumu* [zásadní recenzi tohoto překladu s četnými doplňky viz D. L. Snellgrove, *Asia Major* 10 (1963), str. 302–310 a J. W. de Jong, *Indo-Iranian Journal* 10 (1967), čís. 2–3, str. 204–212)].
23. *Sixty Songs of Milarepa*. Translated by Garma C. C. Chang. Selected and introduced by Bhikkhu Khantipalo. Kandy, Ceylon 1966. (The Wheel Publication, No. 95–97.)
24. Hamm, Frank-Richard, „Studien zur Überlieferungsgeschichte des Mi la'i Mgur 'bum“. *Zentralasiatische Studien* 4 (1970), str. 29–79.
25. Van Tuyl, Charles D., „The Tshe riñ ma Account – an Old Document Incorporated into the Mi la ras pa'i mgur 'bum?“ *Zentralasiatische Studien* 9 (1975), str. 23–36.
26. Hahn, Michael, „Zur mongolischen Version von Milaraspa Mgur 'bum.“ *Zentralasiatische Studien* 9 (1975), str. 479–535.
27. „Kilka ze »Stu tysiency pieśni« Milarepy.“ Z tibetštiny přel. Ireneusz Kania. *Przegląd Orientalistyczny*, Nr. 1 (97), 1976, str. 25–33.
28. „Ze »Sto tisíce zpěvů« básníka Milaräpy.“ Z tibetštiny přel. Alexandr Neuman, úvod Josef Kolmaš. *Nový Orient* 43 (1988), č. 5, str. 155–156.
29. „Milaräpova »Píseň o sněhu«.“ Z tibetštiny přel. Josef Kolmaš a Alexandr Neuman. *Nový Orient* 43 (1988), čís. 7, str. 211–212.
30. Eimer, Helmut – Pema Tsering, „Blockprints and Manuscripts of Mi la ras pa's *Mgur 'bum* Accessible to Frank-Richard Hamm.“ In: *Frank Richard Hamm Memorial Volume*. Bonn 1990. Str. 59–88. (Indica et Tibetica, 21.)

31. „Tři ze »Sto tisíce zpěvů« básníka Milaräpy.“ Z tibetštiny přel. Josef Kolmaš a Alexandr Neuman. *Nový Orient* 47 (1992), čís. 5, str. 143–145.

32. Kolmaš, Josef, „Milaräpův testament.“ *Nový Orient* 51 (1996), čís. 5, str. 177–179.

C.

Bližší poučení o Milaräpovi, jeho Biografii a Sto tisíci zpěvech lze nalézt v těchto souborných pracích, věnovaných tibetské kultuře, respektive literatuře (chronologicky):

1. Tucci, Giuseppe, *Tibetan Painted Scrolls*, I. Roma 1949 (reprint Kyoto 1980). - Str. 98.
2. Kun Chang (Čang Kchun), „On Tibetan Poetry.“ *Central Asiatic Journal* 2 (1956). – Str. 129–139 (zejména str. 135–139).
3. Stein, R. A., *La civilisation tibétaine*. Paris 1962. – Str. 222-228.
4. Snellgrove, David – Richardson, Hugh, *A Cultural History of Tibet*. London 1968. – Str. 132–135.
5. Winkler, Ken, „Dr. Walter Evans-Wentz. Pioneer Tibetan Scholar.“ *Tibetan Review* (New Delhi) 15, čís. 1 (leden 1980), str. 17–19.
6. Winkler, Ken, *Pilgrim of the Clear Light*. Foreword by Lama Anagarika Govinda. Berkeley, Calif. 1982.
7. Martin, Dan, „The Early Education of Milarepa“. *The Journal of the Tibet Society* 2 (1982), str. 53 – 76.
8. Wang Yao, „Introduction to the Biography and Hundred Thousand Songs of Mi-la Ras-pa.“ *Tibetan Review* (New Delhi) 17, čís. 6 (červen 1982), str. 15–17 a 23.

9. *Cang-cu wen-süe š'* [Dějiny tibetské literatury]. Čcheng-tu 1985. – Str. 322–342.
10. Dylykova, Vilena S., *Tibetskaja literatura. Kratkij očerk.* Moskva 1986. – Str. 148–157.
11. Tchung Ťing-chua, *Cang-cu wen-süe jen-tiou* [Studie o tibetské literatuře]. [Peking] 1992. – Str. 120–135.
12. *Svět tibetského buddhismu.* Brabapress 93 – Slovart, Praha 1996.

**POZNÁMKA
K TRANSKRIPCI (VÝSLOVNOSTI)
A TRANSLITERACI (PŘEPISU)
TIBETSKÝCH SLOV**

Protože tibetský pravopis je silně historický, tj. existuje značný rozdíl mezi tím, jak se slova píší a jak se dnes skutečně vyslovují (srovnej např. s angličtinou), je kvůli přesné identifikaci tibetských výrazů nezbytné vedle jejich *přibližné*, o českou fonetiku se opírající podoby výslovnostní (transkripce), uvádět také jejich *přesnou* podobu psanou (transliterace). Transkribované tvary, uváděné v rejstříku na prvním místě, jsou proto doplněny v kulatých závorkách také jejich transliterovanou podobou, vysázenou *kurzívou*.

Pro transliteraci tibetštiny bylo použito těchto českých ekvivalentů (v pořadí tibetské abecedy):

<i>ka</i>	<i>kha</i>	<i>ga</i>	<i>nga</i>
<i>ča</i>	<i>čha</i>	<i>dža</i>	<i>ňa</i>
<i>ta</i>	<i>tha</i>	<i>da</i>	<i>na</i>
<i>pa</i>	<i>pha</i>	<i>ba</i>	<i>ma</i>
<i>ca</i>	<i>ccha</i>	<i>dza</i>	<i>wa</i>
<i>ža</i>	<i>za</i>	<i>'a</i>	<i>ja</i>
<i>ra</i>	<i>la</i>	<i>ša</i>	<i>sa</i>
	<i>ha</i>	<i>a</i>	

Pro výslovnost českých hlásek použitých v transkripci platí tyto zásady:

1. a, c, č, e, i, j, k, l, m, n, ň, o, p, s, š, t, u se vyslovují jako obdobné hlásky v češtině;
2. ä, ö, ü se vyslovují jako v němčině;
3. w se vyslovuje jako v angličtině;

4. b, d, g znějí méně zněle než v češtině. Hláška b v koncové poloze zní jako naše p; koncové g jako naše k, respektive jako tzv. ráz;
5. r zní mezi českým r a ž;
6. z, ž znějí prakticky stejně jako s, š (v přesné tibetské výslovnosti však ovlivňují tón následující samohlásky);
7. cch, čh, kh, lh, ph, th se vyslovují se slabým přídechem;
8. gj, kj, khj se vyslovují přibližně jako ě, ě, ěh;
9. dz, dž, ng se vyslovují jako dz, dž, n ve slovech dzinkati, džíp, banka;
10. Pomocí t, th, d se z *technických důvodů* transkribují také ortografické skupiny souhlásek s koncovým r. Transkribujeme tudíž *kr, tr, pr* jako t; *chr, thr, phr* jako th; *gr, dr, br* jako d. V tomto případě v přesnější výslovnosti vyslovujeme t, th, d cerebrálně (kalkuminálně), asi jako tr/tř, thr/thř, dr/dř, přičemž r/ř zní oslabeně (srov. výslovnost anglického tr např. ve slově tree, „strom“);
11. U samohlásek a, o, u před koncovým l (např. sal, rol, tul) se lze lokálně setkat také s „přehlasovanou“ výslovností ä, ö, ü, přičemž koncové l zní buďto oslabeně (ä^l, ö^l, ü^l), nebo zcela mizí a ä, ö, ü se mírně prodlužují.

SEZNAM TIBETSKÝCH VÝRAZŮ

ama (*a-ma*) matka

Amdo (*A-mdo*) historický SV Tibet, dnešní čínská provincie
Čching-chaj

Amolika (*A-mo-li-ka*)

apha (*a-pha*) otec

Atíša bengálský reformátor tibetského buddhismu – 11. stol.

Avalókita (*Spjan-ras-gzigs*)

bardo (*bar-do*) dosl. „mezi dvěma“, posmrtný mezistav zevrubně
popsaný v Tibetské knize mrtvých

Bari-locáwa (*Ba-ri-lo-cá-ba*) „Překladatel Bari“, Milaräpův
současník

Bäphug Mamo-dzong (*Sbas-phug-ma-mo-rdzong*) Tvrz démona
Mamo se skrytou slují

Bece Döjön-dzong (*Be-rce-'dod-jon-rdzong*) Tvrz chutného zelí

bön (*bon*) předbuddhistické náboženství v Tibetu

bönpo (*bon-po*) stoupenec bönu

Ca (*Rca*) zkrácený název lokality Kjangaca, viz tam

Cagphupa (*Rcag-phu-pa*)

Cang (*Gcang*) tzv. Zadní Tibet s administrativním centrem
Žikace

Cangpo (*Gcang-po*) Očistná řeka, horní tok Brahmaputry
Cangrong (*Gcang-rong*) dolina [řeky] Cangpo
Caphu (*Rca-phu*)
Caphu Rāpa (*Rca-phu-ras-pa*)
Cári (*Cá-ri*) posvátná hora východně od kraje Dagpo
Carma (*Rcar-ma*)
cchaccha (*ccha-ccha*)
Ccheringma (*Cche-ring-ma*) Dlouhověká
Cchonga Rächungma (*Mccho-lnga-ras-čhung-ma*)
Cchurphu (*Mcchur-phu*) hlavní klášter kagjüpů; viz kagjüpa
Cchurtön Wangnge (*Cchur-ston-dbang-nge*) Marpův žák
Cigpa Kangthil-dzong (*Rcig-pa-rkang-mthil-rdzong*) Tvrz zděné podešve
Congkhapa (*Cong-kha-pa*) dosl. „Narozený v zemi cibule“
Čhagcchalgang (*Phjag-'cchal-sgang*) Kopec zdravení
čhagčhen (*phjag-čhen*) veliký symbol, sans. mahámudra
čhang (*čhang*) druh tibetského piva
Čhang Tago (*Bjang Rta-sgo*)
Čhangčhub Gjalpo (*Bjang-čhub-rgjal-po*)
Čharjul (*Bjar-jul*)
Čhonglung Khjunggi-dzong (*Mčhong-lung-khjung-gi-rdzong*) Tvrz orla [jediním] skokem [zdolávajícího] údolí

Čhölagaŋg (*Čhos-la-sgaŋg*) Kopec dharmy

Čhubar (*Čhu-dbar*) Mezi řekami, Meziříčí

Čhubar Omčhung (*Čhu-dbar-'om-čhung*)

Čhumig Ngulbum (*Čhu-mig-dngul-'bum*) Zřídlo
100 000 stříbrňáků

Čimlung (*Lčim-lung*)

Čung (*Gčung*)

Čungpači (*Gčung-pa-spji*) lokalita v provincii Cang

Dagkar Taso (*Brag-dkar-rta-so*)

Dagkar Taso Uma-dzong (*Brag-dkar-rta-so-dbu-ma-rdzong*)
Ústřední tvrz ve skále bílé jako koňský zub

Dagkhar (*Brag-mkhar*)

Dagkja Dordže-dzong (*Brag-skja-rdo-rdže-rdzong*) Nezničitelná
tvrz šedé skály

Dagmar Čhonglung (*Brag-dmar-mčhong-lung*)

Dagmema (*Bdag-med-ma*) Nesobecká; jméno bohyně; Marpova
žena

Dagpo (*Dwags-po*) oblast ve východní části provincie Ů

Dagpo Lhadže (*Dwags-po-lha-rdže*) viz Dže Gampopa

Dagpo rinpoče (*Dwags-po-rin-po-če*) viz Dže Gampopa

Dampa Gjagphuwa (*Dam-pa-rgjags-phu-ba*) Světec plný mocného
dechu

Dampa Sanggjä (*Dam-pa-sangs-rgjas*)

Daö Žönnu (*Zla-'od-gžon-nu*) Mladé měsíční světlo, Gampopa

Darma Dode (*Dar-ma-mdo-sde*) Mládí – oddíl súter; Marpův syn, viz Dodebum

Darma Wangčhug (*Dar-ma-dbang-phjug*) Mocný mladík

Darma Wangčhug Räpa (*Dar-ma-dbang-phjug-ras-pa*)

Demčhog (*Bde-mčhog*)

Depe-tänčhung (*Bre-pe-stan-čhung*)

Detön Tašibar (*'Bre-ston-bkra-šis-'bar*) Milaräpův žák

Dewa Kjong (*Bde-ba-skjong*)

Dharmabódhi (*Dhárma-bo-dhi*) indický učitel, překladatel sanskrtských textů

Dice (*'Bri-rce*)

Diče (*'Bri-lče*) Jazyk jačice

Dičephug (*'Bri-lče-phug*) Sluj jazyka jačice, v Dinu

Digom Räpa (*'Bri-sgom-ras-pa*)

Digung (*'Bri-gung*) klášter podsekty kagjüpů, viz kagjüpa

digungpa (*'bri-gung-pa*) sekta z kláštera Digung, viz tam; její stoupenec

Din (*Brin*)

Dindagkhar (*Brin-brag-mkhar*)

Dingri (*Ding-ri*)

Dodebum (*Mdo-sde-'bum*) Marpův syn

Dol (*Dol*) oblast v jižním Tibetu

Domtön (*'Brom-ston*)

dongdžug (*grong-'džug*)

dordže (*rdo-rdže*) žezlo ve tvaru hromoklínu

Dordže Phagmo (*Rdo-rdže-phag-mo*)

Dordže Wangčhug Rāpa (*Rdo-rdže-dbang-phjug-ras-pa*)

Dordžečhang (*Rdo-rdže-'čhang*) Držící dordže, viz dordže

Dordžedagpa (*Rdo-rdže-brag-pa*)

Dota (*Mdo-bkra*)

Dowolung (*Gro-bo-lung*) Pšeničné pole

Dö (*Grod*)

dug (*'brug*) drak, hrom

dugpa (*'brug-pa*) sekta Hromového draka, viz dug; její stoupenec

Durthö ňulwä naldžorpa Rüpägjänčän
(Dur-khrod-ňul-ba'i-rnal-'bjor-pa-rus-pa'i-rgjan-čan) „Jógin
zdobení lidskými kostmi, potulující se po pohřebištích“,
přízvisko autora Milaräpovy biografie

Düdul (*Bdud-'dul*)

Düdulphug (*Bdud-'dul-phug*) Sluj přemožení démonů

Dümo Tagdän (*Bdud-mo-stag-'gran*) Démonka tygří povahy

Dzese (*Mdzes-se*) Milaräpova sestřenice

Dziwo Räpa (*Rdzi-bo-ras-pa*) Pasák krav

dzogčhen (*rdzogs-čhen*) velké dovršení, sans. ádijóga

Dzuthulphug (*Rdzu-'phrul-phug*) Zázračná sluj, v hoře Kailás

Dže Gampopa (*Rdže Sgam-po-pa*) Pán Gampopa, Milaräpův žák (1079–1153)

Džecün (*Rdže-bcun*) ctihodný; přízvisko Milaräpovo

Džecün Kambum (*Rdže-bcun-bka'-'bum*) dosl. „Sebrané spisy“, v užším smyslu Životopis Džecüna [Milaräpy]

Džecün Mila Žäpa Dordže (*Rdže-bcun-mi-la-bžad-pa-rdo-rdže*)

Džogom Räpa Darma Wangčhug
(*Džo-sgom-ras-pa-dar-ma-dbang-phjug*)

Džonangpa (*Džo-nang-pa*)

Džosä (*Džo-sras*) „Syn šlechtice“, Milaräpův rod z matčiny strany

Džowo Rabzang (*Džo-bo-ra-bzangs*)

Gandän (*Dga'-ldan*) hlavní klášter sekty gelugpa, SV od Lhasy

Gäpa Lesum (*Gad-pa-gle-gsum*)

gelugpa (*dge-lugs-pa*) dosl. „sekta ctnostné řehole“, založena Congkhapou

geněn (*dge-bsněn*) novic

geše (*dge-bšes*)

Gjadag Namkha-dzong (*Rgja-brag-nam-mkha'-rdzong*) Nebeská tvrz rozlehlé skály

Gjalgi Šríri (*Rgjal-gji-šrí-ri*) Svaté pohoří vítězství

Gjalgi Šrířila (*Rgjal-gji-šrí-ri-la*) viz výše

Gjalthommä (*Rgjal-khrom-smad*)

Gjedor (*Dgjes-rdor*) zkratka jména Gjepa Dordže, viz tam

Gjepa Dordže (*Dgjes-pa-rdo-rdže*)

gjülü (*sgju-lus*) klamné, iluzivní tělo

gjü (*rgjud*) tantra

Gönmokji (*Mgon-mo-skjid*) „Šťastná ochránkyně“, Milaräpova sestra

Gungthang (*Gung-thang*) Milaräpovo rodiště

Gungthangtö (*Gung-thang-stod*) Horní Gungthang

Gurbum (*Mgur-'bum*) Sto tisíc zpěvů

Jagde (*G.jag-sde*)

Jamdog (*Jar-'brog*)

Jarlung (*Jar-lung*)

Jarlung Phušar (*Jar-lung-phu-šar*)

Jarlung-kjorpo (*Jar-lungs-skjor-po*)

Jämo (*Jas-mo*)

Jäpho (*Jas-pho*)

Järučhang (*G.jas-ru-bjang*)

Jolmo Gangra (*Jol-mo-gangs-ra*) tibetský název hory v Nepálu

jum (*jum*) matka; základní text

Jungdung Gjalchän (*G.jung-drung-rgjal-mcchan*) „Korouhev vítězství se svastikou“, bratranec Mila Dordže Senggeho, viz tam

Junggjal (*G.jung-rgjal*)

Jungtön Thogjal (*G.jung-ston-khro-rgjal*) Hněvuplný a vítězný učitel zla

kadampa (*bka'-gdams-pa*) sekta tibetského buddhismu, její stoupenec

kagjüpa (*bka'-rgjud-pa*) sekta „ústní tradice“, její stoupenec

Kangcchugphug (*Rkang-cchugs-phug*) Sluj, kde [Milaräpa] seděl na svých nohou, v Kjangaca

karmapa (*karma-pa*) podsekta sekty kagjüpa, viz tam

Karmogjän (*Dkar-mo-rgjan*) Bílá girlanda

Katogpa (*Bka'-rtog-pa*)

Kham (*Khams*) historický východní Tibet, dnes součást čínské provincie S'-čchuan

Kharčhung (*Mkhar-čhung*)

Kharčhung Räpa (*Mkhar-čhung-ras-pa*)

Khjira Räpa (*Khji-ra-ras-pa*)

Khjunccha Paldän (*Khjung-ccha-dpal-'gran*) „Ochránkyně vznešenosti orlích potomků“, sestra Jungdung Gjalchäna, viz tam

Khjungpo (*Khjung-po*) „Orel“, rod, z něhož pocházel Milaräpa

Khučhug (*Khu-bjug*) Kukačka

Khučhug Enpa-dzong (*Khu-bjug-dben-pa-rdzong*) Tvrz osamělé kukačky

Khulung Jöntän Gjamccho (*Khu-lung-jon-tan-rgja-mccho*) Moře ctnosti z Khulungu

Kjangaca (*Skja-rnga-rca*)

Kjangphän Namkha-dzong (*Skjang-phan-nam-mkha'-rdzong*) Tvrz korouhví ozdobeného nebe

Kjidong (*Skjid-grong*)

Kjipa Ňima-dzong (*Skjid-pa-ñi-ma-rdzong*) Radostná slunná tvrz

Kjiphug (*Skjid-phug*) Sluj štěstí

Kjiphug Ňima-dzong (*Skjid-phug-ñi-ma-rdzong*) Slunná tvrz šťastné sluje

Kjotön Šákja Guna (*Skjo-ston-šákja-gu-na*)

Kongpo (*Kong-po*) oblast ve východní části provincie Ů

Könčhog Lhabum (*Dkon-mčhog-lha-'bum*) přítel rodiny Milaräpovy

Kuthang (*Ku-thang*)

Lači (*La-phji*)

Lači Čhubar (*La-phji-čhu-dbar*)

Lači Čhuzang (*La-phji-čhu-bzang*)

Lačhigang (*La-phji-gangs*)

Lama den dug (*Bla-ma-dren-drug*) Šestero vzpomínek na guruu

Langdarma (*Glang-dar-ma*) tibetský král (9. stol.),
pronásledovatel buddhismu

Langgo Ludü-dzong (*Glang-sgo-klu-bdud-rdzong*) Hadí tvrz se
sloní bránou

Laphug Päma-dzong (*La-phug-padma-rdzong*) Lotosová tvrz se
slují

Latö (*La-stod*)

Längom (*Glan-sgom*)

Längom Räpa (*Glan-sgom-ras-pa*)

Läžing (*Las-žing*)

Legsebum (*Legs-se-'bum*) Milaräpova žákyně

Lhacünpa (*Lha-bcun-pa*)

lhagthong (*lhag-mthong*) stav nadvědomí

Lhodag (*Lho-brag*) „Jižní skála“, poutní místo na
tibetsko-bhútánských hranicích

Lhodag Tagňa (*Lho-brag-stag-ňa*)

Likor Čharuwa (*Li-skor-phja-ru-ba*) Milaräpův žák

Lingpa (*Gling-pa*)

Lingwa Dagmar-dzong (*Ling-ba-brag-dmar-rdzong*) Tvrz červené
skály

Longda (*Glong-mda'*)

Lorodol (*Lo-ro-dol*)

Lotön Gendün (*Lo-ston-dge-'dun*)

Lowo Kore (*Glo-bo-ko-re*)

Lugjäkhän (*Klu-brgjad-mkhan*) „Zaklínač osmi hadů“, první Milaräpův učitel

Mangjul (*Mang-jul*)

Marpa (*Mar-pa*) překladatel buddhistických sanskrtských textů (1012–1097)

Marpa Goleg (*Mar-pa-mgo-legs*)

Megom (*Mes-sgom*)

Megom Räpa (*Mes-sgom-ras-pa*)

Metön Cchönpo (*Mes-ston-cchon-po*) Marpův žák

Mila (*Mi-la*)

Mila Dordže Gjalchän (*Mi-la-rdo-rdže-rgjal-mcchan*) Mila, démantová korouhev

Mila Dordže Sengge (*Mi-la-rdo-rdže-seng-ge*) Mila, neproměnný lev

Mila Dotön Sengge (*Mi-la-mdo-ston-seng-ge*) „Mila, lev učící sútrám“, jeden z Milaräpových předků

Mila Šerab Gjalchän (*Mi-la-šes-rab-rgjal-mcchan*) Mila, vítězné znamení moudrosti

Mila Šergjal (*Mi-la-šes-rgjal*)

milag (*mi-lags*) „ó člověče!“ „ó, muži!“

Milaräpa (*Mi-la-ras-pa*) Mila bavlnou oděný

Mindollingpa (*Smin-grol-gling-pa*)

Minkhjug Dibmä-dzong (*Smin-khjugs-grib-ma'i-rdzong*) Tvrz ve stínu brv

Mithö-gäkha (*Mi-thod-gad-kha*)

Mü (*Mus*) rodiště Digom Räpy

Nagtha (*Gnag-khra*)

Nar (*Snar*)

Naro Bönčhung (*Na-ro-bon-čhung*)

Náropa (*Ná-ro-pa*) žák Tilópův, viz tam; žil 1016–1100

Ngadagpa (*Mnga'-bdag-pa*)

Ngari Gungthang (*Mnga'-ris-gung-thang*)

Ngaridol (*Mnga'-ris-dol*)

Ngändzong Räpa (*Ngan-rdzong-ras-pa*) Räpa z Ngändzongu

Ngändzong Tönpa (*Ngan-rdzong-ston-pa*) Učitel z Ngändzongu

Ngändzong-tönpa Bódhirádža
(*Ngan-rdzong-ston-pa-bo-dhi-rá-dzá*)

Ngogpa (*Rngog-pa*)

Ngogtön Čhödor (*Rngog-ston-čhos-rdor*) Marpův žák (1036–1102)

Ngorpa (*Ngor-pa*)

Ngönga (*Mngon-dga'*) „Šťastné poznání“
Nogmo (*Snog-mo*)
Norbu (*Nor-bu*)
Nub Khulung (*Gnubs-khu-lung*)
Ňag (*Gñag*)
Ňalloro (*Gñal-lo-ro*)
Ňanang (*Gña'-nang*)
Ňanang Döphug (*Gña'-nang-grod-pa-phug*) Břichatá sluj
v Ňanangu
Ňang (*Mjang*)
Ňangccha Kargjän (*Mjang-ccha-dkar-rgjan*)
Ňima-dzong (*Ňi-ma-rdzong*) Sluneční tvrz
ňingma (*rñing-ma*) „stará škola“, předreformní sekta tibetského
buddhismu; viz též ňingmapa
ňingmapa (*rñing-ma-pa*) stoupenec „staré školy“
Ňišang (*Gñi-šang*)
Ogmin (*'Og-min*) dosl. „žádný sestup“, „ne dolů“; nejvyšší
buddhistické nebe Akaništha
Orma Dusum (*'Or-ma-gru-gsum*) Ormův trojúhelník
ösal (*'od-gsal*) číré světlo
Ösalphug (*'Od-gsal-phug*) Sluj jasného světla
Pal Žäpa Dordže (*Dpal-bžad-pa-rdo-rdže*) Slavný, rozkvetlý,
neproměnný

Palbar (*Dpal-'bar*)

Paldar Bum (*Dpal-dar-'bum*) Milaräpova žákyně

Palkhi (*Dpal-khud*)

pančhenlama (*pan-čhen-bla-ma*)

Pämadžungnä (*Padma-'bjung-gnas*) „Z lotosu zrozený“,
Padmasambhava

Peta Gönkji (*Pe-ta-mgon-skjid*) Milaräpova sestra

phowa (*'pho-ba*) přenos vědomí

Phugrönphug (*Phug-ron-phug*) Holubí sluj

phurbu (*phur-bu*) dýka; též planeta Jupiter

Potho Namkha-dzong (*Spo-mtho-nam-mkha'-rdzong*) Tvrz
nebeských vrcholů

Pozela (*Spo-ze-la*)

Purang (*Pu-rangs*) oblast v západním Tibetu

Ragma (*Rag-ma*)

Ragma Čhangčhub-dzong (*Rag-ma-bjang-čhub-rdzong*) Ragma,
tvrz osvětlení

Rala (*Ra-la*)

Ralpačän (*Ral-pa-čan*) dosl. „Vlasatý“, tibetský král (9. stol.),
horlivý stoupenec buddhismu

Ramding Namphug (*Ram-sdings-gnam-phug*)

Rangčhung Dordže (*Rang-bjung-rdo-rdže*) zakladatel sekty
karmapa

Räčhung (*Ras-čhung*) dosl. „Malý bavlnou oděný“, Milaräpův žák (1083–1161/5)

Räčhung Dordže Dagpa (*Ras-čhung-rdo-rdže-grags-pa*)

räpa (*ras-pa*) bavlnou oděný, mnich

Räpa Caphu (*Ras-pa Rca-phu*)

Räpa Darma Wangčhug (*Ras-pa Dar-ma-dbang-phjug*)

Räpa Digom (*Ras-pa 'Bri-sgom*)

Räpa Dordže Wangčhug (*Ras-pa Rdo-rdže-dbang-phjug*)

Räpa Dziwo (*Ras-pa Dzi-wo*)

Räpa Džogom Darma Wangčhug (*Ras-pa Džo-sgom-dar-ma-dbang-phjug*)

Räpa Kharčhung (*Ras-pa Mkhar-čhung*)

Räpa Khjira (*Ras-pa Khji-ra*)

Räpa Längom (*Ras-pa Glan-sgom*)

Räpa Megom (*Ras-pa Me-sgom*)

Räpa Ngändzong (*Ras-pa Ngan-rdzong*)

Räpa Sale Ö (*Ras-pa Sa-le-'od*)

Räpa Sangjä Kjab (*Ras-pa Sangs-rgjas-skjabs*)

Räpa Sebän (*Ras-pa Se-ban*)

Räpa Šengom (*Ras-pa-gšen-sgom*)

Räpa Taggom Dordže Wangčhug (*Ras-pa Stag-sgom-rdo-rdže-dbang-phjug*)

Räpa Žiwa Ö (*Ras-pa Ži-ba-'od*)
Rinang (*Ri-nang*)
rinpočhe (*rin-po-čhe*) ctihodný
Riwo Khjungding (*Ri-bo-khjung-sding*)
Riwo Palbar (*Ri-bo-dpal-'bar*)
Rongčhung (*Rong-čhung*)
Rongtön Lhaga (*Rong-ston-lha-dga'*)
Rön (*Ron*)
Rönphu (*Ron-phu*)
Sakja (*Sa-skja*) „žlutohnědá zem“, klášter sekty sakjapa
sakjapa (*sa-skja-pa*) sekta tibetského buddhismu, její stoupenec
Sale Ö (*Sa-le-'od*)
Sale Ö Räpa (*Sa-le-'od-ras-pa*)
Samding (*Bsam-lding*)
Samjä (*Bsam-jas*) první tibetský klášter (8. stol.)
Sangdü (*Gsang-'dus*) zkratka Sangwa Düpa, viz tam
Sanggjä Kjab Räpa (*Sangs-rgjas-skjabs-ras-pa*) Räpa Buddhou chráněný
Sangwa Düpa (*Gsang-ba-'dus-pa*)
Sebän Räpa (*Se-ban-ras-pa*) Räpa ze Sebänu
Silma (*Sil-ma*)

Singgala (*Sing-ga-la*)

Songcän Gampo (*Srong-bcan-sgam-po*) tvůrce tibetského státu (605–650)

Šelphug Čhušing-dzong (*Šel-phug-čhu-šing-rdzong*) Jitrocelová tvrz křišťálové sluje

Šendormo (*Gšen-rdor-mo*)

Šengom Räpa (*Gšen-sgom-ras-pa*) Räpa poustevník ze Šenu

Šindže (*Gšin-rdže*) král a soudce mrtvých, sans. Jama

Tagce (*Stag-rce*)

Taggom Räpa Dordže Wangčhug
(*Stag-sgom-ras-pa-rdo-rdže-dbang-phjug*)

Taglung (*Stag-lung*) klášter podsekty kagjüpů, viz kagjüpa

taglungpa (*stag-lung-pa*) sekta z kláštera Taglung, její stoupenec

Tagphug Sengge-dzong (*Stag-phug-seng-ge-rdzong*) Lví tvrz s tygří slují

Tagtungu (*Rtag-tu-ngu*) dosl. „Stále plačící“, indický mudrc

Tára Dolma (*Sgrol-ma*)

Táranátha tibetský autor „Dějin buddhismu v Indii“, 1608

Taši Ceg (*Bkra-šis-brcegs*) jméno Milaräpova dobrodince

tawa (*lta-ba*)

terma (*gter-ma*) skrytý text

tertön (*gter-ston*) učitel term

Thisong Decän (*Khri-srong-lde-brcan*) tibetský král (754–797)

Thogjal Dordže-dzong (*Khro-rgjal-rdo-rdže-rdzong*) Tvrz vítězné
bronzové vadžry

Thongla (*Thong-la*)

Thön-lugrakha (*'Thon-lug-ra-kha*) Thönská ovčí ohrada

Thönmi (*Thon-mi*) tvůrce tibetského písma

Thöpaga (*Thos-pa-dga'*) „Sluch oblažující“, Milaräpovo lichotivé
přízvisko

Thučhen (*Mthu-čhen*) Velký kouzelník

Tilópa (*Ti-lo-pa*) indický tantrik (989–1069)

Tipu (*Ti-pu*) viz Tipupa

Tipupa (*Ti-pu-pa*) Nárópův žák

Tise (*Ti-se*) hora Kailás

Tode Tašigang (*Spro-bde-bkra-šis-sgang*)

Tönpa (*Ston-pa*)

Tönpa Šákja Guna (*Ston-pa Šákja-gu-na*) Učitel Šákjaguna

tummo (*gtum-mo*) psychické teplo

umapa (*dbu-ma-pa*) střední stezka, sans. mádhjamika, její
stoupenec

Urgjän (*U-rgjan*)

Urgjänpa (*U-rgjan-pa*)

Uru (*Dbu-ru*)

Ú (*Dbus*) centrální Tibet s administrativním centrem Lhasou

Úpa-tönpa (*Dbus-pa-ston-pa*) přízvisko Gampopy

Zadong-marnag (*Gza'-gdong-dmar-nag*) Purpurový bazilišek

Zangphug (*Zangs-phug*) Měděná sluj

Zaogphug (*Za-'og-phug*) Hedvábná sluj

Žäpa (*Bžad-pa*)

Žikace (*Gžis-ka-rce*)

žinä (*ži-gnas*) duchovní klid

Žiwa Ö (*Ži-ba-'od*)

Žiwa Ö Räpa (*Ži-ba-'od-ras-pa*) Räpa, světlo pokoje

Žung (*Gžung*)